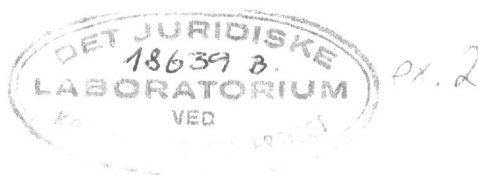

BETÆNKNING

AFGIVET AF

UDVALGET VEDRØRENDE
REVISION
AF MUSEUMSLOVENE

BETÆNKNING NR. 727
KØBENHAVN 1975

ISBN 87 503 1672 9

Statens trykningskontor
Un 00-728

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E .

Side:

<u>KAPITEL 1.</u>	<u>INDLEDNING.....</u>	<u>14</u>
1.1.	Udvalgets sammensætning og virksomhed.....	14
1.2.	Historiske forudsætninger.	14
1.3.	Regler og love vedrørende kulturhistoriske museer.	16
1.4.	De kulturhistoriske museers virksomhed 1958-74.	32
1.5.	De kulturhistoriske museers struktur 1958-74	42
1.6.	Kunstmuseerne.	54
<u>KAPITEL 2.</u>	<u>MUSEUMSFORHOLDENE I SVERIGE OG NORGE.....</u>	<u>74</u>
2.1.	Sverige.	74
2.2.	Norge.	78
<u>KAPITEL 3.</u>	<u>AMTSMUSEUMSNÆVN.....</u>	<u>82</u>
3.1.	Det etablerede samarbejde på amtsligt plan .	82
3.2.	Amtsmuseumsnævnene og disses sammensætning .	83
3.3.	Amtsmuseumsnævnenes opgaver.....	85
a.	Støtte til de statsanerkendte museer.	85
b.	Støtte til andre museer end de statsanerkendte.	89
c.	Amtsmuseumsnævnenes indberetningspligt m.v.	90

<u>KAPITEL 4.</u>	MUSEUMSNÆVN FOR OMRÅDER UDEN FOP DEN AMTS-	
	KOMMUNALE INDDELING	91
4.1.	Museumsnævnet for Københavns og Frederiks-	
	berg kommuner	91
4.2.	Museumsnævnet for Grønland	92
<u>KAPITEL 5.</u>	STATENS MUSEUMSNÆVN	93
5.1.	Behovet for et centralt organ	93
5.2.	Sammensætningen af Statens Museumsnævn	93
5.3.	Statens Museumsnævns opgaver	96
<u>KAPITEL 6.</u>	SPECIALMUSEER OG ANDRE MUSEER, HVIS EMNE-	
	ELLER VIRKEOMRÅDE IKKE ER LOKALT BEGRÆNSET	103
6.1.	Indledning og oversigt over museer og insti-	
	tutioner, der er behandlet særskilt	103
6.2.	Museer under ministeriet for kulturelle an-	
	liggenders område	109
a.	Kulturhistoriske museer	109
b.	Kunstmuseer	130
6.3.	Museer uden for ministeriet for kulturelle	
	anliggenders område	136
6.4.	Finansieringen af specialmuseerne og andre	
	museer, hvis emne eller virkeområde ikke er	
	lokalt begrænset	141
<u>KAPITEL 7.</u>	MUSEERNES FORMIDLENDE VIRKSOMHED	144
7.1.	Indledning	144
7.2.	Museernes permanente og skiftende udstillin-	
	ger	145

7.3. Andre former for formidling. Anvendelse af audiovisuelle hjælpemidler m.v	146
7.4. Deponeringer	149
7. 5. Landskabsmuseer	150
7.6. Museumspædagoger	151
7.7. Et centralt organ på formidlingsområdet	156
 <u>KAPITEL 8.</u> UDDANNELSE OG EFTERUDDANNELSE AF MUSEERNES PERSONALE	 159
 <u>KAPITEL 9.</u> DE STATSLIGE MUSEERS BISTANDSYDELSE TIL DE STATSANERKENDTE MUSEER	 164
 <u>KAPITEL 10.</u> VARETAGELSEN AF DE ANTIKVARISKE OPGAVER M.V.	 169
 <u>KAPITEL 11.</u> MUSEERNES FINANSIERING	 174
11.1. Indledning	174
11.2. Muligheden for anvendelse af bloktilskud på museumsområdet	174
11.3. Udvalgets forslag vedrørende statens direkte tilskud til museerne	176
11.4. Udvalgets forslag vedrørende visse særlige statstilskud	183
11.5. Finansiering af amtsmuseumsnævne og muse- umsnævne for København og Frederiksberg og for Grønland	186
11.6. Finansieringen af Statens Museumsnævn	188
11.7. De samlede udgifter ved udvalgets forslag ..	188

KAPITEL 12. UDKAST TIL LOV OM STATSTILSKUD M.V. TIL

MUSEER	190
--------------	-----

KAPITEL 13. MINDRETALSUDTALELSER

197

KAPITEL 14. RESUME

202

KAPITEL 15: BILAG

204

A. Kulturhistoriske museer, der støttes i henhold til museumslovgivningen	204
---	-----

A.a. Statsanerkendelse af kulturhistoriske museer efter 1. april 1959	205
---	-----

B. Landsdelsmuseer anført efter det år, de fik status som landsdelsmuseer	207
---	-----

C. Den procentvise fordeling af museernes indtægter	208
---	-----

C.c De kulturhistoriske museers kommunale og amtskommunale driftstilskud pr. indbygger 1973-74	209
--	-----

D. Udstillinger på kulturhistoriske museer i 1972-73	216
--	-----

E. De kulturhistoriske museers publikationer i 1970-71	223
--	-----

F. Redegørelse til museumsudvalget vedrørende Forhistorisk Museum på Moesgaard	227
--	-----

G. En udtalelse fra Dansk Historielærerforening om museernes formidlingsarbejde ..	233
--	-----

Side:

H.	Forslag til kursusplan	239
I.	Økonomiske oversigter	241

1.1. Udvalgets sammensætning og virksomhed.

På foranledning af det folketingsudvalg, der i folketingsåret 1970-71 behandlede forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til kunstmuseer og forslag til lov om ændring af lov om kulturhistoriske lokalmuseer (betænkning afgivet af udvalget den 24. marts 1971) nedsatte ministeren for kulturelle anliggender den 2. februar 1972 et udvalg, der fik følgende kommissorium:

"Udvalget har til opgave at undersøge mulighederne for at samle de gældende museumslove i én lov, der eventuelt indeholder bestemmelser om museernes forpligtelser over for rigsantikvaren i relation til dennes varetagelse af de opgaver, der er pålagt ham ved naturfredningsloven og bygningsfredningsloven m.v. Udvalget skal endvidere have til opgave at overveje ønskeligheden af og mulighederne for, at museerne inden for en amtskommune koordinerer virksomheden, f.eks. gennem oprettelse af museumsråd og etablering af visse fælles faciliteter samtidig med, at de enkelte museer inden for regionen specialiseres i det omfang, hvori der er naturlige forudsætninger herfor. Det bør i denne forbindelse tages i betragtning, om der - som berørt i betænkning nr. 517 - kan findes nye veje, ad hvilke formidling af museernes værdier til et almindeligt publikum og til uddannelsessøgende kan finde sted. Det bør overvejes, om statstilskud under en fremtidig struktur bør ydes til den regionale museumsorganisation, eller om det fortsat bør ydes til det enkelte museum. Udvalget bør endvidere undersøge mulighederne for en mere systematiseret, varigere eller tidsbegrænset deponering af museumsgenstande og kunstværker, tilhørende statsmuseer, på lokale museer og for udlån af museumsgenstande og kunstværker fra offentlige museer til skoler og andre institutioner. Endelig bør udvalget overveje museernes personalemæssige forhold, herunder personalets uddannelse og eventuel efteruddannelse.

Udvalget er i øvrigt bemyndiget til under sit arbejde at tage andre museumsproblemer af faglig og strukturel natur op og fremkomme med forslag om sådanne. "

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:

Kontorchef E. Thrane (formand),
Ministeriet for kulturelle anliggender.

Maleren Mogens Andersen.

Museumsleder Else-Marie Boyhus,
Lolland-Falsters Stiftsmuseum.

Kontorchef Bent Collin,
Nationalmuseet.

Borgmester Paul Fenneberg,
Kommunernes Landsforening.

Rigsantikvar P.V. Glob,
Rigsantikvarembetet.

Forfatterinden Bettina Heltberg.

Universitetslektor Bent Jørgensen,
Zoologisk Museum.

Museumskonsulent P. Halkjær Kristensen,
Statens Lokalmuseumstilsyn.

Journalist Henrik Sten Møller.

Borgmester Kaj Nielsen,
Kommunernes Landsforening.

Kontorchef Viggo Nielsen,
ministeriet for kulturelle anliggender,
fra oktober 1973 miljøministeriet.

Advokat Torben Permin,
Foreningen af danske kunstmuseer i provinsen.

Direktør Jørn Rubow,
Statens Museum for Kunst.

Forfatteren Ole Sarvig.

Museumsinspektør Peter Seeberg,
Viborg Stiftsmuseum.

Amtsborgmester Søren Trolborg,
Amtsrådsforeningen i Danmark.

Til sekretærer for udvalget beskikkedes sekretær Kim Ry Andersen, ministeriet for kulturelle anliggender, og fuldmægtig Ole Børge Plougmann, ministeriet for kulturelle anliggender.

I april 1972 fratrådte Bettina Heltberg som medlem af udvalget. I juni 1972 beskikkedes programsekretær Anton Kjædegaard som medlem af udvalget som repræsentant for Danmarks Radio. I december 1972 beskikkedes museumsoverinspektør Flemming Johansen som medlem af udvalget som repræsentant for Foreningen af kunstmuseer i Københavns-området. I januar 1973 fratrådte Poul Halkjær Kristensen som medlem af udvalget og i stedet beskikkedes formanden for Dansk kulturhistorisk museumsforening, overinspektør Mogens Ørsnes, Nationalmuseet, som medlem af udvalget. I november 1973 fratrådte Ole Plougmann som sekretær for udvalget.

Udvalget har afholdt 13 møder samt en række møder i underudvalg.
Der har været nedsat 5 underudvalg:

- 1) Underudvalget vedrørende museernes organisation og finansiering.

Kontorchef Eigil Thrane (formand).
 Museumsleder Else-Marie Boyhus.
 Borgmester Kaj Nielsen.
 Kontorchef Viggo Nielsen.
 Advokat Torben Permin.
 Museumsinspektør Peter Seeberg.
 Amtsborgmester Søren Trolborg.
 Overinspektør Mogens Ørsnes.
 Sekretær Kim Ry Andersen (sekretær).

2) Underudvalget vedrørende museernes formidlende virksomhed.

Kontorchef Eigil Thrane (formand).
 Museumsleder Else-Marie Boyhus.
 Universitetslektor Bent Jørgensen.
 Programsekretær Anton Kjædegaard.
 Journalist Henrik Sten Møller.
 Advokat Torben Permin.
 Forfatteren Ole Sarvig.
 Sekretær Kim Ry Andersen (sekretær).
 Forfatteren Ole Sarvig udtrådte i oktober måned 1972 af underudvalget.

3) Underudvalget vedrørende specialmuseernes forhold.

Sekretær Kim Ry Andersen (formand).
 Journalist Henrik Sten Møller.
 Direktør Jørn Rubow.

I dette underudvalgs møder har endvidere følgende deltaget som særlig sagkyndige:

Fuldmægtig Annelise Jensen,
 ministeriet for kulturelle anliggender.
 Museumsdirektør K. Ø. B. Jørgensen,
 Danmarks Tekniske Museum.
 Museumsdirektør B. v. Munthe af Morgenstierne,
 Orlogsmuseet.
 Museumsinspektør Mette Müller,
 Dansk kulturhistorisk museumsforening.
 Som sekretærer for underudvalget har virket:
 Assistent Birgitte Nørlyng,
 Sekretær Bettina Heltberg og
 Fuldmægtig Eva Paulsen.

4) Underudvalget vedrørende uddannelsesspørgsmål.

Kontorchef Eigil Thrane (formand).
 Universitetslektor Bent Jørgensen.
 Overinspektør Mogens Ørsnes.
 Sekretær Kim Ry Andersen (sekretær).

I dette underudvalgs møder har endvidere følgende deltaget som særlig sagkyndige:

Museumsinspektør Jørgen Jensen,
 Nationalmuseet.

Overinspektør Bente Skovgaard,
 Statens Museum for Kunst.

Professor Bjarne Stoklund,
 Københavns Universitet.

5) Underudvalget om varetagelsen af de antikvariske opgaver, herunder om museernes eventuelle medvirken ved administrationen af naturfredningsloven og bygningsfredningsloven m.v.

Kontorchef Viggo Nielsen (formand).
 Borgmester Paul Fenneberg.
 Rigsantikvar P. V. Glob.
 Forfatteren Ole Sarvig.
 Museumsinspektør Peter Seeberg.
 Fuldmægtig Ole Børge Plougmann (sekretær).

Forfatteren Ole Sarvig udtrådte i oktober måned 1972 af underudvalget. I november måned 1973 overtog kontorchef Eigil Thrane og sekretær K. Ry Andersen hvervet som henholdsvis formand og sekretær for underudvalget, og museumsleder Else-Marie Boyhus og overinspektør Mogens Ørsnes indtrådte i dette. Endvidere har følgende deltaget som særlig sagkyndige:

Museumsinspektør Knud Krogh,
 Nationalmuseet.

Museumsinspektør Poul Strømstad,
 Nationalmuseet.

og overantikvar Knud Thorvildsen,
 Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning.

Følgende medlemmer af udvalget har afgivet mindretalsudtalel-

ser: Borgmester Paul Fenneberg og borgmester Kaj Nielsen, kontorchef Viggo Nielsen og advokat Torben Permin (side 197 til 202).

København i december 1974.

Mogens Andersen	Else-Marie Boyhus	Bent Collin
Paul Fenneberg	P. V. Glob	Flemming Johansen
Bent Jørgensen	Anton Kjædegaard	Henrik Sten Møller
Kaj Nielsen	Viggo Nielsen	Torben Permin
Jørn Rubow	Ole Sarvig	Peter Seeberg
Eigil Thrane formand	Søren Trolborg	Mogens Ørsnes

/K. Ry Andersen
sekretær

1.2. Historiske forudsætninger.

Der er ca. 270 museer i Danmark. Efter ejendomsforholdene kan man dele dem i: 1) offentligt ejede, 2) selvejende eller forenings-ejede og 3) private. De selvejende eller foreningsejede museer er talmæssigt den største gruppe, men det er de offentligt ejede museer, der rummer landets største institutioner (Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst). Staten ejer flere af de offentlige museer end kommunerne, men til gengæld har kommunerne og til en vis grad amtskommunerne i højere grad end staten engageret sig i museumsverdenen gennem støtte til de ikke offentligt ejede museer'.

De museer, der ikke er i offentligt eje, kan deles op i statsanerkendte og ikke-statsanerkendte. Statsanerkendelsen giver sig i dag udtryk i tilskud enten i henhold til de særlige museumslove eller i form af årlige finanslovbevillinger. 76 kulturhistoriske og 23 kunstmuseer får tilskud efter museumslovene, medens en snes specialmuseer omfattes af finanslovbevillinger.

Museerne kan grupperes efter deres størrelse, deres beliggenhed eller efter deres virkeområde, afgrænset geografisk og/eller fagligt. Geografisk kan man sondre imellem museer med nationale, regionale eller lokale virkeområder; fagligt kan man dele museerne op i generelle og specielle. Nationalmuseet er således et generelt kulturhistorisk museum med hele landet (verden) som virkeområde, og Statens Museum for Kunst er et tilsvarende kunstmuseum. Kunstindustrimuseets virkeområde er internationalt, men fagligt er det begrænset til kunstindustri. Vendsyssels historiske museum er et generelt kulturhistorisk museum, men virkeområdet er geografisk begrænset til Vendsyssel; Skagens Fortidsminder er også et generelt kulturhistorisk museum, men lokalt begrænset til Skagen.

Grupperinger af denne art er praktiske i nøje definerede sammenhænge. De tegner ikke billedet af den danske museumsverden, men de siger noget om en historisk udvikling, om lovgivning og om bevillingspraksis. Museerne kan også deles op efter det emne, der er grundlaget for det enkelte museums arbejde: kulturhistorie, kunst/kunsthistorie og naturhistorie. Men heller ikke denne sondring er statisk eller udtømmende. Adskillige museer arbejder ud fra flere af fagene, og de tværfaglige museers antal er stigende. Det er således bemærkelsesværdigt, at de naturhistoriske fag, som i mange år har været koncentreret omkring universitetsmuseerne, nu er ved

at finde vej til de andre museumsformer. De klassiske kulturhistoriske fag: arkæologi og historie har fået følgeskab af etnografi, etnologi, folkemindevidenskab og arbejdsmetoder lånt fra samfundsfagene. Nye fag og nye fagkombinationer er på vej, og det må erkendes, at de gamle grænser mellem museumskategorierne og -fagene er blevet for skarpe.

Museumsbilledet kan forekomme diffust, men der er træk, der er fælles for museerne, og som adskiller dem fra alle andre institutioner og medier. Først og fremmest er det museernes egenart, at de arbejder ud fra ting, hvorved menes materielle vidnesbyrd om det emne, som er museets. Museerne er dokumentationscentraler og -arkiver med ansvar for indsamling og bevaring af det relevante materiale. Forudsætningen for denne indsats er en undersøgelsesvirksomhed, som giver museet metoder til at vælge og arbejde rigtigt, og resultaterne af denne undersøgelsesvirksomhed - forskningen - er grundlaget for formidlingen.

I formidlingen adskiller museerne sig fra andre kulturformidlende institutioner ved både at drive forskning og formidling, og som forskningsinstitution har museet det særpræg, at formidlingen til et bredt publikum er indarbejdet i selve virksomheden. I denne nære forbindelse mellem indsamling/undersøgelse og formidling ligger museernes egenart og styrke.

Det kulturhistoriske arbejde i Danmark har dybe folkelige rødder. De fleste af museerne er udsprunget af åndelige bevægelser som nationalromantikken i forrige århundrede, hjemstavnsbevægelsen i tiårene omkring århundredeskiftet, og i dag er vi vidne til, at regionalismen og miljøbevægelsen giver museerne nye opgaver og ny bærekraft. Karakteristisk for disse bevægelser er deres bredde og deres spredning ud over landet, og på denne baggrund er det naturligt, at museumsvesenet er den første gren af den humanistiske forskning, der blev decentraliseret. Det skete som en følge af museumsloven af 1958, der skabte mulighed for en række stillinger til forskere ud over landet, og først landsdelsmuseerne, senere de større lokalmuseer udviklede sig til forskningscentre, hvor forskning og formidling blev kædet snævert sammen.

Denne decentralisering gav mulighed for en professionel indsats på den enkelte egns egne vilkår, og den skabte en mangfoldig-

hed, som har været til *gavn* for hele det danske museumsvesen. I debatten om decentralisering er erfaringerne fra museumsområdet værdifulde; de viser betydningen af, at en del af selve kulturproduktionen lægges ud i landet, og at vandrestillinger, koncertrejser og turneer ikke er tilstrækkelige.

Decentraliseringen har også ført med sig, at museerne ud over landet er ved at få mere markante profiler. Forskningen på stedet, arbejdet med samlingerne og egnen har betydet, at de mange museer, der før fremtrådte som mini-udgaver af Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst, nu i langt større udstrækning end før afspejler den egn, de ligger i. Men samtidig med, at det enkelte museum definerer sin rolle og sit særpræg, vokser behovet for, at det finder sin placering i lancets samlede museumsvesen.

I takt med selvstændigheden har man fået mere brug for hinanden. I de enkelte amter søger museerne sammen, og på landsplan søger man nye samarbejdsformer og -veje. De danske museumsforeninger har erkendt det behov for en enhed, som decentraliseringen og professionaliseringen har affødt, og gennem foreningerne er mange af bestræbelserne hen imod en klarere struktur blevet kanaliseret. I stadig større udstrækning har Dansk kulturhistorisk museumsforening inddraget de naturhistoriske museer og kunstmuseerne i et fælles samarbejde, og på adskillige tværfaglige møder er såvel de specielle som de fælles problemer blevet drøftet. På et af disse møder nåede man frem til følgende målformulering for museerne:

Museerne bør sammen med arkiver og diverse forsknings- og undervisningsorganer fungere som samfundets kollektive hukommelse, der indsamler, registrerer og bearbejder vidnesbyrd om menneskelig aktivitet og de naturgivne forudsætninger herfor, for stadig at kunne yde en underbygget og ajourført referenceramme, hvorfra impulser kan hentes til opfyldelse af menneskelige behov og Løsning af samfundets skiftende problemer.

1.3. Regler og love vedrørende de kulturhistoriske museer.

Statens tilskud til de kulturhistoriske museer i provinsen blev før 1958 ydet ved faste bevillinger på de årlige finanslove, og det var en forudsætning for ydelsen, at de modtagende museers virksomhed i vid udstrækning blev styret og kontrolleret af Nationalmuseet (før 1892: Det kgl. museum for nordiske oldsager subs.

Det oldnordiske Museum). Nærmere regler for de vilkår, der knyttede sig til statens tilskudsudgifter, udfærdigedes af undervisningsministeriet i 1887, 1915 og 1941.

De første tilskud af denne art - omfattende en statsstøtte på 1.000 kr. årligt til hvert af museerne i Ålborg, Århus, Odense, Randers og Maribo - ydedes således i henhold til en skrivelse fra undervisningsministeriet af 26. april 1887. Det blev heri foreskrevet, at det statsunderstøttede museum stilledes under tilsyn af Det kgl. oldnordiske Museum, der dels skulle føre tilsyn med anvendelsen af statsudgiften, dels tage bestemmelse om, hvorvidt de for tilskuddet indkøbte museumsgenstande skulle forblive i provinsmuseets samling eller afgives til Det oldnordiske Museum mod vederlag, idet afgivelsen var afhængig af, om de pågældende genstande var af "særlig Betydning navnlig i videnskabelig Henseende". Endvidere pålagdes det provinsmuseets bestyrelse at søge vejledning hos Det oldnordiske Museums tilsynshavende med hensyn til indkøb, opstilling, nummerering, protokolføring m.v., således at statsstøtten fortrinsvis blev anvendt til udgifter i forbindelse med samlingens forøgelse, ordning og registrering. Et eventuelt restbeløb af statstilskuddet kunne i givet fald anvendes til udgravninger - navnlig af sådanne af egnens oldtidsminder, som var truede med tilintetgørelse - men det skulle "alene tilkomme Det oldnordiske Museum at fatte Bestemmelse om og lede Udgravninger, ligesom at afgøre, hvor de fremdragne Fund rettest ville være at opbevare".

Endelig bestemtes det, at eventuelle tvivlsspørgsmål, som disse mellemværender vel kunne give anledning til, skulle "forelægges Det oldnordiske Museums Direktør til Afgørelse".

I disse regler, hvormed staten indledte sit faste engagement i de kulturhistoriske lokalmuseers virksomhed, har ministeriet med forudseenhed påpeget en række konfliktmuligheder, der er tilstede, når museumsinstitutioner med sammenfaldende virkeområder samtidigt søges udbygget og aktiveret, ligesom ministeriet har taget rimelige forsknings- og bevaringshensyn, når det påpeger nødvendigheden af såvel ensartede regler for samlingernes ordning og registrering som tilbageholdenhed over for en ikke-sagkyndig udgravning af fortidsminder. Tilsvarende fællesmuseale hensyn var da også tidligere blevet formuleret i formålsbestemmelserne for de museumsforeninger, der i 1850'erne og 60'erne etablerede de første kulturhistoriske museer i provinsen, idet man her erklærede sig villig til at over-

lade Det oldnordiske Museum sådanne sjældne og vigtige museums-stande, som fortrinsvis måtte egne sig til opbevaring der, ligesom man også tilbød sin bistand med hensyn til at overvåge bevaringen af landets oldtidsminder. Når 1887-reglerne imidlertid tildelte det centrale og statslige museum en alt dominerende myndighed i forholdet til de lokale museer, var det ikke ganske i overensstemmelse med disses formålsbestemmelser og intentioner, idet de var opstået ved lokale og private initiativer, der ønskede at sætte "den lokale Befolkning i aandelig Besiddelse af Folkets Fortidsminder", og helt bevidst sigtede imod, at den decentralisering, der på så mange områder markerede enevældens ophør, også skulle komme museerne tilgode.

Protester imod 1887-reglerne og da især imod bestemmelserne om afleveringspligt og udgravningsrettigheder kom da også jævnligt til orde i den følgende tid, hvor de statsunderstøttede museer i nogen grad følte deres position svækket i forhold til de talrige, nyetablerede museer, der ikke modtog nogen statsstøtte, og derfor heller ikke var underlagt Nationalmuseets formynderskab. Museernes behov for økonomisk bistand var dog fremdeles større end deres uafhængighedstrang, og da kirke- og undervisningsministeriet den 15. december 1915 gennemførte regler for statens tilskud til nyoprettede museer, måtte også disse acceptere, at deres samlinger og virksomhed stilledes under tilsyn af Nationalmuseet i overensstemmelse med de hidtil gældende bestemmelser, idet det dog som en imødekommenhed over for kritikken blev bestemt, at eventuelle uoverensstemmelser mellem provinsmuseerne og Nationalmuseet for fremtiden skulle forelægges ministeriet - og ikke Nationalmuseets direktør - til afgørelse. En anden væsentlig ændring af reglerne var nødvendiggjort af museumsvesenets egen vækst, idet statstilskuddet nu måtte gøres betinget af, at det nye museum havde et naturligt og tilstrækkeligt stort opland, der ikke hørte under et allerede bestående museum, at dette virkeområde var fastsat i museets vedtægter, at museet havde sikret sig passende lokaler i mindst 10 år samt, at museet kunne dokumentere en fast, årlig indtægt på mindst 500 kr., svarende til størrelsen af den tilbudte statstøtte.

I tiden fra 1915 til 1941, hvor en gennemgribende revision af de ministerielle regler omsider fandt sted, fortsatte debatten omkring provinsmuseernes forhold, der af flere grunde gav anledning til voksende bekymring. Inflationen under og efter første verdens-

krig forringede værdien af statsstøtten til de museer, der i 1887 og 1915 havde opnået faste tilskud, og den hastige forøgelse af de kulturhistoriske provinsmuseers antal (1915: 45 museer, 1971: 100 museer) skabte samtidig øgede tilskudsbehov. Endelig begyndte en ledelseskrisen at gøre sig gældende inden for denne voksende kreds af museumsinstitutioner, thi efterhånden som grundlæggergenerationerne blev ældre eller faldt fra, blev det stadig vanskeligere at finde frem til egnede personer, der uden væsentligt vederlag ville påtage sig ledelsen af et museum. Det var på denne baggrund, at en kreds af provinsens museer i 1926 stiftede Dansk kulturhistorisk museumsforening som en sammenslutning af samtlige kulturhistoriske museer i landet, og det var inden for rammerne af denne forening, at debatten i de følgende år førtes om en decentralisering af dansk museumsvesen, om øgede statstilskud og om ansættelse af fagligt kvalificeret og lønnet personale, der kunne bistå museerne i deres arbejde og formidle forbindelsen til Nationalmuseet. I 1934 tog undervisningsministeriet spørgsmålet om en revision af de gældende regler op til behandling, og samme år tillagdes der provinsmuseerne en dispositionsbevilling på 20.000 kr. til indkøb og konservering af museumsgenstande; men først syv år senere - den 26. september 1941 - forelå resultatet af ministeriets overvejelser i "Regler vedrørende de under Undervisningsministeriet hørende statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske Museer i Provinsen, som virker indenfor lokalt begrænsede Områder".

For at overskue de mange og mangeartede museer, hvormed disse regler beskæftigede sig, inddeltes de i forskellige kategorier: centralmuseer, af hvilke der i almindelighed kun burde være eet i hvert amt, købstadsmuseer, sognemuseer, hjemstavnsgårde og specialmuseer med lokalt begrænsede opgaver, og som grundlag for tilskudsfordelingen skelnedes der imellem 1) centralmuseer, hvis årlige statstilskud maksimalt fastsattes til 2.600 kr., 2) andre statsunderstøttede museer, der maksimalt kunne opnå 1.300 kr. om året, og 3) statsanerkendte museer, der ikke modtog nogen fast, årlig ydelse, men som kunne få del i de særlige dispositionsbevillinger, som samtidig med reglernes ikrafttræden suppleredes med en bevilling på 10.300 kr. til museumstekniske forbedringer. Statstilskuddet gjordes principielt afhængig af, at det enkelte museum ad anden vej skaffede sig faste indtægter af mindst samme omfang som det eventuelle statstilskud, samt at det i øvrigt opfyldte en række

specificerede krav med hensyn til administration, økonomi, lokaleforhold, adgangsforhold museumsteknik, virkeområde og forhold til Nationalmuseet. Tilsvarende krav måtte et museum også opfylde for at opnå statsanerkendelse.

Afleveringspligten, der i en årrække havde været praktiseret meget lempeligt, faldt nu bort, ligesom der også åbnedes adgang for museerne til at foretage udgravninger inden for deres eget virkeområde. Begrænsninger i denne friere dispositionsret indeholdtes dog fremdeles i danefæloven og naturfredningsloven (af 7. maj 1937), der begge administreredes af Nationalmuseet, ligesom de lokale museer og Nationalmuseet gensidigt fik pligt **til** at orientere hinanden om større undersøgelser o.lign., der iværksattes inden for de enkelte provinsmuseers virkeområder.

Nationalmuseets stilling som tilsynsførende og rådgivende institution bibeholdtes, idet ministeriet iblandt Nationalmuseets embedsmænd udpegede tilsynsførende, der hver inden for deres fagområde (forhistorisk og historisk arkæologi samt almuekultur) skulle påse, at de statsanerkendte og statsunderstøttede museer blev ledet i overensstemmelse med de givne forskrifter, ligesom de tilsynsførende i øvrigt skulle konsulteres og yde vejledning i alle væsentligere spørgsmål vedrørende det enkelte museums drift. Herudover fik Nationalmuseet mulighed for at yde provinsmuseerne bistand af mere langvarig og arbejdskrævende art, idet det betonedes, at sådanne arbejder også kunne overdrages andre af Nationalmuseets medarbejdere end de tilsynsførende, og i henhold hertil ansatte Nationalmuseet i 1942 to museums konsulenter, der udelukkende fik til opgave at bistå og vejlede provinsmuseerne.

Endelig påtog ministeriet sig i højere grad end hidtil en administrativ indsigt med provinsens museer, idet det foruden at behandle eventuelle indberetninger fra de tilsynsførende bl.a. påtog sig at godkende museernes vedtægter, fastsætte grænser for deres virkeområde, godkende ansættelse af fagligt personale og give eventuelle dispensationer fra de foreskrevne tilskudsregler. Der nedattes i denne anledning et nævn - provinsmuseumsnævnet - bestående af en af undervisningsministeriet udpeget formand samt to andre medlemmer, repræsenterende Nationalmuseet og Dansk kulturhistorisk museumsforening, med hvilket ministeriet kunne rådføre sig i spørgsmål vedrørende museerne. Nævnet fik endvidere den særlige opgave hvert 5. år at skulle foretage en kritisk gennemgang af samtlige stats-

understøttede kulturhistoriske museer og på grundlag heraf afgive indstilling til ministeriet om, hvilke museer der i en kommende 5-års periode burde klassificeres og nyde tilskud som centralmuseer.

Disse 1941-regler imødekom i mange henseender provinsmuseernes ønsker, idet statens tilskud blev forøget, afhængigheden af Nationalmuseet lempedes, og der åbnedes adgang for en vis faglig bistand til de enkelte museers drift. Endelig blev museerne selv omend i begrænset omfang - inddraget i den administrative ledelse igennem museumsforeningens repræsentation i provinsmuseumsnævnet. Den økonomiske udvikling under og efter anden verdenskrig forringede dog hastigt værdien af de faste tilskudssatser, og det måtte bl.a. erkendes, at mulighederne for at ansætte og aflønne faguddannede museumsledere fremdeles var meget begrænset. For de større provinsmuseers vedkommende blev ledelsesproblemet efterhånden meget kritisk. Dertil kom, at 1941-reglerne lige så lidt som de tidligere reglementer tog egentlig stilling til den decentraliserings-tanke, som oprettelsen af lokale museer - og den stadige etablering af 1 å 2 nye museer om året - i sig selv var udtryk for. Nationalmuseets suveræne myndighed var ganske vist begrænset, men kun ved fordeling af det administrative ansvar på flere centrale organer: Ministeriet, provinsmuseumsnævnet, Nationalmuseet og de tilsynsførende. Adgangen til faglig bistand var nok blevet udvidet, men den kom fortsat fra centrale organer og blev ydet, når man her skønnede, at det var påkrævet. Med selve tilskudsydelsen og tilskudsbe-tingelserne accepterede staten eksistensen af en række etablerede museer og søgte at sikre dem et økonomisk og fagligt eksistensmini-mum, men der var kun vage antydninger af, hvordan og hvorvidt kred-sen af statsunderstøttede museer kunne eller burde udbygges. Selvom 1941-reglerne var nye, repræsenterede de alt taget i betragtning blot en tiltrængt ajourføring af de tidligere regler.

Ud fra en sådan vurdering henstillede Dansk kulturhistorisk museumsforening i 1952 til undervisningsministeriet, at det ned-satte et udvalg, der fik til opgave at udarbejde forslag til en ny-ordning af de kulturhistoriske provinsmuseers organisation og le-delse samt til en forhøjelse af statstilskuddene til disse museer. Ministeriet anmodede dernæst provinsmuseumsnævnet om - sammen med tilkaldte repræsentanter for dansk museums-liv - at tage de rejste problemer op til drøftelse og at fremkomme med forslag til en

løsning. Det er baggrunden for den "Betænkning om en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold", der i 1956 blev afgivet af Undervisningsministeriets provinsmuseumsnævn, og hvis forslag til lov om de kulturhistoriske lokalmuseer med få ændringer blev fremsat og vedtaget i 1958. Hermed markerede staten en ny holdning til de lokale, kulturhistoriske museer.

Fra 1958 og frem til i dag har hovedparten af statens bidrag til de kulturhistoriske lokalmuseer været ydet som lovbundne tilskud, der er blevet fastsat i forhold til det enkelte museums faste, stedlige tilskud. Staten har herigennem søgt at fremme museumsudviklingen i de områder, hvor et lokalt museumsbehov var så stort, at det kunne overbevise lokale, bevilgende myndigheder, og den har gennem sin tilskudspolitik opmuntret til en forøgelse af de lokale ydelser med særlig henblik på at tilvejebringe midler, der kunne muliggøre ansættelse af faguddannet personale.

En række større museer, såkaldte landsdelsmuseer, har modtaget forhøjede tilskud, idet de fik tillagt særlige, overordnede opgaver i forhold til de øvrige museer i deres områder.

Endelig blev der i 1958 oprettet et Statens Lokalmuseumstilsyn, omfattende repræsentanter for bl.a. Nationalmuseet og Dansk kulturhistorisk museumsforening, der på landsplan skulle varetage tilsyns- og konsulentopgaver samt formidle samarbejdet mellem Nationalmuseet og de lokale museer.

Grundlaget for denne omlægning af statens museumspolitik, der anerkendte de kulturhistoriske lokalmuseer som en selvstændig og værdifuld del af landets museumsvæsen, og som principielt foretrak en decentralisering af dette fremfor en samlet, statslig planlægning, er indeholdt i den ovennævnte betænkning (1956) samt i en række love og bekendtgørelser:

Lov om de kulturhistoriske lokalmuseer (Lov nr. 166 af 7. juni 1958),
 Bekendtgørelse vedrørende lov om de kulturhistoriske lokalmuseer
 (Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 54 af 3. marts 1959),
 Lov om ændring af lov om kulturhistoriske lokalmuseer (lov nr. 54 af 4. marts 1964),
 Lov om kulturhistoriske lokalmuseer (Lov nr. 273 af 18. juni 1969),
 Lov om ændring af lov om kulturhistoriske lokalmuseer (Lov nr. 171 af 28. april 1971), jfr. Bekendtgørelse af Lov om statstilskud til

kulturhistoriske museer (Ministeriet for kulturelle anliggenders bekendtgørelse nr. 350 af 21. juli 1971),

Lov om ændring af lov om statstilskud til kulturhistoriske museer (Lov nr. 38 af 26. januar 1973) og

Lov om ændring af lov om statstilskud til kulturhistoriske museer (Lov nr. 193 af 29. marts 1974).

1958-loven omfattede kulturhistoriske lokalmuseer, d.v.s. museer, der inden for et afgrænset område af landet indsamler og bevarer genstande fra fortiden og gør dem tilgængelige, således at de kan udnyttes i folkeoplysningens og videnskabens tjeneste. Muligheden for at opnå statsstøtte blev åbnet for alle sådanne museer, uanset om deres virkeområde lå i provinsen eller i hovedstadsregionen, og der skelnedes herefter kun imellem: Landsdelsmuseer, af hvilke der maksimalt kunne anerkendes 17 fordelt over hele landet, og andre lokalmuseer.

Statsstøtten ydedes som et årligt driftstilskud, der beregnedes i forhold til det enkelte museums faste, stedlige tilskud på indtil 50.000 kr., således at der ydedes 100 % af indtil 3.000 kr. og 50 % af resten. Til landsdelsmuseer ydedes et større tilskud, idet den del af de stedlige tilskud, hvoraf staten ydede 100 %, forhøjedes med 16.000 kr. til i alt 19.000 kr. Man tilsigtede hermed, at de midler, hvormed et landsdelsmuseums tilskud blev forøget, kunne dække halvdelen af en fagligt uddannet medarbejders årsløn.

2½ % af de således beregnede tilskud tilbageholdtes dog med henblik på at tilvejebringe et rådighedsbeløb, der kunne anvendes til løsning af fællesopgaver for de statsanerkendte kulturhistoriske lokalmuseer, der i øvrigt i særlige tilfælde kunne ansøge om supplerende tilskud fra de dispositionskonti, der ligesom tidligere opførtes særskilt på finansloven med henblik på indkøb og konservering af museumsgenstande samt museumstekniske forbedringer.

For at opnå anerkendelse som tilskudsberettiget lokalmuseum må det pågældende museum opfylde en række kvalitative krav med hensyn til ejendoms- og styrelsesforhold, økonomi, museumsteknisk standard m.v. og særligt strenge krav stilledes der i så henseende til landsdelsmuseerne, der tillige måtte have fagligt uddannet personale. Ligeledes måtte det statsunderstøttede museum acceptere, at dets virksomhed skulle tilrettelægges i overensstemmelse med de

specificerede regler, der indeholdtes i loven (1958) og bekendtgørelsen (1959), samt de vejledninger, som de tilsynsførende myndigheder i henhold hertil måtte finde det fornødent at give.

Ethvert statsanerkendt lokalmuseum måtte således have vedtægter og en arbejdsplan, der var godkendt af Statens Lokalmuseums-tilsyn. Vedtægterne skulle bl.a. indeholde bestemmelser om sammensætning og valg af bestyrelse, i hvilken hjemstedskommunen skulle være repræsenteret - og for landsdelsmuseernes vedkommende tillige det amtsråd, der ydede tilskud til museet. Bestyrelsen måtte udpege en museumsleder, for hvis virksomhed og kompetence der skulle være gjort rede, og oprettelse og besættelse af stillinger for faguddannet personale skulle i alle tilfælde godkendes af lokalmuseumstilsynet - for landsdelsmuseernes vedkommende af ministeriet. Endelig skulle vedtægterne indeholde bestemmelser om museets virkeområde, der fastsattes af lokalmuseumstilsynet, om budget og regnskabsforhold, for hvilke ministeriet gav nærmere regler, og om særlige dispositioner med henblik på museets eventuelle ophør.

Arbejdsplanen skulle på samme måde angive generelle retningslinier for museets arbejde med hensyn til bl.a.: indsamlings-, registrerings- og konserveringsvirksomhed, samlingernes ordning, sikring og udstilling, åbningstider og adgangsforhold samt videnskabeligt arbejde. Det blev pålagt museerne, at de i deres indsamling skulle tilstræbe en alsidig belysning af kulturhistorien i historisk tid (efter ca. år 1.000 e.kr.) med særlig hensyntagen til det lokale områdes økonomiske og kulturelle særpræg, medens det betonedes - som en mindelse om 1887-reglerne - at indsamling af forhistoriske oldsager i almindelighed burde begrænses til typesamlinger, der kunne tjene til undervisningsbrug. Museerne skulle generelt føre protokol over deres samlinger efter principper, der var godkendt af lokalmuseumstilsynet, og landsdelsmuseerne skulle endvidere udarbejde særlige, saglige registre over deres samlingers indhold, idet disse registre efterhånden skulle udvides til også at omfatte samlingerne i landsdelens øvrige lokalmuseer. Med hensyn til samlingernes ordning blev der lagt vægt på, at museernes udstillinger tilrettelagdes; efter pædagogiske og alment oplysende retningslinier, ligesom det burde tilstræbes - gennem skiftende udstillinger og særudstillinger - at fremme befolkningens interesse for museet. Museet skulle derfor også have faste åbningstider, og der skulle gives skolerne gratis adgang til at benytte samlin-

gerne i deres undervisning. Landsdelsmuseerne skulle påtage sig at instruere skolerne om, hvorledes samlingerne bedst kunne **udnyttes**, og det pålagdes dem i almindelighed - gennem foredrag og publikationer - at holde offentligheden orienteret om museernes **indhold** og virksomhed. Med hensyn til det videnskabelige arbejde - og **der** tænktes her især på undersøgelsesvirksomhed - havde **Nationalmuseet** og lokalmuseerne fremdeles pligt til gensidigt at orientere **hinanden** om arbejder, der fandt sted inden for et lokalmuseums **virkeområde**. Meddelelser herom skulle imidlertid nu fremsendes **gennem** lokalmuseumstilsynet, og bortset fra arkæologiske nødudgravninger måtte lokalmuseerne ikke påtage sig større undersøgelser **uden** forudgående samråd med lokalmuseumstilsynet. For landsdelsmuseernes vedkommende gjaldt det dog, at retningslinier for deres **videnskabelige** undersøgelser skulle være angivet i arbejdsplanerne, **således** at lokalmuseumstilsynets godkendelse af disse gav museerne **friere** hænder med hensyn til undersøgelseernes praktiske gennemførelse. Såfremt et landsdelsmuseum iværksatte undersøgelser inden **for et andet** lokalmuseums virkeområde, skulle det dog træffe aftale med dette andet museum om samarbejde og om placering af **eventuelt hjembragt** museumsmateriale.

1958-loven tilsigtede således ingenlunde en fuldstændig decentralisering af landets museumsvesen, men gjorde tværtimod **de øgede** statsbevillinger betinget af en arbejdsindsats, for hvilken **der var** afstukket ganske bindende retningslinier. At fastholde de **statsunderstøttede** museer hertil krævede både tilsyn og vejledning, og **som** styringsorganer havde loven udpeget landsdelsmuseerne og **Statens Lokalmuseumstilsyn**.

Det var tanken, at landsdelsmuseerne skulle udbygges **som** hovedmuseer inden for større områder af landet, og at de **hver især** skulle arbejde nært sammen med de øvrige lokalmuseer i det pågældende område. De skulle derfor være forpligtet til efter **ønske fra** andre statsunderstøttede museer at yde disse konsulenthjælp **med** hensyn til museumstekniske - herunder også udgravningstekniske - spørgsmål samt bistå med organiseringen af det folkeoplysende **arbejde** i deres område. Udgifter til denne konsulenthjælp, **der skulle** udøves gennem regelmæssige besøg i de pågældende **lokmuseer**, måtte afholdes af landsdelsmuseerne selv, medens mere **omfattende** bistand måtte betales af det bistandssøgende museum. Endelig forpligtede et landsdelsmuseum sig til - på lokalmuseumstilsynets

vegne - at føre tilsyn med anvendelsen af de tilskud, som staten ydede andre lokalmuseer inden for landsdelsamrådet.

Statens Lokalmuseumstilsyn, der nu skulle overtage Nationalmuseets, de tilsynsførendes, provinsmuseumsnævnets og til dels ministeriets hidtidige ledelsesfunktioner, bestod af syv medlemmer, der beskikkedes af ministeren: Nationalmuseets direktør, der var formand, 2 yderligere repræsentanter for Nationalmuseet, der udpegedes af Nationalmuseets direktør, 1 repræsentant for ministeriet, 1 repræsentant for de kommunale organisationer og 2 repræsentanter for lokalmuseerne, udpeget af Dansk kulturhistorisk museumsforenings bestyrelse. Det forudsattes, at tilsynet fremdeles kunne få assistance af de to museums konsulenter ved Nationalmuseet, der havde bistået det hidtidige tilsyn.

Det var lokalmuseumstilsynets opgaver:

at afgive indstilling til ministeriet om, hvilke lokalmuseer, der kunne anerkendes som tilskudsberettigede,

at beregne og fordele statens tilskud til lokalmuseerne, såvel driftstilskud som særlige tilskud (af dispositionsbevillingerne),

at fastsætte lokalmuseernes virkeområder,

at godkende vedtægter, arbejdsplaner, regnskaber, budgetforslag samt ansættelser af ledere og andet fagligt personale,

at forhandle med lokalmuseerne om iværksættelse af større undersøgelsesarbejder,

under rekurs til ministeriet at træffe bestemmelse om placeringen af vigtigere fund (danefæ undtaget), der indgår til lokalmuseerne,

at udarbejde regler for protokollering og registrering af lokalmuseernes samlinger,

at føre tilsyn med tilskudsmidlernes anvendelse og de givne reglers overholdelse (i eventuelt samarbejde med landsdelsmuseerne),

at yde konsulenthjælp (i eventuelt samarbejde med landsdelsmuseerne),

under rekurs til ministeriet at træffe afgørelse i tvivlsspørgsmål lokalmuseerne imellem,

at formidle forbindelsen mellem lokalmuseerne og Nationalmuseet, samt

at være til rådighed for ministeriet i alle forhold vedrørende de kulturhistoriske lokalmuseer.

Det er på grundlag af denne institutionsstruktur og dette ganske ambitiøse arbejdsprogram, de kulturhistoriske lokalmuseer har virket siden 1958, og det må være i forhold til dette lovarbejdes intentioner, at de forløbne 16 års museumsindsats siden skal vurderes. Selvom hovedprincipperne i 1958-loven også er indeholdt i den gældende lovgivning, har lovteksten dog siden været genstand for en række ændringer og revisioner, for hvilke der kort skal gøres rede.

I 1964 foretoges en ændring af de satser, der dannede grundlaget for statens tilskudsberegning. Det var allerede i 1958 blevet bestemt, at en sådan revision skulle finde sted senest efter 5 års forløb, idet det udfra en praktisk gennemprøvelse af de helt ændrede tilskudsforhold måtte afgøres, om satserne var rimelige og effektive. På grundlag af en omfattende redegørelse fra Statens Lokalmuseumstilsyn (i skrivelse til ministeriet for kulturelle anliggender af 18. oktober 1963) kunne det nu fastslås, at effekten af 1958-loven fuldt ud svarede til forventningerne, men at en forhøjelse af tilskuddene - også under hensyntagen til den stedfundne pris- og lønudvikling - måtte anses for påkrævet. Det vedtoges derfor, at det maksimum for de tilskudsberettigede, stedlige ydelser, der hidtil havde været på 50.000 kr., forhøjedes til 75.000 kr., samt at grænsen for den del af de statslige tilskud, der beregnes som 100 % af de stedlige tilskud, forhøjedes fra 3.000 kr. til 5.000 kr. - og for landsdelsmuseernes vedkommende fra 19.000 kr. til 33.000 kr. Formålet hermed var, at statstilskuddene fremdeles skulle virke stimulerende på de lokale interesser og ydelser, og at specielt landsdelsmuseumstilskuddet stadig stod i et rimeligt forhold til de lønudgifter og øvrige forpligtelser, som staten pålagde disse museer. Det bestemtes endeligt, at en fornyet revision af tilskudssatserne skulle finde sted i folketingsåret 1968-69.

Den foreskrevne lovrevision i 1969 indskrænkede sig dog ikke blot til en ajourføring af tilskudssatserne, men medførte en række gennemgribende ændringer. Der var flere årsager hertil: I 1964 var der således gennemført en lov om statstilskud til kunstmuseer, der ligesom 1958-loven satte statens tilskudsydelse i forhold til de stedlige tilskud, men efter andre og mere fleksible regler end dem, der var gældende for de kulturhistoriske museer. Da det var

ønskeligt, at lovgivningen for så nært beslægtede områder indeholdt ensartede regler, og erfaringerne fra kunstmuseumsområdet var gunstige, fandt man med lovrevisionen i 1969 anledning til at ændre den tilskudsordning, hvorefter statsstøtten til de kulturhistoriske museer hidtil havde været ydet. Endvidere havde den kulturpolitiske debat omkring midten af 1960'erne beskæftiget sig indgående med tanken om at yde statsstøtte til etablering af såkaldte kulturcentre (jfr. betænkning nr. 412 af 1966), og som et resultat af disse overvejelser besluttede man at tilskynde de eksisterende kulturinstitutioner og herunder også museerne til at engagere sig i en bredere anlagt, kulturformidlende virksomhed, end deres vedtægter egentlig foreskrev eller deres ordinære indkomster åbnede mulighed for. Regler for ydelse af statstilskud til sådan kulturformidlende virksomhed (f.eks. afholdelse af koncerter, Litterære arrangementer eller forevisning af kulturfilm), måtte derfor også indføjes i loven om de kulturhistoriske lokalmuseer, ligesom der udfra et almindeligt ønske om at aktivere museernes formidlingsvirksomhed (jfr. også betænkning nr. 517 af 1967) formuleredes krav om, at der til landsdelsmuseerne knyttedes personale med særlige museumspædagogiske kvalifikationer. Endelig havde Dansk kulturhistorisk museumsforening foreslået gennemgribende nyordninger af de kulturhistoriske museers forhold, idet man havde konstateret, at statens forholdsommæssige andel i de enkelte museers drift stadig var forringet som en følge af dels de almindelige omkostningsstigninger, dels den stadige vækst af de tilskud, som museerne modtog fra lokal side. Det foresloges derfor bl.a., at maksimeringsreglerne for statens ydelser afskaffedes, at der til alle statsanerkendte museer ydedes et mindstetilskud på f.eks. 10.000 kr., der var uafhængigt af de stedlige tilskud, at museernes bygningsudgifter inkluderedes i de tilskudsberettigende ydelser, således at staten også bidrog til etableringen af tidssvarende museumslokaler, samt at der ved landsdelsmuseerne ansattes museumspædagoger, til hvis løn staten ydede særlige tilskud. Selvom alle disse hensyn og ønsker ikke umiddelbart kunne imødekommes, tilstræbtes der med lovrevisionen i 1969 en væsentlig forbedring af de kulturhistoriske lokalmuseers økonomi og arbejdsvilkår.

Det fandt udtryk i følgende lovbestemmelser:

Til samtlige museer ydedes et: driftstilskud, der udgjorde 100 i af de enkelte museers faste, stedlige tilskud til egentlige

driftsudgifter, idet det fremdeles fastholdtes, at tilskud til bygningsudgifter såsom leje, hovedstandsættelser, tekniske installationer, renter, afskrivninger etc., ikke berettigede til statstilskud. Såfremt de tilskudsberettigende, stedlige ydelser udgjorde mere end 20.000 kr., kunne statstilskuddet dog ikke overstige 125 % af de tilsvarende stedlige tilskud i regnskabsåret 1967-68 og måtte højst udgøre 200.000 kr. Nyt i disse bestemmelser var det generelle loft over statstilskuddet, der dog gav mulighed for betragteligt større ydelser, end de hidtidige maksimeringsregler havde tilladt, samt indførelsen af et basisår (regnskabsåret 1967-68), der skulle danne grundlag for den fremtidige beregning og maksimering af statsstøtten. Dette sidste forudsatte udtrykkeligt, som også fremhævet i ministerens bemærkninger til lovforslaget, "at basisåret under hensyn til såvel prisudviklingen som de pågældende institutioners udvikling ændres efter forløbet af en kortere årrække", og det fastsattes foreløbig i loven, at forslag til en revision af dette tilskudsgrundlag skulle fremsættes for folketinget i folketingsåret 1970-71. Til landsdelsmuseerne, der nu forpligtedes til at ansætte museumspædagoger, hvis virksomhed kunne udstrækkes til hele landsdelsområdet, ydedes der et særligt tilskud på 25.000 kr. Endelig kunne der ydes tilskud til anden kulturformidlende virksomhed, idet staten påtog sig at dække udgifter til sådanne arrangementer i et omfang, svarende til de tilskud, der fra lokal side ydedes til samme formål. Statens andel måtte dog ikke overstige 10 % af det pågældende museums ordinære statstilskud og måtte højst udgøre 10.000 kr.

Foruden disse ændrede tilskudsregler og kravet om ansættelse af museumspædagoger, foretoges enkelte mindre korrektioner af loven, hvorved det bl.a. bestemtes, at ministeriet for fremtiden skulle have adgang til at godkende de tilskudsnydende museers lokaler samt planer til bygningsmæssige forbedringer eller nybygninger.

Det betonedes i bemærkningerne til lovforslaget, at den reviderede lov fremdeles tilstræbte at støtte de kulturhistoriske museer, der virkede inden for afgrænsede områder af landet, således at statens tilskud - inden for visse rammer - skulle svare til stedlige tilskud, og således at statsstøtten var betinget af, at den lokale interesse for et museum havde givet sig udtryk i en sikring af faste tilskud til dets drift og af egnede lokaler eller bygninger til dets virksomhed. Dette var "det bærende princip" for 1969-loven, ligesom det havde været det for dens forgængere.

Lovrevisionen i 1971 var som nævnt foreskrevet i 1969-loven med henblik på en ajourføring af tilskudssatserne, og en række korrektioner nødvendiggjordes yderligere af den kommunalreform, der var blevet gennemført i 1970. Hertil kom, at Dansk kulturhistorisk museumsforening påny havde henvendt sig til ministeriet med så vidtgående forslag til ændringer af loven, at der til behandling af disse blev nedsat en arbejdsgruppe, omfattende repræsentanter for ministeriet, Dansk kulturhistorisk museumsforening og Foreningen af kunstmuseer i provinsen, således at der under eet kunne fremlægges udkast til eventuelle, ensartede ændringer af begge museumslove. En række af arbejdsgruppens forslag, der beskæftigede sig med generelle forhøjelser af statens tilskud samt tilskud til løsning af særlige opgaver, mente ministeriet at måtte lade ude af betragtning af hensyn til en rimelig byrdefordeling mellem staten, kommunerne og amtskommunerne, medens såvel arbejdsgruppen som ministeriet anså det for ønskeligt, at lovens tilbud om statsstøtte blev udvidet til at omfatte andre museer end de, der traditionelt henregnedes til begrebet kulturhistoriske lokalmuseer. Der tænkes her dels på museer, der havde et videre geografisk virkeområde end lokalmuseerne, men til gengæld havde specialiseret sig inden for et afgrænset emne af kulturhistorien, dels på museer, som i deres indsamlings- og fortolkningsarbejde søgte at spænde over alle de kultur- og naturhistoriske fænomener, der tilsammen gav et landskabsområde dets særpræg. Man talte henholdsvis om "regionale eller lokale specialmuseer" (f.eks. fiskerimuseer eller frilandsmuseer) og om "egnsmuseer" eller "landskabsmuseer", der enten kunne lægge vægt på særlige egnsprægede natur- eller kulturfænomener, eller mere alsidigt kunne søge at belyse en lokalbefolknings erhverv og livsvilkår i forhold til det naturlandskab, som menneskene levede i, udnyttede og omformede. Sådanne egnsmuseer kunne ydermere med fordel placeres i naturparker eller på andre steder, der i særlig grad benyttedes som rekreative områder.

Over for alle disse muligheder, der fandtes værd at støtte, besluttedes det at udelade en begrænsende museumsdefinition i loven, hvis titel ændredes til "Lov om statstilskud til kulturhistoriske museer", og hvis tilbud om statsstøtte nu rettedes til såvel kulturhistoriske lokalmuseer som specialmuseer. Denne udvidelse af lovens omfang medførte en række ændringer i lovteksten, hvoraf nogle var af principiel betydning.

Medens det hidtil havde været ministeren, der i henhold til loven kunne anerkende et museum som tilskudsberettiget, forudsattes det nu, at ministerens anerkendelse meddeltes "ved særlig bevilling på finansloven", idet det skønnedes nødvendigt, at den friere adgang til udvælgelse og anerkendelse af tilskudsberettigede museer ledsagedes af en skærpet kontrol med de økonomiske forpligtelser, som sådanne anerkendelser pålagde staten. Samtidig foretoges der en opdeling af det administrative ansvarsområde, der i henhold til den hidtidige lovgivning alene havde været varetaget af Statens Lokalmuseumstilsyn, idet det pålagdes rigsantikvaren i forholdet til de kulturhistoriske specialmuseer at foretage indstilling til ministeren om anerkendelse af sådanne og i øvrigt at varetage alle de funktioner med hensyn til godkendelser, tilsyn samt tilskudsberegning og fordeling, som lokalmuseumstilsynet fremdeles skulle varetage i forholdet til de kulturhistoriske lokalmuseer. Den centrale og koordinerende styrelse af de statsunderstøttede, kulturhistoriske museer, der siden 1958 havde været overdraget et repræsentativt sammensat styringsorgan, lokalmuseumstilsynet, blev således nu fordelt imellem tilsynet og rigsantikvaren, der tillige var formand for tilsynet og direktør for Nationalmuseet m.v. Endelig medførte udvidelsen af lovens område., at der også i tilskudsbetingelserne måtte foretages en sontring mellem kulturhistoriske lokalmuseer og specialmuseer, idet statens tilskud til lokalmuseer fortsat gjordes betinget af tilsvarende faste, stedlige tilskud, medens det for specialmuseerne, der ikke nødvendigvis havde samme lokale bindinger, blot måtte forudsættes, at statstilskuddet modsvarede af faste, ikke-statslige tilskud, uanset om disse ydedes fra lokal eller fra anden side.

Udover disse ændringer, hvormed 1971-loven principielt distancerede sig fra den hidtidige lovgivning, omfattede lovrevisionen ingen skelsættende forandringer. Sammensætningen af Statens Lokalmuseumstilsyn blev ændret, således at der sikredes repræsentation for såvel Amtsrådsforeningen som Kommunernes Landsforening, medens ministeriet gav afkald på fortsat repræsentation i tilsynet. Endelig gennemførtes den foreskrevne revision af beregningsgrundlaget for statens tilskud, idet regnskabsåret 1969-70 udpegedes som basisår, og terminen for den næste revision fastsattes til folketingsåret 1972-73.

I 1973 foretoges der dog ingen ændringer af loven, idet året

1969-70 bibeholdtes som basisår for tilskudsberegningen, og en revision heraf udsattes til folketingsåret 1973-74. Efter behandlingen i folketinget i 1974 er situationen fremdeles uændret, idet det vedtoges, at forslag til revision af loven skal fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1975-76. Med henblik på at støtte de museer - kulturhistoriske museer såvel som kunstmuseer - som lovrevisionens udsættelse har bragt i særlige vanskeligheder, er der fra og med finansåret 1973-74 tilvejebragt en ekstraordinær dispositionssum, og som begrundelse for udskydelsen er der dels blevet henvist til den almindelige finanspolitiske stramning, dels til det forhold, at lovgivningsmagten afventer resultatet af nærværende museumsudvalgs arbejde. Dispositionssummen udgjorde 250.000 kr. i finansåret 1973-74, 600.000 kr. i finansåret 1974-75 og er på kulturministeriets bidrag til forslag til finanslov for 1975-76 opført med 700.000 kr.

1.4. De kulturhistoriske museers virksomhed 1958-74.

Da museumsloven trådte i kraft 1. april 1958, omfattede den 38 museer. I årene frem til lovrevisionen 1971 steg antallet af statsanerkendelser jævnt, og i finansåret 1970-71 var det (i Danmark excl. Grønland) nået op på 71 (bilag A og Aa). I de seneste år har 3 specialmuseer opnået statsanerkendelse; det skete som en følge af udvidelsen af lovens virkeområde (se s. 104). Herefter nåede antallet af statsunderstøttede museer op på 75. Siden da er ansøgninger om statsanerkendelse ikke blevet imødekommet, men udsat under henvisning til en kommende ny museumsstruktur. - I bilag Cc opregnes de museer, der nu omfattes af loven.

I 1959 fik 6 museer status som landsdelsmuseer. I årene efter voksede tallet jævnt, indtil man i 1971 var oppe på 17, det antal, der var forudset i Betænkningen fra 1956 (bilag B). En af hensigterne med landsdelsmuseumsordningen var at få skaffet flere af museerne ude i landet en faglig ledelse. Da betænkningen kom i 1956, var der faglig leder ved 8 af de 38 museer, der blev statsanerkendt. Faglig ledelse blev i betænkningen defineret som ledelse med en teoretisk eller praktisk uddannet museumsmand, der har museumsgeringen som erhverv. I 1973, hvor antallet af statsanerkendte museer var 75, var der ikke mindre end 64 faglige medarbejdere, heraf 14 deltidsansatte. De 50 heltidsansatte, hvoraf 41 har akademisk uddannelse, fordeles sig på 34 museer.

Det akademiske personale fordeler sig med 18 forhistoriske arkæologer, 18 historikere eller etnologer og 5 med anden akademisk uddannelse. Antallet af museumsinspektør-stillinger er vokset jævnt igennem perioden, dog med en kraftigere stigning i 1971 og 1972 med henholdsvis 7 og 6 nye stillinger. Ved 8 af museerne er der mere end én museumsinspektør.

En opgørelse over museernes personale pr. 1. april 1973 viser, at det lønnede personale omfattede i alt 375 personer: 64 inspektører og ledere, 16 pædagogiske medarbejdere, 17 medarbejdere, der beskæftigede sig med konservering, 30 teknikere og 248, der tog sig af kontorarbejde, vagt, opsyn, rengøring m.v. På samme tidspunkt var der til museerne knyttet 114 medarbejdere, som ikke blev lønnet af museerne, fordelt med 9 revalidenter, 55 civilværnepligtige og 50 "frivillige".

Museernes vækst kan også aflæses i regnskaberne. 1959-60 var de samlede driftsudgifter godt 1,5 mill. kr., fordelt på de da eksisterende 44 museer, i 1972-73 var det tilsvarende beløb 15,5 mill. kr., fordelt på 75 museer. Pristallet steg i samme periode fra 102 til 185 (bilag A).

Museernes driftsmidler falder i tre kategorier: 1) statstilskud, 2) tilskud fra kommuner og amter, 3) andre indtægter. Gruppe 3 omfatter entré, indtægter af salg af publikationer o.lign., tilskud fra fonds, private virksomheder, museumsforeninger, støttekredse m.m. Ved nogle museer, f.eks. museerne i Sønderborg og Kolding er entréindtægten af væsentlig betydning. Ved andre museer spiller den en mindre rolle, og ikke så få museer har indført gratis adgang til museet.

Statens tilskud til museernes drift har i gennemsnit været omkring 30 %, mens kommuner og amter gennemsnitligt har dækket nær ved 53 % (bilag C). Statens laveste andel var i 1960-61, hvor den udgjorde 25,9 %, den højeste var 42,1 % i 1969-70. Svingningerne skyldes, at statens tilskud primært er blevet reguleret ved lovrevisionerne (se afsnit I 3.). Amters og kommuners andel har varieret mellem 45,4 % i 1970-71 og 65,3 % i 1967-68, også disse variationer hænger sammen med de statslige tilskudsregler.

Af de stedlige driftstilskud er de kommunale langt de største, varierende gennem perioden fra 38,4 % til 52,2 %. Bilag Cc viser kommunernes tilskud til de enkelte museer i 1973-74 beregnet pr. indbygger i kommunen. Kommunernes engagement varierer meget.

Højst ligger Langelands kommune med 13,91 kr. pr. indbygger, fulgt af Viborg med 13,07 og Hjørring med 9,79. Lavest ligger Als hjemstavnsmuseum i Jylland, der får 0,03 kr. pr. indbygger i kommunen, Nordsjællands folkemuseum i Hillerød med 10 øre, fulgt af Tåsinge, Assens og Glud ned hver 14 øre pr. indbygger. - Der er her tale om tilskud til driften, altså de stedlige tilskud, der udløser statstilskud. Herudover har adskillige kommuner ydet væsentlige tilskud til museernes bygninger.

De amtslige tilskud til de enkelte museer har været langt mindre end de kommunale, i de fleste år under 10 % i gennemsnit. Den stedlige byrdefordeling fremgår af skemaet bilag Cc. Heraf fremgår det, at Sønderjyllands amt og Storstrøms amt er de amter, der har engageret sig kraftigst, begge med tradition tilbage til tiden før kommunalreformen, til de gamle Haderslev og Maribo amter. I de senere år har Roskilde og; Bornholms amter ydet væsentlige tilskud, og først kommunalreformen og siden dannelsen af amtsmuseumsråd ude omkring har mange steder betydet øgede amtslige bevillinger til de samarbejdende museer.

Museernes primære arbejdsopgave er at indsamle og bevare ting og viden, der kan belyse fortidige kulturtilstande. Medens museerne oprindeligt koncentrerede deres opmærksomhed omkring de fund og fortidsminder fra oldtiden, som et ekstensivt landbrug stadig bragte for dagen og truede med at tilintetgøre, er interessefeltet siden blevet udvidet til f.eks. den almuekultur, hvis opløsning i slutningen af forrige århundrede var iøjnefaldende, eller den industrikultur, hvis første faser nu er ved at forsvinde. Museernes indsamlingsvirksomhed er således altid uafsluttet - stadig rettet mod det, der må befrygtes uigenkaldeligt at ville forsvinde.

Den del af museernes indsamlingsvirksomhed, der vedrører det forhistoriske materiale, omfatter dels modtagelse og registrering af jordfundne genstande, der repræsenterer et bredt spektrum af personligt udstyr samt husgeråd, våben, værktøj og redskaber fra skiftende oldtidsperioder, dels arkæologiske besigtigelser og udgravninger, der kan supplere vor viden om menneskelige aktiviteter i oldtiden, f.eks. bosættelsesformer og erhverv, gravskikke og kult-traditioner, kunstnerisk udfoldelse, civil eller militær anlægs-virksomhed: broer, veje, volde m.v.

Meddelelser om arkæologiske fund sker som regel til en lokal

amatørarkæolog eller anden interesseret person, der formidler kontakten til det nærmeste museum. Såfremt dette ikke selv kan foretage sig det fornødne, viderebringer det oplysningerne til et andet museum, der med hensyn til faglige, tekniske og økonomiske ressourcer er i stand til at engagere sig i den foreliggende opgave.

Medens besigtigelser af findesteder sjældent strækker sig over mere end 1-2 dages arbejde i marken, kræver udgravninger ofte måneders markarbejde og betydelig økonomisk indsats. Arkæologisk feltarbejde forudsætter en omfattende faglig viden og et nøje kendskab til arkæologisk undersøgelsesmetodik, og dette arbejde er derfor fortrinsvis blevet udført af museer, der enten har haft en arkæologisk uddannet leder, eller til hvilke en eller flere kvalificerede amatørarkæologer har været fast knyttet. I bekendtgørelsen af 1959 blev det da også bestemt, at lokalmuseernes indsamling af materiale fra forhistorisk tid, hvor ikke særlige forhold gjorde sig gældende, skulle begrænses til typesamlinger til undervisningsbrug, og frem til 1959 var det stort set kun museerne i Odense, Rudkøbing, Haderslev, Kolding, Ringkøbing, Århus, Ålborg og Hjørring, der overhovedet påtog sig selvstændig besigtigelses- og udgravningsvirksomhed - d.v.s. mindre end en femtedel af de statsanerkendte museer.

I 1973 var mere end en trediedel af de 75 museer, der da var statsanerkendte, engageret i dette arbejde, og på 15 museer var magistre i forhistorisk arkæologi ansat som ledere eller medarbejdere. Af de i alt 18 forhistoriske arkæologer med akademisk uddannelse, der pr. 1. april 1973 var ansat ved de kulturhistoriske museer, er halvdelen ansat efter 1969. Nogen tilsigtet sammenhæng mellem denne ansættelsespolitik og Naturfredningslovens revision i 1969 (se s. 54) har der vel ikke været, men begge forhold illustrerer, at sikringen af landets forhistoriske minder da påny blev erkendt som en presserende arbejdsopgave.

De arkæologiske undersøgelser, der blev gennemført siden 1958, har omfattet alle arter af anlæg fra forhistorisk tid, men hyppigst har overpløjede gravhøje fra sten- og bronzealder eller jernaldergrave under flad mark gjort krav på en omgående indsats, når sådanne fund dukkede op ved pløjning, grusgravning eller anlægsarbejde. Endvidere er en række væsentlige offerfund blevet reddet, takket være lokalmuseernes indsats. Bopladser fra sten- og jernalder er endelig blevet besøgt i stort tal, og enkelte mere omfattende undersøgelser inden for disse fundkategorier er også gennemført.

For de arkæologiske undersøgelser vedkommende drejer det sig fortrinsvis om såkaldte nødudgravninger, d.v.s. undersøgelser af fund, der tilfældigt fremkommer under jordarbejder, og i henhold til Naturfredningsloven af 1969 § 49 (se s. 55) har lokalmuseerne i mange tilfælde påtaget sig sådanne arbejder for Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning og med økonomisk bistand herfra.

En række større og mere forskningsbetonede udgravningsprojekter er gennemført - ofte i samarbejde med Nationalmuseet eller universitetsinstitutterne i København og Århus og med støtte af fondsydelser, i de senere år fortrinsvis bevillinger fra Statens humanistiske forskningsråd.

Den arkæologiske indsats, de kulturhistoriske museer har ydet - især virksomheden fra 1969 til i dag - afspejler sig klart i den registrering og analyse af sager vedrørende forhistoriske fund, der finder sted på Nationalmuseets 1. afdeling, idet informationer fra lokalmuseerne i stadigt stigende omfang ligger til grund for de journalsager, der oprettes og behandles af Nationalmuseet.

Indsamlingen af ting. og viden om historisk tid har siden 1950'erne ændret sig på flere punkter. Dels er en del af museumsinspektørstillingerne i provinsen blevet besat med etnologer og historikere, som har gennemført systematiske undersøgelser, dels har arkæologien for alvor fået fodfæste som undersøgelsesmetode også i historisk tid. Således er der gennemført betydelige byarkæologiske undersøgelser i adskillige byer.

I 1956-betænkningen gjorde man sig visse tanker om systematik i museernes indsamling af ting. I 1950'erne og 1960'erne kom det til udtryk i en indsats for at sikre udprægede lokale ting til det lokale museum, f.eks. lokalt sølvtøj, topografiske billeder o.s.v. Enkelte museer skabte sig specialsamlinger, men det måtte erkendes, at et systematisk indsamlingsarbejde, hvor indsamling og undersøgelse kombineres, næsten altid vil kræve en professionel indsats. Sådanne systematiske indsamlinger er bl.a. udført af Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, af Ålborg historiske Museum (glas), Herring museum (trikotage), Lolland-Falsters Stiftsmuseum (landsbyskolen, sukkerroedyrkning). Flere systematiske undersøgelser er enten gennemført eller planlagt og de er sammen med analyser af de samlinger, der allerede findes på museerne, forudsætning for en arbejdsdeling mellem museerne og for en specialisering.

Registreringen af museernes samlinger kom i 1940'erne og 1950'erne ind i fastere rammer. Den konsulentordning, som i 1942 blev etableret ved Nationalmuseet, betød, at konsulenterne ikke alene fik tilvejebragt ensartede regler for registreringsarbejdet, men også fik gennemført registrering og protokollering ved så godt som alle de lokale museer. Registreringsarbejdet er derimod ikke for alvor kommet ud over de lokale enheder. Der er gjort tilløb til at få skabt regionale registreringer, men hidtil er det strandet på grund af mangel på arbejdskraft og på registreringsmetodernes utilstrækkelighed. En stor arbejdsindsats er ydet på udvikling af nye registreringssystemer bl.a. af museerne i Viborg og Ålborg, og Statens Lokalmuseumstilsyn nedsatte i 1973 et udvalg, der arbejder med registreringsproblematikken. Problemerne er imidlertid af et sådant omfang, at det kræver en koncentreret indsats, der omfatter såvel centralmuseet som specialmuseerne og lokalmuseerne.

I 1956 forudså man, at lokalmuseernes faglige medarbejdere kunne inddrages i det administrative arbejde med videnskabeligt islæt. Man tænkte her på byplanlægning, tilsyn med fredede fortidsminder og bygninger. Der blev ikke givet regler for et sådant arbejde, men på trods af den manglende formalisering, er der flere steder ydet en ikke uvæsentlig indsats. Provinsens museumsfolk virker som konsulenter for Det særlige Bygningssyn, nogle steder er der etableret et nært samarbejde med fredningsplanudvalgene, og i enkelte af de ældste byer virker den lokale museumsmand som rådgiver ved byplanlægningen. På et par felter er næsten alle museer aktive: ældre bebyggelse registreres, og dermed skabes grundmaterialet for en planlægning, truede huse fotograferes og beskrives i stor udstrækning, og hvor bygge- og anlægsarbejder berører antikvariske værdier, er det de lokale museer, der er først til at indbetrette og gribe ind.

Museernes konserveringsproblemer er ikke blevet løst i perioden siden 1958. Der er sket en vis udbygning, idet en lang række museer har fået værksteder og en del apparatur, men investeringerne og personaleforøgelsen i denne sektor har ikke været så markant som på det videnskabelige og pædagogiske område. Et større antal museer kan i dag selv klare de elementære konserveringsopgaver, men den specialiserede konservering kan kun udføres få steder. Langt de fleste opgaver af denne art må fortsat henvises til Na-

tionalmuseets konserveringsanstalt, hvor arbejdet udføres som rekvireret arbejde ofte med tilskud fra den dispositionsbevilling, som administreres af Statens Lokalmuseumstilsyn. Der er imidlertid et klart behov for en udbygning af provinsens konserveringsvæsen, men hidtil har museernes holdning været afventende. Først ventede man på konserveringsbetænkningen (den kom i 1969), derefter på igangsætning af konservatorskolen, der oprettedes i 1973. Der er almindelig enighed om, at opbygningen af egentlige konserveringsanstalter skal ske i et regionalt samarbejde, og det første eksempel herpå er konserveringsanstalten i Skive, som drives af museerne i Viborg amt i fællesskab.

Magasinkapaciteten ved provinsens museer er blevet væsentligt forøget i den periode, museumslovene har virket. Det skyldes ikke alene, at samlingerne er vokset, men også at arbejdet med samlingerne kræver mere plads, og at de moderne udstillingsformer, der har tyndet ud i antallet af de udstillede ting, har krævet mere magasinplads. Museumsvirksomhed med skiftende udstillinger som et fremtrædende led kræver både righoldige samlinger og rum til opbevaring af den del af dem, som for tiden ikke er udstillet. Målet for de fleste museer er udstillinger, der er umiddelbart forståelige for et bredt publikum, samt magasiner der er så overskuelige og velindrettede, at de kan fungere som studiesamlinger for den stadig større - del af museernes publikum, som ønsker dyberegående information. De fleste museer er endnu langt fra dette ideal.

Siden 1958 er et nyt og stort problem kommet til, nemlig sikkerhedsproblemet. Antallet af tyverier i danske museer er vokset foruroligende, og imødegåelsen heraf har krævet store investeringer såvel i udstillingsinventar som i tyverialarmanlæg. Statens Lokalmuseumstilsyn har siden 1969-70 brugt en væsentlig del af rådighedsbeløbet til tyverisikring; således er der ydet knapt 250.000 kr. i tilskud fordelt på 57 bevillinger.

Museernes formidlingsarbejde har i de forløbne 16 år været inde i en eksplosiv udvikling. Ingen af de museer, som eksisterede i 1958, var indrettet til skiftende udstillinger. Der manglede både plads, udstillingsudstyr og erfaring. Plads blev der skabt ved at rydde permanente udstillinger, udstillingsudstyret var i

de første år primitivt, erfaringer fik man i rigt mål, og de blev udvekslet ved kollegiale møder og museumsforeningens kurser.

Museernes indbyrdes samarbejde gav sig udtryk i lån af hinandens udstillinger, og i 1960'erne udarbejdedes en række basisudstillinger, som blev suppleret af de museer, der modtog dem som vandreudstillinger. Vandreudstillingerne har imidlertid kun været et supplement til de udstillinger, som de enkelte museer selv har produceret på stedet og ud fra stedets behov. Den lokale udstilling er fortsat kernen i udstillingsvirksomheden, men vandreudstillingerne giver mulighed for et større perspektiv i det lokale arbejde. I bilag D gives en fortegnelse over museernes særudstillinger i 1972-73.

Erfaringerne fra særudstillingerne er kommet en nyopstilling af de permanente samlinger tilgode. Der er foretaget nyopstillinger gennem hele perioden og på så godt som alle museerne. Nogle steder foregår det lidt efter lidt; rum for rum nyordnes i den takt, økonomien og arbejdskapaciteten tillader det. Andre steder er der tale om fuldstændige nyopstillinger.

Mange museer lod sig imidlertid ikke modernisere uden lokaleudvidelser. Nogle har erhvervet gamle huse til museumsvirksomhed, således Den antikvariske Samling i Ribe, der i 1965 åbnede i Que-dens gård, museet i Næstved, der i 1969 udvidede med boderne ved St. Peders kirke, museet i Frederikshavn, der efterhånden har overtaget hele Bangsbo, Søllerød museum flyttede i 1973, Helsingør bymuseum har fået plads i Karmeliterhuset, Svendborg museum flytter til Viebøltegård. Andre steder er der bygget nye fløje til de eksisterende museumskomplekser som i Tønder (1972), Herning (1972) og Ringkøbing (1973).

Perioden kan opvise ikke mindre end fem helt nye museumsbygninger: Vordingborg (1965), Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg (1968), Kulturhistorisk Museum i Randers (1969), Vikingskibshallen i Roskilde (1969) og Moesgård (1970). Og der er ikke alene rejst nye huse, men i flere tilfælde er der tale om helt nye museumstyper.

Et andet led i museernes formidlingsarbejde er publikationsvirksomheden. En række af provinsens museer har i en årrække udgivet egne årbøger og skriftrækker; i de senere år har grupper af

museer fundet sammen om sådanne tidsskrifter. Endelig udgiver samtlige kulturhistoriske museer årbogen Arv og Eje.

I bilag E er gengivet en liste over museernes publikationer i 1970 og 1971. Af den fremgår det, at museumsmedarbejderne er flittige bidragydere til såvel videnskabelige som populærvidenskabelige tidsskrifter. Men det fremgår også, at museerne udgiver ikke så få selvstændige skrifter. Udstillingskataloger og undervisningsmateriale er her fremtrædende, og det er et vigtigt led i museernes almene oplysningsarbejde. En publikationsform, som ikke har kunnet registreres i bilaget, er museernes bidrag til dagspressen. Den er ret omfattende i provinsen, og museernes materiale og viden når ad denne vej meget langt ud.

Der har været eksperimenteret meget med formidlingsarbejdet. Hvor man i 1958 reelt kun havde permanente udstillinger, foredrag og publikationer, er der i den forløbne periode tillige fundet nye veje. Ikke blot er særudstillingerne kommet **til**, men adskillige museer er blevet opsøgende i deres udstillingsvirksomhed. Der udstilles på messer, i udstillingsvinduer (såvel egne som andres), på dyrskuer, i skoler o.s.v. Og ved siden af udstilling og publikation eksperimenteres der med aktiviteter af forskellig art og med publikums direkte medvirken i forskning og formidling.

En gren af formidlingsarbejdet med en lang tradition er blevet videreført og udvidet, og det er den mundtlige beretning. Helt fra museernes begyndelse har foredrag, omvisninger, ekskursioner og byvandring været af stor betydning, og i dag er museumsfolkernes indsats i aftenskoler, folkeuniversiteter og foreningslivet som helhed usvækket. Hertil er der så kommet videreuddannelse af lærere, som et led i et bevidst arbejde på museernes placering i skolerne undervisning.

Museernes samarbejde med skolerne er inde i en kraftig udvikling. De fleste steder forlader man det traditionelle museumsbesøg med omvisning til fordel for en integrering af museet i skolerne undervisning. Museerne kommer ud **til** skolerne med emnekasser, vandreudstillinger, diasserier, film og andre undervisningsmidler, og skolerne kommer til museet for at få materiale til projekter, aktiviteter, feature-uger o.s.v. Mange museer kan i dag levere undervisningsmaterialer, hjælp ved ekskursioner, lejrskoler m.m. Der er

næsten overalt etableret et nært samarbejde med skolecentralerne. Museet er ikke længere et sted, hvor man kun kommer én gang i sit liv, men et dokumentationscenter, som kan bruges i mange sammenhænge.

Denne voldsomme udvidelse af museernes formidlingsarbejde er mange steder gennemført på bekostning af andre af museets funktioner. Det er sket for at vise muligheder og behov, men det har krævet personaleudvidelser. Siden det i 1969-loven blev bestemt, at der skulle ansættes en pædagogisk medarbejder ved hvert landsdelsmuseum, er der ansat i alt 17 personer, der har formidlingsarbejdet som ansvarsområde (se Kap. VII).

Over for den mangfoldighed, som museerne tilstræber i formidlingen, virker den gammelkendte målestok: besøgstallet, meget grov. Den måler en kvantitet, men siger intet om kvalitet, og museernes opsøgende arbejde indgår ikke i besøgsstatistikkerne. I finansåret 1960-61 besøgte 410.400 personer de kulturhistoriske museer, som omfattes af loven. I finansåret 1971-72 var tallet 918.000. I denne 10-årige periode er museernes antal steget med 34 % og besøgstallet med 123 %. Man mangler undersøgelser af sammensætningen af museernes publikum både før og nu, men en så kraftig stigning i besøgstallet er i hvert tilfælde et stærkt indicium for, at kredsen er væsentligt udvidet.

Den alsidige vækst i de kulturhistoriske museers virksomhed, der således kan konstateres inden for de sidste 15 år, er et resultat af de øgede offentlige investeringer, som museumslovgivningen har foranlediget. Såvel staten som amtskommuner og kommuner har bidraget hertil, og de sidste ikke mindst, idet statens støtte jo stadig har været betinget af tilsvarende stedlige ydelser inden for visse - efterhånden fastlåsedes - maksimumsbeløb. Ydermere har lokale bevillingsmyndigheder ofte og i betydeligt omfang påtaget sig den fortsatte udbygning af de museer, hvis muligheder for statslig tilskudsforøgelse var udtømt som en følge af maksimeringsreglerne. I en objektiv bedømmelse af museumslovgivningens virksomhed bør omfanget af disse stedlige ydelser have særlig interesse, fordi de i konkrete tal afspejler lokalsamfundets vurdering af dets egen museumsvirksomhed. Endelig må museumslovgivningens effekt også bedømmes i en videre sammenhæng, idet det enkelte museums arbejdsindsats har haft mærkbar indflydelse på andre museers - og da især de centrale statsmuseers - arbejdsvilkår. De kulturhistoriske lo-

kalmuseers øgede engagement i en landsomfattende indsamlings- og undersøgelsesvirksomhed har således - som det også var tilsigtet - aflastet Nationalmuseet for betydelige og tidkrævende arbejdsforpligtelser, og der er blandt andet herigennem skabt mulighed for den omlægning af Nationalmuseets virksomhed, der i de senere år har sat sig spor i store og velbesøgte særudstillingsarrangementer, i fornyelser af de permanente udstillinger og i en omfattende publikationsvirksomhed.

1.5. De kulturhistoriske museers struktur 1958-74.

Den museumslovgivning, der tog sit udgangspunkt i 1956-betænkningen, har for de kulturhistoriske museers vedkommende været baseret på en skarp sondring mellem statslige og ikke-statslige museer og på en trinvis klassificering af de sidstnævnte i: landsdelsmuseer (med særlige tilskud og beføjelser), statsanerkendte museer (med faste årlige driftstilskud, der står i forhold til de ikke-statslige ydelser) og ikke-statsanerkendte museer (med håb om fremtidig anerkendelse og støtte). Sammen med den graduerede beregning af statstilskuddet til det enkelte museum var der i denne klassificering af museerne stærke incitament til en forøgelse af det lokale museumsengagement.

Loven virkede i så henseende efter sin hensigt, idet en stærk udbygning af visse eksisterende museer allerede påbegyndtes før lovens vedtagelse. Antallet af tilskudsberettigede museer, der i 1955 blev anslået til 33, var således allerede i 1958 øget til 38 godkendte museer, og i tiden indtil 1970 anerkendtes yderligere 34 kulturhistoriske lokalmuseer. Siden har kun ét sådant museum opnået anerkendelse, medens 3 specialmuseer i henhold til de lovændringer, der gennemførtes i 1971, nu modtager faste, årlige driftstilskud efter lignende regler som lokalmuseerne.

Udbygningen af landsdelsmuseer fandt sted i et tilsvarende tempo: i 1959 udpegedes de første 6 landsdelsmuseer, i 1970 var antallet øget til 16, og med anerkendelsen af Grønlands landsmuseum i 1971 nåedes antallet 17, der i den oprindelige lovgivning var fastsat som det maksimale antal landsdelsmuseer. Siden 1971 er antallet ikke maksimeret i loven, men det er i bemærkningerne til 1971-loven anført, at der bør tilstræbes en ordening, hvorefter antallet af landsdelsmuseer svarer til antallet af nuværende amtskommuner, d.v.s. 14.

De statsunderstøttede museer fordeler sig ret vilkårligt ud over landet, således som det må forventes, når udviklingen har været betinget af lokale initiativer og muligheder. Der er således i både Fyns og Nordjyllands amter anerkendt 10 lokalmuseer, medens der på Bornholm kun forefindes ét, og antallene varierer i øvrigt mellem 3 - 4 museer i Roskilde, Københavns, Vestsjællands og Sønderjyllands amter og 5 - 6 museer i de øvrige amter. Landsdelsmuseernes fordeling repræsenterer i højere grad en naturlig, geografisk spredning, omend der savnes landsdelsmuseer i både Københavns og Frederiksborg amter, medens der på Fyn, i Nordjylland og Sønderjylland forekommer 2 landsdelsmuseer i hver af de nuværende amtskommuner. En relativ svag repræsentation af statsunderstøttede museer i det østsjællandske område skyldes vel især, at Nationalmuseet og en række københavnske specialmuseer med særlige tilskudsordninger i nogen grad har tilfredsstillet disse lokalbefolkningers museumsbehov, således at en eksisterende og voksende interesse for lokalmuseer i disse områder først sent og i begrænset omfang har opnået stedlig støtte.

Af de 17 museer, der siden 1958 har fået status som landsdelsmuseer, var de 15 allerede i henhold til 1941-reglerne anerkendte som såkaldte "centralmuseer" med særlige tilskud, medens to (Den antikvariske Samling i Ribe og Grønlands landsmuseum) først senere anerkendtes som landsdelsmuseum. For landsdelsmuseernes vedkommende har anerkendelserne således været begrundet i solide, lokale museumstraditioner, medens de øvrige 56 statsunderstøttede lokalmuseer i højere grad repræsenterer fornyelser og forandringer i museumsverdenen. 20 af disse museer havde således før 1958 hverken modtaget faste, årlige statstilskud eller været registreret som såkaldte "statsanerkendte" museer, der i henhold til 1941-reglerne kunne modtage tilskud fra de særlige dispositionsbeløb, medens 9 museer, der før 1958 var registreret som anerkendte, i dag er placeret i den gruppe af ikke-tilskudsberettigede museer, der foreløbig er unddraget enhver adgang til statslig støtte og dermed også enhver formel mulighed for saglig vejledning og kontrol. Denne gruppe er stadigt voksende.

Arten af de nyetablerede museer har i tidens løb ændret sig, ligesom art og indhold af de anerkendte museer også gradvis skifter karakter. Medens museerne hidtil - som foreskrevet af 1958-loven - sigtede mod en bred, kulturhistorisk skildring af det

lokalområde, der var deres, har en tendens til specialisering inden for udvalgte emner af kulturhistorien i de senere år gjort sig stadigt stærkere gældende. Lovændringen i 1971 tog hensyn hertil, idet der åbnedes mulighed for anerkendelse af specialmuseer på lige fod med lokalmuseerne, men den indførte samtidig en skærpet kontrol med adgangen til statsanerkendelse, og som nævnt har kun fire museer siden da opnået støtte i henhold til loven.

Af de 45 museer, der er oprettet efter 1955, er de 16 traditionelle, kulturhistoriske lokalmuseer, omend med en tendens til specialisering, medens de 29 er specialiserede museer, hvis emner spænder vidt, f.eks.: flaskeskibsmuseum, mekanisk musikmuseum, skolemuseum, adskillige automobil- og vognmuseer samt en række mindestuer for kulturpersoner. Disse museumsinitiativer bør næppe alle følges op af offentlige tilskud, men da de dels griber ind i andre museers virkeområder, dels er udtryk for en meget aktiv museumsinteresse, kan de heller ikke lades upåagtede. Selvom sådanne museer ofte er etableret uden tanke for eventuelle tilskudsmuligheder eller for musealt samarbejde, melder behovet for økonomisk og saglig bistand sig dog gerne efter nogen tids forløb, og fremkomsten og eksistensen af nye museer er derfor fremdelens en faktor af betydning i den danske museumsstruktur.

Hverken den hastige udvikling eller den tiltagende specialisering af museerne var forudset, da 1958-loven fastlagde organisatoriske rammer for de statsunderstøttede museers virksomhed. Tværtimod havde betænkningen i 1956 forsigtigt givet udtryk for den opfattelse, at landet efterhånden måtte betragtes som udbygget med kulturhistoriske museer, og at den videre udvikling kun kunne ske langsomt og under omfattende tilsyn og bistand fra landsdelsmuseerne og Statens Lokalmuseumstilsyn. Også disse institutioners virksomhed har derfor formet sig noget anderledes, end man oprindeligt havde tænkt sig.

Med 1958-loven tilstræbtes der en opdeling af landet i museumsregioner, inden for hvilke de statsunderstøttede lokalmuseers virkeområder var geografisk afgrænsede og adskilte, medens landsdelsmuseerne skulle udbygges og fungere som hovedmuseer inden for hver deres region. Det var for så vidt en "Nationalmuseumsmodel", der projiceredes ud på amtsplan, og en række af de forpligtelser og beføjelser, der tidligere påhvilede Nationalmuseet, blev nu

overdraget landsdelsmuseerne, der i kraft af deres lokale tilhørsforhold skulle have bedre muligheder end hovedstadsmuseet for at påvirke og styre museumsudviklingen i det nære samfund. På en række områder må det konstateres, at disse forventninger ikke er blevet indfriet, idet landsdelsmuseerne kun i begrænset omfang har ydet konsultativ bistand til landsdelenes øvrige museer, kun undtagelsesvis har engageret sig i den foreskrevne, saglige registrering af disses samlinger og slet ikke er blevet inddraget i tilsynet med statstilskuddenes anvendelse, hvorved de ellers på en forpligtende måde ville have fået indseende med de enkelte museers virksomhed og en formel mulighed for at påvirke denne. Landsdelsmuseerne har således i realiteten hverken påtaget sig eller fået overdraget de officielle styringsforpligtelser, der oprindeligt var tiltænkt dem; men de har i vid udstrækning - gennem deres egen udbygning og vækst - etableret sig som selvstændige regionale hovedmuseer, der med sagkundskab har kunnet engagere sig i områdets forsknings- og formidlingsopgaver og med autoritet har kunnet repræsentere områdets museumsvesen over for befolkning og myndigheder. Under indtryk af museumsvesenets hastige udvikling og omformning (professionaliseringen, specialiseringen, den stadige tilgang af nye museumsinitiativer etc.), der i nogen grad har udvisket rammerne om en skematisk inddeling og klassificering af museerne, har landsdelsmuseerne endelig været formidlere af et aktivt kollegialt samarbejde mellem museerne i deres områder. I de senere år har dette bl.a. givet sig udtryk i etableringen af en række amtsmuseumsråd, der - omend uofficielle og ret forskelligartede i sammensætning og engagement - har formået at gøre sig gældende som styringsorganer i det regionale museumsarbejde (smh. side 83).

Sådanne amtsmuseumsråd, der har til opgave at formidle samarbejdet mellem amtets museer, at forestå en fælles arbejdsplanlægning og at fordele eventuelle fælles midler, er foreløbig oprettet i 10 amtskommuner og er under forberedelse i yderligere 2 (Bornholms og Vejle amter). Kun i Frederiksborg og Københavns amter, der også mangler landsdelsmuseer, synes behovet for en fælles museal styrelse endnu ikke at være erkendt.

Museumsrådet for Sønderjyllands amt indtager i denne forbindelse en særstilling. Det blev under betegnelsen "Museumsråd for Nordslesvig" etableret allerede i 1960 og bestod af formændene samt to styrelsesrepræsentanter fra hvert af de fire, statsanerkendte

museer i landsdelen, idet museumslederne udgjorde rådets sekretariat. Efter kommunalreformen er dets sammensætning ændret, således at amtsborgmesteren nu er formand, formanden og sekretariatschefen for amtets undervisnings- og kulturudvalg er henholdsvis næstformand og sekretær, og racet omfatter endvidere ét af bestyrelsesmedlemmerne fra hver af de fire museumsbestyrelser. Museumslederne deltager i rådets møder uden stemmeret. Det nordslesvigske museumsråd omfatter kun de statsanerkendte museer i området (de kulturhistoriske museer samt Sønderjyllands kunstmuseum), og det har i årenes løb formidlet et meget nært samarbejde mellem disse - også med hensyn til udbygningen af den faglige specialisering. Rådet, hvis vedtægter indgår i de enkelte museers vedtægter, er således ganske integreret i det offentligt støttede museumsvesen i Sønderjylland, hvor særlige historiske forudsætninger for et amtligt museumsengagement også er tilstede.

De øvrige museumsråd i Danmark er først etableret i årene 1970-73, og deres struktur er kun i ringe grad påvirket af den sønderjyske model. Amtsmuseumsrådene i Vestsjællands amt, Storstrøms amtet, Fyns amt og Ribe amt er således åbne for alle offentligt ejede eller selvejende museer i de pågældende områder, medens de øvrige museumsråd kun har givet adgang for statsanerkendte, kulturhistoriske museer. Dog omfatter museumsrådet i Viborg amt tillige to statsanerkendte kunstmuseer, medens der i Århus og Ringkøbing amter gives mulighed for associeringsaftaler med andre museer. I modsætning til forholdene i Sønderjylland er de øvrige danske amtsmuseumsråd alle sammensat af museumsrepræsentanter: som regel den daglige (eventuel faglige) leder af museet samt én styrelsesrepræsentant, idet museumsrådet for Ribe amt dog yderligere omfatter 1 - 2 repræsentanter for amtsrådet. Endelig er det i vedtægterne for museumsrådene i Vestsjællands, Fyns, Nordjyllands, Århus og Ringkøbing amter bestemt, at hvert museum - uanset antallet af repræsentanter - ved stemmeafgivning kun råder over én stemme. Selvom landsdelsmuseerne på virksom måde har bidraget til etableringen af amtsmuseumsrådene, er det således kendetegnende for disses arbejde, at de implicerede museer deltager heri som suveræne og ligestillede partnere.

Som foreløbige resultater af amtsmuseumsrådenes virksomhed kan bl.a. nævnes: 1) udgivelse af fælles plakater, brochurer og publikationer, 2) fællesindkøb af særudstillingsmateriel og fremstilling

af undervisningsmateriale, 3) fordeling af fællesmidler til særligt påtrængende opgaver, 4) etableringen af en fælles konserveringsanstalt for museerne i Viborg amt, oprettet i tilknytning til Skive museum, og projekteringen af en tilsvarende anstalt i Nordjyllands amt, 5) sagkyndig gennemgang af områdernes museer (i bl.a. Ribe og Århus amter) med henblik på tilvejebringelse af samlede oversigter over konserveringsbehov, og 6) udarbejdelse af langtidsplaner for områdernes museale udbygning, herunder planer for arbejdsdeling og specialisering samt undersøgelser af eventuelle behov for nye museumsinstitutioner.

Gennem formuleringen af fælles langtidsplaner har det enkelte museum fået lejlighed til alvorligt at overveje sin egen arbejdsituation, ligesom det under ét bliver vurderet, om de foreliggende museer og museumsinitiativer i et område yder dette en forsvarlig og alsidig museumsdækning. Overvejelser af denne art har allerede sat sig spor i en række regionale dispositionsplaner, der igennem en bevidst opgavefordeling har givet de enkelte museer mulighed for at koncentrere deres virksomhed omkring et udvalg af kulturhistoriske emner, gerne med naturlig relation til museets nærområde. Herved opnås åbenbart mere tilfredsstillende arbejdsbetingelser for medarbejderne ved de enkelte museer og et langt mere nuanceret udstillingstilbud i området som helhed. Endelig har det regionale museums-væsen også større muligheder for at inddrage og nyttiggøre nyopståede museumsinitiativer, når dette kan ske inden for rammer af faktisk eksisterende arbejds- og udstillingsplaner.

En regional museumsstruktur, hvori de enkelte museer i det daglige arbejde aflaster og supplerer hinanden, er således under udbygning. Det forudsætter meget nære samarbejdsrelationer og styringsmuligheder, der dels kan tilvejebringes gennem en formalisering og styrkelse af landsdelenes repræsentative styringsorganer, dels gennem museumssammenlægninger. Også sådanne har fundet sted og andre er under forberedelse. Eksempelvis er nyoprettede lokalmuseer i Blåbjerg og Blåvandshuk kommuner i 1973 blevet sammenlagt med det statsanerkendte museum i Varde, således at disse museer nu udgør specialiserede afdelinger af én og samme museumsinstitution, og på samme måde har kommunerne i Hirtshals, Hjørring, Løkken-Vrå og Sindal i Vendsyssel i 1974 indgået en samarbejdsaftale, hvorefter fem etablerede eller forberedte museer i dette område blev forenet i et nyt Vendsyssel historiske museum. Gennem sådanne museumssammenlægninger

opnår man en meget effektiv og fleksibel udnyttelse af såvel de foreliggende tilskudsmuligheder som andre museale ressourcer: personale og faglig ekspertise, bygninger, inventar og materiel, samlinger og - ikke mindst - nære kontakter med en række engagerede befolkningsgrupper i området. Det udstillingstilbud, som det nye Vendsyssel historiske museum har fremlagt, kan eksempelvis illustrere mulighederne i et sådan udbygget og specialiseret museums-samarbejde: Medens museet i Hjørring fremdeles skal tage sig af Vendsyssels geologi og oldtidshistorie samt områdets kirker, kunsthåndværk og redskabs- og værktøjsudstyr, er det tanken, at et museum i Hirtshals især bliver beskæftiget med Vesterhavets biologi og havnens kulturhistorie, et museum i Tornby specialiserer sig i skudehandel og bjergelav, et museum i Rubjerg helliger sig især sandflugtsproblematikken, og et museum i Bjørnager rummer en landbrugsudstilling. Tilsammen repræsenterer disse vendsysselske museumsafdelinger således et ganske bredt udsnit af naturhistoriske og kulturelle karakteristika i deres område, og udbygningsmuligheder vil stadig være tilstede. Det er arbejds- og udstillingsplaner af denne type, der i øjeblikket beskæftiger de mere virksomme af landets museer og amtsmuseumsråd. Fælles er det, at de tilstræber en samordnet specialisering af det kulturhistoriske arbejde, og fælles er det også, at samspillet mellem naturn og den menneskelige kultur i stadig højere grad inddrages i de emnekredse, som museerne søger at belyse.

Det ønske om en regional styring af de ;tatsunderstøttede museers virksomhed, der i 1956 formuleredes ud fra en nøgtern, administrativ vurdering, er således omsider ved at blive erkendt som en lokal nødvendighed. Man har for at nå hertil fulgt andre veje end de afstukne og forskellige veje i landets forskellige egne, men den decentraliseringsbølge, der i 1960'erne manifesterede sig i udviklingen af individuelle museumsinstitutioner og af stadigt nye museumsinitiativer, er i de senere år mærkbart blevet afløst af samordnede og målrettede bestræbelser. De sigter umiddelbart imod en mere effektiv udnyttelse af landsdelenes egne museale ressourcer, men igennem den saglige planlægning og specialisering af det regionale museumsarbejde er behovet for en mere effektiv koordinering af museumsarbejdet på landsplan også blevet erkendt.

Et sådant museumsarbejde på landsplan kunne i lighed med den regionale planlægning tilgodesee, at den specialiserede virksomhed,

der foregår på det enkelte museum, i rimeligt omfang kommer landets samlede museumsvesen og dets brugere tilgode, uanset om det enkelte museum er en selvejende, en kommunal, en amtslig eller en statslig institution. Det kunne tilstræbes ad flere veje: 1) Gennem en kontrolleret arbejdsfordeling kunne det tilgodeses, at landets samlede museumsvesen varetager alle væsentligere emner inden for kulturhistorien, ligesom det kunne modvirkes, at flere museer i landet - måske tilmed i uøkonomisk konkurrence - beskæftiger sig med samme specialområder. 2) Gennem en udbygning af centrale registre og arkiver kunne adgangen lettes til de samlinger og arbejdsresultater, som museerne hver især har tilvejebragt med henblik på deres anvendelse i forskningens og formidlingens tjeneste, men hvis faktiske udnyttelsesmuligheder er begrænset af deres spredte og ret vilkårlige placering i 150 - 200 forskellige museer. 3) Gennem fælles forhandlinger kunne man endelig fremme en mere effektiv udnyttelse af den samlede konserveringskapacitet og en mere effektiv udveksling af særudstillinger og andet museumspædagogisk materiale, ligesom der kunne tages stilling til museale rettigheder og pligter i forbindelse med løsningen af konkrete opgaver, hvad enten disse sigter imod museernes undersøgelses- og registreringsinteresser, deres konserverings- eller opbevaringsmuligheder eller deres udstillings- og publikationsvirksomhed. Behovet for en løsning af sådanne fælles anliggender er aktualiseret gennem den udbygning af de lokale arbejdende museer, som allerede 1958-loven har befordret, men forudsætter samtidig et institutionssamarbejde, der rækker hen over det skel mellem statslige og ikke-statslige museer, som 1958-loven så skarpt markerede. Selvom de faglige og kollegiale forudsætninger for etableringen af et forpligtende museumssamarbejde på landsplan nok i dag er gunstigere end på noget andet tidspunkt af de danske museers udvikling, er vilkårene for at formalisere et sådant samarbejde i mange henseender vanskeligere end i 1958; thi også de museer og institutioner, der varetager museale eller antikvariske arbejdsopgaver inden for landet som helhed, har i den mellemliggende tid ændret karakter.

Iblandt de museer, der måtte inddrages i et udvidet museums-samarbejde på landsplan, indtager Nationalmuseet fremdeles en central placering, idet museet principielt beskæftiger sig med alle dele af kulturhistorien og har hele Danmark (og i øvrigt hele jordkloden) som arbejdsområde. Ethvert andet kulturhistorisk museum i

Danmark har derfor faglige interesser, der sammenfalder med Nationalmuseets, hvorfor en specialiseret arbejdsdeling, som den omtalte, eller en systematisk udbygning af landsdækkende registre og arkiver ikke vil kunne finde sted uden hensyntagen til den virksomhed, der pågår på Nationalmuseets forskellige afdelinger. I et vist omfang er samarbejdet mellem disse og landets øvrige museer da også vedligeholdt og bidrager bl.a. til, at de landsomfattende arkiver og registre, der fra gammel tid forefindes på Nationalmuseet, stadig - omend ret vilkårligt - føres a jour. Et vist formaliseret samarbejde finder tillige sted igennem Nationalmuseets repræsentation i Statens Lokalmuseumstilsyn og omkring dele af de antikvariske loves administration (jfr. nedenfor), ligesom Nationalmuseets konserveringsanstalt i vid udstrækning betjener de Lokalt arbejdende museer - imod godtgørelse af de dermed forbundne udgifter. Museets enkelte afdelinger eller enkelte medarbejdere er endelig ofte inddraget i et konkret samarbejde med andre museer - for oplysningsafdelingens vedkommende bl.a. som producent eller formidler af vandreudstillinger.

Nationalmuseets indre udvikling fra 1938 til i dag modsvarer i mange henseender den udvikling af de statsunderstøttede museer, der ovenfor er beskrevet. En betydelig aktivitetsudvidelse, som er muliggjort gennem øgede bevillinger og personaleudvidelser, har også her medført en decentralisering og specialisering af museets almindelige virksomhed, samtidig med at nye museumsinitiativer stadig er opstået og søgt fremmet. En sammenligning mellem Nationalmuseets afdelingsstruktur i 1958 og 1974 illustrerer en del af dette forhold: I 1958 omfattede Nationalmuseet foruden direktørens kontor 13 organisatoriske enheder med selvstændig ledelse og budget. Fem af disse afdelinger:

1) De danske samlingers forhistoriske del, 2) De danske samlingers historiske del indtil 1660, 3) Dansk Folkemuseum (danske samlinger efter 1660), 4) Etnografisk samling og 5) Antiksamlingen, omfattede således Nationalmuseets samlede, kulturhistoriske virkeområde, opdelt efter kronologiske og geografiske kriterier, medens afdelingerne: 6) Den kongelige mønt- og medaillesamling, 7) Frilandsmuseet og 8) Naturvidenskabelig afdeling samt -) Statens audiovisuelle samlinger og -) Friidsmuseet beskæftigede sig med emner, der principielt var sammenfaldende med én eller flere af de ovennævnte fem afdelingers virkeområde. Endvidere omfattede Nationalmuseet

2 konserveringsafdelinger og et administrationskontor, der varetog museets fælles økonomiske og tekniske forvaltning. I 1974 består Nationalmuseet foruden af direktørens (rigsantikvarens) kontor af 20 organisatoriske enheder, idet specialafdelingernes antal er øget med fire: -) Skibshistorisk laboratorium, -) Molinologisk laboratorium, -) Palæo-etnobotanisk laboratorium og -) Middelalderarkæologisk laboratorium, medens der til varetagelse af fællesmuseale funktioner er nyoprettet tre afdelinger: -) en Farvekonserveringsanstalt, -) en Oplysningsafdeling (10. afdeling), der er ansvarlig for Nationalmuseets udadvendte virksomhed og især helliger sig særudstillings- og forlagsvirksomhed, samt -) en Bibliotekstjeneste. Yderligere har der i tiden 1960-70 været etableret: -) et Tekstilhistorisk laboratorium, -) et Epigrafisk laboratorium og -) en Fredningsafdeling (9. afdeling), der indtil 1970 varetog en del af de forpligtelser med hensyn til fredning og istandsættelse af jordfaste fortidsminder, som hidtil havde påhvilet 1. og 2. afdeling. I 1970 er denne fredningsafdeling blevet nedlagt og det pågældende sagsområde m.v. overført til en selvstændig institution, Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning (jfr. nedenfor). Endelig har Nationalmuseet i det samme tidsrum påtaget sig flere omkostningskrævende engagementer, der ikke umiddelbart afspejler sig i afdelingsstrukturen. Det gælder eksempelvis de ejendomsudvidelser og -ombygninger, hvormed man dels i Københavns centrum dels i Mølleåområdet har søgt at imødekomme aktuelle pladsbehov eller har forberedt større omlægninger og udvidelser af museets fremtidige virksomhed.

Nationalmuseet har således siden 1958 gennemført en meget tiltrængt udbygning af sin konserverings- og formidlingsvirksomhed, i hvilken såvel oplysningsafdelingen som flere af museets øvrige afdelinger er blevet engageret, ligesom det i øvrigt gennem etableringen af et vekslende antal mindre afdelinger eller laboratorier har aktiveret sin virksomhed omkring en række kulturhistoriske specialer eller museale delfunktioner. En tilsvarende udbygning og effektivisering af de museumsafdelinger, der på landsplan repræsenterer museets samlede, kulturhistoriske virkeområde, har imidlertid ikke kunnet gennemføres, og Nationalmuseet kan da i den aktuelle arbejdssituation kun påtage sig begrænsede centralmuseumsforpligtelser i relation til de øvrige kulturhistoriske museer i Danmark.

Eksistensen og udbygningen af en række selvstændige museer og

institutioner, der ligesom Nationalmuseet opererer på landsplan, komplicerer yderligere mulighederne for en ønskelig samordning af museernes virksomhed. Det drejer sig i vid udstrækning om museer, der traditionelt varetager udvalgte emner af kulturhistorien og i så høj grad har udviklet en faglig og museumsteknisk ekspertise inden for deres specialer, at de på linie med Nationalmuseet har placeret sig i det samlede museumsvesen som ansvarlige hovedmuseer for deres respektive fagområder; men også nyetablerede eller nyudviklede museer knytter sig til denne gruppe af specialmuseer, hvis virksomhed både indbyrdes og i relation til de øvrige museer fremviser mange sammenfaldende interesseområder. I forbindelse med den specialisering af museumsvesenet, der i de senere år er søgt fremmet, er interessen for at inddrage også disse museer i et forpligtende samarbejde derfor ofte kommet til orde. Der sigtes i så henseende f.eks. til: - Forhistorisk museum på Moesgård, Købstadsmuseet "Den gamle By", Århus, Den fynske Landsby, Den gamle Landsby på Hjerl hede, Landbrugsmuseet ved Gl. Estrup, Herregårdsmuseet på Gl. Estrup, De danske kongers kronologiske samling på Rosenborg, Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg, Tøjhusmuseet, Orlogsmuseet, Handels- og søfartsmuseet i Helsingør, Fiskeri- og søfartsmuseet i Esbjerg, Danmarks tekniske museum i Helsingør, Det danske Kunstindustrimuseum, Musikhistorisk museum, Teatermuseet og Det danske Filmmuseum. Endelig danner de museer, der er tilknyttet universiteterne, en særlig gruppe; disse museers økonomi er ofte sikret af vedkommende læreanstalt, men dennes interesse i, at museet primært står til rådighed for forskning og undervisning, vil i nogen grad kunne vanskeliggøre museets udadvendte virksomhed. Blandt universitetsmuseerne skal nævnes Zoologisk Museum, Mineralogisk Museum, Universitetets medicinsk-historiske Museum, Botanisk Museum, alle i København. Naturhistorisk Museum i Århus finansieres af såvel Århus Universitet som af Århus kommune og ministeriet for kulturelle anliggender.

Forskellige ejendoms- og tilskudsforhold vil dog i almindelighed gøre det yderst vanskeligt at etablere forpligtende samarbejdsrelationer mellem disse museer og andre, ligesom hævdvundne museumsrettigheder heller ikke så let lader sig anfægte.

Foruden Nationalmuseet og specialmuseerne, der virker på landsplan, er der i de senere år foregået en række omfattende indsamlings- og undersøgelsesarbejder, der ligeledes har haft hele landet

som virkeområde. De er blevet iværksat af Statens humanistiske forskningsråd, der dels har ydet støtte til enkelte museer og museumsmedarbejdere med henblik på løsningen af konkrete forskningsopgaver, dels - og især - har engageret faglige medarbejdere ved de universitetsinstitutter i København, Århus og Odense, der beskæftiger sig med samme fagområder som museerne. I forbindelse med disse arbejder har forskningsrådet gerne fra sag til sag samarbejdet med Nationalmuseet eller et andet kulturhistorisk museum, således at den museale behandling og opbevaring af hjembragt fundmateriale m.v. har været sikret, og det må erkendes, at der ad denne vej er åbnet adgang for gennemførelsen af meget omfattende og væsentlige forskningsopgaver. I en organisatorisk sammenhæng må det imidlertid samtidig bemærkes, at meget stærke kræfter uden for museernes kreds således er i stand til at præge det enkelte museums valg af arbejdsopgaver og dermed også den samlede museumsstruktur. Forholdene omkring den antikvariske lovgivnings ændringer giver i øvrigt anledning til lignende overvejelser.

Den antikvariske lovgivning, der i flere henseender berører de kulturhistoriske museers virksomhed, indeholdes i: Danefælovgivningen, naturfredningsloven, vragloven og til dels bygningsfredningsloven og den kirkelige lovgivning.

Reglerne om danefæ udgøres først og fremmest af bestemmelserne i Danske lov (1683), men er suppleret af en forordning af 1737 og en plakat af 1752. Efter disse regler eksisterer der en afleveringspligt med hensyn til fund af guld, sølv, metal og al anden skat, der findes nedgravet eller forborget, og som ingen kender sig ved. Finderen af sådant danefæ er efter aflevering af det fundne berettiget til at modtage en godtgørelse "efter dets værd", d. v.s. dets metalværdi. Rækkevidden af dette danefæbegreb har været omstridt, men er i hvert fald i dette århundredes administrative praksis blevet fortolket således, at det ikke blot omfatter værdi-metal, mønter og egentlige kostbarheder, men også andre sjældne og bemærkelsesværdige genstande fra oldtiden eller historisk tid.

Nationalmuseets 1., 2. og 6. afdeling har hidtil under ansvar over for Nationalmuseets direktør, nu rigsantikvaren, varetaget administrationen af danefæbestemmelserne, således at det principielt er rigsantikvaren, der afgør, hvad der er danefæ, og hvor stor en danefægodtgørelse, der i givet fald skal udbetales til finderens.

Danefæ indgår i Nationalmuseets samlinger og kan herfra uddepone-res til et statsanerkendt museum, såfremt det skønnes, at dette på betryggende måde kan tage vare herpå.

I en beretning, afgivet af et af ministeren for kulturelle an-liggender nedsat udvalg, vedrørende en ændret struktur for Natio-nalmuseet og rigsantikvarembetet (januar 1972) har et flertal af udvalgets medlemmer foreslået, at danefælovgivningens administra-tion overføres til Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning, der si-den 1970 har varetaget administrationen af naturfredningslovens be-temmelser vedrørende fredningen af jordfaste fortidsminder m.v., idet der samtidig foresloges etableret et "antikvarisk forsknings-råd", der på konsultativ basis skulle bistå rigsantikvaren med ad-ministrationen af de antikvariske love.

Med naturfredningsloven af 7. maj 1937 indførtes der en gene-rel beskyttelse af jordfaste fortidsminder, således som disse var opregnet i lovens § 2: "Gravhøje, gravpladser, stendysser og bau-tastene, voldsteder og lignende gamle befæstningsværker samt rui-ner", og det pålagdes Nationalmuseet under rekurs til ministeriet at afgøre, hvad der faldt ind under denne bestemmelse. Samtidig indeholdt loven nærmere regler for, hvorledes en frigivelse af for-tidsminder kunne finde sted. Ved en lovrevision i 1961 indførtes der til yderligere sikring af de fredede mindesmærker en beskyttel-seszone omkring hver enkelt fortidsminde, således at der i en af-stand af 100 m fra dettes fod ikke måtte foretages ændringer i ter-rænet uden fredningsnævnets samtykke.

I lov om naturfredning af 18. juni 1969 afløste kapitel VII: §§ 48 - 53, den hidtidige lovs § 2. På grundlag af en indgående analyse og systematisering af fortidsmindebegrebet tilsigtede man nu en afklaring af de tvivlsspørgsmål, som havde meldt sig i for-bindelse med administrationen af de hidtidige bestemmelser. For-tidsminderne blev således i 1969-loven opdelt i forskellige grup-per med hver deres særprasg, og der blev specificeret gjort rede for de beskyttelsesforanstaltninger - deres forudsætninger og om-fang - som sikringen af hver enkelt gruppe måtte nødvendiggøre.

De forskellige grupper og deres behandling er opregnet i lo-vens § 48 med en detailleret eksemplifikation, der stort ser omfat-ter alle kendte typer af synlige fortidsminder, medens lovens § 49 beskæftiger sig med fortidsminder, der ikke hidtil har været syn-lige eller erkendte, men fremkommer tilfældigt under jordarbejder.

I denne situation omfatter lovens sikringsbestemmelser ikke blot de typer af fortidsminder, der er opregnet i § 48, men tillige grave og gravpladser under flad mark, bopladser og "andre jordfaste fortidsminder", der måtte fremkomme ligesom de genstande, der eventuelt knytter sig til sådanne fund.

Medens det i almindelighed er lovens hensigt at bevare og sikre de i § 48 omhandlede fortidsminder, sigtes der i § 49 imod enten en blivende bevaring af fortidsmindet eller en undersøgelse heraf. Loven kræver derfor, at sådanne fund straks anmeldes til rigsantikvaren, der herefter snarest muligt meddeler dem, der udfører arbejdet, om dette kan fortsættes, eller om det skal indstilles, indtil spørgsmålet om en eventuel bevaring er afklaret, eller indtil der er foretaget en undersøgelse, som i så fald skal være afsluttet inden ét år efter anmeldelsen. Eventuelle fundne genstande skal på anfordring afleveres til rigsantikvaren, der kan udbetale finderens en dusør, ligesom en eventuel undersøgelse bekostes af rigsantikvaren, eller af anden offentlig myndighed såfremt fortidsmindet er fremkommet ved jordarbejde, der udføres for en sådan myndighed.

Loven indeholder endvidere bestemmelser vedrørende bl.a.:
 udbetaling af eventuel erstatning til private grundejere, der lider tab i forbindelse med standsninger af den igangværende drift,
 - rigsantikvarens adgang til dels at føre kontrol med igangværende jordarbejder, dels at varetage tilsynet med og vedligeholdelsen af de fredede fortidsminder og deres omgivelser, samt - rigsantikvarens mulighed for eventuelt på ejers eller brugers bekostning at retablere beskadigede eller fjernede fortidsminder.

Medens naturfredningsloven af 1937 (og 1961) for de jordfaste fortidsminders vedkommende administreredes af Nationalmuseet, hvis landsomfattende arkiver og registre også rummede nødvendige forudsætninger herfor, er det administrative ansvar i henhold til 1969-loven tillagt rigsantikvaren, der siden 1970 har udøvet denne del af sine funktioner inden for rammerne af en selvstændig institution: Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning. Ligesom naturfredningslovens øvrige administration henhørte Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning indtil 1973 under ministeriet for kulturelle anliggender, medens det samlede sagsområde siden har været forvaltet af miljøministeriet.

Administrationen af naturfredningsloven - og da især af dens § 49 - forudsætter nære samarbejdsrelationer mellem Rigsanti-

kvarens fortidsmindeforvaltning, Nationalmuseet og de kulturhistoriske lokalmuseer. Ca. 90 % af de § 49-sager, som Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning hidtil har haft til behandling, har således været baseret på indberetninger fra kulturhistoriske lokalmuseer, der sammen med Nationalmuseet tillige har påtaget sig en betragtelig del af den undersøgelsesvirksomhed, som rigsantikvaren har måttet iværksætte i henhold til loven. Hertil kommer de arbejdsforpligtelser, som museerne alens har måttet varetage, i forbindelse med konservering, registrering og opbevaring af fundmateriale, der er hjembragt fra sådanne undersøgelser, ligesom særlige samarbejdsaftaler har måttet træffes mellem Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning og Nationalmuseet med henblik på den praktiske udnyttelse og ajourføring af de centrale arkiver m.v., der er nødvendige for begge institutioners virksomhed.

Med naturfredningsloven af 1969 er væsentlige dele af de kulturhistoriske museers elementære arbejdsforpligtelser blevet inddraget under en beskyttende lovgivning, idet loven - ligesom museernes arbejde - tilsigter at bevare materielle vidnesbyrd om fortiden - enten gennem en sikring af disses fysiske tilstedeværelse på det sted i landskabet, hvor de er blevet overleveret, eller gennem en undersøgelse, der i beskrivelse, billeder og hjembragt fundmateriale bevarer hovedtræk af det overleverede. Museernes engagement i naturfredningslovens administration repræsenterer således en naturlig fortsættelse af det indsamlings- og bevaringsarbejde, der i en museal sammenhæng stadig har været forudsætningen for al videregående forsknings- og formidlingsvirksomhed. Samtidig har det imidlertid måttet erkendes, at de tosidede samarbejdsforhold, der fra sag til sag etableres mellem Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning og et enkelt museum, i nogen grad belaster den arbejdsplanlægning, hvormed det enkelte museum eller grupper af museer eller landets museer under ét søger at tilrettelægge en rimeligt afbalanceret museumsvirksomhed. Endvidere synes de snævre samarbejdsrelationer ikke i alle tilfælde at kunne sikre sagsbehandlingen en fuldt tilstrækkelig, sagkyndig vurdering.

Behovet for et udvidet og formaliseret samarbejde mellem Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning og museerne er da også jævnlgt kommet til udtryk siden 1970. Således i det udvalgsarbejde, der fra 1966-72 beskæftigede sig generelt med Nationalmuseets og rigsantikvarembedets forhold, og i sin afsluttende beretning anbefalede,

at der i tilknytning til Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning etableredes et "antikvarisk forskningsråd" (jfr. ovenfor og side 169). Endvidere i et uformelt udvalgsarbejde i 1971, hvor repræsentanter for Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning, Nationalmuseet og Statens Lokalmuseumstilsyn fastlagde foreløbige regler for den faglige kommunikation mellem institutionerne, og endelig i en række møder, arrangeret af Dansk kulturhistorisk museumsforening, hvis styrelse også i sine årsberetninger løbende har beskæftiget sig med samarbejdsproblematikken. En endelig løsning heraf er dog stadig blevet henvist til den forventede revision af museumslovene og af naturfredningsloven.

Loven om beskyttelse af historiske skibsvrag af 31. maj 1963 omfatter alle vrag og andre genstande, der findes på havbunden i danske farvande, og som må formodes at være mere end 150 år gamle. Loven bestemmer, at sådanne objekter tilhører staten, medmindre nogen måtte godtgøre sin ret som ejer, og det fastsættes endvidere, at sådanne skibsvrag m.v. hverken må optages eller beskadiges - ej heller ved ændringer af bundforholdene på stedet - uden rigsantikvarens tilladelse. Tilfældigt optagne genstande, der er fundet på havbunden, og som i henhold til vragloven tilhører staten, skal afleveres til rigsantikvaren, der herefter træffer afgørelse om deres fremtidige placering.

Lovens administration, der forudsætter særlig sagkundskab, varetages af Nationalmuseets skibshistoriske laboratorium under ansvar over for rigsantikvaren, hvis bemyndigelse til at træffe foranstaltninger med henblik på optagning eller sikring af vrag og objekter, der falder ind under lovens bestemmelser, indeholdes i en særlig instruks af 11. december 1968 fra ministeriet for kulturelle anliggender.

i

Loven om bygningsfredning af 8. juni 1966 omfatter bygninger og bygningsdele samt andre arkitektoniske monumenter, f.eks. broer, springvand, veje, bislagsten, milepæle og monumenter, der af Det særlige Bygningssyn anses for fredningsværdige, idet fredningen træder i kraft, når ministeren for kulturelle anliggender har godkendt Det særlige Bygningssyns indstilling herom. De fredede bygninger er delt i to klasser: A) omfatter de kvalitativt mest værdifulde bygninger, og Det særlige Bygningssyn skal derfor godkende

ethvert bygningsarbejde, der går ud over almindelig vedligeholdelse. B) omfatter de øvrige fredede bygninger, i hvilke sådanne bygningsarbejder kun må finde sted, når ejeren senest 2 måneder før arbejdets påbegyndelse har givet bygningssynet meddelelse herom. Såfremt B-fredede bygninger vender ud imod offentlig gade, vej eller plads i en bymæssig bebyggelse, er deres facader dog beskyttet på samme måde som de A-fredede bygninger.

Loven administreres af et sagkyndigt kollegium, Det særlige Bygningssyn, der arbejder i henhold til en af ministeren for kulturelle anliggender given instruks af 13. oktober 1967. Rigsantikvaren er formand for Det særlige Bygningssyn, der yderligere omfatter 6 medlemmer, hvoraf en skal være arkitekt, indstillet af akademirådet, 1 jurist, og 2 skal repræsentere ejere eller brugere af fredede ejendomme. De 2 øvrige medlemmer udpeges af henholdsvis Kommunernes Landsforening og Københavns kommune. Bygningssynet bistås af et sekretariat med faglige medlemmer. Bygningsfredningsloven er ligesom naturfredningsloven og vragloven i 1973 overført til miljøministeriets ressort.

I den øvrige bebyggelseslovgivning findes yderligere en række bestemmelser, der på væsentlig måde supplerer loven om bygningsfredning. Det gælder således bestemmelser i lov om byplaner af 20. februar 1970 og i byggeloven af 15 maj 1970, i henhold til hvilke de kommunale myndigheder har meget vide beføjelser til at sikre bevaringen af enkelte bygninger, gademiljøer eller antikvarisk værdifulde bydele. Vigtige bidrag til udarbejdelsen af byplanvedtægter, der kan tage sådanne hensyn, er de bevaringsplaner, der under medvirken fra de antikvariske myndigheder og museerne - og i særlig grad fra Nationalmuseets 2. afdeling - er blevet udarbejdet for en række af landets ældre byer. Også boligloven af 17. juni 1970 åbner adgang for en vis offentlig støtte til ombygninger af ældre ejendomme, ligesom der efter saneringsloven af 30. september 1969 kan ydes statsstøtte til ombygning og istandsættelse af gamle bygninger, der i henhold til udtalelser fra Det særlige Bygningssyn har kunstnerisk eller historisk værdi. Ligeledes er det i boligministeriets cirkulære af 30. september 1969 forudsat, at oversigtsplaner, der udarbejdes i henhold til saneringsloven, og som omfatter områder eller bebyggelser af særlig kunstnerisk eller historisk værdi, eller hvor særlige bevaringshensyn af andre miljømæssige årsager gør sig gældende, skal udarbejdes i samarbejde med Det særlige

Bygningssyn. Endelig er landets historiske kirkebygninger beskyttet i henhold til lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde af 23. september 1947, ifølge hvilken ombygninger eller forandringer af en kirkebygning, herunder dens løsøre og tilbehør, samt kirkegården og dens eventuelle indhegning af mure eller diger ikke må finde sted uden forudgående henvendelse til kirkeministeriet. Dette søger i påkommende tilfælde bistand til bedømmelse af indkomne forslag, og som konsulenter virker de kgl., bygningsinspektører samt i meget vid udstrækning Nationalmuseets 2. afdeling.

Sammenfattende kan det da siges om museumsvirksomheden på landsplan, at behovet for en vis fælles styring af de mange institutioners virksomhed i dag er almindeligt erkendt. I lighed med det samarbejde, der regionalt søger at planlægge og fordele museernes arbejdsopgaver, bør der etableres et nationalt museumssamarbejde, der kan sikre en rimelig effektiv udnyttelse af landets samlede, museale ressourcer. Det forudsætter fremdeles statslig støtte og lovbundne samarbejdsforpligtelser.

Etableringen af en sådan fællesmuseal styring vil i den aktuelle situation møde praktiske vanskeligheder; thi den decentralisering af museumsstrukturen, som museumslovene siden 1958 har fremmet gennem deres skarpe sondring mellem statslige og statsunderstøttede museer, har også sat sig spor i institutionsområder, der ikke direkte var berørt af denne lovgivning. Det gælder Nationalmuseets interne udvikling, og det gælder udviklingen og udbygningen af andre museer og institutioner, der uafhængigt af hinanden har engageret sig i landsomfattende virksomhed inden for de museale fagområder. Samtidig hermed er den antikvariske lovgivning blevet skærpet, og dens centrale administrationsorganer blevet udbygget, således at museernes indsamlingsvirksomhed i dag - i videre omfang end i 1887 og 1958 - er underlagt central forvaltning. Den er centreret i og omkring rigsantikvarens embede, idet det daglige, administrative arbejde udføres af institutioner, der på forskellig måde knytter sig til dette embede: Nationalmuseets 1., 2. og 6. afdeling, Nationalmuseets skibshistoriske laboratorium, Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning, Det særlige Bygningssyn samt et vekslende antal kulturhistoriske museer (herunder også Nationalmuseets danske afdelinger), der fra sag til sag inddrages i arbejdsopgaver, der er en følge af de antikvariske loves administration. En videre-

gående koordinering af de danske museers samlede virksomhed forudsætter således en nyvurdering af hele den institutionsstruktur, der ret vilkårligt har udviklet sig omkring det antikvariske og museale sagsområde.

Den institution, der i henhold til museumslovgivningen skulle varetage en vis central styring af museernes virksomhed, er Statens Lokalmuseumstilsyn.

I 1956-betænkningen blev der skitseret en struktur, der havde sit forbillede i biblioteksvæsenets tredeling: Statens Bibliotekstilsyn, der bistået af centralbibliotekerne varetog tilsynet med folkebibliotekerne. På samme måde tænkte man sig Statens Lokalmuseumstilsyn, landsdelsmuseerne og lokalmuseerne. Denne administrative model kom imidlertid ikke til at fungere som forventet, først og fremmest fordi museerne på afgørende punkter adskiller sig fra forbilledet: bibliotekerne. Hvor bibliotekernes udbygning og professionalisering tog fan; allerede i 1920'erne, skulle museerne først til at begynde i 1950'erne. Forskellen mellem de enkelte museer var meget stor, og den ensartethed, som er forudsætningen for biblioteksmodellen, var således ikke tilstede. Endelig er museernes arbejdsopgaver på meget væsentlige punkter forskellige fra bibliotekernes (sml. s. 15).

I henhold til 1958-loven skulle Statens Lokalmuseumstilsyn overtage Nationalmuseets, de tilsynsførendes, provinsmuseumsnævnets og til dels ministeriets hidtidige ledelsesfunktioner. Det fik 7 medlemmer: Nationalmuseets direktør (formand), 2 repræsentanter for Nationalmuseet udpeget af dets direktør, 1 repræsentant for ministeriet, 1 for de kommunale organisationer og 2 udpeget af Dansk kulturhistorisk museumsforening. De to konsulentstillinger, der var oprettet under Nationalmuseet, er siden overført til tilsynsinstitutionen. I 1971 blev Statens Lokalmuseumstilsyns sammensætning ændret således, at ministeriet gav afkald på repræsentation, og de kommunale organisationer fik to repræsentanter: 1 udpeget af Kommunernes Landsforening og 1 udpeget af amtsrådsforeningen.

Statens Lokalmuseumstilsyn fik følgende opgaver:

- 1) at afgive indstilling til ministeriet om, hvilke lokalmuseer der kunne anerkendes som tilskudsberettigede,
- 2) at beregne og fordele statens tilskud til lokalmuseerne, såvel driftstilskud som særlige tilskud (af dispositionsbevillingerne),

- 3) at fastsætte lokalmuseernes virkeområder,
- 4) at godkende vedtægter, arbejdsplaner, regnskaber, budgetforslag samt ansættelser af ledere og faguddannet andet personale
- 5) at forhandle med lokalmuseerne om iværksættelse af større undersøgelsesarbejder,
- 6) under rekurs til ministeriet at træffe bestemmelse om placeringen af vigtigere fund (dane-fæ undtaget), der indgår til lokalmuseerne,
- 7) at udarbejde regler for protokollering og registrering af lokalmuseernes samlinger,
- 8) at føre tilsyn med tilskudsmidlernes anvendelse og de givne reglers overholdelse (i eventuelt samarbejde med landsdelsmuseerne),
- 9) at yde konsulenttjeneste (i eventuelt samarbejde med landsdelsmuseerne),
- 10) under rekurs til ministeriet at træffe aftale i tvivlsspørgsmål lokalmuseerne imellem,
- 11) at formidle forbindelsen mellem lokalmuseerne og Nationalmuseet, samt
- 12) at være til rådighed for ministeriet i alle forhold vedrørende de kulturhistoriske lokalmuseer,,

Siden 1971 har det herudover været praksis, at Statens Lokalmuseumstilsyn har bistået rigsantikvaren i hans tilsyn med de specialmuseer, som ved lovrevisionen i 1971 blev lagt ind under loven (se s. 104).

De opgaver, som 1958-loven gav lokal]museumstilsynet, var såvel administrative og kontrollerende som styrende og rådgivende. 1958-loven var i sit sigte decentraliserende, og i pagt hermed og med stemningen i museumsverdenen som sådan afstod Statens Lokalmuseumstilsyn reelt fra at tage de styrende opgaver op. Hovedvægten blev ganske naturligt i de første år lagt på det administrative og det rådgivende.

Statens Lokalmuseumstilsyn har siden 1958 foretaget indstillinger til ministeriet om statsanerkendelse af museer, og i 34 tilfælde er indstillingen blevet fulgt (se s.205). Tilsynet har vurderet de ansøgende museers faglige, tekniske og økonomiske

status, og ofte er der forud for det ydet rådgivning og hjælp til at nå den ønskede standard, ligesom der er rådgivet med hensyn til vedtægter o.lign. På samme måde har lokalmuseumstilsynet indstillet til anerkendelse som landsdelsmuseum. Hvor landsdelsmuseerne på forhånd var udpeget geografisk, har Statens Lokalmuseumstilsyn alene foretaget en vurdering ud fra faglige kriterier. Tilsynet har således ikke haft mulighed for at indvirke styrende på museumsstrukturen.

På grundlag af museernes regnskaber har Statens Lokalmuseumstilsyn beregnet statens tilskud til det enkelte museum. Tilskuddet er ydet ifølge loven, og tilsynets rolle på dette område er udelukkende administrerende. Derimod har tilsynet haft mulighed for at udvise et vist initiativ i fordelingen af dispositionsbevillingen og rådighedsbeløbet, og ved at prioritere enkelte opgaver højt har tilsynet gennem årene især fremmet registreringsarbejdet og investeringerne i sikkerheden.

Statens Lokalmuseumstilsyn har været impliceret i alle sager vedrørende ansættelser af fagligt personale. Dels har det ifølge loven godkendt personer, ansættelsesforhold og instrukser, dels har tilsynet i stort omfang rådgivet de museer, der har ønsket en professionalisering.

De muligheder for en samordning af museernes faglige arbejde, som 1958-loven gav, har kun været brugt i ringe omfang. Således har Statens Lokalmuseumstilsyn ikke taget initiativ til at indhente museernes arbejdsplaner, og opgaven med at koordinere lokalmuseernes og Nationalmuseets undersøgelsesvirksomhed og bevaringsarbejde er heller ikke taget op. Derimod er der af tilsynets konsulenter ydet en betydelig indsats for at få ensartede registreringsregler.

Statens Lokalmuseumstilsyns hovedindsats har været hjælpen og rådgivningen på det individuelle plan, ydet såvel af konsulenterne som af tilsynets medlemmer. Konsulenternes bistand til de enkelte museer har omfattet en lang række spørgsmål vedrørende indsamling, erhvervelser (auktionkøb m.m.), registrering og nyopstillinger. Arbejdet har været meget omfattende og af afgørende betydning for museerne i deres opbygningsperiode. Lokalmuseumstilsynets medlemmer og konsulenterne har med mellemrum besøgt de statsanerkendte museer og i den forbindelse drøftet problemer, formidlet kontakter, vejledt, mæglet o.s.v. Landsdelsmuseerne har ikke været inddraget

i dette arbejde, men i de sidste par år har tilsynet i stadig større udstrækning rådført sig med de nyoprettede amtsmuseusråd.

Først i de seneste år er tilsynet - som en følge af den voksende professionalisering og det regionale samarbejde - blevet aflastet for en del af de elementære faglige opgaver, som sammen med de administrative forpligtelser hidtil har beslaglagt tilsynets arbejdskraft. Derved har lokalmuseumstilsynet fået mulighed for at beskæftige sig med de større og mere principielle sager. Der er således nedsat et udvalg, der arbejder med registreringsproblematikken, ligesom der arbejdes med regnskabsformer og -analyser, statistikker, kortlægning af museumsvæsenet m.m. Således er det først nu blevet muligt at komme igang med at tilvejebringe den basisviden, som er en forudsætning for enhver videregående samordning af museernes virksomhed.

Endelig skal det nævnes, at fra anden halvdel af 1960'erne har Dansk kulturhistorisk museumsforening virket aktivt for en koordinering af de mange bestræbelser for en samling af de danske museer.

Behovet for et helhedssyn erkendtes først ved landsdelsmuseerne, hvis faglige ledere i 1960'erne fandt sammen i et uformelt samarbejde. Et af resultaterne heraf blev, at de i 1966 præsenterede en række specificerede statistikker for landsdelsmuseernes virksomhed i 1965-66. Dette arbejde blev i 1967 taget op af foreningen, der fik udarbejdet statistikker for samtlige kulturhistoriske museer fra 1965-66 og fremefter. Fra 1970-71 er arbejdet blevet videreført af Danmarks Statistik.

I 1968 etablerede Dansk kulturhistorisk museumsforening et fast sekretariat, der foruden at tjene foreningen har været et meget brugt serviceapparat for foreningens medlemmer. Fra 1968 har der med mellemrum været arrangeret arbejds møder af flere dages varighed (årlige møder på Lakolk), hvor der udveksles faglige erfaringer, samt emnemøder efter behov. Der har således været afholdt møder, der har behandlet formidling, arbejdsplaner og indsamlingsproblemer, økologi m.fl.

I 1971 arrangeredes et flerdages møde for museernes styrelsesmedlemmer, og i 1972 afholdtes en kongres i Grenå, hvor museumsvæsenet blev gennemdrøftet med henblik på den forestående lovrevision. Siden 1971 har foreningen udgivet bladet "Stof fra de kulturhistoriske museer", der indtil nu er kommet i 11 numre.

Et af Dansk kulturhistorisk museumsforenings væsentligste initiativer er afholdelsen af en række museumskurser. Siden 1967 har foreningen hvert år arrangeret kurser af en uges varighed, og i perioden 1967-73 har i alt 475 personer deltaget i denne undervisning. På disse kurser har der været undervist i arkæologi, etnologi, kulturhistorie, geologi, botanik, geografi, monumenter, genstandsforskning, opmåling, fotografering, registrering, konservering, administration, regnskabsvæsen, pædagogik, udstillingsteknik, visuel kommunikation, grafisk kommunikation, sproglig kommunikation m.v.

Kurserne har modtaget tilskud fra staten og har i øvrigt været finansieret af deltagerne selv eller deres museer. Optagelse på kurset har i almindelighed forudsat, at eleven var indstillet af et museum, som er medlem af foreningen. Det er altså det enkelte museum, som afgør optagelsesbetingelserne, og ikke deltagerens eventuelle eksaminer el.lign. I årenes løb har således etablerede og vordende museumsfolk, professionelle og amatører, teknikere og akademikere været undervist sammen. Hvad det har betydet for klimaet i dansk museumsverden, kan ikke vurderes højt nok.

1.6. Kunstmuseerne.

Det første kunstmuseum uden for København oprettedes i Århus i 1859 på initiativ af den derværende kunstforening. I 1860 grundlagdes Fyns stiftsmuseum i Odense; kunstsamlingens etablering i museet kan dateres fra 1382.

I 1870'erne og 80'erne oprettedes kunstmuseer i Ålborg (1874), i Mariibo (1884-87) og i Randers (1887). I 1891 etableredes et kunstmuseum i Ribe, 1899 i Vejle og Rønne, 1902 i Kolding, i 1905 i Vojens, 1906 i Horsens, 1908 i Skagen og i Fåborg 1910.

Efter genforeningen oprettedes de tre sønderjyske kunstmuseer i Sønderborg, Åbenrå og Tønder (1921-26).

Baggrunden var kunstnergaver til landsdelen indsamlet i 1914 og 1920. Dette initiativ var særdeles påkrævet, fordi dansk kunst var blevet forsømt i tyskertiden. Gaverne blev fordelt mellem de 4 sønderjyske købstæder, men var desværre ikke af særlig fremragende kvalitet. Haderslev opgav tanken om på dette grundlag at skabe et kunstmuseum. I Åbenrå anbragtes kunstsamlingen i 1937 i en ovenlyssal i den nye museumsbygning. I Sønderborg etableredes samlingen først som selvstændig samling i 1956 i en del af slottet. I Tønder derimod lykkedes det allerede i tyverne at fjerne kunstsamlingen etableret.

Siden er tilkommet endnu en række museer: Esbjerg i 1927, Skovgaard-museet i Viborg 1935-1937, Reventlowmuseet på Pederstrup 1938-40, Sorø kunstmuseum 1938-43. I 1962 opnåede Silkeborg museums kunstaftdeling anerkendelse som selvstændig samling, og i 1964 blev Skive museums kunstaftdeling optaget blandt de tilskudsnydende museer. I 1967 blev Holstebro Kunstmuseum indviet, og dette museum blev i 1969 anerkendt som tilskudsberettiget. Lovrevisionen i 1971 gav mulighed for, at det i 1958 åbnede Louisiana i Humlebæk blev optaget blandt de museer, der fik statstilskud.

Statstilskuddet til provinsmuseerne varierede tidligere noget; normalt udgjorde tilskuddet 2.000 kr. pr. museum, men for flere mindre samlinger var det dog lavere (helt ned til 1.200 kr.); omvendt blev der til nogle af de større kunstmuseer i de enkelte finansår ydet større tilskud, dog højst 4.500 kr. På finansloven for finansåret 1931-32 blev tilskuddet til de enkelte museer fastsat til 3.600 kr. årligt, 2 mindre museer fik dog henholdsvis 1.520 kr. og 2.000 kr. hver årligt.

I november 1959 blev der på Charlottenborg afholdt en stor udstilling med titlen "Provinsmuseernes kunstskatte"; denne udstilling var - i forbindelse med prisudviklingen - medvirkende til, at man i undervisningsministeriet overvejede at forhøje tilskuddene til kunstmuseerne i provinsen. Ved ændringsforslag til finanslov for finansåret 1960-61 blev tilskuddet til hvert af museerne forhøjet til 7.200 kr. til kunstindkøb og konservering.

I alt 22 kunstmuseer oppebar hvert et sådant årligt statstilskud. Dog fik Århus kunstmuseum - bl.a. på grund af dets benyttelse ved undervisningen i kunsthistorie på Århus Universitet - et tilskud, der i finansåret 1964-65 udgjorde 33.000 kr. Herudover var der på ministeriet for kulturelle anliggenders budget opført en rådighedsbevilling på 20.000 kr. til fordeling blandt museerne til kunstindkøb og konservering. Endelig oppebar Foreningen af danske kunstmuseer i provinsen siden finansåret 1931-32 et statstilskud på 6.000 kr. bl.a. til dækning af udgifterne ved konservering af kunstværker.

De stigende priser på kunstværker, de øgede udgifter til driften af samlingerne og de mange og bekostelige konserveringsopgaver gjorde en ny tilskudsordning nødvendig, ligesom behovet for faste regler i øvrigt for kunstmuseerne blev mere mærkbart.

Hertil kom, at statstilskuddene til kunstmuseerne var aldeles

ensartede uanset museernes størrelse, og at tilskuddene blev ydet uden hensyntagen til den økonomiske indsats fra stedlig side. Man fandt, at de var helt utilstrækkelige til at sikre en frugtbar udfoldelse af museernes virksomhed, og at de ikke kunne tjene som incitament for et stedlig initiativ.

Ministeriet for kulturelle anliggender udarbejdede derfor i løbet af 1963 et udkast til en lov om støtte til kunstmuseerne. Efter drøftelser med Foreningen af danske kunstmuseer i provinsen fremsattes et lovforslag i folketinget, og det blev vedtaget som lov nr. 118 af 15. april 1964 om statstilskud til kunstmuseer. Loven trådte i kraft den 1. april 1965. Den omfattede kunstmuseer i provinsen, som belyser hovedlinier i fortrinsvis dansk billedkunst, eventuelt med særlig tilknytning til vedkommende egn, eller én eller flere betydende epoker af billedkunsten; til andre kunstmuseer kunne der ydes tilskud ved særlig bevilling på finansloven.

Allerede i de retningslinier for statens støtte til provinsens kunstmuseer, som fandt udtryk i kultusministeriets skrivelse af 17. februar 1890, er det fremhævet som det centrale i ministeriets opfattelse, at det lokale selvstyre ikke må krænkes, og at det private initiativ skal holdes levende. Denne tanke blev fastholdt også i 1964-loven; en forudsætning for statsstøtte var en sådan stedlig interesse for museet, at grundlaget for det; eksistens var skabt fra lokal side.

Ud fra dette synspunkt blev statens driftstilskud i henhold til kunstmuseumsloven principielt fastsat til samme beløb, som ydes i faste stedlige tilskud til museets drift, bortset fra tilskud til leje af lokaler (herunder lejeværdi af egne lokaler), hoveddistandsættelser og tekniske installationer samt til forrentning og afskrivning. Denne sidstnævnte gruppe af udgifter måtte det principielt påhvile den stedlige kreds omkring kunstmuseet - en kunstforening, en selvejende institution, en kommune, eventuelt tillige et amt - at sikre, som det var tilfældet for de kulturhistoriske lokalmuseers vedkommende.

Statens tilskud blev fastsat til 100 % af de nævnte tilskudsberettigende stedlige tilskud, dog således at tilskuddet, såfremt det oversteg 15.000 kr. ikke måtte overstige 125 % af de tilsvarende stedlige tilskud ydet i finansåret 1962-63 (det såkaldte basisår), medmindre finansudvalget gav tilslutning hertil. Endvidere blev der ydet hvert kunstmuseum, der var omfattet af loven, et særligt tilskud på 10.000 kr. til kunstindkøb og konservering.

Formålet med denne tilskudsordning, hvorefter lokale tilskud til bygningsudgifter ikke var statstilskudsberettigede, var bl.a. at tilvejebringe en vis ensartethed mellem de kulturhistoriske museer, hvis tilskudsordning som ovenfor nævnt blev lovfæstet i 1958, og kunstmuseerne.

Som følge heraf og på grund af, at kunstmuseernes lokaleforhold spiller en afgørende rolle for kunstmuseerne, blev tilskuddet ikke som for de kulturhistoriske museers vedkommende foreslået aftrappet udover visse nærmere beløb, men alene begrænset på den ovenfor anførte måde.

Til støtte af kunstmuseernes fællesopgaver samt til museums-tekniske forbedringer ved de enkelte museer og til løsning af særlige opgaver ved disse blev der - med hjemmel i § 6 i kunstmuseumsloven - i finansåret 1965-66 bevilget et rådighedsbeløb på 75.000 kr.

Stort set svarende til det i 1958 oprettede Statens Lokalmuseumstilsyn blev der ved 1964-loven oprettet et Statens Kunstmuseumsnævn, bestående af direktøren for Statens Museum for Kunst, som er formand for nævnet, samt af mindst 2 og højst 3 andre medlemmer, hvoraf 1 medlem skulle repræsentere Foreningen af danske kunstmuseer i provinsen og 1 medlem de 4 kommunale organisationer, udpeget af disse i forening.

Medens Statens Lokalmuseumstilsyn havde en museumsuddannet konsulent som sekretær (i de seneste år har tilsynet haft 2 konsulenter), har sekretæren for nævnet lige fra oprettelsen den 1. april 1965 været en sagsbehandler i ministeriet for kulturelle anliggender, idet de administrative funktioner (beregningsarbejde, rejser, møder, gennemgang af vedtægter, gennemgang af ansøgninger m.v.) er sekretærens primære opgave.

For kunstmuseerne gjaldt ifølge lovens § 3 følgende bestemmelser:

- a) Museet skal være kommunalt eller selvejende eller ejes af en forening, hvis formål er museets drift, og det skal i det omfang, hvori det er foreneligt med kommunallovgivningen, administrativt og økonomisk være adskilt fra andre institutioner, medmindre ministeren gør undtagelse herfra.
- b) Museets vedtægter skal være godkendt af kunstmuseumsnævnet.
- c) I museets styrelse skal de tilskudsgivende kommunale og amtskommunale myndigheder være repræsenteret.

- d) Museet skal have en rimelig museums­mæssig standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne.
- e) Museets samlinger skal opbevares under betryggende forhold og holdes i forsvarlig konserverings­mæssig stand.
- f) Museet, der skal have bestemte åbningstider, skal være tilgængeligt for offentligheden, og besøg af skoleelever som led i skolernes undervisningsplaner skal modtages uden betaling.
- g) Ved ansættelse af Leder og kunst- og museums­kvn­digt personale skal personer samt lønnings- og honorarforhold godkendes af kunstmuseums­nævnet. Der sker ved denne bestemmelse ingen ændring i reglerne om fastsættelsen af løn­vilkår m.v. for kommunale tjenestemænd.
- h) Kunstmuseums­nævnet kan kræve, at der til museer uden kunstkyn­digt personale knyttes en af nævnet godkendt kunstkyn­dig konsulent.
- i) Museet skal efter udløbet af hvert regnskabsår, der skal følge finansåret, indsende beretning og regnskab til kunstmuseums­nævnet.
- j) Ved et selvejende eller foreningsejet kunstmuseums ophør overgår, hvor ikke andet gyldigt er bestemt før denne lovs ikraft­træden, museets ejendele til kommunen eller amtskommunen, så­fremt disse myndigheder vil overtage museets drift. I modsat fald bestemmer ministeren for kulturelle anliggender, hvorledes der skal forholdes med de pågældende ejendele.

For så vidt angår samlingernes konserverings­mæssige tilstand blev det fastsat, at kunstmuseerne skulle være undergivet tilsyn af Statens Museum for Kunst, hvis konserverings­anstalt skulle stå til rådighed for de af loven omfattede museer i det omfang disse ikke selv på betryggende måde kunne varetage; konserveringen.

Kunstmuseumsloven fra 1964 betød en afgørende økonomisk forbedring for kunstmuseerne. Hertil kom, at loven gjorde det muligt i et vist omfang at variere størrelsen af statstilskud efter dokumenterede behov. Selve lovens tilskudssystem gjorde det imidlertid nødvendigt, at den anførte maksimumsbestemmelse blev ajourført, og et forslag til revision af loven blev fremsat i folketingsåret 1968-69 (samtidig med forslaget til en ny lov om kulturhistoriske lokalmuseer) og blev vedtaget med ikrafttræden den 1. juli 1969.

Ved denne lovændring blev det ovennævnte beløb på 15.000 kr. forhøjet til 20.000 kr. under henvisning til de stedfundne pris- og lønstigninger, og basisåret blev ændret fra 1962-63 til 1967-68. Herudover blev der indføjet et absolut maksimum for statens tilskud på i alt 200.000 kr., der kun kunne overskrides ved særlig bevilning på finansloven. Et sådant særtilskud er fra finansåret 1967-68 ydet Århus kunstmuseum som følge af ibrugtagningen af en ny bygning; særtilskuddet udgjorde i finansåret 1967-68 118.100 kr. og forudsattes modsvaret af et stedligt tilskud.

Det bestemtes i loven, at der skulle tilbageholdes $2\frac{1}{2}$ % af de ordinære statstilskud til kunstmuseerne som rådighedssum til løsning af fællesopgaver for disse.

Ved disse ændringer parallelliseredes tilskudsbestemmelserne for kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer.

Rådighedssummen til museumstekniske forbedringer ved enkelte museer og til løsning af særlige opgaver ved disse samt til konservering af kunstværker blev samtidig forhøjet fra 75.000 kr. til 100.000 kr. bl.a. med henblik på ydelse af ekstraordinære tilskud til museer, der i en akut situation havde behov for særlig støtte, eller som havde fået væsentligt forøgede tilskud, der på grund af lovens maksimeringsregler ikke kunne modsvares af et tilsvarende lovbestemt statstilskud.

Bestemmelsen om et fast årligt tilskud til kunstindkøb blev endvidere smidiggjort således, at statstilskuddet hertil androg 20 % af det ordinære statstilskud, dog; mindst 10.000 kr. og højst 20.000 kr. Disse tilskud forudsatte ikke Lokale tilskud.

Ved 1969-loven blev der endvidere tilvejebragt hjemmel for, at kunstmuseer, der påtog sig anden kulturformidlende virksomhed end det museale arbejde, kunne få et særligt statstilskud, der udgjorde 100 % af de stedlige tilskud, ydet til sådanne formål; statstilskuddet var dog maksimeret således, at det ikke kunne overstige 10 % af statens ordinære driftstilskud, og at det højst måtte udgøre 10.000 kr. Denne bestemmelse blev indføjet for at imødekomme ønsket om, at også museerne - på linie med folkebibliotekerne - kunne udfolde en "kulturcenterlignende" virksomhed, og bestemmelsen må ses på baggrund af, at man i 1967 opgav at gennemføre en lov om statsstøtte til kulturcentre.

Endelig blev der indføjet en bestemmelse om, at kunstmuseernes lokaler samt planer til bygningsmæssige ændringer af disse

eller til nybygning skulle godkendes af ministeriet for kulturelle anliggender. Baggrunden herfor var ønsket om at sikre museerne så hensigtsmæssige lokaler som muligt og nødvendigheden af, at der blev foretaget en sagkyndig bedømmelse af lokaler og byggeplaner. Det var dog ikke tanken, at alle de allerede i brug værende museunslokaler skulle gennemgås med henblik på godkendelse, eller at der - fremtidig - skulle foretages en æstetisk bedømmelse af bygningerne men alene en bygningsmæssig og **museumsteknisk**.

Lovrevisionen i 1969 betød en forbedring i forhold til loven af 1964, men kunstmuseunslovens tilskudsordning forudsatte som anført, at basisåret blev ændret efter forløbet af en kortere årrække.

Forhøjelsen af nævnets rådighedssum betegnede også et fremskridt.

Ved revisionen af loven i 1971 (lov nr. 172 af 28. april 1971), der var forudsat i 1969-loven, blev formålsparagraffen sløjfet, idet definitionen i selve lovteksten af de kunstmuseer, der kunne godkendes som tilskudsberettigede i henhold til loven, blev udeladt. Herved blev der åbnet mulighed for, at også f.eks. museer, der koncentrerer sig om udenlandsk kunst, eller som ligger vægt på at vise et samspil mellem forskellige kunstretninger, kan støttes i henhold til loven. Som følge heraf kunne Louisiana-museet anerkendes som tilskudsberettiget kunstmuseum med virkning **fra** den 1. april 1971. Dette museum, der hidtil havde modtaget et særligt statstilskud på 100.000 kr., opnåede straks det maksimale tilskud i henhold til loven, 200.000 kr., og fik herudover ved særlig bevilling på finansloven tillagt et særtilskud på 155.000 kr., hvorved statens samlede tilskud til Louisiana blev bragt på højde med de kommunale og amtskommunale tilskud ydet i 1970-71.

Basisåret blev ændret fra 1967-68 til 1969-70, hvilket medførte en umiddelbar samlet forøgelse af det ordinære statstilskud til kunstmuseerne på 268.965 kr.

Endelig bevilgedes som følge af ibrugtagning af nye lokaler i 1971-72 følgende særlige tilskud til kunstmuseer, der allerede oppebar lovens maksimumstilskud: Århus kunstmuseum 182.000 kr., Randers kunstmuseum 67.900 kr. og Nordjyllands kunstmuseum 73.000 kr.; dets nye bygning forventedes taget i brug i løbet af foråret 1971; det nye museum blev dog først åbnet i juni 1972. Ydelse af disse særbevillinger har som nævnt forudsat tilsvarende lokale tilskud.

Den hidtidige bestemmelse i loven om, at kunstmuseer, der ikke var omfattet af lovens formålsparagraf, kunne opnå støtte ved særlig bevilling på finansloven, udgik som følge af ændringen af formålsparagraffen. Som museer, der modtager sådanne særlige tilskud ved bevilling på finansloven, kan nævnes Nivågårds Malerisamling og Fåborg Museum; disse kunstmuseer har været underkastet tilsyn af Statens Kunstmuseumsnævn ligesom de øvrige statsanerkendte kunstmuseer, og de har haft mulighed for at opnå tilskud til særlige formål i henhold til lovens § 6, stk. 2. Ved loven af 1971 blev der endvidere skabt mulighed for, at konservering af kunstværker kunne varetages enten af Statens Museum for Kunst eller af det museum, der ejer kunstværket, eventuelt med bistand fra et andet museums konserveringsanstalt. Begrundelsen for denne ændring var, at den stærkt overbebyrdede konserveringsanstalt på Statens Museum for Kunst ikke kunne imødekomme de mange udefra kommende konserveringsopgaver, og at Århus kunstmuseum havde fået et moderne konserveringsværksted, hvorved en decentralisering af konserveringsarbejdet blev muligjort.

Under henvisning til den ændrede strukturelle opbygning af kommunerne og af deres organisationer samt til, at amternes tilskud til kunstmuseerne var i stigning, blev Statens Kunstmuseumsnævn udvidet med 1 medlem, hvorved såvel amtsrådsforeningen som Kommunernes Landsforening blev repræsenteret i nævnet.

Endelig blev det i loven bestemt, at større museer med fagkyndigt personale og tidssvarende bygninger ikke eller kun delvis skulle være undergivet nævnets administration og tilsyn af Statens Museum for Kunst. Afgørelsen blev henlagt til ministeren for kulturelle anliggender, der i de tilfælde, hvor et museum helt fritages for nævnets administration, skal udpege en tilsynsførende; i andre tilfælde afgør ministeren, om en tilsynsførende skal udpeges. Ansøgninger om anvendelse af denne bestemmelse er ikke fremkommet. Lovrevisionen i 1971 medførte først og fremmest en ajourføring af tilskudsreglerne i 1964-loven (som ændret ved 1969-loven), medens det relativt komplicerede tilskudssystem blev opretholdt.

Som anført forudsætter denne tilskudsordning, at basisåret ændres efter forløbet af en kortere årrække. Ifølge 1971-loven skulle lovforslag om ændring af basisåret for beregning af stats-tilskud til kunstmuseerne i provinsen da også fremsættes i folke-

tingsåret 1972-73, men ved lov nr. 37 af 26. januar 1973 blev revisionen udskudt til folketingsåret 1973-74, og ved lov nr. 194 af 29. marts 1974 blev det bestemt, at revisionen skulle foretages senest i folketingsåret 1975-76.

Dette hang sammen med, at nærværende museumsudvalg blev nedsat i februar 1972, og at det måtte anses for rimeligt at afvente resultatet af udvalgets arbejde i stedet for blot at føre basisåret a jour. Hertil kom den statsfinansielle situation og ønsket om at afklare spørgsmålet vedrørende opgave- og budgetfordelingen imellem stat og kommune.

For at hjælpe de kulturhistoriske og kunsthistoriske museer, som var kommet i en særlig vanskelig situation ved udskydelsen af revisionen af museumslovgivningen, er der hvert år fra og med finansåret 1973-74 tilvejebragt en ekstraordinær rådighedssum. Dispositionsbeløbet udgjorde 250.000 kr. i finansåret 1973-74, hvoraf kunstmuseerne fik i alt 50.000 kr. I 1974-75 udgør beløbet 600.000 kr., hvoraf 115.000 kr. blev ydet til kunstmuseerne. På ministeriet for kulturelle anliggenders bidrag til forslag til finanslov for finansåret 1975-76 er bevillingen søgt med 700.000 kr. Kunstmuseernes andel heraf vil først blive fastsat af kulturministeriet, når finansloven er vedtaget og efter indstilling fra Statens Lokalmuseumstilsyn og fra Statens Kunstmuseumsnævn.

Der er næppe nogen tvivl om, at kunstmuseumslovene fra 1964 har haft en meget stor betydning for kunstmuseerne. Omtrent halvdelen af museerne har i den forløbne tid fået nye eller væsentlig forbedrede lokaler.

Statstilskuddet til 21 kunstmuseer var i 1964-65 177.000 kr. I 1974-75 udgjorde det ca. 1.425.000 kr. De stedlige tilskud, som for en stor dels vedkommende er igangsat af lovene, er bortset fra de meget store tilskud til lokaler, i de samme år steget fra ca. 400.000 kr. til ca. 5.000.000 kr.

Som en konsekvens af, at kunstmuseerne og dermed de lokale myndigheder selv skal tilvejebringe egnede lokaler, har der kun i få tilfælde været ydet statsstøtte til opførelsen af nye kunstmuseer. Støtte er kun ydet, hvor byggeriet har været af betydeligt omfang, og hvor det i øvrigt måtte antages at være meget belastende for den enkelte kommune og amtet. Støtten, der er ydet i form af rente- og afdragsfrie lån, der forfalder ved ejendommens salg

eller overgang til anden anvendelse, har andraget 1/3 af de godkendte byggeomkostninger.

Følgende rente- og afdragsfrie lån er ydet til opførelser af nye kunstmuseumsbygninger:

Århus Kunstmuseum	1.709.311 kr.
Nordjyllands Kunstmuseum	6.600.041 kr.
Sønderjyllands Kunstmuseum	839.700 kr.

Til Louisiana er der ydet lån dels af boligministeriet ved museets etablering (837.000 kr.) dels af kulturministeriet ved opførelsen af en tilbygning (1.500.000 kr.). Begge lån er ydet, inden museet blev statsanerkendt i henhold til kunstmuseumsloven.

Oprettelsen af et museum specielt for moderne kunst har i mange år været drøftet bl.a. i Københavns kommune, og der er næppe tvivl om behovet for et sådant museum, der formentlig bør omfatte samlinger både af dansk og udenlandsk nutidig kunst. Det har i debatten været fremført, at et sådant museum bør ligge i København især af hensyn til turisterne. Om museet bør etableres ved en udbygning af Statens Museum for Kunst eller et af de øvrige allerede eksisterende kunstmuseer, som rummer væsentlige samlinger af moderne kunst, f.eks. Louisiana-museet i Humlebæk eller eventuelt Nordjyllands Kunstmuseum eller som et nyt selvstændigt museum, har også været livligt diskuteret.

KAPITEL 2. MUSEUMSFORHOLDENE I SVERIGE OG NORGE.

2.1. Sverige.

Den svenske stat driver selv 13 museer, der omfatter forskellige kulturhistoriske, naturvidenskabelige og billedkunstneriske områder. Herudover findes et stort antal kommunale museer hovedsagelig kulturhistoriske. Til driften af disse museer ydes der ikke statstilskud. Endvidere drives en række museer af forskellige kulturhistoriske organisationer, de såkaldte lensmuseer, og endelig findes der enkelte universitetsmuseer. Rigsantikvarembetet der organisatorisk er nært knyttet til Statens historiske museum, er den centrale forvaltningsmyndighed for den antikvariske lovgivning og for naturfredningen. De antikvariske opgaver påhviler dette embede og dets repræsentanter, medens museerne iøvrigt udfører et stort forsknings-, registrerings- og konserveringsarbejde samtidig med, at de varetager den publikumsformidlende virksomhed. Under rigsantikvarembetet hører landsantikvarorganisationen, som er opbygget ved, at der i næsten hvert len er ansat en landsantikvar og en assistent (amanuensis). Landsantikvaren er indenfor lenet rigsantikvarens stedfortræder og har ansvaret for fortidsminderne, bygningsfredningen og en del af naturfredningen, som vedrører fortidsminderne. Dette ansvar omfatter også forpligtelsen til at varetage løsningen af nødvendige konserveringsarbejder. Landsantikvaren ansættes af den organisation, der indenfor lenet har bevaring af kulturelle værdier som formål. I denne organisation er lenet repræsenteret, og landsantikvaren er i de fleste tilfælde tillige leder af lenets museum. Inden den endelige ansættelse af landsantikvaren høres rigsantikvarembetet.

Rigsantikvarembetet yder under den gældende ordning et tilskud til lensmuseerne i form af deltagelse i aflønning af landsantikvaren og dennes assistent (principielt 90 pct. af disse lønningsudgifter). Der ydes ikke andre statstilskud til lensmuseerne.

Indberetninger til rigsantikvarembetet om fund m.v. kommer fra landsantikvarorganisationen, fra lokalmuseerne eller fra en række af rigsantikvaren særligt udpegede "ombudsmænd", der ikke er fagligt uddannede. Gennem denne ombudsmandsordning er der etableret et net af kontakter over hele Sverige.

Konserveringsvirksomheden er henlagt til rigsantikvarembetet og Statens historiske Museum i fællesskab, idet man tillægger det

stor betydning, at denne virksomhed finder sted på centralt niveau blandt andet af hensyn til, at fund m.v. kan registreres centralt. En del museer varetager dog en vis begrænset konservering f.eks. i Falun, Lund og Göteborg. I Falun har man således i vid udstrækning benyttet handicappede til løsning af lettere konserveringsopgaver. I det omfang, hvor lokalmuseerne og lensmuseerne får deres genstande konserveret på den centrale konserveringsanstalt i Stockholm, betales der for de løbende udgifter, mens staten afholder konserveringsanstaltens basisomkostninger.

Ifølge betænkningen "Kulturminnesvård", afgivet af 1965 års musei- och utställningssakkunniga, Stockholm 1972, agtes det hidtil gældende princip om adskillelse af udgravningsvirksomheden og den rent museale virksomhed opretholdt, således at museerne fortsat koncentrerer deres virke omkring samlingernes forøgelse og bevaring samt forskning og publikumsforraidling. Til samordning af museernes virksomhed foreslås oprettet et statsligt centralorgan, der bl.a. kan varetage: fordeling af statslige tilskudsudgifter til særlige formål, etablering af en central museumsregistratur, videreuddannelse af museumsmedarbejdere, udbygning af konserveringsvirksomheden og generelle samarbejdsforhold mellem museer, skoler og andre undervisningsinstitutioner.

Landsantikvarorganisationen agtes ophævet og foreslås afløst af en regionalorganisation i hvert len, således at lensstyrelsen etableres som en statslig myndighed, der foruden at varetage løsningen af de antikvariske opgaver skal løse naturfredningsopgaverne i lenet. Betænkningen har herved understreget behovet for en koordinering af det antikvariske arbejde med fredningsbestræbelserne. Omkostningerne ved etableringen af regionalorganisationerne er anslået til ialt 6 mill.sv.kr. (lønningsudgifter) og skal efter forslaget afholdes af staten alene. Samordningen af regionalorganisationernes arbejde er foreslået tillagt rigsantikvarembetet.

Konsekvensen af dette forslag er, at lensmuseerne ikke fortsat skal medvirke ved løsningen af de antikvariske opgaver, hvorved det indirekte lønningstilskud til disse museer vil bortfalde. I betænkningen "Museerna", afgivet af 1965 års musei- och utställningssakkunniga, Stockholm 1973, er det i stedet foreslået, at der til hvert lensmuseum ydes et statstilskud på 75.000 sv.kr. til delvis aflønning af en akademisk uddannet medarbejder, samt 75.000 sv.'kr. som tilskud til etablering af en basisorganisation, der skal varetage formidlingsopgaverne i lenet. Det er en forudsætning for

ydelser af disse tilskud, at de mindst modsvares af lenstilskud. OPI dette forslag vil blive gennemført, er dog usikkert, idet der i Sverige tillige er fremsat et forslag om, at statens bidrag skal beregnes efter en endnu ikke fastlagt procentdel af de lokalt ydede tilskud; der foreligger ej heller oplysninger om maksimeringsregler af de statslige tilskud ved en sådan ordning.

Som betingelse for statstilskud til lensmuseerne er det endvidere foreslået, at disse skal stå til rådighed for de statslige og regionale myndigheder i et omfang, der bestemmes af deres økonomiske forhold; denne forpligtelse omfatter principielt ikke udgravningsvirksomhed.

Det svenske undervisningsdepartement har endvidere arbejdet med et tredje forslag til støtte af lensmuseerne, idet man har taget udgangspunkt i en finansieringsordning, som findes på teaterområdet: her ydes til hvert statsstøttet teater en vis pct. (p.t. 55) af visse nærmere beregnede lønenheder. En sådan fremgangsmåde overflødiggør beregning af statstilskud på grundlag af regnskaber. Teknisk beregnes tilskuddet på grundlag af et antal lønenheder, således at teatrene selv har mulighed for at disponere over midlerne. En sådan tilskudsform vil formentlig være anvendelig overfor lensmuseerne; det må påregnes, at den vil indebære en væsentlig forøgelse af det hidtil indirekte ydede statstilskud til disse.

Lokalmuseerne er foreslået finansieret af de stedlige myndigheder, og statstilskud kan kun ydes til lokalmuseerne, hvor disse løser opgaver for statslige eller regionale organer.

Styrelserne for museerne i Sverige er hovedsagelig sammensat af politiske repræsentanter og af repræsentanter fra administrationen. Det er imidlertid tanken at demokratisere denne ordning, således at styrelserne suppleres med fagfolk, repræsentanter fra forskellige interesseorganisationer og fra publikum samt med personer med administrativ erfaring og interesse for det kulturelle område. Det teknisk administrative personale foreslåes; bl.a. tillagt kompetence i sager vedrørende ansættelse af personale. Det er endelig tanken at sammenlægge flere styrelser for at skaffe bedre muligheder for økonomisk støtte.

På formidlingsområdet indtager de svenske riksutstillinger en central placering. Det er en selvstændig organisation med eget statstilskud (5 mill. sv. kr. årligt). Institutionen tilrettelægger selv

udstillinger og distribuerer disse. De svenske statsstøttede museer er forpligtet til at udlåne udstillingsmateriale til institutionen. Denne, der i 1965 blev etableret som en forsøgsvirksomhed, agtes formentlig fortsat efter de hidtidige retningslinier; herudover agter man at lade de regionale myndigheder tilrettelægge produktioner med henblik på distribution til andre interesserede.

Riksställningerne har givet anledning til kritik dels fra museerne dels fra rigsantikvarembetet. Der er enighed om, at der er et behov for samordning af udstillingsteknik m.v. og for distribution, men museerne, der har den faglige baggrund, finder, at de selv må deltage i tilrettelæggelsen af den enkelte udstilling. Det er endvidere fremført, at der ved den centrale tilrettelæggelse af udstillinger kan være risiko for en vis ensretning af disse.

Det i Danmark så ofte rejste spørgsmål om en antikvitetslov er i Sverige søgt løst gennem bestemmelser dels i fortidsmindeloven (Lag om fornminnen af 12. juni 1942), dels i en kongelig kundgørelse (af 6. maj 1927), der forbyder udførsel af landet af en række nærmere specificerede, kulturhistoriske genstande. I henhold til fortidsmindeloven har det offentlige (kronen) ret til alle fund, der gøres i eller ved faste fortidsminder, samt til alle andre fundgenstande, der er mere end 100 år gamle og som enten - helt eller delvist - er forarbejdet af guld, sølv eller kobber, eller er fundet sammen med genstande, i hvilke disse materialer indgår. Med hensyn til fund, der ikke hidrører fra faste fortidsminder, skal der til finderens udbetales en af rigsantikvaren fastsat erstatning. I henhold til den nævnte kongelige kundgørelse gælder et almindeligt forbud imod udførsel af genstande såsom møbler og husgeråd af træ, bygninger og bygningsdele m.v., der er forarbejdet før år 1860. Bestemmelsen omfatter dog ikke genstande, tilhørende personer, der flytter til udlandet.

Museumsområdet er i Sverige på ny genstand for udvalgsbehandling. Således er der i juli 1974 nedsat en organisationskomité, som skal behandle spørgsmål vedrørende omorganisation af bl.a. riksantikvarieämbetet, Statens historiska Museum og Medelhavsmuseet, Nationalmuseet, Moderna museet og Ostasiatiska museet, samt undersøge forudsætningerne for et teknisk samarbejde mellem visse museer. En delbetækning om riksantikvarämbetet kan ventes i begyndelsen af 1975.

Der er endvidere nedsat en særskilt arbejdsgruppe med henblik

på undersøgelse af forskellige spørgsmål vedrørende fortidsminderne, herunder spørgsmålet om decentralisering af visse opgaver til lensstyrelserne. Arbejdsgruppen forventes at afslutte sit arbejde i foråret 1975.

2.2. Norge.

I Norge sondres mellem 6 forskellige museumstyper: by- og bygdemuseer, distriktsmuseer, fylkesmuseer og landsdelsmuseer samt centralmuseer og specialmuseer. Distriktsmuseerne har flere bygder under sit område, fylkesmuseet er den musealt videnskabelige institution for flere samhørende distrikter og landsdelsmuseerne er museer, hvis størrelse og omfang ligger ud over fylkesmuseer. Centralmuseerne er museer, hvis samlinger inden for et afgrænset emneområde repræsenterer hele landet, medens specialmuseerne har til opgave distriktsvis eller landsomfattende at behandle mere begrænsede emner. By- og bygdemuseerne samt distriktsmuseerne er i overvejende grad finansieret af de enkelte kommuner og af private og modtager i enkelte tilfælde også tilskud fra fylket og staten, fylkesmuseerne modtager hovedsagelig kun tilskud fra fylket og staten, og specialmuseerne modtager statslige og koirunale samt private tilskud. Der er ikke faste regler for ydelse af statslige tilskud; men statstilskuddene til de halvoffentlige museer fordeles efter en indhentet udtalelse fra foreningerne Norske Kunstmuseer, Norske kulturhistoriske museer og Norske naturhistoriske museers Landsforbund.

De fire universitetsmuseers virksomhed finansieres hovedsagelig af staten. Herudover findes der 8 regulære statsmuseer.

Til fylkesmuseerne, der som nævnt modtager statstilskud, er knyttet en fylkeskonservator, og der ydes bl.a. statstilskud til dennes aflønning. Fylkeskonservatoren har særligt til opgave at føre tilsyn med museernes løsning af arbejdsopgaver vedrørende fortidsminder samt at føre tilsyn med den fysiske planlægning i fylket.

Ansaret for de antikvariske opgaver ligger hos følgende myndigheder:

1. faste fortidsminder fra kristen middelalder: rigsantikvaren.
2. Andre faste fortidsminder og løse genstande fra oldtid og middelalder: de fire universitetsmuseer samt museet i Sta-

vanger, hver indenfor et nærmere afgrænset geografisk område. Det koordinerende organ er det årlige arkæologmøde og den arkæologiske interimskomiteé.

3. Bygninger ("kulturminner") fra tiden efter middelalderen: et nævn med rigsantikvaren som fast medlem; den endelige afgørelse henhører under miljøverndepartementet.
4. Skibsvrag, der er mere end hundrede år gamle, tilhører staten, når der ikke længere er mulighed for at finde ejeren; de fire universitetsmuseer og museet i Stavanger har tilsynet på dette område.

Også i Norge findes en antikvitetslovgivning: den forbyder udførsel af fortidsminder fra oldtid og middelalder, samt af bygninger og bygningsdele, ting af kunst- kultur- eller personalhistorisk interesse, hvis de er ældre end hundrede år.

Ikke mindst på baggrund af de uoverskuelige tilskudsforhold har en i 1967 nedsat Museumskomité i sin indstilling af 1970 om de halvoffentlige museers virksomhed og drift understreget, at man i den videre udvikling på museumsområdet må have helheden for øje, og at tilskudssystemet bør afpasses herefter. Museumsarbejdet foreslås derfor samordnet indenfor hvert fylke, hvilket falder i tråd med de øvrige decentraliseringsbestrebelse i Norge. Det forudsættes således, at der i hvert fylke opbygges et administrativt apparat med henblik på løsning af museumsopgaverne i fylket. Komiteén har foreslået oprettet et kulturvernnemnd, der dels skal løse museumsopgaver, dels samordne beslægtede opgaver indenfor fylket.

Kirke- og undervisningsdepartementet (St.medd.nr. 93 (1971-72) om museumssaken) har ikke kunnet tiltræde dette forslag, idet man ikke ønsker opsplitning af kompetencen i for mange organer. I stedet foreslås den fylkeskommunale kulturadministration henlagt til fylkets kulturudvalg med fylkeskonservatoren som leder af sekretariatet. Denne skal føre tilsyn med de mindre museer i fylket, ikke mindst dér, hvor museerne modtager offentlige tilskud. Det er endvidere nævnt, at fylkeskonservatoren kan være kontaktpunkt for rigsantikvaren og de fem store museer. De offentlige midler d.v.s. både de statslige og de primærkommunale tilskud, der ydes til museerne i fylket, bør efter forslaget fordeles efter indstilling fra fylkeskommunen. Det er således påpeget, at primærkommunerne først og fremmest bør yde tilskud til museerne over fylkesskat-

ten, hvorved direkte tilskud fra primærkommunen undgås; hvor disse undtagelsesvis gives, bør det være efter forhandling med fylkeskommunen.

Statens tilskud bør som nævnt kun ydes til fylkeskommunerne, og der er foreløbig foreslået en ordning, hvorefter staten refunderer mellem 35 og 75 pct. af fylkets museumsudgifter, således at procentens størrelse afhænger af fylkets økonomiske forhold. Der er ifølge forslaget ikke nogen maksimering af statstilskuddet til det enkelte fylke.

Ordningen vil formentlig kun omfatte de museer, der har tilknytning til fylket; specialmuseer eller museer med særlige forpligtelser, f.eks. Stavanger Mussum foreslås holdt udenfor ordningen, idet man befrygter, at disse museer ikke vil blive støttet i tilstrækkeligt omfang fra fylket.

Ifølge et af en særlig komité udarbejdet forslag af 2. marts 1970 til ændring af loven om fortidsminder skal ansvaret for alle faste fortidsminder (bortset fra kirker og borganlæg m.v.) flyttes fra rigsantikvaren til de fire universitetsmuseer og museet i Stavanger. Baggrunden for dette forslag er, at rigsantikvarembetet mangler tilstrækkelig arkæologisk erfaring på dette område, som i den sidste lovs gyldighedsperiode er vokset meget stærkt. Herudover har den gældende ordning skabt forsknings- og konserveringsmæssige problemer for de fem arkæologiske museer, som modtager de af rigsantikvarembetet gjorte fund. Komiteen har overvejet den mulighed at overføre fagligt personale til rigsantikvarembetet med henblik på tilvejebringelse af tilstrækkelig arkæologisk erfaring men har frafaldet denne tanke, bl.a. fordi dens gennemførelse vil forudsætte en opbygning af en konserveringsanstalt indenfor rigsantikvarembetet. Komiteen har derfor fundet det mest hensigtsmæssigt, at det nævnte område helt overføres til de fem store arkæologiske museer.

Forslaget tilsigter iøvrigt en ophævelse af det antikvariske bygningsfredningsnævn (med rigsantikvaren som fast medlem), idet rigsantikvarembetet i stedet foreslås som ansvarlig myndighed.

Et andet af forslagets hovedpunkter er, at ethvert fortidsminde, der er fredet, skal beskyttes indenfor en zone på 100 m; herudover er der mulighed for at frede et så stort område, som er nødvendigt for at tilvejebringe en udvidet sikring af fortidsmindet.

De gældende bestemmelser om forbud mod udførsel af kulturhistoriske værdier foreslås opretholdt med mindre udvidelser.

KAPITEL 3. AMTSMUSEUMSNÆVN.

5.1. Det etablerede samarbejde på amtsligt plan.

Som nærmere beskrevet i det indledende historiske afsnit blev der ved lov nr. 166 af 7. juni 1958 om kulturhistoriske lokalmuseer i § 2, stk. 2, tilvejebragt hjenmel for, at større lokalmuseer kunne anerkendes som landsdelsmuseer med den følge, at statens tilskud - efter visse nærmere procentuelle regler - blev forøget i forhold til de statstilskud, der iøvrigt blev ydet lokalmuseerne. Betingelserne for at et museum kunne anerkendes som landsdelsmuseum var, at museet havde en høj museums-teknisk kvalitet, havde fagligt uddannet personale, og at det havde forpligtet sig til på lokalmuseumstilsynets vegne at føre tilsyn med anvendelsen af de tilskud, som staten ydede andre statsunderstøttede museer indenfor landsdelsområdet samt til efter ønske fra sådanne museer at yde disse konsulenthjælp. Antallet af landsdelsmuseer blev fastsat til indtil 17. I lov nr. 273 af 18. juni 1969 blev der som yderligere betingelse for anerkendelse af et museum som landsdelsmuseum indføjet en bestemmelse om, at museet skulle have en museumspædagog; det særlige landsdelsmuseumstilskud blev i denne sammenhæng forhøjet og fastsat til 25.000 kr. til hvert landsdelsmuseum.

Baggrunden for reglerne om anerkendelse af visse lokalmuseer som landsdelsmuseer har bl.a. været ønsket om at sikre de kulturhistoriske museer, hvoraf kun et mindretal havde fagligt uddannet personale, den fornødne faglige bistand samt sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af de museerne bevilgede statstilskud.

En tilsvarende landsdelsordning har ikke været etableret for kunstmuseernes vedkommende.

Som følge af ændringen af den kommunale og amtskommunale struktur pr. 1. april 1970 blev bestemmelsen i § 2, stk. 2, om landsdelsmuseer ændret ved lovrevisionen i 1971, således at anerkendelse af et kulturhistorisk lokalmuseum som landsdelsmuseum skulle meddeles et antal større lokalmuseer, fordelt over hele landet og under de forannævnte nærmere angivne betingelser. I bemærkningerne til lovforslaget, der blev vedtaget som lov nr. 171 af 28. april 1971, blev det anført, at det ville være naturligt at tilstræbe en ordning, hvorefter antallet af anerkendte landsdelsmuseer svarede til antallet af amtskommuner.

Pr. 1. april 1972 blev Grønlands landsmuseum anerkendt som landsdelsmuseum, hvorefter det samlede antal landsdelsmuseer udgjorde 17.

Da en række kulturhistoriske lokalmuseer i de senere år har fået fagligt uddannede ledere, har behovet for landsdelsmuseernes bistand vist sig at være mindre end oprindelig forudsat, ligesom størrelsen af det særlige landsdelsmuseumstilskud har sat en naturlig grænse for landsdelsmuseernes bistandsevne. Ansættelsen af fagligt personale på museerne har medført et forøget aktivitetsniveau, hvilket bl.a. har givet sig udslag i en intensivering og specialisering af museernes indsamling og formidling. Med henblik på at opnå en rationel løsning af disse arbejdsopgaver, som ikke altid har kunnet løses af de enkelte museer alene, har museerne, både kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer, oprettet en række fællesorganer, som siden 1970 er blevet etableret på grundlag af den geografiske afgrænsning mellem amtskommunerne. Der er således pr. 1. april 1974 oprettet såkaldte amtsmuseumsråd i 11 amter. Strukturen i disse er vidt forskellig; enkelte amtsmuseumsråd består udelukkende af repræsentanter fra amtets statsanerkendte museer, idet dog ikke-statsanerkendte museer i visse tilfælde har mulighed for at blive associeret, andre steder består amtsmuseumsrådene også af amtskommunale og primærkommunale repræsentanter, og i et enkelt tilfælde af disse alene.

3.2. Amtsmuseumsnævne og disses sammensætning.

Udvalget finder det naturligt, at: dette allerede indledte samarbejde på amtsligt plan fortsættes og styrkes, dels af hensyn til en effektiv udnyttelse af de museale ressourcer og en hensigtsmæssig løsning af fællesopgaver, dels - og navnlig - fordi det er udvalgets principielle opfattelse, at de offentlige ydelser til museumsinstitutioner i videre omfang end hidtil bør fordeles af lokale myndigheder og ikke af en central instans. Der har i de sidste år været tillagt både primærkommunerne og amtskommunerne en langt større selvstændighed med hensyn til anvendelsen af statstilskud, og man finder det rigtigt at denne udvikling også omfatter museerne, således at statslige midler i overvejende grad kommer de institutioner til gode, der gennem

en aktiv og udadvendt museumsvirksomhed engagerer sig i det lokale samfunds kulturliv.

Da løsningen af museernes fællesopgaver og museumsfagligt samarbejde på regionalt plan som ovenfor nævnt adskillige steder er påbegyndt på amtsplan gennem de opståede amtsmuseumsråd, finder udvalget, at man bør basere nyordningen på amtsligt niveau. Ved behandlingen af dette spørgsmål har man også drøftet betimeligheden af en decentralisering til endnu større enheder end amtskommunerne, men er meget tilbage herfor, dels på grund af amtskommunernes centrale placering i lokalforvaltningen, dels af lovtekniske årsager.

Udvalget har indgående drøftet om en decentraliseret ordning skulle etableres ved at lovfæste amtsmuseumsrådene. Disse har som nævnt en vidt forskellig struktur, fordi de er opstået spontant, og etablering af en forpligtelse til at oprette amtsmuseumsråd vil nødvendigvis indebære en ensartet opbygning af disse. Man vil derfor i stedet foreslå, at der i hvert amt oprettes et nyt organ, et amtsmuseumsnævn, hvis hovedopgave er at samordne museumsarbejdet i amtet. Da nævnet skal være administrativt effektivt, bør det ikke omfatte repræsentanter for alle museerne i amtet, men kun valgte repræsentanter for hver museumskategori samt repræsentanter for amtsrådet og for kommuneforeningen i vedkommende amt, idet man finder det værdifuldt, at også de lokale tilskudsgivende myndigheder repræsenteres.

Alle museumstyper i amtet bør så vidt muligt være repræsenteret i nævnet, d.v.s. kunstmuseer, kulturhistoriske museer og naturhistoriske museer, hvor disse måtte findes. Antallet af medlemmer i amtsmuseumsnævnet bør dog som nævnt ikke være for stort. Det bør tilstræbes, at såvel den museumsfaglige sagkundskab som museernes styrelser repræsenteres. Man finder derfor, at amtsmuseumsnævnet bør bestå af 5 eller 7 medlemmer, hvoraf 3 eller 5 medlemmer - afhængigt af hvad der under hensyn til antallet af museer findes mest hensigtsmæssigt for det pågældende amt - repræsenterer museerne i amtet, én amtsrådet og én kommuneforeningen for vedkommende amt. De museumsvalgte medlemmer bør efter udvalgets opfattelse repræsentere såvel de statsanerkendte museer i amtet som de statslige museer, hvor sådanne findes, eftersom en række af de til museumsnævnet henlagte opgaver også bør omfatte de statslige museer. De ikke-statsanerkendte museer bør

efter udvalgets opfattelse derimod ikke repræsenteres i amtsmuseumsnævnet.

Eftersom kommuneforeningerne og amtskommunerne er foreslået repræsenteret i nævnet, vil det være hensigtsmæssigt, at nævnet vælges for 4 år ad gangen, således at valgperioden begynder 6 måneder efter hver ny kommunal funktionsperiodes påbegyndelse, hvilket vil give såvel amtsrådet og kommuneforeningen som museerne i amtet, passende tid til at vælge medlemmer til nævnet. Nævnets formand bør vælges af og blandt medlemmerne. Nærmere regler for valget af amtsmuseumsnævnenes medlemmer fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender i en bekendtgørelse.

Valgforsamlingen vil i visse tilfælde kunne være identisk med de amtsmuseumsråd, der allerede er oprettet flere steder i landet, nemlig hvor alle amtets statsanerkendte og statslige museer er repræsenteret i amtsmuseumsrådet.

5.5. Amtsmuseumsnævnenes opgaver.

a. Støtte til de statsanerkendte museer.

Som nævnt bør en af amtsmuseumsnævnenes hovedopgaver være at koordinere det museale arbejde i amtet, herunder at yde støtte til løsning af fællesopgaver for museerne i amtet; om det fælles formidlingsarbejde, se afsnittet om museernes formidling. Herudover bør amtsmuseumsnævnene, hvilket udvalget tillægger en ikke ubetydelig vægt, kunne yde direkte støtte til museer, hvis udvikling skønnes særligt at burde nyde fremme.

Til løsning af amtsmuseumsnævnenes opgaver, jfr. herom nærmere i det følgende, vil udvalget foreslå, at staten yder et indeksreguleret tilskud med et grundbeløb på 60.000 kr., samt yderligere indtil 120.000 kr. ligeledes indeksreguleret - hvilket sidstnævnte beløb dog bør modsvares af amtskommunale tilskud. Såfremt amtskommunerne udnytter denne finansieringsordning fuldt ud, vil der være ialt 500.000 kr. (indeksreguleret) til rådighed for hvert amtsmuseumsnævn. Om denne tilskudsordning iøvrigt henvises til afsnittet om de museale opgavers finansiering.

Det væsentligste middel til koordinering af museernes indsamlingsarbejde vil være den arbejdsplan, som museerne skal udarbejde, og som dels redegør for det enkelte museums langtidsplanlægning, dels redegør for enkelte projekter, der agtes gennemført inden for en kortere periode.

I denne arbejdsplan kan det enkelte museum afgrænse sit emne- og arbejdsområde på en sådan måde, at f.eks. indsamlingsvirksomheden bringes i et rimeligt forhold til dets samlede kapacitet. Udgangspunktet må være, at der indenfor hvert amt etableres en alsidig museums­mæssig dækning af området; dette opnås mest hensigtsmæssigt gennem flere specialiserede museers samarbejde. For kunstmuseernes vedkommende bør arbejdsplanen indeholde en redegørelse for, hvilke kunstretninger og kunstnere man lægger vægt på, og hvilke kunstværker museet særligt måtte ønske at erhverve. Udvalget tillægger de nævnte arbejdsplaner stor betydning ikke mindst under hensyn til tilvejebringelsen af en fornuftig prioritering af arbejdsopgaverne, der f.eks. på udgravningsområdet meget ofte overstiger de kulturhistoriske museers ressourcer. Som følge heraf bør det efter udvalgets opfattelse være en betingelse for at et museum kan oppebære statstilskud, enten i form af direkte tilskud eller i form af tilskud fra amtsmuseums­nævnene, at det har udarbejdet en arbejdsplan.

Arbejdsplaner bør udarbejdes med jævne mellemrum for en kertere årrække ad gangen, og der bør årligt - f.eks. som et led i den nedenfor omtalte årsberetning - tilstilles amtsmuseums­nævne­ne meddelelse om, hvorvidt arbejdsplanen for det forløbne år er blevet gennemført, eller om visse punkter har måttet udskydes eller ændres, ligesom det bør oplyses, hvorledes planen for den resterende del af perioden påvirkes heraf, eller om den af andre årsager har måttet revideres.

Amtsmuseums­nævnene udarbejder på grundlag af de indkomne arbejdsplaner en samlet arbejdsplan, der indsendes til Statens Museums­nævn.

Da de statsanerkendte museer skal udarbejde arbejdsplaner som ovenfor fremstillet vil det være naturligt, at også de statslige museer udarbejder sådanne og fremsender dem til Statens Museums­nævn; kun herved vil amtsmuseums­nævnenes arbejdsplaner kunne indgå som led i en samlet overordnet planlægning.

Som tidligere anført tilsigter udvalgets forslag en vis decentralisering af de statslige opgaver på dette område.

Som nævnt i afsnittet om museernes finansiering bør museerne fortsat oppebære et direkte statstilskud, men en del af tilskuddet bør efter udvalgets opfattelse ydes efter bestemmelse

af regionale organer, amtsmuseumsnævnene. Udvalget vil derfor foreslå, at der af de midler, der tillægges amtsmuseumsnævnene kan ydes tilskud til museer, hvis udvikling af amtsmuseumsnævnet skønnes særligt at burde fremmes. Både de faglige og økonomiske ressourcer vil i de kommende år være begrænsede, og en maksimal udnyttelse heraf vil forudsætte en styring og planlægning. En oversigt over de amtsmuseumsrådene bevilgede midler for finansårene 1971-72 til og med 1973-74 (offentliggjort i STOF no. 10, marts 1974) viser da også, at en væsentlig del af de samlede bevillinger er ydet til enkelte museer.

I fortsættelse af dette forslag finder udvalget endvidere, at amtsmuseumsnævnene bør kunne yde tilskud eller eventuelt lån til ombygning eller nyindretning af museer. Det har hidtil været en lokal opgave at tilvejebringe hensigtsmæssige lokaler for museerne, og udvalget finder at dette fortsat bør være udgangspunktet, men man har erkendt det åbenbare behov mange museer har for at foretage visse ombygninger og moderniseringer, hvorfor det vil være rimeligt, om der, hvor de lokale myndigheder ikke alene kan påtage sig opgaven, kan ydes en mindre støtte hertil af amtsmuseumsnævnenes midler.

Først og fremmest bør amtsmuseumsnævnene dog støtte de statsanerkendte museer ved at yde tilskud til fællesforanstaltninger for museerne og til aflønning af fælles personale. Der tænkes her særligt på foranstaltninger til konservering, evt. tilskud til etablering af fælles konserveringsanstalter, fællesarkiver og registre, fællesmagasiner, konsulentbistand til formidlingsarbejdet, fælles arrangement af vandreudstillinger og fremstilling af undervisningsmateriale (eventuelt i samarbejde med museumscentralen, se om denne side 156) udsendelse af sådant materiale og af udvalgte museumsgenstande m.v. til skolerne i forbindelse med forestående besøg af skoleelever på museerne, udarbejdelse af fælles plakater og kataloger, samt hel eller delvis aflønning af museumspædagoger. Vedrørende tilskud til museernes formidlingsarbejde henvises iøvrigt til det særlige afsnit herom.

Betænkningen om organisation af konserveringsvirksomheden ved museer, arkiver og biblioteker samt om oprettelse af en konservatorskole (betænkning nr. 525 af 1969) har for de kulturhistoriske museers vedkommende peget på nødvendigheden af, at

der oprettes 2 konserveringsanstalter i provinsen til aflastning af Nationalmuseets konserveringsanstalt i København. Der er imidlertid i udvalget peget på, at dette næppe vil være tilstrækkeligt, og at der med stort udbytte kan oprettes mindre konserveringsanstalter med henblik på varetagelse af enklere konserveringsarbejder. Udvalget skal i denne sammenhæng understrege, at det må være en naturlig opgave for amtsmuseumsnævne at bidrage til at støtte oprettelsen af sådanne konserveringsanstalter, eventuelt gennem et samarbejde mellem flere amtsmuseumsnævn, således at man sikrer sig en effektiv udnyttelse af konserveringspersonalet og apparaturet.

For så vidt angår konservering af kunstværker er udvalget opmærksom på, at konservringsanstalten på Statens Museum for Kunst er stærkt bebyrdet og derfor ikke fremtidig vil kunne påtage sig konserveringsopgaver for de statsanerkendte kunstmuseer i det omfang, det er påkrævet; dette forhold vil i nogen grad kunne afhjælpes, såfremt konserveringsanstalten på Århus Kunstmuseum, der allerede under den nugældende lov om kunstmuseer yder sin medvirken til varetagelsen af konserveringsopgaver for flere kunstmuseer i Jylland, og som råder over såvel lokaler som apparatur til formålet, får forøget sit oersonale, så flere opgaver kan udføres på denne konserveringsanstalt.

Med henblik på afhjælpning af pladsmangel på en række museer skal man pege på muligheden af at etablere fællesmagasiner. Dette forudsætter dels, at de implicerede museer foretager en behovsanalyse, dels at materialet forud for magasineringen er registreret fyldestgørende og efter ensartede regler. Udvalget finder, at også støtte til oprettelse af fællesmagasiner vil kunne være en naturlig opgave for amtsmuseumsnævne.

Endelig bør der af amtsmuseumsnævnenes midler kunne ydes tilskud til hel eller delvis aflønning af fællespersonale for de statsanerkendte museer i amtet. En række kulturhistoriske museer har f.eks. beskæftiget sig med problemerne omkring miljøbevarening, hvilket har afdækket et vist behov for naturhistorisk konsulentbistand. For så vidt angår museumspædagoger se afsnittet om museernes formidling.

Udvalget er af den opfattelse, at amtsmuseumsnævne af tekniske grunde ikke selv bør ansætte fællespersonale for museerne, men alene yde tilskud til aflønning af sådant personale. Fælles-

personalet bør principielt ansættes ved et af amtets museer, typisk med hovedvirksomhed ved dette, men med forpligtelse til til-lige at gøre tjeneste på amtets øvrige museer således, at de på-gældende i princippet stiller så stor en del af deres arbejdstid til rådighed for arbejdet på andre museer, som svarer til den an-del af lønningen, der dækkes af nævnets tilskud.

Amtsmuseumsnævnene bør ved fordelingen af de midler, de rå-der over tilstræbe, at løsningen af bestemte opgaver ikke over en længere årrække beslaglægger for stor en del af de beløb, der er til rådighed, idet nævnene bør have mulighed for at på-tage sig nye opgaver og således medvirke til en mere smidig øko-nomisk støttepolitik på museumsområdet end den tidligere struk-tur har muliggjort.

b. Støtte til andre museer end de statsanerkendte.

Udvalget har drøftet, hvorvidt der af amtsmuseumsnævnenes midler bør kunne ydes støtte også til de ikke-statsanerkendte museer og til de statslige museer i amtet.

Udgangspunktet for udvalget har her været, at fællesforan-staltninger af den nævnte karakter også bør være til rådighed for disse museer, dog således at et ikke-statsanerkendt museum kun ifølge særlig beslutning af amtsmuseumsnævnet kan inddrages under de af nævnet støttede fællesaktiviteter. Nævnet forudsæt-tes ved sin afgørelse at anlægge en kvalitetsvurdering.

Udvalget finder imidlertid ikke, at der af amtsmuseumsnævnene nes midler bør kunne ydes tilskud, hverken driftstilskud eller tilskud til ombygning eller nyindretning af de statslige museer; dette må være en klar statsopgave.

Til de ikke-statsanerkendte museer bør der derimod undtagel-sesvis kunne ydes sådanne tilskud. Hvis f.eks. et sådant museum ikke opfylder de bygningsmæssige og museumstekniske krav, der normalt stilles som betingelse for en statsanerkendelse, men rå-der over samlinger, der både kvalitativt og kvantitativt vil kunne motivere en statsanerkendelse, vil en støtte fra vedkommen-de amtsmuseumsnævn kunne være rimelig. Et driftstilskud bør også kunne ydes til ikke-statsanerkendte museer for en kortere perio-de, hvis nævnet skønner, at museet herigennem vil få mulighed for at konsolidere sig og afhjælpe de mangler, der er en hindring for statsanerkendelse.

c. Amtsmuseumsnævnenes indberetningspligt m.v.

Amtsmuseumsnævnene har naturligt til opgave at give amtsrådene og Statens Museumsnævn fornøden underretning om deres virksomhed. Dette foreslås gennemført derved, at amtsmuseumsnævnene årligt indsender regnskab og budget til vedkommende amtsråd til godkendelse samt tilstiller amtsrådet en beretning om virksomheden i det forløbne år.

Til Statens Museumsnævn indsender amtsmuseumsnævnene det af amtsrådet godkendte regnskab og budget samt beretning og den ovennævnte samlede arbejdsplan for museerne i amtet.

Endelig skal amtsmuseumsnævnene være Statens Museumsnævn behjælpelige med henblik på besvarelse af spørgsmål til udtalelse, ligesom amtsmuseumsnævnene af egen drift kan fremkomme med indstilling til Statens Museumsnævn.

KAPITEL 4. MUSEUMSNÆVN FOR OMRÅDER UDENFOR DEN AMTSKOMMUNALE INDELING.

4.1. Museumsnævnet for Københavns og Frederiksberg kommuner.

I området bestående af København; og Frederiksberg kommuner er pr. 1. april 1974 beliggende ca. 40 museer og offentligt tilgængelige samlinger, hvoraf 17 er statslige, 6 er statsstøttede, 5 er kommunale eller overvejende kommunalt støttede og resten har anden status.

Det er udvalgets opfattelse, at der er behov for en væsentlig udbygning af samarbejdet mellem disse museer, hvoraf enkelte hører til landets største; ikke mindst synes der på formidlingsområdet at være indlysende fordele ved et nærmere samarbejde, f.eks. i form af udarbejdelse af fælles brochurer og plakater, og arrangement af besøg af interesserede grupper som f.eks. turister, skoleelever og kursister eller foreninger på flere forskellige museer i en på forhånd tilrettelagt sammenhæng og under fagkyndig ledelse.

Udvalget vil derfor anbefale, at der - på linie med de foreslåede amtsmuseumsnævn - oprettes et koordinerende organ, et museumsnævn, for museerne beliggende i Københavns og Frederiksberg kommuner. Nævnet bør efter udvalgets opfattelse bestå af 5 repræsentanter fra de statslige og statsstøttede museer i området, 2 repræsentanter fra Københavns kommune, i hvilken de fleste af de omhandlede museer er beliggende, én repræsentant fra Frederiksberg kommune samt af et medlem, der udpeges af ministeriet for kulturelle anliggender, ialt 9 medlemmer. Formanden for nævnet bør vælges af og blandt medlemmerne. Nævnet foreslås ligesom amtsmuseumsnævne valgt for 4 år ad gangen, begyndende 6 måneder efter hver ny kommunal funktionsperiodes påbegyndelse.. De nærmere regler for valg af nævnets medlemmer bør fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender.

Udvalget er af den opfattelse, at museumsnævnet for København og Frederiksberg primært skal støtte museernes fælles formidlingsarbejde i disse kommuner, f.eks. ved at yde tilskud til aflønning af fælles personale, herunder museumspædagoger, og iværksætte og finansiere fælles foranstaltninger som ovenfor nævnt. Udvalget finder det betimeligt, at også ikke-statsstøttede og ikke-kommunalt støttede museer, f.eks. private, men dog offentligt tilgængelige samlinger får mulighed for efter nævnets bestemmelse at drage nytte af de fællesforanstaltninger, som museumsnævnet måtte tage initiativ til.

De øvrige opgaver, som i det foregående er foreslået tillagt amtsmuseumsnævnene, såsom støtte til museer, hvis udvikling skønnes særligt at burde fremmes, støtte til ombygning eller nyindretning af museer, støtte til konservering og magasinering, bør efter udvalgets mening ikke varetages af museumsnævnet for København og Frederiksberg for de her beliggende museers vedkommende, dels fordi der i dette område er et særligt behov for en koordinering af for- midlingsarbejdet, hvilken opgave vil kræve ikke ubetydelige tilskud fra det offentlige, dels - og navnlig - fordi en række af de nævnte opgaver for de statslige og kommunale museers vedkommende forudsæt- tes løst ved ydelsen af de årlige bevillinger fra staten eller fra vedkommende kommune.

For så vidt angår finansieringen af museumsnævnet og dets virk- somhed, er udvalget af den opfattelse, at statstilskuddet hertil bør ydes med samme beløb og under samme betingelser som foreslået for amtsmuseumsnævnenes vedkommende, således at der ydes museums- nævnet et indeksregulere!: statstilskud på 60.000 kr. samt yderlige- re indtil 120.000 kr. (ligeledes indeksreguleret), for så vidt det- te modsvares af tilskud fra Københavns og Frederiksberg kommuner.

Museumsnævnet bør årligt til Statens Museumsnævn indsende det af Københavns og Frederiksberg kommuner godkendte regnskab og bud- get samt en beretning.

4.2. Museumsnævnet for Grønland.

Et museum på Grønland er statsanerkendt, nemlig Grønlands Landsmuseum i Godthåb. Herudover findes en række mindre museer bl.a. i Julianehåb og Narssak. Udvalget er opmærksom på, at de admini- strative bestemmelser, omhandlet i kapitel 3, ikke umiddelbart kan finde anvendelse for Grønland. Udvalget vil derfor - ikke mindst i betragtning af det store behov for en samordning af det museale arbejde på Grønland - foreslå, at museumsloven ved kgl. anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som Grønlands sær- lige forhold tilsiger.

KAPITEL 5. STATENS MUSEUMSNÆVN.

5.1. Behovet for et centralt organ.

Uanset den omstændighed, at udvalget har foreslået, at der oprettes et museumsnævn i hvert amt og et nævn for Københavns og Frederiksberg kommuner, vil det fortsat være af betydning, at der findes et centralt organ for de statsanerkendte museer. Det nuværende Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn samt rigsantikvarembetet har - udover at foretage bedømmelsen af, om et museum bør opnå statsanerkendelse - først og fremmest ført tilsyn med henholdsvis de statsanerkendte kunstmuseer, kulturhistoriske lokalmuseer og specialmuseer, herunder tilsyn med museernes anvendelse af de statslige tilskud. Herudover har de i et ikke ringe omfang ydet museerne konsulentbistand på forskellige områder.

De nævnte funktioner bør efter udvalgets opfattelse fortsat udøves af et centralt organ, som imidlertid også bør varetage en del af koordineringen af museernes arbejde. En række museale opgaver er så omfattende, at de nødvendigvis må løses på centralt plan; dette gælder f.eks. en rationel arbejdsdeling mellem de statsunderstøttede og statslige museer, tilvejebringelsen af fælles registreringssystemer for museernes samlinger og tilrettelæggelsen af kurser og efteruddannelse for museernes personale.

Udvalget vil derfor foreslå, at det nuværende Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn nedlægges og erstattes af ét organ, Statens Museumsnævn, som også bør varetage rigsantikvarens hidtidige opgaver for så vidt angår specialmuseerne.

5.2. Sammensætningen af Statens Museumsnævn.

Udgangspunktet for udvalgets forslag til sammensætning af Statens Museumsnævn har været ønsket om, at: alle interesserede grupper repræsenteres, uden at dette er hæmmende for nævnets arbejdsdygtighed.

Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst bør efter udvalgets opfattelse repræsenteres med hver ét medlem i Statens Museumsnævn. Man har imidlertid ikke ment at burde knytte denne repræsentation til bestemte embeder, som det er tilfældet i de gældende museumslove, hvor direktøren for Statens Museum for Kunst og rigsantikvareren er formand for henholdsvis Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn.

Udvalget finder det endvidere hensigtsmæssigt, at også Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning repræsenteres i nævnet ved et medlem. Baggrunden herfor er dels, at de kulturturhistoriske museers virksomhed i vid udstrækning er sammenfaldende med fortidsmindeforvaltningens, dels at amtsmuseumsnævnenes arbejdsplaner, der foreslås godkendt af Statens Museumsnævn, også vil omfatte planer for disse museers direkte bidrag til løsning af opgaver, der foranlediges af den antikvariske lovgivning (f.eks. undersøgelser, konservering, registrering og opbevaring af fund og arkivalier).

Det foreslås endvidere, at en repræsentant for de naturhistoriske museer får sæde i Statens Museumsnævn. Dette skyldes dels ønsket om at intensivere samarbejdet mellem museerne på tværs af de faglige grænser, dels den omstændighed at enkelte kulturhistoriske museer allerede har taget naturhistoriske emner op f.eks. med henblik på miljøbevaring.

For så vidt angår de statsanerkendte museers repræsentation i Statens Museumsnævn har udvalget overvejet, hvorvidt denne mest hensigtsmæssigt kan ske i form af, at museumsforeningerne repræsenteres, som det er tilfældet i de nuværende tilsynsorganer, eller ved at amtsmuseumsnævnenes og museumsnævnet for Københavns og Frederiksberg kommuner repræsenteres.

En repræsentation ved foreningsrepræsentanter er lettest gennemførlig. På den anden side vil det være af stor værdi, at de nye organer, der varetager koordineringsopgaverne på regionalt plan, amtsmuseumsnævnenes og nævnet for København og Frederiksberg, repræsenteres i det centrale organ. Et samspil mellem de regionale nævn og Statens Museumsnævn er i sig selv af vigtighed, og det er i så henseende ikke tilstrækkeligt, at amtsmuseumsnævnenes efter udvalgets forslag indsender regnskab, budget og beretning samt arbejdsplaner til godkendelse i Statens Museumsnævn.

Afholdelsen af det for valget af medlemmer til Statens Museumsnævn nødvendige møde mellem amtsmuseumsnævnenes medlemmer vil næppe føles som et administrativt belastende arrangement, eftersom det kun skal afholdes hvert 4. år. Visse fællesmøder mellem amtsmuseumsnævnenes vil i sig selv være af stor værdi for det koordinerende arbejde. Det tilføjes i denne sammenhæng, at museumsforeningerne afholder årlige møder med stor deltagelse.

Udvalget finder derfor, at amtsmuseumsnævnenes og nævnet for Københavns og Frederiksberg kommuner bør repræsenteres i Statens

Museumsnævn med i alt 5 medlemmer, hvoraf en repræsenterer de amtskommunale medlemmer, én de primærkommunale medlemmer af nævnene, medens de 3 øvrige er museumsrepræsentanter, heraf én for kunstmuseerne.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om, hvorvidt andre institutioner burde være repræsenteret i Statens Museumsnævn, f.eks. universiteterne, Danmarks Radio og Statens Filmcentral.

Udvalget finder ikke, at en sådan repræsentation bør formaliseres i museumsloven, men finder derimod, at ministeren for kulturelle anliggender bør have adgang til at udpege 2 medlemmer til Statens Museumsnævn. Disse medlemmer kan efter udvalgets opfattelse udpeges enten som repræsentanter for institutioner som de nævnte eller blandt personer med almen kulturel interesse og indsigt, hvorved også museernes publikum får en mulighed for at blive repræsenteret.

Statens Museumsnævn vil med den her foreslåede sammensætning få i alt 11 medlemmer.

Formanden og næstformanden bør vælges af og blandt nævnets medlemmer.

Nævnets medlemmer og suppleanter for disse foreslås beskikket af ministeren for kulturelle anliggender for et tidsrum af samme varighed som den kommunale valgperiode, dog således at nævnets beskikkelsesperiode først begynder 6 måneder efter hver ny kommunal funktionperiodes påbegyndelse. Dette tidsrum skønnes fornødent til afholdelse af valg af medlemmer til såvel amtsmuseumsnævnene som til Statens Museumsnævn.

Med henblik på at sikre en hurtig og effektiv sagsbehandling i Statens Museumsnævn vil det være nødvendigt, at dette nedsætter et forretningsudvalg og andre arbejdsudvalg.

Udvalget har indgående drøftet spørgsmålet om, hvorvidt Statens Museumsnævn burde opdeles i 2 eller flere sektioner, f.eks. til behandling af sager vedrørende henholdsvis kunstmuseer og kulturhistoriske museer. Udvalget har imidlertid afvist en sådan tanke, fordi den ikke harmonerer med den ved etableringen af et nyt organ tilstræbte enhed i museumsadministrationen.

Museumsnævnet bør i stedet for som ovenfor nævnt bemyndiges til at nedsætte arbejdsudvalg, herunder et udvalg for kunstmuseerne og et udvalg for de kulturhistoriske museer med henblik på varetagelsen af de for disse museer særlige opgaver. Arbejdsudvalgene skal fremkomme med forslag til sagernes afgørelse i det samlede

nævn. Herudover bør arbejdsudvalgene bemyndiges til at varetage visse konsultative opgaver og fremkomme med særlige sagkyndige udtalelser til nævnet, f.eks. vedrørende anerkendelse af nye museer af vedkommende kategori.

Arbejdsudvalg kan nedsættes dels som udvalg af mere permanent karakter, dels til løsning af opståede konkrete opgaver.

Til Statens Museumsnævn foreslås knyttet et sekretariat, nemlig det hidtidige sekretariat for Statens Lokalmuseumstilsyn, der består af 2 museumskonsulenter, hvoraf den ene er arkæologisk uddannet, den anden etnologisk uddannet, samt af en kontoruddannet assistent. Det vil formentlig være hensigtsmæssigt, om de særlige sekretariatsopgaver for kunstmuseerne, der hidtil har været varetaget af en embedsmand i ministeriet for kulturelle anliggender, fremtidig varetages af en kunstkyndig konsulent, ansat under Statens Museumsnævn eventuelt på åremål og på deltidsbasis.

Sekretariatets opgave vil som hidtil være at varetage den løbende konsultative virksomhed over for de statsanerkendte museer, at forberede sagerne til forelæggelse for Statens Museumsnævn og arbejdsgrupperne herunder, at foretage beregninger af statens tilskud til de enkelte museer og til amtsmuseumsnævne og museumsnævne for København og Frederiksberg, samt yde disse nævn konsultativ bistand. Endelig ville det være naturligt, om sekretariatet i det omfang, hvori det måtte råde over fornøden sagkundskab her til, medvirkede til løsning af visse juridiske spørgsmål for museerne, herunder særligt forsikringsspørgsmål.

Udvalget har i denne sammenhæng drøftet betimeligheden af, at der knyttes en jurist til sekretariatet, formentlig på halvdagsbasis, og finder som udgangspunkt, at en sådan tilknytning vil indebære en styrkelse af sekretariatet. Man vil imidlertid ikke stille forslag om en sådan udvidelse af personalet på indeværende tidspunkt; indtil videre vil nævnet formentlig kunne benytte juridisk assistance, engageret til at afgive udtalelser i enkeltsager, eller juridiske spørgsmål kan forelægges ministeriet for kulturelle anliggender til bedømmelse.

5.5. Statens Museumsnævns opgaver.

Udvalget finder, at en hovedopgave for Statens Museumsnævn må være at virke som samarbejdsorgan på landsplan. En række vigtige opgaver som tilvejebringelse af et fælles registreringssystem og

tilrettelæggelse af en museumsuddannelse kan kun løses på centralt niveau, ligesom den igangværende og ønskelige specialisering af museerne forudsætter en koordinering på landsplan.

De enkelte museer bør årligt indsende regnskaber, budgetter og beretninger til Statens Museumsnævn, der herigennem får mulighed for gennem sin informationsvirksomhed og bevillingspraksis at koordinere museernes virksomhed på bedst mulig måde. Arrangement af vandrestillinger eller distribution af vandrestillingstilbud af forskellig karakter bør nævnet dog overlade til en selvejende institution, Museumscentralen, jfr. herom nedenfor.

Museumsnævnet bør endvidere som Statens Lokalmuseumstilsyn, rigsantikvaren og Statens Kunstmuseumsnævn under de gældende love afgive indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om anerkendelse af nye museer; denne anerkendelse bør som hidtil ske ved særlig bevilling på finansloven. Ved vurderingen af, om et museum skal anerkendes som statstilskudsberettiget, bør museumsnævnet - der naturligt tager sit udgangspunkt i vedkommende amtsmuseumsnævns vurdering - i videre omfang, end det hidtil har været tilfældet, overveje, hvorvidt museet bør anerkendes som selvstændigt nyt museum f.eks. på grund af, at det repræsenterer en nyskabelse i indhold eller form, eller om det kan tilknyttes et andet allerede statstilskudsberettiget museum f.eks. som filial af dette. Herved vil en del basisomkostninger, ikke mindst lønningsudgifter til en museumsleder, kunne spares og eventuelt en mere hensigtsmæssig museumsstruktur opnås. For så vidt angår statsanerkendelse af nye specialmuseer henvises til afsnittet om disse.

Det tilføjes, at museer, der er statsanerkendt i henhold til de gældende museumslove, ikke påny behøver at søge statsanerkendelse.

Statens Museumsnævn bør som de hidtidige centrale organer begrebe og fordele statens driftstilskud til de enkelte museer og føre tilsyn med disses anvendelse. Udvalget er her opmærksom på, at en i 1973-74 af 2. revisionsdepartement foretagen undersøgelse af de statsanerkendte museers forhold har godtgjort behovet for et mere omfattende tilsyn med de enkelte museers økonomiske forhold.

Museumsnævnet skal endvidere afgive indstilling om fordeling af bevillingerne til løsning af museernes fællesopgaver, indkøb af kunst og museumsgenstande m.v. Om disse bevillinger henvises til afsnittet om de økonomiske konsekvenser af udvalgets forslag.

En anden central opgave for Statens Museumsnævn er godkendelsen af, museernes vedtægter.

Som nævnt skal de anerkendte museer udarbejde arbejdsplaner, som forelægges amtsmuseumsnævnet til godkendelse. Amtsmuseumsnævnet udarbejder på grundlag heraf en samlet arbejdsplan, som indsendes til Statens Museumsnævn til godkendelse. Udvalget tillægger disse arbejdsplaner stor værdi, dels med henblik på museernes planlægning af deres forsknings- og indsamlingsvirksomhed (for kunstmuseernes vedkommende især deres indkøbsvirksomhed), dels fordi sådanne planer udgør grundlaget for Statens Museumsnævns samordning af museernes arbejde. Erfaringerne på f.eks. udgravningsområdet har understreget nødvendigheden af, at arbejdsopgaverne, hvis mængde overstiger museernes samlede ressourcer, prioriteres, hvilket mest hensigtsmæssigt kan finde sted ved, at oplysninger om de enkelte museers planer samles på centralt niveau. Ved tilrettelæggelse af en hensigtsmæssig informationsvirksomhed vil nævnet kunne medvirke til, at museerne foretager en indbyrdes fordeling af arbejdsopgaverne og undgår, at samme eller nærtbeslægtede forskningsarbejder iværksættes af flere museer.

Også vedrørende museernes indsamling og indkøb bdr der tilvejebringes mulighed for koordinering og prioritering med henblik på tilvejebringelse af relevante samlinger. En række museer har således allerede på indeværende tidspunkt påbegyndt en specialisering ud fra den betragtning, at det enkelte museum ikke behøver at afspejle en række epoker inden for henholdsvis kunst- eller kulturhistorien, men måske vil frembyde større interesse ved at koncentrere sig om et geografisk område, en enkelt periode, nogle enkelte emner eller kunstretninger, som ikke findes tilsvarende belyst på andre af de heromhandlede museer.

I de gældende love om statstilskud til museer er der tilvejebragt hjemmel for tilsynsorganernes godkendelse af såvel personer som lønningsforhold ved museernes ansættelse af ledere og faguddannet andet personale (for landsdelsmuseernes og specialmuseernes vedkommende foretages godkendelsen af ministeren for kulturelle anliggender). Baggrunden herfor har været ønsket om dels at sikre museerne kvalificeret personale, dels at sikre dette personale en passende aflønning, hvad enten denne ydes i henhold til en overenskomst eller som honorar. Udvalget finder ikke, at reglen om godkendelse af personer bør opretholdes, idet personvalget bør foretages

af de lokale myndigheder, der har den overordnede ledelse af museet, hvorimod man fortsat finder det rimeligt, at lønninger til det nævnte personale skal godkendes. Ved museumsnævnets behandling af disse sager bør det efter udvalgets opfattelse søges sikret, at ledere og faguddannet andet personale oppebærer en rimelig løn, svarende til vedkommende organisations lønniveau; tillige bør det dog påses, at lønningerne ikke væsentligt overstiger det tilsvarende lønningsniveau i stat og kommune. Det bemærkes herved, at den i de gældende museumslove anførte bestemmelse om, at lønvilkår for kommunale tjenestemænd ikke skal godkendes, bør opretholdes, idet museumsnævnet naturligt må være afskåret fra at foretage en bedømmelse af et kommunalt lønningssystem.

Ved revisionen af museumslovene i 1959 blev der indføjet en ny bestemmelse, hvorefter museernes lokaler samt planer til bygningsmæssige ændringer af disse eller til nybygning skulle godkendes af ministeriet for kulturelle anliggender. Indføjjelsen af bestemmelsen skyldtes ønsket om at sikre deri mest hensigtsmæssige indretning af museumslokalerne, der er væsentlig ikke alene for udstillingsforholdene, men også for museumsgenstandenes bevaring; således er lys- og temperaturforholdene og fugtighedsgraden af afgørende betydning. Det var imidlertid ikke tanken med denne bestemmelse, at de eksisterende museumsbygninger skulle godkendes, eller at der fremtidig skulle foretages en æstetisk bedømmelse af bygningerne, men alene en bygningsmæssig og museumsteknisk vurdering. Kulturministeriet har i den forløbne periode ved behandlingen af disse sager indhentet udtalelser fra henholdsvis Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn og har i enkelte tilfælde også indhentet udtalelser fra en museumskyndig arkitekt.

Udvalget finder, at den nævnte bestemmelse bør videreføres, men således at kompetencen henlægges til Statens Museumsnævn.

I henhold til den gældende kunstmuseumslov er kunstmuseerne med hensyn til samlingernes konserveringsmæssige tilstand og for-svarlige opbevaringsforhold undergivet tilsyn af Statens Museum for Kunst, idet dette museums konserveringsanstalt står til rådighed for de af loven omfattede museer i det omfang disse ikke selv, eventuelt med bistand fra et andet museums konserveringsanstalt, på betryggende måde kan varetage konserveringen. En tilsvarende ordning for de kulturhistoriske museer er ikke etableret.

Den nævnte bestemmelse åbner mulighed for, at konservering af

kunstværker kan foregå andre steder end på Statens Museum for Kunst, hvis konserveringsanstalt er stærkt bebyrdet; museer, der råder over en tidssvarende konserveringsanstalt, kan således bistå andre museer med konservering af deres kunstværker. Det skal i denne forbindelse nævnes, at konserveringsanstalten på Århus Kunstmuseum i vidt omfang har bistået andre kunstmuseer. Om de statslige museers konserveringsbistand til de statsanerkendte museer, se afsnittet om konsulentbistand m.v.

Det er udvalgets opfattelse, at der fortsat er behov for et tilsyn med museumssamlingernes konserveringsmæssige tilstand, deres opbevaringsforhold og med den museumstekniske standard på museerne i øvrigt. Man finder det mest hensigtsmæssigt, at dette tilsyn føres af Statens Museumsnævn også for så vidt angår spørgsmålet om den konserveringsmæssige tilstand af kunstmuseernes værker.

Som en konsekvens af forslaget om, at Statens Museumsnævn skal godkende museumslokaler m.v. og føre tilsyn med samlingernes konserveringsmæssige tilstand m.v. samt med den museumstekniske standard, finder udvalget det rimeligt, at Statens Museumsnævn i videst muligt omfang yder museerne museumsteknisk og anden faglig rådgivning. Mange museer, ikke mindst de små og mellemstore museer uden fagligt uddannet personale, har et stort behov for faglig rådgivning, som kun delvis har kunnet imødekommes under den gældende museumslovgivning. Det er imidlertid erkendt, at en del af museernes behov for bistand ikke kan dækkes af musealt uddannet personale alene, f.eks. spørgsmål af rent teknisk karakter. Det vil her være rimeligt, at bevilningerne til Statens Museumsnævn fastsættes på en sådan måde, at dette kan kontrahere med f.eks. ingeniørfirmaer med henblik på løsning af enkelte særlige konsultative opgaver på museerne.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om, hvorvidt Statens Museumsnævn bør træffe foranstaltninger til deponering af museumsgenstande og kunstværker på andre museer - eller eventuelt andre institutioner - end den, der ejer vedkommende kunstværk eller museumsgenstand.

Der er peget på, at en række museer mangler de nødvendige klimaanlæg, ligesom de ikke er tyverisikret i tilstrækkeligt omfang. Hertil kommer, at transport af kunstværker ofte - trods trufne foranstaltninger - medfører skader på disse. Det er endvidere anført, at en del af de Statens Museum for Kunst tilhørende værker er internationalt kendte igennem museets kataloger, og at besøgende,

herunder udlændinge, ikke bør gå forgarves ved besøg på museet. Endelig er der peget på, at deponeringer kan medføre betydelige omkostninger, som de mindre museer ikke er i stand til at dække. For så vidt angår deponering af kulturhistoriske museumsgenstande er det anført, at deponeringer finder sted i meget vidt omfang, men at en række lokalmuseer har store pladsproblemer.

Udvalget finder principielt, at deponeringer af såvel kunstværker som andre museumsgenstande kan være af meget stor værdi, f.eks. til udfyldning af mindre museers samlinger, hvorfor Statens Museumsnævn bør søge at iværksætte deponeringer, hvor dette måtte være af betydning for landets museumsvesen, og hvor de sikkerhedsmæssige betingelser i øvrigt skønnes at være opfyldt. Deponeringer kan være af kortere eller længere varighed og kan eventuelt i visse tilfælde betinges af, at der deponeres andre kunstværker eller genstande på det museum, der tilbyder deponeringen.

Herved vil genstande og kunstværker kunne indgå i nye sammenhænge. Lykkes det Statens Museumsnævn at gennemføre mere omfattende udvekslinger af kunstværker og af museernes øvrige samlinger, mere varigt eller blot tidsbegrænset, vil det tjene til at udbedre den mangel på sammenhæng i museumssamlingerne, der skyldes ejerforholdene til tingene, og det vil modvirke stagnation i museernes udstillinger.

En del museer undergår i disse år ret betydelige moderniseringer, både med hensyn til etablering af klimaanlæg og sikringsforanstaltninger, og det vil derfor efter udvalgets opfattelse være naturligt, at museer, der råder over kunstværker eller museumsgenstande, der ikke er et helt naturligt led i det pågældende museums samling, men som vil være af væsentlig værdi til komplettering af et andets museums samlinger, i videre omfang end det hidtil har været tilfældet foretager deponeringer.

Statens Museumsnævn bør foruden at tage initiativ til deponeringer også koordinere dette arbejde og i et vist omfang støtte det økonomisk. Udvalget vil derfor anbefale, at der af bevillingen til enkelte museers løsning af særlige opgaver, som agtes fordelt af ministeren for kulturelle anliggender efter indstilling fra Statens Museumsnævn, jfr. p. 186, om de økonomiske konsekvenser af lovforlaget, også ydes støtte til hel eller delvis dækning af udgifterne ved museernes deponeringer.

Udvalget har endvidere efter anmodning fra ministeriet for

kulturelle anliggender drøftet, hvorvidt det for staten gældende selvforsikringsprincip bør søges udvidet til at omfatte værker, der er udlånt til statslige museer for en kortere periode, f.eks. i forbindelse med afholdelse af særudstillinger eller som midlertidigt deponeret på statsmuseet. Baggrunden herfor er, at 3. revisionsdepartement - senest i forbindelse med den på Statens Museum for Kunst i 1970 afholdte Matisse-udstilling - har rejst spørgsmålet om nødvendigheden af afholdelsen af store forsikringsudgifter i forbindelse med statslige museers lån af **kunstværker**.

Ministeriet for kulturelle anliggender har for sit vedkommende ikke kunnet anse en selvstændig forsikring af lånte kunstværker for ufornöden; især har man peget på de vanskeligheder, der vil opstå med hensyn til fastsættelsen af erstatninger i tilfælde af del-skader. Ministeriet har dog ved behandlingen af Matisse-udstillingens regnskab udtalt, at spørgsmålet ville blive forelagt for museumsudvalget.

Udvalget er af den opfattelse, at en udvidelse af det for staten gældende selvforsikringsprincip vil kunne hæmme udstillingslivet på en alvorlig måde, fordi mange udlånere vil være betænkelige ved, at spørgsmålet om udbetaling af erstatning for såvel hel- som delskader ikke afgøres i forbindelse med almindelig forsikring, men skal forelægges for de bevilgende myndigheder.

Udvalget er derfor enig med ministeriet for kulturelle anliggender i, at der fortsat bør tegnes selvstændige forsikringer ved de omhandlede udlån.

Man vil imidlertid i denne sammenhæng henlede opmærksomheden på betimeligheden af, at der - eventuelt ved Statens Museumsnævns formidling - etableres en kollektiv forsikring for alle statsanerkendte museer; en sådan ordning må, selv om den ikke omfatter kunstværker og genstande, der midlertidigt er deponeret på et museum, men alene de permanente samlinger, påregnes at ville medføre væsentlige besparelser på de enkelte museers budgetter.

Statens Museumsnævn bør endelig påse, at museerne er tilgængelige for offentligheden på forud bekendtgjorte åbningstider, og at skoleelever, der inden for museernes almindelige åbningstid besøger disse som led i undervisningen, modtages vederlagsfrit. Disse opgaver har hidtil været varetaget af Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn.

KAPITEL 6. SPECIALMUSEER OG ANDRE MUSEER, HVIS EMNE- ELLER VIRKE-OMRÅDE IKKE ER LOKALT BEGRÆNSET.

6.1. Kapitlet omfatter en indledende redegørelse og behandler særskilt følgende museer og institutioner.

Museer under ministeriet for kulturelle anliggenders område:

<u>Kulturhistoriske museer:</u>	Side.
Arkitek	109
Danmarks Flyvemuseum	110
Danmarks Tekniske Museum	112
Dansk Pressemuseum og Arkiv	114
Den fynske Landsby	115
Det danske Kunstindustrimuseum	116
Forhistorisk museum, Moesgård	117
Fregatten "Jylland"	119
Frilandsmuseet på Hjerl Hede	122
G1. Estrup	123
Købstadsmuseet "Den gamle By" i Århus	124
Museet på Liselund G1. Slot	124
Musikhistorisk Museum	125
Naturhistorisk Museum	126
Orlogsmuseet	127
Teaterhistorisk Museum	129
Tersløsegård	130

Kunstmuseer:

Fåborg Museum, Nivågårds Malerisamling og Thorvaldsen-samlingen på Nysø	131
Louisiana-museet, Nordjyllands Kunstmuseum og Århus	
Kunstmuseum	132
Ny Carlsberg Glyptotek	134
J.F. Willumsens Museum	135

Museer uden for ministeriet for kulturelle anliggenders område:

Bakkehusmuseet	136
Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg Slot ..	136

Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg	137
Jagt- og Skovbrugsmuseet og Landbrugsmuseet	139
Københavns Bymuseum	140
Thorvaldsens Museum	140
<u>Finansieringen af specialmuseerne og andre museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset</u>	141

Nærværende udvalg har lagt stor vægt på spørgsmålet om at forbedre den gældende tilskudsordning for specialmuseerne. Disse fik for de kulturhistoriske museers vedkommende ved lov nr. 171 af 28. april 1971 mulighed for at blive statsanerkendt i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske lokalmuseer, hvis titel herefter blev ændret til lov om statstilskud til kulturhistoriske museer.

Lovændringen af 1971 fik ikke den tilsigtede virkning for en lang række specialmuseer, fordi disse for at kunne oppebære tilskud i henhold til loven skal oppebære faste tilskud fra anden side. Undersøgelsen af en række specialmuseers forhold har vist, at disse kun i meget beskedent omfang har modtaget tilskud fra kommuner og amter. Som følge heraf har man erkendt, at en forbedring af disse museers forhold måtte finde sted i forbindelse med revisionen af museumslovene.

Hertil kommer, at en række store kulturhistoriske lokalmuseer og kunstmuseer, der vel ikke kan betegnes som specialmuseer, men som har påtaget sig en virksomhed, der ikke er lokalt begrænset, har haft økonomiske vanskeligheder under de gældende museumslove. De statslige tilskud, der i henhold til museumslovene er maksimeret til 200.000 kr. årligt, og de lokale tilskud har ikke været tilstrækkelige til at imødekomme disse museers økonomiske behov. Staten har derfor i et vist omfang ydet et særligt tilskud på finansloven ud over det ordinære driftstilskud efter museumslovene til museer, der er flyttet ind i nye lokaler. Disse tilskud har normalt været betinget af tilsvarende tilskud fra lokal side.

Udvalget har indledningsvis beskæftiget sig med spørgsmålet om en afgrænsning af begrebet specialmuseum, som ikke synes entydigt defineret, således heller ikke i den svenske betænkning afgivet i 1973 (MUS 65). Man finder det værdifuldt, at begrebet klarlægges med henblik på det kommende statens museumsnavns anerkendelse af nye specialmuseer, hvad enten det statslige tilskud

alene skal ydes på grundlag af et ikke-statsligt tilskud eller til-lige i form af særlige tilskud.

Man kan skelne mellem museer, der dækker hovedområder inden for deres respektive kategorier, d.v.s. de almene kultur-, kunst- eller naturhistoriske museer - herunder først og fremmest de kul-turhistoriske lokalmuseer, der søger at dække kulturvariationerne inden for deres geografiske virkeområder -, og museer, der beskæf-tiger sig med delområder af den almene kultur-, kunst- eller natur-historie.

Et museum af disse hovedkategorier vil, når det i øvrigt op-fylder lovgivningens krav, herunder til vedtægter, ejendomsforhold og museumsteknisk standard, kunne statsanerkendes enten som lokal-museum eller specialmuseum, såfremt det har samlinger af en vis betydning og omfang.

Statsanerkendelsen af de ikke-specialiserede museer volder ikke umiddelbart problemer, omend kravene til samlingernes betyd-ning og omfang må forventes strammet i forhold til hidtidig prak-sis .

Noget vanskeligere forholder det sig med specialmuseerne, hvor der ikke foreligger nogen administrativ praksis for omfanget af kravene til samlingernes betydning og omfang, herunder disses emne-mæssige bredde. En vurdering heraf må være det centrale ved behand-lingen af spørgsmålet om statsanerkendelse af et specialmuseum.

Udvalget har i det følgende opstillet en oversigt over forskel-lige kategorier af specialmuseer og har herudover formuleret en række generelle kriterier, der bør lægges til grund ved afvejelsen af, om et specialmuseum bør anerkendes som statstilskudsberettiget.

Økologiske museer eller landskabsmuseer viser kulturens sam-spil med de naturgeografiske eller naturhistoriske forhold eller illustrerer særlige økologiske, geologiske eller andre naturhi-storiske træk ved bestemte landskaber. Disse museer vil normalt have et geografisk afgrænset virkeområde, - og også derudover være tæt beslægtede med de hidtidig kendte lokalmuseer -, men kan prin-cipielt godt være landsdækkende, f.eks. et hedemuseum.

Såfremt et sådant museum oprettes, er det formentlig mest hensigtsmæssigt at opfatte det som et ikke-specialiseret lokalmu-seum, både fordi det kan anses for en "moderniseret udgave" af dis-se, og fordi de eksisterende lokalmuseer, især for destørres vedkom-mende, må påregnes at udvikle sig mod en i lokale forhold betinget

emneopdeling eller specialisering; ligeledes vil også et museum med rent naturhistorisk udgangspunkt ofte mest hensigtsmæssigt kunne opfattes som hørende til de ikke-specialiserede lokalmuseer.

Et særligt område på grænsen til det museale udgør to grupper af samlinger af afsluttet karakter: de historiske monumenter og bygningsmuseerne. De historiske monumenter, d.v.s. fortidsmindesmærker ruiner, kirker, slotte og herregårde - Trelleborg, Hammershus, Kronborg, Spøttrup, Skagen tilsandede kirke - har hidtil ligget uden for museumslovgivningen og må formentlig fortsat søge sine forhold løst i anden sammenhæng.

Ved bygningsmuseer forstås her helheder og anlæg, omfattende både bygning og sammenhørende interiør, evt. udbygninger, park m.v. - men ikke frilandsmuseer - f.eks. Liselund, Bakkehuset, Gl. Estrup, Brede Hovedbygning, Erichsens gård i Rønne, Hans Hansens gård i Keldbylille. Der findes i denne gruppe værdier, som i lighed med landets kulturskat af gamle kirker må karakteriseres som umistelige. Potentielt omfatter gruppen, sammen med de just anførte historiske monumenter, en del af den fredede bygningsmasse. Området må forventes på længere sigt at skabe betydelige bevaringsmæssige problemer, hvis løsning antagelig må findes i sammenhæng med bygningsfredningslovgivningen og den antikvariske lovgivning 1 øvrigt. Det er dog ikke utænkeligt, at museumslovgivningen kan blive berørt heraf, idet eksempelvis slotte og herregårde kan danne rammen omkring samlinger af afsluttet karakter, der åbnes for offentligheden. Der er klare museale interesser inden for området, f.eks. kan blot nævnes værdien af en registrering af genstandsbestanden.

Udvalget må påpege betydningen af, at der skabes en forbedret antikvarisk lovgivning for området, og finder det derudover hensigtsmæssigt, særligt for bygningsmuseernes vedkommende, at der også under museumslovgivningen åbnes mulighed for at yde støtte i særlige tilfælde - på amtsbasis eller ved statstilskud eller en kombination heraf - såfremt dette kan bidrage til at sikre væsentlige samlinger og gøre dem tilgængelige for publikum.

Personalhistoriske museer findes ofte i en udformning, der ligger tæt op ad de ovenanførte bygningsmuseer, f.eks. H.C. Andersens Hus, Tersløsegård, Jægerspris. Et museum kan imidlertid kun rubriceres som kulturhistorisk i kraft af sin samlings almene karakter. Skal et museum af personalhistorisk art kunne betragtes som kulturhistorisk, må det bero på samlingens kvalitet, omfang og bredde og ikke alene på dens personalhistoriske tilknytning,

som udvalget principielt ikke finder bør kunne danne grundlag for en statsanerkendelse. Tilsvarende gælder efter udvalgets opfattelse også enkeltmands-kunstmuseerne.

Etatsmuseerne, f.eks. Post- og telegrafmuseet, de militære museer, Tøjhusmuseet og Orlogsmuseet, og kommunikationsmuseerne, f.eks. Jernbanemuseet, har i et vist omfang fået løst deres økonomiske problemer ved en status som statsinstitution eller gennem direkte statstilskud, evt. gennem moderetaterne. Hvor sådanne ordninger ikke findes eller er utilstrækkelige kan statsanerkendelse komme under overvejelse. Et museum, nemlig Orlogsmuseet, er statsanerkendt.

Erhvervsgrenenes museer, f.eks. fiskerimuseerne, landbrugsmuseet, Handels- og Søfartsmuseet, Jagt- og Skovbrugsmuseet. Et museum er statsanerkendt, nemlig Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, andre er statsinstitutioner eller nyder på anden måde direkte statstilskud, svarende til etatsmuseerne, fra ressort-ministerierne. Flere statsanerkendelser vil kunne komme på tale.

For kunstmuseernes vedkommende kan samlinger omfattende en enkelt egns eller "skoles" kunst betragtes som hørende til specialmuseumskategorien, f.eks. "Skagenskunst", "Fynboerne", på henholdsvis Skagens Museum og Fåborg Museum.

Tilsvarende gælder i nogen grad kronologisk afgrænsede samlinger, f.eks. det 20. århundredes kunst, kunsten efter 2. verdenskrig, eksempelvis Louisiana.

Udvalget finder ikke, at en medieopdeling ålène, f.eks. tegnekunst og grafik, til forskel fra maleri almindeligvis kan være grundlag for at betragte et museum som specialmuseum.

Tilbage er en vanskelig sammenfattelig gruppe, f.eks. Teaterhistorisk Museum, Musikhistorisk Museum, Kunstindustrimuseet, Danmarks Tekniske Museum, frilandsmuseer (herunder Den gamle By i Århus), Nationalhistorisk Museum på Frederiksborg Slot og universitetsmuseerne.

Til vurdering af hvorvidt et givet specialmuseum bør statsanerkendes, særligt vurderingen af en samplings betydning, omfang og emnemæssige bredde, har udvalget som anført formuleret nogle generelle kriterier:

Samlingen må ikke være en gentagelse af nogen eksisterende samling, men skal tilføre dansk museumsverden noget nyt.

Samlingens område må ikke henhøre under eksisterende museers naturlige arbejdsområde.

Hovedsynspunktet for en statsanerkendelse må således være, om det kan dokumenteres, at det foreslåede område er af en sådan betydning, at det forekommer rimeligt at oprette et særligt museum herfor.

Samlingen skal normalt være landsdækkende eller i hvert fald af rimelig betydning på landsplan-

Museets indsamlingsplan og virkeområde skal normalt være landsdækkende, og museet vil således typisk være det eneste statsstøttede inden for emneområdet.

Samlingen skal udgøre et område af en rimelig emnemæssig bredde.

For eksempel bør der således ikke anerkendes et selvstændigt museum for plove, når man har et landbrugsmuseum. I praksis må vurderingen af et emnes saglige bredde dog bero på en afvejning af de foreliggende muligheder og være et spørgsmål om at få eksisterende og opstående initiativer sat ind i en naturlig sammenhæng - uden hvilken anerkendelse må afvises. Graden af ennets bredde kan vanskeligt fastlægges på forhånd; et landbrugsmuseum kunne også indgå som en del af et museum for næringsliv. For kunstmuseer kan der særligt være overvejelser vedrørende en samlings rent kronologiske bredde.

Der har de senere år været fremlagt forslag om anerkendelse af et skomuseum, et hotelmuseum og et cykelmuseum. Disse museer har efter udvalgets opfattelse ikke den nødvendige bredde som selvstændige museer.

Samlingen skal have et (dansk) kultur-, kunst- eller naturhistorisk sigte.

Det må kræves, at genstandene sættes ind i en f.eks. kulturhistorisk sammenhæng, og at dette normalt gøres ud fra et dansk synspunkt, efter omstændighederne set på europæisk eller videre baggrund. Rene typesamlinger kan således ikke anerkendes.

Udvalget er opmærksom på, at museumslovgivningens udvikling tildels har medført en opdeling, finansielt og institutionelt, af tidligere samdrevne kunst- og kulturhistoriske museer, hvorved der åbnes disse museer større tilskudsmuligheder end de ikke opdelte museer, der skal dele det maximerede statstilskud. Man finder det derfor rimeligt, analogt hermed, at der helt undtagelsesvis åbnes mulighed for udskillelse af særligt omfattende specialsamlinger fra eksisterende museer.

Udvalget finder imidlertid ikke, at der bør knyttes særlige retsvirkninger, d.v.s. en særlig gunstig tilskudsordning, til den omstændighed, at et museum betegnes som specialmuseum. En række typiske specialmuseer har allerede på indeværende tidspunkt fået så gunstige lokale finansieringsordninger., at en særlig statsstøtte udover det almindelige lovbundne driftstilskud svarende til, hvad der ydes andre museer, næppe vil være rimelig.

Man vil derfor ikke stille forslag om, at ordet specialmuseum optages i teksten i en ny museumslov, idet ikke museets art, men en nøje vurdering af dets økonomiske underlag og dets naturlige virkeområde bør være afgørende for en eventuel særlig statsstøtte.

6.2. Museer under ministeriet for kulturelle anliggenders område.

a. Kulturhistoriske museer.

Arkitek - arkiv for moderne dansk arkitektur.

Arkitek, der er en selvejende institution med hjemsted i København, og hvis formål er at virke til udbredelse af kendskabet til dansk arkitektur har i 1972 ansøgt kulturministeriet om anerkendelse som tilskudsberettiget museum. Museumsudvalget, der er anmodet om at behandle sagen, har haft et møde med Arkitek, og har forinden dette møde modtaget en redegørelse fra museet. Institutionens formål søges opnået ved at oprette en billed- og modelsamling, der belyser dansk arkitektur og i denne forbindelse at tilrettelægge udstillinger, udgive publikationer, producere film, afholde foredrag og møder, samt etablere en informationscentral, som bl.a. også kan tilrettelægge omvisninger for udenlandske besøgende.

Arkitek har i en 3-årig periode siden 1969 opnået tilskud på 20.000 kr. årligt til institutionens drift. Støtten blev bevilget af Danske Arkitekters Landsforbund. Institutionen har hidtil først og fremmest arbejdet på at oprette et fotoarkiv, som bl.a. også findes på andre nordiske arkitekturmuseer. En meget væsentlig del af institutionens virksomhed har bestået i at besvare henvendelser fra ind- og udland.

Arkitek's repræsentanter har særligt betonet nødvendigheden af, at der etableres en aktiv udadrettet oplysningsvirksomhed omkring de aktuelle emner i forvaltningen af landets fysiske miljø.

Man har i denne sammenhæng fremhævet, at Arkitek er uafhængigt af erhversinteresser, således at det kan medvirke til at hæve kvalitetsniveauet i den aktuelle danske bygnings- og planlægningskultur. Man lægger vægt på, at institutionen, der er etableret som informationscenter, kan få en så bred kontaktflade til offentligheden som overhovedet muligt. Derfor har Arkitek søgt om en årlig støtte på 300.000 kr. Dette beløb er baseret på et budget, hvori indgår udgiften til en fast daglig leder med sekretærbistand, til lokaleleje samt til etablering af fotosamlingen. Der vil endvidere indenfor denne beløbsramme kunne iværksættes et oplysningsarbejde, som skitseret ovenfor.

Udvalget har med Arkitek's repræsentanter drøftet spørgsmålet om det arbejde Arkitek udfører, er sammenfaldende med det arbejde, der udføres af Kunstakademiets samling af arkitekturtegninger. Det er her oplyst, at Arkitek's arbejde er udadrettet og koncentreret om helt aktuelle spørgsmål, mens Kunstakademiets samling kun omfatter tegninger af afdøde arkitekter. Institutionens repræsentanter har endvidere oplyst, at man ikke lægger vægt på museets lokaliteter, idet den væsentlige del af institutionens arbejde skal bestå i at arrangere udstillinger, udarbejde skolebogsmaterialer m.v. Arkitek's repræsentanter har endvidere oplyst, at det vil være muligt at etablere et effektivt dokumentationscenter for et mindre beløb end 300.000 kr.

Udvalget finder det særdeles værdifuldt, såfremt der kan etableres et center af den foreslåede karakter. Man finder dog, at man på det foreliggende grundlag, institutionens hidtidige arbejde taget i betragtning, ikke vil være i stand til at anbefale at institutionen anerkendes som museum, idet institutionens arbejde principielt ikke er af en museal karakter.

Man vil dog anbefale, at der i en forsøgsperiode på f.eks. 2 år ydes et tilskud af tipsmidlerne således, at man efter denne periode vil have et bedre overblik over, hvorledes institutionens arbejde fungerer og hvorledes dette bør støttes over mere faste bevillinger. Udvalget er her opmærksom på, at der i Sverige findes et stort arkitekturmuseum, og at der ydes store statsbevillinger til driften af dette.

Danmarks Flyvemuseum.

Udvalget er af kulturministeriet blevet anmodet om at behand-

le spørgsmålet om muligheden for statsstøtte til et Danmarks Flyvemuseum på Kløvermarken.

Udvalget har modtaget en redegørelse fra Flyvehistorisk fællesudvalg, der skal lede museet, og har haft et møde med repræsentanter herfra.

Formålet med museet er at vise flyvningens udvikling og dens betydning for det danske samfund. Man tillægger det stor betydning, at centret er uafhængigt af erhvervsinteresser.

Flyvehistorisk fællesudvalg, der bl.a. har repræsentanter for Kgl. dansk Aeroklub, flyvevåbnet, Tøjhusmuseet, SAS og pressens luftfartsmedarbejdere har i en årrække gjort flere forsøg på at etablere et dansk flyvemuseum på Kløvermarken. Baggrunden for ønsket om at etablere et særligt museum for flyvemaskiner er, at disse er meget pladskrævende, og at man hverken på Tøjhusmuseet eller på Danmarks tekniske museum, hvor der i øjeblikket udstilles enkelte flyvemaskiner, er i stand til at vise flyvningens historie på tilstrækkelig dækkende måde. Dansk flyvnings historie er særligt knyttet til Kløvermarken, hvor de første flyvninger fandt sted i 1909. Adskillige af de oprindelige bygninger er bevaret, og Flyvehistorisk fællesudvalg har gjort gældende, at man her vil have mulighed for at skabe et enestående museumsmiljø. Her findes f.eks. det danske luftfartsselskabs første hangar og en række andre bygninger af historisk værdi. Flyvehistorisk fællesudvalg har for tiden forhandlinger med bl.a. Københavns kommune, forsvarsministeriet og miljøministeriet med henblik på en overdragelse og en eventuel landskabsfredning af Kløvermarken. Københavns kommune har endnu ikke udarbejdet en dispositionsplan for det pågældende område, som hidtil har tilhørt forsvarsministeriet, og som nu agtes overdraget til sameje mellem Københavns kommune og staten. Man har indledt et samarbejde med Egeskov Veteranbilmuseum, hvor nogle få af fællesudvalgets flyvemaskiner har været udstillet. Fællesudvalget har imidlertid ikke midler til at etablere et egentligt museum på Kløvermarken: ifølge et foreløbigt overslag, der tidligere er forelagt kulturministeriet, for restaurering af bygningerne på Kløvermarken, vil de samlede omkostninger i et 1967-prisniveau andrage 13 mill.kr. Fællesudvalget har dog oplyst, at restaureringen kan gennemføres i 3 faser, således at første fase, der hovedsageligt går ud på at sikre de eksisterende bygninger vil andrage 2½ mill.kr., anden fase 2 mill.kr. og tredje fase knap 10 mill.kr. Denne fase skal omfatte opførelsen af en museumshal på 3.000 m².

Fællesudvalget har på forespørgsel bekræftet, at det ikke vil være muligt at etablere flyvninger fra Kløvermarkens område.

"Danmarks Flyvemuseum" er stiftet i december 1973.

Udvalget mener, at en statsanerkendelse af et Flyvemuseum på Kløvermarken bør forudsætte at museets samlinger har en tilstrækkelig bredde. Udvalget finder i øvrigt, at det forelagte projekt er for omkostningskrævende og i givet fald bør kunne gennemføres for et mindre beløb.

Danmarks Tekniske Museum.

Danmarks Tekniske Museum blev oprettet af Industrirådet og Haandværkerforeningen i København i 1911 med det formål at vise udviklingen og betydningen af naturvidenskab, teknik, industri, trafik og samfærdsel fra ældre tider til nutiden.

Efter i mange år at have haft til huse i nogle tidligere skolelokaler i Hellerup fik museet i 1966 for egne indsamlede midler opført en kontor- og værkstedsbygning på Ole Rømersvej i Helsingør, hvor man samtidig som en midlertidig foranstaltning kunne gøre museets samlinger tilgængelige for en større offentlighed.

På finansloven for finansåret 1967-68 blev der ydet museet et rente- og afdragsfrit statslån på 500.000 kr. som 1. del af et samlet statslån på 1,5 mill.kr. til opførelse af en egentlig udstillingsbygning på en af museet erhvervet grund på Ndr. Strandvej i Helsingør. Der blev desuden på finansloven for 1967-68 bevilget et statstilskud på 100.000 kr. til driften af museet, der hidtil udelukkende havde hvilet på tilskud fra privat side.

Den nye udstillingsbygning blev indviet i marts 1969, og museet har siden haft et årligt besøgstal på 100.000 - 135.000 mennesker, hvoraf ca. 40.000 har været børn og unge. Museet har idag en historisk samling på ca. 20.000 maskiner, apparater og brugsgenstande til belysning af naturvidenskab og teknikens og industriens historie i Danmark.

Driften af Danmarks Tekniske Museum, der er en selvejende institution, har siden 1967-68 været baseret på tilskud fra ministeriet for kulturelle anliggender, fra Helsingør kommune og Frederiksborg amt, fra private virksomheder og fonde samt på museets entreindtægter og renter af en museet tilhørende obligationsbeholdning.

Tilskuddet fra ministeriet for kulturelle anliggender udgjorde i finansåret 1972-73 200.000 kr., mens museet, hvis regnskabsår

er kalenderåret, i 1972 fik tilskud fra amt og kommune på ialt 90.000 kr. og fra privat side på omkring 70.000 kr. Entreindtægter m.v. beløb sig til 399.000 kr. og renter af obligationsbeholdningen indbragte 97.000 kr. Museets samlede udgifter i 1972 var 1.158.000 kr., hvoraf lønningerne udgjorde 473.000 kr., driftsudgifterne vedrørende ejendommene 385.000 kr. og renteudgifter i forbindelse med museets kassekredit 149.000 kr.

Repræsentanter for Danmarks Tekniske Museum, der har deltaget i et møde med udvalget, har understreget, at de ovennævnte tilskud gennem de senere år har været klart utilstrækkelige til at dække museets løbende driftsudgifter. Den stærke stigning i priser og lønninger i de sidste år har skabt voksende problemer for museet, idet ingen af museets faste tilskud er pristalsregulerede, og entreen, der i dag er 5 kr. for voksne og 2,50 kr. for børn, vil næppe kunne forhøjes uden en mærkbar nedgang i besøgstallet og deraf manglende stigning i indtægterne. Der har gennem de sidste år været underskud på museets regnskab og dette er vokset fra 115.000 kr. i 1971 til 242.000 kr. i 1973. Underskuddet blev dækket ved en statslig særbevilling, ydet i finansåret 1973-74. Museets udgiftsbudget for 1974 andrager 1.409.000 kr. Lønningerne andrager 611.000 kr., herunder 85.000 kr. der føres under driftsudgifter vedrørende ejendomme, og som udgør lønninger til den del af personalet, der er beskæftiget med rengøring og vedligeholdelse af bygninger. Statstilskuddet til museet i dette år er opført på finansloven for 1974-75 med 196.000 kr., og tilskuddene fra Hovedstadsrådet og Helsingør kommune er budgetteret til ialt 175.000 kr. En likviditetskrisen, der indtraf i begyndelsen af 1974 medførte, at museet foranstaltede en ekstraordinær indsamling, der samme år gav en indtægt på 310.000 kr.

De samlede indtægter er budgetteret til 1.293.000 kr., hvorved underskuddet i 1974 kan anslås til 116.000 kr. Underskuddet for 1975 er budgetteret til 289.000 kr., idet man her forventer, at den i-gangværende ekstraordinære indsamling vil indbringe ca. 200.000 kr.

Museets bestyrelse har søgt at imødegå den vanskelige situation ved optagelse af lån mod sikkerhed i museets to bygninger og i den nævnte obligationsbeholdning, men de stadigt stigende renteudgifter er samtidigt blevet en stor belastning for museets regnskaber. Situationen er så alvorlig, at den eventuelt kan nødvendiggøre et salg af den ene af museets bygninger (Ole Rømersvej), men

dette ville medføre en alvorlig indskrænkning af museets aktivitet.

Udvalget kan på baggrund af ovenstående stærkt anbefale, at statens støtte til Danmarks Tekniske Museum forhøjes på en sådan måde, at institutionen kan fortsætte og udvide sit hidtidige arbejde. Udvalget mener, at museet bør anerkendes som tilskudsberettiget museum efter museumsloven, således at der ydes museet et ordinært statstilskud, beregnet på grundlag af de ikke-statslige tilskud, og at der herudover optages en bevilling til museet på finansloven af en sådan størrelse, at statens samlede tilskud i princippet kan dække udgifterne til lønninger til museets nuværende faste personale.

Dansk Pressemuseum og Arkiv.

Kulturministeriet anmodede i 1972 museumsudvalget om at behandle en ansøgning fra Dansk Pressemuseum og Arkiv om anerkendelse af museet som statstilskudsberettiget specialmuseum, idet ministeriet havde meddelt museet, at man ikke så sig i stand til at tage stilling til ansøgningen under museumsudvalgets arbejde. Udvalget har udbedt sig en redegørelse fra museet, hvoraf bl.a. fremgår, at museets samlinger siden 1. februar 1972 har været opmagasineret i lokaler i Danmarks Journalisthøjskole i Århus.

Museet påregner, når de økonomiske muligheder herfor foreligger, at flytte ind i nye lokaler, som museet har erhvervet for 600.000 kr., hvilken udgift er påregnet dækket dels af museets egen kapital, dels ved tilskud fra Århus kommune og Danske Dagblades Fællesrepræsentation. Lokalerne er indrettet i en tilbygning til Journalisthøjskolen.

Museet har i sin redegørelse til udvalget henledt opmærksomheden på, at museet savner midler til at forberede den egentlige opbygning af museet samt midler til at udarbejde undervisningsmateriale til gruppebesøgende, der i vidt omfang kommer fra skoler, foruden fra Journalisthøjskolen selv. Det er oplyst, at museet for tiden ikke har fastansat personale.

Formålet med museet er dels at betjene et alment interesseret publikum, dels at løse opgaver i forbindelse med undervisningen på Danmarks Journalisthøjskole og instituttet for Presseforskning, samt endelig at løse opgaver i tilknytning til de funktioner, der varetages af pressens oplysningsudvalg med henblik på at indføre avisen

som en naturlig bestanddel i skolernes undervisning. Museet lægger megen vægt på anvendelse af audiovisuelle midler bl.a. med henblik på udsendelse af materialer til skoler og til andre interesserede, og museet har anslået den samlede anskaffelsessum til 148.000 kr.

Museet disponerer udover tilskud fra tipsmidlerne og Tuborg-fonden over en kapital på ca. 40.000 kr. ; på grund af kulturministeriets foreløbige afslag på støtte i henhold til museumsloven, har museet ikke ansøgt Århus amt eller Århus kommune om faste tilskud.

Det er endelig oplyst, at det årlige besøgstal førend museets samlinger opmagasineredes på Journalisthøjskolen var på 3.000 foruden de studerende ved Journalisthøjskolen.

Udvalget finder principielt, at museets investering i nye lokaler har været uforholdsmæssig kostbar i betragtning af, at museets driftsøkonomiske situation ikke har været afklaret ej heller i forhold til amt eller kommune. Museets snævre tilknytning til Danmarks Journalisthøjskole gør det nærliggende at betragte museet som en studiesamling for højskolen, hvorfor man ikke på det foreliggende grundlag vil kunne anbefale at museet modtager statsanerkendelse som specialmuseum. Udvalget finder dog, at et pressemuseum principielt vil være af stor kulturhistorisk værdi og kan derfor anbefale, at museet modtager støtte fra de kommende amtsmuseumsnævn, idet man dog også henleder opmærksomheden på, at museet bør kunne etablere en støtteordning f.eks. fra Danmarks Journalisthøjskole, Århus kommune og Århus amt.

Den fynske Landsby.

Museet, der er et frilandsmuseum og som udgør en del af Odense Bys museer, anmodede i 1972 kulturministeriet om anerkendelse som tilskudsberettiget specialmuseum. Ministeriet har som i de tidligere sager om anerkendelse henvist sagen til behandling i museumsudvalget; man har endvidere henvist til, at museet, der i en lang årrække - siden 1946 - har oppebåret et særligt statstilskud ved en statsanerkendelse ville opnå en tilskudsforøgelse fra det hidtil ydede tilskud, på 30.000 kr. til ialt 200.000 kr. , der er maksimum for tilskud efter den gældende lov. En sådan forøgelse ville alene medføre en tilsvarende nedsættelse af det kommunale tilskud, hvilket ministeriet ikke har fundet i overensstemmelse

med de stedfindende drøftelser om byrdefordelingen mellem stat og kommune.

Udvalget har endvidere tillagt det betydning, at Den fynske Landsby oprindelig er udskilt fra kulturhistorisk museum og at det frilandsmuseum, der er tilknyttet det kulturhistoriske museum i Maribo, ikke har status som selvstændigt museum, og derfor heller ikke modtager selvstændigt statstilskud.

Udvalget kan derfor af hensyn til konsekvenserne ikke på indeværende tidspunkt anbefale, at Den fynske Landsbys ansøgning om anerkendelse som selvstændigt tilskudsberettiget specialmuseum imødekommes. Udvalget vil dog i betragtning af den lange periode, museet har modtaget et særligt tilskud, og i betragtning af museets høje kvalitet kunne anbefale, at særtilskuddet opretholdes og eventuelt forhøjes.

Det danske Kunstindustrimuseum.

Museet, der er en selvejende institution, åbnedes i december 1895 i en egen bygning på H.C. Andersens Boulevard og overflyttedes i 1924 til Det gamle Frederiks hospital i Bredgade, hvor det genåbnedes i 1926. Ifølge museets grundplan er dets formål at fremme dansk kunstindustri ved at udbrede forøget kendskab til og nære interesse for kunstindustri hos befolkningen. Samlingen omfatter europæisk kunsthåndværk fra middelalderen til vore dage, en særlig omfattende repræsentation af danske møbler og københavnsk porcelæn, desuden kunsthåndværk fra Kina, Japan, Indien og islamiske egne m.m. Staten yder et driftstilskud til museet, der dækker samtlige museets udgifter til lønninger og pensioner, og derudover ydes der visse faste tilskud til forrentning af byggelån, til dækning af varmeudgifter, til museets bibliotek samt tilskud til vedligeholdelse af museets fredede bygninger. Det samlede statstilskud til museet var i finansåret 1973-74 2.101.700 kr.

Museet modtog i 1973-74 tilskud på 60.000 kr. fra Københavns kommune, 30.000 kr. fra Københavns amtskommune og 10.000 kr. fra Frederiksberg kommune.

Udvalget har anmodet museets direktør om en udtalelse om, hvorvidt Kunstindustrimuseet måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at blive statsanerkendt i henhold til loven med en deraf følgende ændret beregning af statstilskuddet.

Museets direktør har meddelt udvalget, at han ikke middelbart ser nogen bevillingsmæssig fordel ved, at Kunstindustrimuseet bliver statsanerkendt i henhold til museumsloven. Kunstindustrimuseet er i realiteten statsanerkendt gennem årlige tilskud på finansloven siden 1895. Under forudsætning af at museet ikke stilles ringere ved at give afkald på statsanerkendelse, mener direktøren således, at museet er bedst tjent med den nuværende ordning.

Direktøren har dog samtidig påpeget, at de stadigt stigende udgifter til vedligeholdelse af museets i klasse A fredede ejendomme (Frederiks Hospital tegnet af Eigtved og Thura og opført af Frederik V) giver anledning til bekymring, eftersom de årlige tilskud på finansloven til bygningsvedligeholdelse på ingen måde kan dække udgifterne til formålet.

Udvalget er enig om, at Kunstindustrimuseet ikke bør søges statsanerkendt i henhold til museumsloven, når henses til den særlige statstilskudsordning, som har været gældende for museet gennem længere tid. Udvalget er opmærksom på museets betydelige vedligeholdelsesomkostninger ved de i klasse A fredede bygninger og kan anbefale, at statstilskuddet hertil søges forhøjet.

Forhistorisk Museum, Moesgård.

Udvalget har fra museets bestyrelse modtaget en redegørelse og udvalget har endvidere haft et møde med repræsentanter fra museets bestyrelse og ledelse.

Museets samlinger omfatter dansk oldtid, orientalsk forhistorie og tidlig historie samt etnografi. Til museet hører et areal på ca. 90 ha, hvoraf nogle få hektar henligger som herregårdspark og den øvrige del som skov og åbne områder. Ved Moesgård-projektets start påbegyndtes arbejdet med at skabe et område, der viser forskellige forhistoriske skovtyper. I denne sammenhæng har man foretaget en del rekonstruktioner af forhistoriske miljøer.

Herudover fungerer museet som universitetsmuseum for Århus universitet og instituttet for forhistorisk arkæologi og etnografi har lokaler på museet.

Museet har i en årrække haft økonomiske problemer ikke mindst på grund af det krævende samarbejde med Århus universitet. I finansåret 1973-74 modtog museet i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske museer et samlet tilskud på 220.000 kr. Herudover ydedes et ekstraordinært statstilskud på 500.000 kr., hvilket til-

skud er reguleret med yderligere 153.000 kr. på tillægsbevillingsloven for dette finansår. Århus kommune og Århus amt ydede tilskud på 690.518 kr. Hertil kommer diverse indtægter herunder de særlige tilskud, der ydes fra Århus universitet, dels til husleje og dels til ydelser til universitetsformål. Dette tilskud udgjorde i 1973-74 250.528 kr.

Repræsentanterne for museets bestyrelse og ledelse har under mødet særligt fremhævet Moesgårds specielle situation dels på grund af tilknytningen til Århus universitet dels på grund af museets arbejdsområde. Dette har bl.a. medført, at museet til finansåret 1973-74 havde oparbejdet et udækket tilskudsbehov på ca. 500.000 kr. Ministeriet for kulturelle anliggender og Århus kommune ydede derfor hver i finansåret 1972-73 et engangstilskud på 200.000 kr. ligesom også Århus universitet forhøjede sit tilskud, hvorved underskuddet pr. 1. april 1973 blev bragt ud af verden.

Museet har som årsag til de voksende økonomiske problemer peget på den omstændighed, at det tilskud, som ydes i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske museer, ikke reguleres i overensstemmelse med den almindelige pris- og lønudvikling. Man finder, at museets reelle økonomiske behov for finansåret 1974-75 er på ca. 2,6 mill.kr. De for museet for tiden opstillede nødbudgetter, der for finansåret 1973-74 balancerede med ca. 1,8 mill.kr. anses af museets ledelse og bestyrelse for utilstrækkelig til at løse de opgaver, som museet hidtil har varetaget.

Museets bestyrelse har endvidere peget på, at museets arbejdsopgaver igennem flere år har været voksende, således har museets arkæologiske aktivitet altid været uden lokal begrænsning. Herudover har museet varetaget de opgaver, der er pålagt det som landsdelsmuseum. Museet har særligt betonet det hensigtsmæssige i, at et museum med arkæologi som speciale har tilknyttet en etnografisk samling, idet man finder det af stor betydning ikke mindst for publikum at kunne sammenligne de forhistoriske samlinger med de etnografiske. Museet har oplyst, at man på det forhistoriske område arbejder på linie med Nationalmuseet og at dette senest i 1960, har været godkendt af de bevilgende myndigheder. Man har her fremhævet, at museets arbejdsområde ikke bør begrænses på et geografisk grundlag men snarere på et fagligt grundlag. Man har i en lang række tilfælde støttet de museer, der på udgravningsområdet havde behov for faglig arbejdskraft.

Museet har beklaget, at man endnu ikke har været i stand til økonomisk at løse hele terrænopgaven, som man karakteriserer som et arkæologisk-botanisk eksperiment af meget stor værdi.

Som led i museets sparebestræbelser har man bl.a. været nødsaget til at afskedige en museumsinspektør og en skovarbejder.

Udvalget finder som udgangspunkt, at det vil være nødvendigt, at Forhistorisk Museum i videre omfang end hidtil koordinerer sit forskningsarbejde med Nationalmuseet på det forhistorisk-arkæologiske område. Udvalget vil ikke udelukke, at den i øjeblikket eksisterende arbejdsdeling mellem Nationalmuseet og Forhistorisk Museum kan være hensigtsmæssig, men finder dog at den i videst muligt omfang bør formaliseres.

Udvalget er bekendt med, at ministeriet for kulturelle anliggender i tilslutning til de i 2. revisionsdepartements beretning for finansåret 1972-73 fremsatte bemærkninger om Forhistorisk Museum i Århus har gjort spørgsmålet om museets stilling og fremtidige virke til genstand for en række drøftelser i ministeriet.

På denne baggrund finder udvalget ikke anledning til at fremkomme med specifikke forslag om ændring af den nuværende tilskudsordning for Forhistorisk Museum i Århus, men skal henvise til den som bilag F optrykte redegørelse af 11. december 1974, hvis konklusion udvalget kan tilslutte sig.

Fregatten "Jylland".

Den offentlige debat har i en årrække beskæftiget sig med mulighederne for at restaurere og bevare Fregatten "Jylland". Fregatten, der ejes af forsvarsministeriet, blev i 1960 bugseret fra Holmen til Ebeltoft på foranledning af det i 1952 oprettede "Fællesudvalg til Fregatten "Jylland"s bevarelse".

Forsvarsministeriet havde forinden foreslået, at skibet blev overdraget til undervisningsministeriet med henblik på henlæggelse under Nationalmuseet, men undervisningsministeriet afslog dette tilbud. Forsvarsministeriet tillod herefter, at fregatten overførtes til Ebeltoft, men overlod ansvaret for bugsering, fremtidig vedligeholdelse og restaurering til Fællesudvalget.

I 1961 blev der nedsat et teknisk-historisk arbejdsudvalg med det formål at fremskaffe oplysninger om fregattens tilstand og udgifterne ved en restaurering. Udvalget afgav i 1962 en betænkning, der indeholdt følgende tre forslag:

- 1) fuldstændig rekonstruering af fregatten i skrog og rigning. Udgiften hertil blev anslået til 6,5 mill.kr. foruden udgifter til maskineri, artilleri, aptering og dokning.
- 2) identisk med forslag 1 bortset fra at dokning skulle undlades og kun den delaf stævnen, der befandt sig over vandlinien skulle udskiftes. Udgiften blev anslået til 5,4 mill.kr. foruden udgifterne til maskineri, artilleri og aptering.
- 3) nødtørftig restaurering og grundig konservering. Udgiften blev beregnet til 2,5 mill.kr. På grundlag heraf blev der i folketingssamlingen 1963-64 fremsat et privat lovforslag, hvorefter kulturministeren skulle bemyndiges til at overdrage fregatten til en selvejende institution, der skulle have til opgave at restaurere og konservere fregatten. Ministeren skulle herudover bemyndiges til at stille 1,5 mill.kr. til rådighed til det nævnte formål, dog således at tilskuddet skulle modsvares af privat indsamlede tilskud. Lovforslaget tilsigtede således at realisere arbejdsudvalgets 3. forslag med den tilføjelse, at der blev åbnet mulighed for en senere mere omfattende restaurering. Lovforslaget blev ikke færdigbehandlet i folketinget, da folketingsudvalget, der behandlede dette, havde vanskeligt ved at nå frem til en endelig stillingtagen til de indbyrdes modstridende sagkyndige udtalelser og erklæringer. Lovforslaget blev aldrig genfremsat.

Kulturministeriet, der siden 1969 af tipsmidlerne har ydet støtte til at fregatten kan besigtiges af offentligheden, modtog i 1972 en ansøgning fra Fællesudvalget om anerkendelse af fregatten som specialmuseum. Det blev anført, at Fællesudvalget med støtte af selskabet "Fregatten Jyllands venner" ikke længere mente at kunne fortsætte forvaltningen af fregatten uden faste tilskud og samarbejde fra staten. Det oplystes, at fregatten har haft et årligt besøg på ca. 60.000 og at indtægterne har bestået af entreindtægter (50-60.000 kr.), tipsmidler (i 1969: 7.500 kr., i 1970, 1971, 1972 og 1973 15.000 kr.) samt bidrag fra Selskabet "Fregatten Jyllands venner". Til støtte for ansøgningen om tilskud blev det anført, at Ebeltoft kommune, der allerede har investeret betydelige beløb i forbindelse med fregattens anbringelse, ville støtte en samlet økonomisk løsning. Ministeriet anmodede derpå museumsudvalget om at behandle sagen, hvilket er sket i nærværende udvalg.

Udvalget har bl.a. haft et møde med repræsentanter for Fællesudvalget og Selskabet "Fregatten Jyllands venner", Nationalmuseets Skibshistoriske Laboratorium samt Ebeltoft kommune.

Repræsentanten fra Nationalmuseets Skibshistoriske Laboratorium har her foreslået, at samtlige spørgsmål omkring fregatten påny drøftes i et særligt ministerielt udvalg. Udvalget skulle således undersøge, om fregatten skal søges totalt genopført, søges bevaret som ruin med mulighed for senere rekonstruktion eller ophugges eller sænkes. Herudover skulle mulighederne for den eventuelle fremtidige anvendelse og drift belyses og ansvarsforholdene omkring fregatten skulle udredes. Udvalget skulle sammensættes af repræsentanter for folketinget, de implicerede ministerier, museer, foreninger, Teknologisk Institut samt Søværnets Materielkommando.

Fællesudvalget og Selskabet "Fregatten Jyllands venner" tiltrådte i princippet tanken om dette udvalgsarbejde men har bl.a. tilføjet, at det foreslåede udvalg burde påtage sig et "fadderskab" for fregatten på grund af usikkerheden med hensyn til det juridiske ansvar for fregatten.

Fællesudvalget har i en rapport fra december 1972, der er resultatet af en mindre teknisk undersøgelse af fregatten, givet udtryk for ængstelse for fregattens tilstand. Man har således peget på at der er en nærliggende mulighed for fregattens undergang. Selskabet har i tilslutning til denne rapport fremlagt en plan om doksætning af fregatten i Ebeltoft, en plan som med et tilskud på 3-4 mill.kr. skulle kunne sikre, at fregatten ikke går til grunde.

Udvalget har herefter drøftet de forskellige muligheder. Man har primært taget ovennævnte rapport om fregattens tilstand til efterretning og i denne sammenhæng drøftet ansvarsspørgsmålet. Det er oplyst overfor udvalget, hvilket er bekræftet af forsvarsministeriet, at forsvarsministeriet er af den opfattelse, at man intet ansvar har for fregatten, ej heller i tilfælde af dennes fuldstændige undergang. Forsvarsministeriet har her henvist til, at man allerede i 1951 havde søgt og fået bevilling til ophugning af fregatten, men at fællesudvalget hindrede ophugningen, og til at fællesudvalget i 1960 tilbød at overtage ansvaret vedrørende vedligeholdelse og opsyn med fregatten.

Forsvarsministeriet har dog vedkendt sig den i sin tid påtagne forpligtelse til i påkommende tilfælde at lade fregatten ophugge.

For så vidt angår nedsættelsen af det af Nationalmuseets Skibshistoriske Laboratorium foreslåede udvalg mener udvalget, at en omfattende og dermed langvarig teknisk undersøgelse af fregatten er unødvendig, når henses til den i 1962 afgivne udførlige betænkning. Man henstiller i stedet, at et af statens laboratorier foretager en mindre teknisk undersøgelse med henblik på en ajourføring af betænkningen fra 1962. Fællesudvalget har iøvrigt erklæret sig indforstået med at stille 20.000 kr. til rådighed til afholdelse af udgifter ved specialundersøgelser.

Herefter kan fregattens forhold tages op til fornyet overvejelse, men udvalget skal som sin opfattelse udtale, at fregatten "Jylland" ikke kan statsanerkendes som tilskudsberettiget i henhold til museumsloven, når heases til de i indledningen til nærværende beretning opstillede kriterier for statsanerkendelse.

Frilandsmuseet på Hjerl Hede.

Udvalget har fra ministeriet modtaget en ansøgning om anerkendelse af museet som tilskudsberettiget specialmuseum. Museet, hvis virksomhed er påbegyndt i 1930, består af de kulturhistoriske bygningssamlinger "Den gamle Landsby" og "Jydsk Skovmuseum"; museet omfatter nu ca. 40 bygninger, dels originale bygninger dels rekonstruktioner af bl.a. sten- og jernalderhuse.

Det årlige besøgstal er på ca. 150.000.

Museet ejes af Hjerl-fonden, hvis formål foruden driften af museet er at støtte en lang række andre områder af videnskabelig, kunstnerisk og etisk karakter.

De samlede udgifter ved museets drift i 1972 androg ca. 760.000 kr., hvoraf ca. 420.000 kr. er dækket af entreindtægter m.v., ca. 90.000 kr. af overskuddet ved salg af turistvarer m.v. Det bør dog i denne sammenhæng bemærkes, at der i det nævnte driftsudgiftsbeløb indgår et beløb på ca. 290.000 kr. til de årlige sommerarrangementer på Hjerl Hede. Driftsunderskuddet dækkes af Hjerl-fondens midler, idet der ikke ydes offentlige tilskud.

Rigsantikvaren har anbefalet, at museet statsanerkendes, dels fordi dets samlinger skønnes meget værdifulde, dels fordi det ikke længere vil være muligt for Hjerlfonden at dække hele museets underskud, som bl.a. skyldes den stærke vækst i priser og lønninger. Det kan derfor ikke påregnes, at museet i de kommende år kan drives på det hidtidige niveau.

Udvalget finder imidlertid i betragtning af de i indledningen til denne beretning opstillede kriterier for statsanerkendelse af museer som tilskudsberettigede, at spørgsmålet om dette museums statsanerkendelse bør tages op til overvejelse i det kommende Statens Museumsnævn. Iøvrigt bør museet undersøge mulighederne for at opnå lokale tilskud, ligesom det fremtidige forhold til Hjerl-fonden bør afklares. Det bemærkes i denne sammenhæng, at indenrigsministeriet fører tilsynet med Hjerl-fonden.

G1. Estrup, Jyllands Herregårdsmuseum.

Institutionen, der er selvejende, har til formål at bevare herregården med dens udsmykning gennem tiderne og at anvende dele af hovedbygningen som en nationalhistorisk samling for hele Jylland med særligt henblik på at vise de højere stænders kultur. Museet har i 1972-73 modtaget et statstilskud på ialt 73.200 kr. til dækning af lønudgifter til museets forvalter og portner. Regnskabet for 1972-73 balancerede med ialt 323.646 kr., hvoraf alene udgifterne til vedligeholdelsen har andraget 206.483 kr. Statens tilskud til museets lønningsudgifter er på finansloven for 1974-75 opført med 74.000 kr. Til dækning af de øvrige udgifter til museets drift, herunder til herregårdens udvendige og indvendige vedligeholdelse og til køb af historisk relevant inventar og kunstarter, der har tilknytning til G1. Estrup, har museet modtaget støtte af tipsmidlerne, af Det særlige Bygningssyn og af fonds, af kommuner og amtskommuner og andre donatorer. Museet har også modtaget bistand fra Løvenholmfonderi med hensyn til parkens vedligeholdelse samt konserveringsbistand og anden støtte fra Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg Slot.

Udvalget er opmærksom på, at herregårdsmuseet har de samme økonomiske problemer som en række andre museer, hvis virke- eller emneområde ikke er lokalt begrænset. Udvalget finder ikke på idetværende tidspunkt at kunne tage stilling til, om institutionen bør nyde statsanerkendelse som tilskudsberettiget i henhold til museumsloven, men udvalget vil under alle omstændigheder kunne anbefale, at statstilskuddet til institutionen under hensyn til museets meget betydelige udgifter til herregårdens bygningsmæssige vedligeholdelse forhøjes f.eks. således, at staten ikke blot dækker samtlige lønningsudgifter (der i 1972-73 androg ca. 93.000 kr.), men tillige bidrager til de meget omfattende bygningsudgifter.

I denne forbindelse henvises til de på side 106 anførte betragtninger vedrørende bygningsmuseer.

Købstadsmuseet "Den gamle By" i Århus.

Institutionen, der er selvejende, har til formål at belyse udviklingen af den danske købstads borger- og næringsliv. Museet blev åbnet den 23. juli 1914 og rummer nu over 50 gamle, genrejste bygninger, der viser købstadens boligkultur. Udgifterne ved museets drift bæres af staten og Århus kommune med hver halvdelen. Statens tilskud til museet udgjorde i finansåret 1973-74 ialt 944.800 kr.

Udvalget har anmodet direktøren for museet om en udtalelse om, hvorvidt museet måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at blive statsanerkendt i henhold til en ny museumslov med deraf følgende ændret tilskudsberegning.

Museets ledelse har meddelt udvalget, at man - efter at spørgsmålet har været behandlet i museets forretningsudvalg - har vedtaget, at man ønsker at fortsætte med den driftstilskudsordning, der har været praktiseret i snart 20 år mellem staten og Århus kommune, og som har været tilfredsstillende for "Den gamle By".

Udvalget er enig med museets ledelse i, at "Den gamle By" i Århus bør fortsætte med den hidtidige tilskudsordning.

Museet Liselund Gl. Slot.

Institutionen, der er selvejende, har til formål at bevare det i Liselund Park på Møn beliggende Gamle Slot med havepavilloner, inventar og omgivende park og at sikre almenheden adgang til anlægget.

De i klasse A fredede bygninger, inventaret og parkarealet tilhører ejeren af Liselund hovedgård, men er ved et uopsigeligt, tinglyst lejemål undergivet museets rådighed. Det påhviler museet at istandsætte og vedligeholde det lejede på forsvarlig måde. Der er siden institutionens oprettelse i 1938 gennemført omfattende restaurerings- og vedligeholdelsesarbejder for omkring 1,1 mill. kr. Restaureringsarbejderne er for tiden koncentreret omkring Gl. Slot, men skal senere omfatte de øvrige bygninger. Ved restaureringen søges bygningernes interieur ført tilbage til tiden omkring 1790, hvor kammerherre Antoine de la Calmette lod Liselund opføre som et romantisk landsted for sig og sin familie.

De samlede udgifter ved museets drift og restaureringsarbejder udgjorde i 1973-74 ca. 123.000 kr. Museet har modtaget stats-tilskud med 25.000 kr. til bygningsvedligeholdelse og med 40.000 kr. til dækning af lønudgifter til museets kustode. Af ministeriets tipsmidler er modtaget 20.000 kr. til restaureringsarbejder på G1. Slot. Møn kommune har refunderet museets udgifter til vedligeholdelse af parken med 59.000 kr. Endvidere har museet modtaget driftstilskud fra amtskommune og fra lokale pengeinstitutter. I 1973-74 fremkom således et overskud på 36.500 kr. bl.a. som følge af, at det særlige tilskud til dækning af lønudgifter ikke kunne anvendes fuldt ud i regnskabsåret, da museets kustode var tiltrådt den 1. januar 1974.

Statens tilskud i finansåret 1974-75 andrager fortsat 65.000 kr. med 25.000 kr. til bygningsvedligeholdelse og 40.000 kr. til dækning af de omhandlede lønudgifter.

Kustodens årsløn, der er fastsat på basis af et årligt grundbeløb på 6.600 kr., der reguleres som de på finanslovens honorarkonti opførte honorarer, udgjorde pr. 1. april 1974 49.036 kr. og pr. 1. oktober 53.452 kr. Det gældende tilskud til kustodelønnen kan således ikke dække museets lønudgifter. Udvalget finder ikke på indeværende tidspunkt at kunne tage stilling til, om museet bør nyde statsanerkendelse som tilskudsberettiget i henhold til museumsloven. Under hensyn til museets høje kvalitet og de store økonomiske problemer, ikke mindst i forbindelse med bevaringen af bygningerne, kan udvalget imidlertid anbefale, at statstilskuddet til museet forhøjes, således at museets lønningsudgifter kan dækkes af statstilskud. Udvalget kan iøvrigt anbefale, at der ydes et tilskud til museet til fuld dækning af de nødvendige årlige vedligeholdelsesudgifter, der ifølge det oplyste andrager ca. 30.000 kr. Udvalget mener derudover, at staten i videst muligt omfang bør bidrage til den fortsatte restaurering af Liselund.

Musikhistorisk Museum.

Institutionen, der er selvejende, er grundlagt i 1898 og har til formål at samle materiale til belysning af musikhistorien. Samlingen omfatter historiske musikinstrumenter, palæografer, portrætter, billeder m.v. samt et musikhistorisk bibliotek. Staten yder et tilskud til driften af museet, der dækker udgifterne til lønninger, kontorhold, ejendomsudgifter, vedligeholdelse og forøgelse af sam-

lingen. Til større anskaffelser må der dog skaffes midler fra anden side. Siden finansåret 1970-71 er der endvidere - for at fremme museets udadrettede virksomhed - ydet et særligt tilskud til koncerter og bibliotek m.v.

Det samlede statstilskud udgjorde i finansåret 1973-74 436.232 kr.

Udvalget har forespurgt museets direktør, hvorvidt museet måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at blive statsanerkendt i henhold til reglerne i det udarbejdede lovudkast med deraf følgende ændret tilskudsberegning.

Museets direktør har hertil svaret, at en omlægning af museets tilskudsordning efter udkastets principper næppe vil betyde nogen forbedring af museets finansielle vilkår. Dertil kommer, at en omlægning i praktisk administrativ henseende formentlig vil medføre komplikationer, som må være uønskelige for museets ledelse.

Direktøren har endvidere i relation til udvalgets henvendelse bemærket, at Musikhistorisk Museum for flere år tilbage har tilkendegivet ønsket om en statsovertagelse. Det er fortsat bestyrelsens opfattelse, at museet ved given lejlighed bør overgå til staten, men en ændring af museets status som selvejende institution vil formentlig først kunne ske i tilknytning til Claudius' Samlings planlagte overflytning til husene ved siden af Musikhistorisk Museum (Åbenrå 26-30).

Vedrørende forslaget i kapitel 4 om oprettelse af et museumsnævnet for København og Frederiksberg kan man fra museets side varmt tilslutte sig tanken om et mere intensivt samarbejde mellem museerne i hovedstadsområdet.

Udvalget er enig i, at museet ikke bør overgå til en tilskudsordning i henhold til museumslovens regler, ligesom udvalget er enig i de anførte betragtninger om en senere statsovertagelse af museet.

Naturhistorisk Museum, Århus.

Institutionen, der er selvejende, blev oprettet i 1920 og har siden 1941 haft egne bygninger i Universitetsparken. Museet rummer dels samlinger af zoologi og geologi åbne for publikum, dels samlinger til studier og undervisningsformål. Foruden videnskabelige laboratorier på selve museet rådes over en forsøgsgård med feltlaboratorium på Mols. Naturhistorisk Museum huser også Zoologisk institut ved Århus universitet.

Museets driftsudgifter dækkes for den altovervejende dels vedkommende ved tilskud fra Århus universitet, ministeriet for kulturelle anliggender og Århus kommune. Disse tilskud beregnes efter et nærmere fastlagt fordelingsprincip, hvorefter Århus universitet bidrager til dækning af udgifterne til undervisning og forskning, ministeriet til forskning og virksomhed overfor publikum og Århus kommune alene til virksomheden overfor publikum. Tilskuddet fra ministeriet for kulturelle anliggender udgjorde i finansåret 1973-74 ialt 1.313.300 kr.

Udvalget har anmodet museet om en udtalelse om, hvorvidt det måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at blive statsanerkendt i henhold til en ny museumslov med deraf følgende ændret tilskudsberegning.

Museets direktør har i denne anledning meddelt udvalget, at Naturhistorisk Museum må foretrække at fortsætte driften indenfor rammerne af den ordning, der hidtil har været gældende, hvorved det forudsættes, at museet bevarer sin plads på finansloven som hidtil og ligeledes modtager tilskud gennem Århus universitet fra undervisningsministeriet.

Bevarelsen af denne selvstændige stilling vil efter museets opfattelse ikke være til hinder for at deltage i et museumsarbejde på amtsligt plan.

Udvalget finder, at den hidtil gældende særlige finansieringsordning tilgodeser museets behov, hvorfor man ikke kan anbefale, at museet overgår til en ændret tilskudsordning i henhold til museumsloven.

Orlogsmuseet.

Museet, der er en selvejende institution, har lokaler i Set. Nikolaj kirkebygning i København. Museets samlinger er statens ejendom.

Udvalget har af museets direktør fået forelagt de økonomiske problemer, som Orlogsmuseet i de senere år har haft. Museets regnskab for 1972 (kalenderåret) balancerede med ca. 180.000 kr. Ministeriet for kulturelle anliggender ydede et tilskud på 50.000 kr. i henhold til en særlig bevilling på finansloven (finanslovkonto §21.3.11), og ydede herudover et ekstraordinært tilskud på 45.000 kr. af tipsmidlerne. Københavns kommune ydede 10.000 kr. men oppe-

bar iøvrigt ca. 50.000 kr. i husleje. De samlede lønningsudgifter androg ca. 75.000 kr., hvorved bemærkes, at museets direktør der var deltidsansat indtil 1. oktober 1972, ikke oppebar vederlag for sit arbejde førend fra den 1. april 1973 at regne.

Med virkning fra finansåret 1973-74 blev museet statsanerkendt i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske museer. Museets budget for dette år balancerede med ca. 600.000 kr. ialt, hvoraf dog ca. 110.000 kr. påregnedes overført til driften i finansåret 1974-75. Museet, hvis regnskabsår herefter overgik til finansåret, modtog i slutningen af finansåret 1972-73 ca. 176.000 kr. i faste tilskud fra museets venneskatskat, fonds og organisationer, hvorfor statens tilskud for finansåret 1973-74 har andraget et tilsvarende beløb.

Museets samlede lønningsudgifter er for 1973-74 budgetteret til 257.000 kr.

Museets driftsbudget, hvori ikke er medregnet driften af Valdemars Slot, jfr. nedenfor, andrager i 1974-75 516.965 kr., hvoraf statens tilskud andrager 200.000 kr., hvilket udgør maksimum i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske museer. Lønningerne er budgetteret til 260.000 kr. for museet i København og til 245.000 kr. på Valdemars Slot. Det samlede budget for Orlogsmuseet er anslået til 900.000 kr.

Museets direktør har overfor udvalget understreget nødvendigheden af, at der ydes et fast statsligt tilskud til museets drift, som ikke er afhængigt af faste tilskud fra anden side. Som nævnt yder Københavns kommune et relativt beskedent tilskud til driften af museet, og museet vil ikke i fremtiden kunne påregne at oppebære de hidtil ydede tilskud fra venneskabet og andre. Museets indtægter ved entré og kiosksalg er budgetteret til 20.000 kr., idet bemærkes, at det årlige besøgstal er på ca. 12.000.

Udvalget har endelig behandlet spørgsmålet, om museets drift skulle overtages af staten, eftersom museets samlinger er stats-ejede. Museets direktør har her påpeget, at en statsovertagelse af museet formentlig vil indebære, at de faste tilskud fra anden side helt bortfalder, hvorfor en sådan løsning ikke på nuværende tidspunkt kan anses for hensigtsmæssig. Om "Idéprojektet for Holmen Centret" se side 138 •

Med økonomisk støtte af Fyens Amt, Svendborg kommune samt private donatorer har museet i 1974 overtaget Valdemar Slot, om-

fattende hovedbygning, 2 sidebygninger., 1 portbygning, thepavillon samt park.

Hovedbygningen er indrettet dels som slotsmuseum, dels til maritimhistorisk udstilling. Den ene sidebygning er under indretning til hal for historiske kongechalupper og andre træbyggede fartøjer, medens den anden længe påtænkes indrettet til brug for årligt skiftende særudstillinger. I hovedbygningen er et refugium under indretning.

Orlogsmuseets samlinger på Valdemars Slot blev åbnet for offentligheden den 27. juli 1974. Valdemars Slot drives administrativt fagligt og økonomisk som filialmuseum af Orlogsmuseet.

Udvalget kan anbefale, at Orlogsmuseet fortsat oppebærer et statstilskud i henhold til museumslovgivningen. Udvalget finder endvidere, at statstilskuddet bør have en sådan størrelse, at det kan dække en væsentlig del af museets nuværende lønningsudgifter.

Teaterhistorisk Museum.

Museet, der er en selvejende institution, som har til huse i det gamle Hofteater på Christiansborg (ridebanefløjen), har i 1973 haft et samlet budget på 249.247 kr., hvoraf statens tilskud (finansåret 1973-74) har andraget 121.500 kr. Af dette tilskud er 27.500 kr. ydet til aflønning af museets leder, 32.000 kr. til museets drift iøvrigt; 4.000 kr. er ydet som driftstilskud til selskabet for Dansk Teaterhistorie, og resten er ydet til dækning af husleje- og rengøringsudgifter. Entréindtægterne har andraget 31.312 kr. I finansåret 1974-75 er statstilskuddet opført på finansloven med 125.000 kr., heraf 30.000 kr. til aflønning af museets leder, 90.000 kr. til museets drift iøvrigt, herunder refusion af boligministeriets lokaleadministrationsudgifter, samt 5.000 kr. til Selskabet for Dansk Teaterhistorie.

Udvalget har haft et møde med repræsentanter for museet, som først og fremmest har fremhævet behovet for yderligere personale, dels til ledelse af den daglige virksomhed, idet museets leder kun er deltidsansat, dels til løsning af forskellige påtrængende katalogiserings- og registreringsarbejder. Man har endvidere fremhævet den omfattende foredrags- og omvisningsvirksomhed, som finder sted på museet. Herudover benyttes museet dagligt af studerende fra Københavns universitet.

Udvalget har drøftet, hvorvidt Københavns universitet burde dække en del af udgifterne ved museets drift, men finder at dette ikke vil være hensigtsmæssigt medmindre der afholdes egentlig undervisning eller lign. på selve museet. Udvalget finder således, at museet udfører en nødvendig servicefunktion for Københavns universitet på lignende måde som f.eks. Nationalmuseet og Musikhistorisk Museum.

Museet modtager ikke tilskud fra Københavns kommune og har ej heller søgt om et sådant. Udvalget har derfor henledt museets opmærksomhed på denne mulighed, men vil desuagtet kunne anbefale, at museets statstilskud forhøjes, således at en heltidsbeskæftiget leder kan ansættes.

Udvalget er blevet gjort bekendt med den undersøgelse af Hofteatret som er foretaget af kgl. bygningsinspektør Nils Koppel, og som bl.a. har til formål at konstatere, om bygningen vil kunne brandsikres, hvilket vil være nødvendigt for at teatret atter kan benyttes som sådant. Museets repræsentanter kan ikke anbefale denne brandsikring af teatret, fordi den vil medføre, at museets interiør ændres.

Udvalget skal understrege det betydningsfulde i, at teatermuseets værdifulde samling er tilgængelig i lokaler, der som Hofteatret danner en kongenial ramme om udstillingen.

Tersløsegård.

Institutionen, der siden 1917 har været en selvejende stiftelse, rummer bl.a. 3 mindestuer med forskellig effekt, der har tilknytning til eller belyser Holbergs liv og rejser.

Tersløsegård har siden finansåret 1956-57 været opført på finansloven med en bevilling på 2.000 kr.; dette beløb blev i finansåret 1967-68 forhøjet til 3.000 kr. og er ikke siden blevet forhøjet. Museets regnskab for kalenderåret 1972 balancerede med ca. 16.500 kr., hvoraf godt 2.000 kr. hidrørte fra entréindtægter m.v. Udvalget kan anbefale, at statstilskud fortsat ydes til institutionen under forudsætning af, at institutionen deltager i det i lovudkastet forudsatte samarbejde på ansøgningsplan.

b. Kunstmuseer.

Fåborg Museum, Nivagårds Malerisamling og Thorvaldsensamlingen på Nysø.

For at opnå statstilskud i henhold til kunstmuseumsloven af 15. april 1964 skulle museet have til formål at belyse enten hovedlinjer i fortrinsvis dansk billedkunst, eventuelt med særlig tilknytning til vedkommende egn, eller en eller flere betydende epoker af billedkunsten.

Loven åbnede imidlertid i § 1, stk. 2, mulighed for, at andre museer end de angivne kunne opnå statstilskud ved særlig bevilling på finansloven i enkelte tilfælde.

Da kunstmuseumsloven blev revideret ved lov af 28. april 1971, ophævede man den lovmæssige definition på et kunstmuseum, således at ydelse af statstilskud til kunstmuseer ikke fremover er bundet til bestemte kriterier.

Samtidig ophævede man den særlige bestemmelse om, at enkelte kunstmuseer kan opnå tilskud ved særlig bevilling på finansloven, men man understregede i bemærkningerne til det lovforslag, der lå til grund for lov nr. 172 af 28. april 1971, at der ikke på dette punkt blev tilsigtet nogen realitetsændring, idet det fremdeles måtte anses for hensigtsmæssigt, at visse specialmuseer m.v. kunne opnå støtte ved særlig bevilling på finansloven.

På finansloven for finansåret 1967-68 blev der opnået følgende særbevillinger til de nedennævnte kunstmuseer:

10.000 kr. til Faaborg Museum for fynsk malerkunst, der ejer en enestående samling af malerier og andre kunstværker. Samlingen er oprettet i 1928 af enken efter etatsråd Mads Rasmussen i henhold til hans testamentariske bestemmelser.

10.000 kr. til Nivågårds Malerisamling (til drift og konservering). Samlingen rummer adskillige værker af betydelig kunstnerisk værdi. Samlingen er oprettet i 1908 af godsejer Johannes Hage. Ifølge fundatsen skal samlingen i tilfælde af museets ophør tilbydes Statens Museum for Kunst.

3.500 kr. til Thorvaldsen-Samlingen på Nysø, der rummer en del minder om Thorvaldsen og en mindre samling af hans kunstværker. Bevillingen blev på finansloven for finansåret 1969-70 forhøjet til 5.000 kr.

De omhandlede tilskud er opført uændret på finansloven for 1974-75.

Udvalget finder som udgangspunkt, at de hidtidige tilskud bør bevares under den forudsætning, at også disse museer tilslutter sig det i lovudkastet nævnte samarbejde på amtsplan.

Udvalget vil kunne anbefale, at spørgsmålet om statsanerkendelse af i alt fald de 2 førstnævnte museer som tilskudsberettigede i henhold til museumsloven tages op til overvejelse på et senere tidspunkt.

Louisiana-museet, Nordjyllands Kunstmuseum og Århus Kunstmuseum.

Udvalget har haft et møde med lederne af de tre største kunstmuseer udenfor København: Nordjyllands Kunstmuseum, Århus Kunstmuseum og Louisiana-museet i Humlebæk. Alle tre museer har nået det i kunstmuseumsloven fastsatte tilskudsloft på 200.000 kr. årligt og modtager herudover følgende særtilskud (i finansåret 1973-74): 300.000 kr. (Nordjyllands Kunstmuseum), 270.000 kr. (Århus Kunstmuseum) og 262.000 kr. (Louisiana). I finansåret 1974-75 er særtilskuddene opført på finansloven med henholdsvis 325.000 kr., 325.000 kr. og 232.000 kr. Alle tre museer har nyere lokaler. Budgetterne for de pågældende museer i den ovenfor nævnte rækkefølge er for finansåret 1974-75 af følgende størrelse: 1.995.120 kr., 1.522.400 kr. og 3.621.000 kr.

Lønningskontoen for hvert museum er budgetteret til: 620.320 kr., 973.773 kr., 1.201.000 kr.

Udgifterne til skiftende udstillinger er for hvert museum budgetteret til: 90.000 kr., ca. 30.000 kr., 557.000 kr.

Nordjyllands Kunstmuseums samling omfatter værker fra tiden efter 1900, Århus Kunstmuseums samling omfatter værker fra 1740 til idag og Louisianas samling værker fra tiden efter 1950.

Nordjyllands Kunstmuseum har på årsbasis et samlet besøgstal på ca. 100.000, idet bemærkes, at der endnu er nogen usikkerhed med hensyn til dette tal på grund af det meget store besøgstal i perioden efter museets åbning i juli 1972, Århus Kunstmuseum har et årligt besøg på ca. 52.000, og Louisiana-museet har et årligt besøgstal på ca. 150.000, der dog for kalenderåret 1973 har andraget 221.000.

Louisiana-museets entreindtægter er for finansåret 1974-75 budgetteret til 850.000 kr., for Nordjyllands Kunstmuseums vedkommende til 225.000 kr.

Århus Kunstmuseums entreindtægter og indtægter ved salg af kataloger m.v. er anslået til ca. 15.000 kr. Museet opkræver kun entre ved særudstillinger. Museets leder har over for udvalget begrundet denne ordning med, at ca. halvdelen af museets gæster er uddannelsessøgende. Museet har i denne sammenhæng særligt peget på den nære tilknytning til Århus Universitets kunsthistoriske lærestol, der lægger særlige forpligtelser på museet. Museet har en fuldt udbygget konserveringsafdeling, der også står til rådighed for andre kunstmuseer, som har betalt et mindre beløb for udførelsen af de enkelte konserveringsarbejder. Museets leder har peget på, at konserveringsafdelingens kapacitet ikke udnyttes fuldt ud, og at dette bl.a. skyldes manglende bevillinger til aflønning af konserveringspersonale. Museet agter nu at opkræve en realistisk betaling af de andre kunstmuseer for udført konserveringsarbejde, således at konserveringsafdelingen bortset fra lønningsudgifterne økonomisk kan hvile i sig selv.

Århus Kunstmuseum og Statens Kunstmuseumsnævn har over for udvalget understreget det meget store behov for konservering af billeder, ikke mindst billeder fra de seneste år, f.eks. kunstværker, der hidrører fra Statens Kunstfond.

Man har derfor anmodet udvalget om at overveje en løsning, hvorefter konservering af kunstværker, der tilhører statsanerkendte kunstmuseer, bortset fra de, der ligger øst for Storebælt, udføres af konserveringsanstalten i Århus, dog med undtagelse af meget store formater og meget vanskelige opgaver, som løses af Statens Museum for Kunst. Dette museum påtager sig endvidere konserveringsarbejder for de statsanerkendte eller statsstøttede museer øst for Storebælt.

Denne konserveringsordning finder udvalget i princippet hensigtsmæssig, ikke mindst fordi den vil indebære en aflastning af konserveringsafdelingen på Statens Museum for Kunst. Udvalget vil derfor kunne anbefale, at der ydes Århus Kunstmuseum et tilskud til særskilt aflønning af en konservator,,

Alle tre kunstmuseer udfolder store bestræbelser på formidlingsområdet, således har Nordjyllands Kunstmuseum og Århus Kunstmuseum udført et omfattende omvisningsarbejde. Århus Kunstmuseum har udarbejdet vandredstillinger til skoler m.v. og har særligt eksperimenteret på formidlingsområdet (f.eks. i form af spørgeskemaer, der uddeles ved udstillinger) med henblik på at få et bre-

dere udsnit af befolkningen i tale, herunder særligt ungdommen.

Louisiana-museet har gennem sit meget store antal særudstillinger, både af høj kvalitet og af og til af kontroversiel karakter, fremmet publikums interesse for kunst, hvilket det store og forholdsvis stabile årlige besøgstal vidner om.

Både museerne i Århus og Humlebæk har økonomiske vanskeligheder. Begge museer har peget på, at deres virksomhed er landsdækkende, hvorfor staten burde dække disse museers lønningsudgifter, hvorimod udgifterne til museernes aktiviteter, der er variable, bør dækkes af kommune og amt bl.a. fordi de nærmestboende altid vil nyde størst fordel af museernes skiftende aktiviteter.

Udvalget finder at kunne anbefale, at de tre store kunstmuseer fortsat oppebærer betragtelige statstilskud, herunder særlige tilskud på grund af deres ikke lokalt afgrænsede virksomhed.

Udvalget vil som udgangspunkt kunne anbefale, at statens særlige tilskud til disse museer kan dække deres lønningsudgifter, men erkender, at et sådant økonomisk forslag næppe vil være realistisk, hvorfor man subsidiært kan anbefale en delvis dækning af disse udgifter. De årlige særtilskud foreslås reguleret på tillægsbevillingsloven.

Ny Carlsberg Glyptotek.

Ny Carlsberg Glyptotek, der er en selvejende institution, blev oprettet i 1888 af brygger Carl Jacobsen og hustru. Det indeholder Nordeuropas største samling af Oldtidskunst, fortrinsvis skulptur, fra Ægypten, Den nære Orient, Grækenland og Italien. Desuden findes på museet en stor samling fransk og dansk billedkunst fra det 19.-20. århundrede

Ifølge lov nr. 108 af 31. marts 1965 ydes der af statskassen til Ny Carlsberg Glyptoteks virksomhed et årligt tilskud svarende til en trediedel af institutionens årlige underskud. De øvrige to trediedele af underskuddet dækkes af Københavns kommune og Ny Carlsberg Fondet med hver en trediedel. Statstilskuddet til museet udgjorde i finansåret 1973-74 ialt 1.043.400 kr.

Udvalget har forespurgt Ny Carlsberg Glyptotek, om det måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at overgå til støtte i henhold til reglerne i det af udvalget udarbejdede lovudkast.

Direktøren for Ny Carlsberg Glyptotek har meddelt udvalget, at Glyptotekets ledelse er af den opfattelse, at den for museet gældende tilskudsordning ikke vil kunne forbedres, såfremt museet statsanerkendes som tilskudsberettiget i henhold til lovudkastet med en deraf følgende ændret beregning af statstilskuddet, hvorfor man i hvert fald indtil videre vil afstå fra at søge museets hidtidige status ændret.

Derimod nærer man ingen betænkelighed ved at indtræde i det i kapitel 4 foreslåede samarbejde indenfor København og Frederiksberg kommuner.

Udvalget er enig i, at museets ved den nævnte lov hjemlede tilskudsordning ikke bør ændres.

J.F. Willumsens Museum.

Museet, der tilhører Frederikssund kommune, er stiftet i henhold til J.F. Willumsens gavebrev af 1. september 1947 og lov nr. 155 af 11. maj 1954, hvorved der blev åbnet mulighed for, at der af statskassen kunne ydes et tilskud svarende til 2/3 af de med erhvervelsen af en grund med påstående bygning for museet forbundne udgifter, dog højst 400.000 kr. Samtidig påtog staten sig at yde et tilskud svarende til halvdelen af de årlige driftsudgifter, dog højst 15.000 kr. årligt.

Ved lov nr. 274 af 18. juni 1969 blev beregningen af statens tilskud ændret, således at der nu ydes et statstilskud, svarende til halvdelen af det årlige driftsunderskud, dog højst 50.000 kr. årligt.

Statstilskuddet til museet udgjorde i finansåret 1973-74 48.883 kr.

Udvalget har anmodet direktøren for J.F. Willumsens Museum om en udtalelse om, hvorvidt museet måtte være interesseret i ved den kommende revision af museumslovene at blive statsanerkendt i henhold til museumsloven med en deraf følgende ændret beregning af statstilskuddet.

Frederikssund byråd har meddelt udvalget, at man er interesseret i statsanerkendelse, såfremt anerkendelsen umiddelbart afløser lov nr. 155 af 11. maj 1954 med senere ændringer vedrørende J.F. Willumsen museet i Frederikssund.

Såfremt statsanerkendelse ikke opnås, agter man at ansøge om forhøjelse af det årlige statstilskud.

Udvalget kan anbefale, at spørgsmålet om statsanerkendelse af Willumsen-museet tages op af Statens Museumsnævn. Udvalget skal i denne sammenhæng bemærke, at en statsanerkendelse ikke vil medføre væsentlige merudgifter for staten som følge af den af udvalget foreslåede finansieringsordning for de statsanerkendte museer, jfr. kapitel 11. En statsanerkendelse i henhold til museumsloven vil medføre, at den særlige ovenfor nævnte lov må ophæves.

6.3. Museer udenfor ministeriet for kulturelle anliggenders område.

Bakkehusmuseet

ér en selvejende institution, omfattende såvel bygninger som samling. Museet er oprettet i 1925. Den nuværende fundats er fra 1935, der som institutionens formål angiver illustreringen af Bakkehusets glanstid samt den litterære guldalder. Museets regnskabsår er finansåret, og regnskabet balancerede i 1973-74 med ca. 90.000 kr., hvoraf Frederiksberg kommune ydede 40.000 kr. og resten dækkedes ved entreindtægt, bogsalg, renteindtægt og husleje.

Derudover yder Frederiksberg kommune ved særlige anledninger ekstrabevillinger, f.eks. til dækning af trykningsudgifter, særlige vedligeholdelsesarbejder m.v.

Endelig dækkes den udvendige vedligeholdelse helt af kommunen.

Museets bestyrelse har over for udvalget givet udtryk for ønsket om, at museet måtte blive statsanerkendt i henhold til den nye museumslov - ikke mindst på grund af pris- og lønudviklingen - og har her henvist til, at staten har ydet et tilskud på 65.000 kr. til museets istandsættelse og indretning.

Udvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet om statsanerkendelse bør tages op af det foreslåede Statens Museumsnævn, og at en eventuel statsanerkendelse må bero på de af udvalget i indledningen til nærværende afsnit anførte betragtninger.

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Museet er en særskilt afdeling (afdeling C) af Carlsbergfondet med egen bestyrelse på 3 medlemmer, hvoraf en er valgt af Dronningen på kongehusets vegne, dertil direktøren for De danske kongers kronologiske samling på Rosenborg samt endelig et medlem af direktionen for Carlsbergfondet, valgt af Videnskabernes Selskab.

Museets drift er optaget i Carlsbergfondets statutter som et af fondets tre hovedformål med formålsparagraf (XI):

Det nationalhistoriske Museum, der i det hele skal udgøre såvel et oplysende supplement til som en fremtidig fortsættelse af De danske kongers kronologiske samling på Rosenborg og af de i hovedstaden i øvrigt bestående kulturhistoriske museer, har til særlig opgave i større kunstnerisk udsmykkede lokaler at danne et hjemsted for vækkende og mere omfattende fremstillinger af fædrelandshistoriske minder fra kristendommens indførelse i Danmark til den nyeste tid.

Museet har til huse på det af staten ejede Frederiksborg Slot.

Museets regnskabsår løber fra 1. oktober til 30. september og balancerer for 1972-73 med 2.907.430 kr., heri incl. ejendomsudgifter.

Fondet har i direkte tilskud ydet 1.500.000 kr., hvortil kommer renteindtægter af en andel af fondets formue 195.569 kr.; endvidere har indtægterne ved entré og kataloger i det nævnte år andraget 1.139.259 kr.

Museet har overfor udvalget oplyst,, at man ikke er interesseret i en statsanerkendelse af museet, hvorimod man er interesseret i at deltage i det fællesmuseale samarbejde på amtsligt plan. Udvalget kan tiltræde disse betragtninger.

Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Udvalget har afholdt et møde med deltagelse af repræsentanter for museets bestyrelse og ledelse. Museet, der er en selvejende institution under handelsministeriet, har i finansåret 1973-74 et budget på ca. 700.000 kr., hvoraf staten dækker lønningsudgifterne (for finansåret 1972-73 med ca. 490.000 kr.). Den resterende del af museets udgifter dækkes af entreindtægter og private bidrag. Udvalget har drøftet tre spørgsmål med de nævnte repræsentanter: museets deltagelse i samarbejdet på amtsplan (amtsmuseums-nævn), museets ressortforhold og museets fremtidige lokaleforhold.

Museets bestyrelse er åben overfor et samarbejde, men har givet udtryk for, at museet i forvejen har dækket sit behov for samarbejde. For så vidt angår spørgsmålet om bistand fra en museumspædagog, har bestyrelsens formand betvivlet effektiviteten

for det enkelte museum, eftersom der formentlig foreløbig kun vil blive ansat 1 museumspædagog indenfor hvert amt.

For så vidt angår ressortspørgsmålet har bestyrelsen udtalt, at den intet ønske nærer om, at museet flyttes fra handelsministeriets område, da en sådan flytning næppe vil få nogen afgørende betydning for museets drift.

Museets placering på Kronborg har været indgående drøftet med udvalget. Repræsentanterne for museet har peget på den særdeles fordelagtige beliggenhed på selve slottet; museet besøges årligt af ca. 80.000. Hertil kommer, at Kronborg og den i sin tid opkrævede sundtold er snævert forbundne, hvorfor et handels- og søfartsmuseums placering her også i historisk belysning er særdeles relevant. Bestyrelsen finder således placeringen ideel bortset fra, at der ikke findes elektrisk lys på museet, og dette kun vil kunne indlægges under store vanskeligheder og ekstraordinære omkostninger.

Museets bestyrelse og ledelse er bekendt med "Idéprojektet for "Holmen-Centret" "der blev afgivet til kulturministeriet i efteråret 1973, og som bl.a. foreslår Orlogsmuseet, Handels- og Søfartsmuseet og Skibshistorisk Laboratorium samlet i det historiske bygningsmiljø på Holmen. Herved ville disse museer få let adgang til vandet med henblik på udstilling af mindre fartøjer. Handels- og Søfartsmuseets repræsentanter har i denne sammenhæng fremhævet, at museets fagområde ikke er sømilitært, hvorfor man ikke umiddelbart vil kunne tiltræde den i Idé-projektet skitserede sammenlægning. Museet finder endvidere, at en flytning til Holmen vil kunne ned sætte museets store besøgstal, der i et ikke ubetydeligt omfang bidrager til museets indtægter. Endelig nærer museet bekymring for, at det på Holmen skitserede museum vil blive meget stort og omfattende, hvilket ikke er hensigtsmæssigt for et almindeligt interesseret publikum.

Udvalget finder, at det vil være betydningsfuldt, om det kommende samarbejde på amtsplan også omfatter Handels- og Søfartsmuseet - uanset museets ressortmæssige tilhørsforhold.

Man erkender, at Handels- og Søfartsmuseets placering på Kronborg er særdeles gunstigt, men finder desuagtet, at en samling af de maritimhistoriske museer - både af hensyn til publikum og af økonomisk-rationelle hensyn - vil være af stor værdi.

Udvalget har herved ikke taget stilling til selve Holmen-projektet, hvilket man som udgangspunkt finder værdifuldt, men øko-

nomisk vanskeligt at realisere. Det er iøvrigt udvalget bekendt, at forsvarsministeriet ikke for tiden har konkrete planer om at forlade de i projektet nævnte arealer på Holmen, hvorfor udvalget ikke mener at kunne tage stilling til projektet i dets nærmere enkeltheder.

Jagt- og Skovbrugsmuseet og Landbrugsmuseet.

Udvalget har haft et møde med repræsentanter for de to museer, som begge hører under landbrugsministeriets ressort. Begge museer er statsinstitutioner, men finansieres på forskellig vis:

Jagt- og Skovbrugsmuseet, hvis budget for finansåret 1973-74 er på ca. 350.000 kr., finansieres hovedsagelig af tilskud fra Jagtfonden (ca. 278.000 kr.). Herudover yder Hørsholm kommune et tilskud på ca. 31.000 kr., og staten yder et tilskud på 4.000 kr. Staten dækker dog også omkostningerne ved museets husleje samt udgifterne til vedligeholdelse af museumsbygningerne. Jagtfonden, hvis midler tilvejebringes ved afgifterne på jagttegn, har en ret selvstændig dispositionsret over disse midler, hvorfor en overflytning af museet til et andet ressortområde kunne indebære, at Jagtfonden ville begrænse sine tilskud. Museets bestyrelse og museets leder har derfor ingen ønsker i denne retning. Museet har derimod erklæret sig positivt overfor et nærmere samarbejde igennem de i lovudkastet foreslåede amtsmuseumsnavn; man har således særligt betonet museets behov for konservering og for museumspædagogisk bistand.

Landbrugsmuseet er helt statsfinansieret (budget for finansåret 1973-74: ca. 450.000 kr.), idet dog bemærkes, at landbrugsorganisationerne undertiden yder en vis støtte til museets løsning af enkeltopgaver. Museet har lokaler i avlsbygningerne til Gl. Estrup, og har påbegyndt et nærmere samarbejde med Herregårdsmuseet på Gl. Estrup. Landbrugsmuseet har således ikke finansiell tilknytning til en bestemt institution på samme måde som Jagt- og Skovbrugsmuseet. Museets bestyrelse har dog overfor udvalget givet udtryk for, at man ikke ønsker en overflytning til et andet ministeriums ressortområde. Landbrugsmuseet er imidlertid interesseret i at deltage i et samarbejde i de foreslåede amtsmuseumsnavn, hvilket udvalget finder særdeles hensigtsmæssigt, eftersom Herregårdsmuseet på Gl. Estrup naturligt vil deltage i dette.

Udvalget har bemærket sig den nære tilknytning mellem Jagt-fonden og Jagt- og Skovbrugsmuseet, og er derfor enig med museets bestyrelse og leder i, at dette museum fortsat bør henhøre under landbrugsministeriets ressort, hvorimod man ikke finder, at tilsvarende forhold gør sig gældende med hensyn til Landbrugsmuseet, når særligt henses til dette museums tilknytning til Herregårdsmuseet på Gl. Estrup.

Københavns Bymuseum

er kommunalt ejet, og bygningen tilhører Københavns kommune. Museet blev åbnet i 1925. Museets samlinger viser hovedstadens udvikling gennem tiderne, især belyst igennem en historisk-topografisk billedsamling.

Regnskabet balancerer for finansåret 1973-74 med 1.130.617 kr., og budgettet er for 1974-75 anslået til 1.146.200 kr., hvilket beløb også omfatter ejendomsudgifterne.

Museet har over for udvalget oplyst, at man er interesseret i, at museet statsanerkendes i henhold til en ny museumslov.

Udvalget mener principielt, at museet bør kunne statsanerkendes, men finder som udgangspunkt, at dette spørgsmål må ses i sammenhæng med den stedfindende byrde- og opgavefordeling mellem staten og kommunerne.

Thorvaldsens Museum

er stiftet ved Thorvaldsens testamente af 5. december 1838 og blev indviet i 1848.

Museet tilhører Københavns kommune, og driften betales af denne.

Regnskabet for 1973-74 balancerer med 2.451.459 kr., hvoraf museets indtægter dækker 76.308 kr., medens resten 2.375.151 kr. ydes af Københavns kommune.

Budgettet for 1974-75 er anslået til 2.324.000 kr.

Museets direktør har over for udvalget oplyst, at man finder, at museets stillingtagen til spørgsmålet om en eventuel statsanerkendelse må afvente den Lovgivning, der måtte blive resultatet af nærværende betænkning. Det er endvidere oplyst, at museet er interesseret i at deltage i det af udvalget foreslåede samarbejde mellem museerne i Københavns og Frederiksberg kommuner. Udvalget er enig i disse betragtninger.

6.4. Finansieringen af specialmuseerne og andre museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset.

Udvalget har drøftet de forskellige økonomiske muligheder med henblik på ydelse af særlige tilskud til specialmuseerne og museerne med landsdækkende virkeområde. Som nævnt vil det for en række af disse museer være nødvendigt, at størrelsen af statstilskuddene ikke ensidigt er afhængig af faste tilskud fra anden side, herunder lokal side. På den anden side bør disse museer ikke undlade at undersøge mulighederne for at opnå f.eks. lokale tilskud, fordi denne tilskudsordning fortsat må anses for at være den mest hensigtsmæssige, når henses til den stedfindende opgave- og byrdefordeling mellem stat og kommune. I de særlige tilfælde, hvor de nævnte museer ikke har mulighed for at opnå tilstrækkelige lokale tilskud, bør der dog åbnes mulighed for, at staten kan yde et særligt tilskud - udover et eventuelt statstilskud beregnet på grundlag af lokale tilskud.

Udvalget har indgående drøftet spørgsmålet, om et sådant særligt tilskud skulle ydes til dækning af visse nærmere afgrænsede udgifter, således særligt lønningsudgifter, som for de fleste museers vedkommende andrager mellem 65 og 75 pct. af de samlede udgifter.

Udvalget er imidlertid vejet tilbage herfor, dels fordi en sådan løsning ikke i tilstrækkelig grad vil kunne imødekomme alle de nævnte museers økonomiske behov, f.eks. for Herregårdsmuseet på G1. Estrup, der har store almindelige vedligeholdelsesomkostninger, men relativt beskedne lønudgifter, dels fordi denne ordning ville indebære, at Statens Museumsnævn skulle godkende de enkelte lønninger ved disse museer, hvilket ikke er i overensstemmelse med den decentralisering af museumskompetencen, som i øvrigt tilsigtes ved udvalgets forslag. Det er dog foreslået, at lønninger til ledere og faguddannet andet personale godkendes, jfr. herom side 99 .

Udvalget finder derfor i stedet, at det særlige statstilskud bør ydes som et generelt tilskud til hel eller delvis dækning af museets driftsudgifter, og at tilskuddet bør ydes i henhold til et af Statens Museumsnævn godkendt budget for det pågældende finansår.

Driftstilskuddet bør ydes i form af en særlig bevilling på finansloven og bør kunne pris- og lønreguleres på de årlige til-lægsbevillingslove for at skaffe museet dækning for påløbne pris- og lønstigninger, som disse museer ikke har mulighed for at dække på anden vis.

Efter den foretagne gennemgang af de enkelte museers forhold skal udvalget foreslå, at statstilskuddet til de i nedenstående o-versigt nævnte museer forhøjes som angivet; den samlede merudgift ved de foreslåede forhøjelser ville i 1974-75 andrage 1.406.900 kr.

Museer, der ikke omfattes af lovens tilskudsordning, men som iøvrigt modtager tilskud fra ministeriet for kulturelle anliggender, bør efter udvalgets opfattelse årligt indsende regnskab, budget og beretning til vedkommende amtsmuseumsnævi og Statens Museumsnævn ligesom de bør tilslutte sig det foreslåede regionale samarbejde samt udarbejde en arbejdsplan. På linie hermed finder udvalget det naturligt, at også disse museer skal være tilgængelige for offent-ligheden på forud bekendtgjorte åbningstider og vederlagsfrit give adgang til skoleelever, der besøger museet som led i undervisningen. Det er herved forudsat, at besøget finder sted indenfor museets normale åbningstid.

Udgifter ved udvalgets forslag i 1974-75.

Statstilskud i finansåret 1974-75
vdet iht L 272 og 273 1969 eller
iht finanslovkonto § 21.3.11.

Danmarks Tekniske Museum:

196.000 kr.

Forhistorisk Museum, Moesgård:

200.000 kr. (ordinært tilskud)
787.000 kr. (§ 21.3.11) (1975-76-
tal)

Orlogsmuseet:

200.000 kr. (ordinært tilskud)

Teaterhistorisk Museum:

125.000 kr. (§ 21.3.11)

Århus Kunstmuseum:

200.000 kr. (ordinært tilskud)
325.000 kr. (særtilskud)
525.000 kr.

Nordjyllands Kunstmuseum:

200.000 kr. (ordinært tilskud)
325.000 kr. (særtilskud)
525.000 kr.

Louisiana-museet:

200.000 kr. (ordinært tilskud)
232.000 kr. (særtilskud)
432.000 kr.

Gl. Estrup:

74.000 kr. (§ 21.3.11)

Liselund Gl. Slot:

65.000 kr. (§ 21.3.11)

3.129.000 kr.

Ialt

4.535.900 kr.

heraf 1.475.200 kr. som ordinære tilskud og 3.060.700 kr. som særlige tilskud. Såfremt Danmarks Tekniske Museum var statsanerkendt, ville museet oppebære ca. 180.000 kr. i ordinært tilskud, og særtilskuddet skulle derfor nedsættes med et tilsvarende beløb, hvorved de samlede særtilskud ville andrage 2.880.700 kr.

Statstilskud i finansåret 1974-75 iht udvalgets forslag:

526.000 kr. (særtilskud)

345.000 kr. (ordinært tilskud)
753.900 kr. (særtilskud)
1.098.900 kr.

133.200 kr. (ordinært tilskud)
195.800 kr. (særtilskud)
329.000 kr.

195.000 kr. (særtilskud)
(heraf

100.000 kr. til af-
lønnning af hel-
tidsbeskæftiget
leder)

345.000 kr. (ordinært tilskud)
355.000 kr. (særtilskud)
80.000 kr. (tilskud til af-
lønnning af konser-
vator)
780.000 kr.

345.000 kr. (ordinært tilskud)
355.000 kr. (særtilskud)
700.000 kr.

307.000 kr. (ordinært tilskud)
393.000 kr. (særtilskud)
700.000 kr.

124.000 kr. (særtilskud)
83.000 kr. (særtilskud)

KAPITEL 7. MUSEERNES FORMIDLENDE VIRKSOMHED.

7.1. Indledning.

En vigtig del af museernes virksomhed er formidlingen af deres samlinger. Mange museer har - ikke mindst i de senere år - intensiveret deres arbejde på dette område, f.eks. ved nyopstilling af samlingerne, afholdelse af særudstillinger, anvendelse af audiovisuelle hjælpemidler, udarbejdelse af publikationer og ansættelse af museumspædagoger. Disse bestræbelser har medvirket til at forhøje museernes besøgstal; museerne har således siden 1964 haft en samlet besøgsfremgang på ca. 125 %, og der er næppe tvivl om, at dette for en stor del skyldes den stedfundne prioritering af formidlingsopgaven. Herudover er publikums udbytte ved det enkelte museumsbesøg antagelig blevet forøget; nogen egentlig undersøgelse heraf er dog ikke foretaget, ligesom man savner en undersøgelse over sammensætningen af museernes publikum. Udvalget peger på, at sådanne sociologiske undersøgelser i høj grad er ønskelige, hvis museernes formidlingsarbejde skal have rimelig udsigt til at sætte sig varige spor i folkeoplysningen.

Det må erkendes, at endnu mange museers formidling indskrænker sig til den permanente udstilling af deres samlinger. Dette skyldes hovedsagelig manglende økonomiske muligheder; kun de færreste museer har været i stand til med jævne mellemrum at foretage nyopstillinger, arrangere særudstillinger m.v.

Ved lov nr. 273 af 18. juni 1969 om kulturhistoriske lokalmuseer blev det i § 2 fastsat, at der til hvert landsdelsmuseum skulle knyttes en museumspædagog; af bemærkningerne til lovforslaget fremgår bl.a., at museumspædagogen foruden sin virksomhed ved det enkelte landsdelsmuseum skulle medvirke til opbygning eller udvikelse af lokalmuseernes pædagogiske og udstillingsmæssige virksomhed i det under landsdelsmuseerne hørende område. Bl.a. som følge af kravet om ansættelse af en museumspædagog blev det særlige landsdelsmuseumstilskud forhøjet fra 14.000 kr. årligt til 25.000 kr. årligt.

Pr. 1. april 1974 var der ansat museumspædagoger i alle amter med undtagelse af Københavns, Frederiksborg og Bornholms amter. Af 17 museumspædagoger var de 15 tilknyttet enkelte museer, 2 var ansat af skolevæsenet i amtet. 5 museumspædagoger var heltidsansat, resten deltidsansat.

De fleste museumspædagoger har indledt et samarbejde med skolecentralen i amtet; skolecentralernes primære bistand består i mangfoldiggørelse og distribution af museernes materiale, og de yder kun i begrænset omfang bistand med hensyn til udarbejdelse af pædagogisk materiale.

7.2. Museernes permanente og skiftende udstillinger.

Udvalget har i overensstemmelse med sit kommissorium undersøgt, om der findes nye veje, ad hvilke museernes formidling kan finde sted, og har herudover søgt at tilpasse sine forslag til den i kapitel 3 skitserede decentralisering på amtsplan, hvorefter bl.a. landsdelsmuseumsbegrebet foreslås ophævet.,

Museernes formidling består først og fremmest i selve udstillingen af deres samlinger. Denne formidling kan på forskellig måde suppleres med anvendelsen af audiovisuelle midler, udarbejdelse af brochurer og kataloger, afholdelse af omvisninger og studiekredse, arrangement af ekskursioner og besøg på andre museer, etablering af vandrestillinger og udsendelse af skolekasser.

For så vidt angår selve udstillingsvirksomheden finder udvalget, at flere museer end hidtil bør foretage nyopstillinger og nyophængninger af deres samlinger; når disse vises i nye sammenhænge, vil udstillingerne i højere grad kunne tilfredsstille publikums behov og erfaringsmæssigt stimulere dets interesse.

En række kulturhistoriske museer har endnu så brede udstillinger af deres genstandsmateriale inden for enkelte perioder, at pladsforholdene udelukker enhver anskueliggørelse af det kulturmiljø, som genstandene repræsenterer. Det kan ikke betvivles, at sådanne brede udstillinger kan have videnskabelig værdi, men for det almindelige publikum kan man med nogen ret rejse spørgsmålet om den pædagogiske værdi. Museerne bør derfor i videre omfang udstille deres samlinger således, at genstandsmaterialet fremtræder som en del af et naturligt miljø, f.eks. udstilles i tilknytning til billeder, der illustrerer genstandenes findested, funktion og brug eller eventuelt deres fremdragelse under en udgravning.

Udstillingsarbejdet udføres mest hensigtsmæssigt i samarbejde med udstillingsteknikere (eventuelt ansat: på amtsbasis), idet et godt design af udstillingen ikke blot er interessevækkende, men også kan understøtte tilegnelsen af udstillingens pædagogiske indhold.

Udvalget er imidlertid opmærksom på, at sådanne ændringer kan indebære betydelige omkostninger for det enkelte museum, og finder det derfor rigtigt, at der af amtsmuseumsnaevnenes midler kan ydes tilskud dels til det enkelte museums nyindretning dels til hel eller delvis aflønning af udstillingsteknikere og andre sagkyndige. Man kunne således forestille sig, at amtsmuseumsnævnet dækker halvdelen af et museums lønningsudgift til en udstillingstekniker; denne kunne således i halvdelen af sin arbejdstid (beregnet på årsbasis) bistå de øvrige museer i amtet.

Museernes faste udstillinger bør imidlertid suppleres med afholdelsen af særudstillinger dels bestående af museets egne samlinger, dels - og navnlig - af andre museers eller privatejede samlinger. Erfaringer fra både Danmark og udlandet viser, at afholdelsen af særudstillinger imødekommer et behov hos museernes publikum, idet sådanne arrangementer i almindelighed har stor indvirkning på besøgstallet.

Etablering af særudstillinger indebærer imidlertid store merudgifter for det enkelte museum, hvorfor det må anbefales, at museerne tilrettelægger deres egne særudstillinger, således at de kan udsendes som vandreudstillinger både til andre museer og til f.eks. skoler. Omkostningerne ved etableringen af sådanne vandreudstillinger vil herved kunne fordeles på flere. Med hensyn til distribution af og oplysningsvirksomheden omkring disse vandreudstillinger henvises til afsnittet nedenfor om museumscentralen.

7.3. Andre former for formidling. Anvendelse af audiovisuelle hjælpemidler m.v.

For så vidt angår selve udstillingerne er udvalget af den opfattelse, at selv om museernes styrke i forliold til andre medier er genstandene selv, bør museerne i det omfang, det letter forståelsen, inddrage anvendelsen af audiovisuelle midler i formidlingsarbejdet. Der kunne således i forbindelse med de forskellige sektioner af museernes udstilling, om muligt i mindre rum ved indgangen til de forskellige afdelinger, opstille; automatisk virkende forevisningsapparater og båndmaskiner med højttalere, hvorved publikum inden den egentlige besigtigelse af samlingerne gennem dias, film og tale kunne få en kortfattet orientering om disse.

Man er imidlertid opmærksom på, at denne form for publikumsformidling er relativt udgiftskrævende. En trykt eller duplikeret

orientering for publikum vil ofte være den eneste økonomiske løsning.

Udvalget har særligt drøftet formidlingen på kunstmuseerne, hvor en orientering af den ene eller den anden karakter - bortset fra de traditionelle kataloger - ofte mangler fuldstændigt. Det vil her være nærliggende i de enkelte museumssale at anbringe ark med kortfattede oplysninger, eventuelt med henblik på de besøgendes medtagelse af disse, om de enkelte kunstværker i salen, dels i historisk belysning, dels i æstetisk. Også her vil anvendelsen af audiovisuelle midler som ovenfor beskrevet dog være et fortrinligt hjælpemiddel.

Udvalget finder endvidere, at kunstmuseerne i videre omfang end hidtil bør søge at fremvise deres samlinger - ikke mindst den moderne kunst - i sammenhæng med det miljø og den historiske periode, i hvilken de enkelte kunstværker blev skabt, således f.eks. ved udstilling af møbler og kunstindustri fra den pågældende periode i forbindelse med malerier og skulptur. Dette vil kunne bidrage til at lette vejen for publikums æstetiske vurdering. Man er dog opmærksom på, at en del museer af økonomiske årsager ikke vil have mulighed for en sådan formidling.,

Man skal også pege på muligheden af, at kunstmuseerne søger at forklare publikum baggrunden for de enkelte kunstværkers ophængning i forhold til hinanden - en omstændighed som en stor del af publikum savner de umiddelbare forudsætninger for at forstå.

For det mere kunstinteresserede publikum vil omvisninger og studiekredse fortsat være af interesse. Udvalget tillægger de såkaldte dialog-omvisninger (d.v.s. omvisninger på museet med en drøftelse af kunstværkerne mellem f.eks. en kunsthistoriker, en kunstner og publikum) stor værdi. På den anden side vil disse former for formidling formentlig fortsat kun være af interesse for en forholdsvis beskeden del af museernes publikum, hvorfor de førømtalte ark og brochurer samt anvendelsen af AV-midler må antages at have størst værdi over for et almindeligt publikum. Det bør tilstræbes, at anvendelsen af informationsark og AV-midler er gratis for publikum, og at dette ikke, såfremt blot en begrænset information om de udstillede kunstværker ønskes, udelukkende er henvist til køb af kataloger ofte af videnskabelig karakter og relativt kostbare. Man skal endvidere pege på muligheden for afholdelse af "mini-omvisninger", f.eks. begrænset til en enkelt sal, hvorved de

besøgende kan få et vist omend begrænset indtryk af de æstetiske kvaliteter.

Udvalget har endelig drøftet hensigtsmæssigheden af udstilling af trivialkunst og folkekunst også på kunstmuseerne, bl.a. for at kunstmuseernes egne samlinger ikke skal fremtræde som noget fremmed og isoleret for publikum. Udvalget kan ikke ensstemmigt anbefale denne fremgangsmåde men finder dog, at forsøg på at anskueliggøre en sådan bredere sammenhæng ikke ganske bør afvises af kunstmuseerne.

For så vidt angår formidlingen på de kulturhistoriske museer finder udvalget, at denne vil kunne forbedres både kvalitativt og kvantitativt ved, at de såkaldte arbejdsprocesser inddrages i publikumsarbejdet. Der henvises her særligt til en udtalelse fra Dansk Historielærerforening om formidling på museerne, bilag nr. G

Der er ingen tvivl om værdien for publikum og ikke mindst for børn ved at kunne berøre nogle af de udstillede genstande. Mange museumsgenstande findes enten i så stort et antal eksemplarer eller er i sig selv så holdbare, at berøring eventuelt afprøvning af genstandens funktion bør kunne tillades.

Herudover vil udvalget kunne tilslutte sig de i det nævnte bilag fremførte tanker om etablering af museale værksteder: fremstilling af modeller som f.eks. i dag findes i Lejre, medvirken til restaureringsopgaver og deltagelse i mindre udgravninger. Deltagelse i et sådant arbejde vil endvidere indebære, at også publikum til en vis grad inddrages i den museale forskning.

I denne sammenhæng skal man henlede opmærksomheden på, at en række af de helt små museer, de såkaldte hjemstavnsgårde, som for manges vedkommende er opstået uden kontakt med de større museer i amtet, med fordel vil kunne indrettes som museumsværksteder, eventuelt også som lejrskoler eller i tilknytning til sådanne. Et samarbejde mellem hjemstavnsgårde og de større museer bør derfor søges, eventuelt også med henblik på deponering af en del af de større museers samlinger der.

Tilsvarende vil et ophold på en naturskole tilknyttet de nedenfor omtalte "naturmuseer" kunne være af stor pædagogisk værdi.

Formidling af arbejdsprocesserne på kunstmuseerne vil rent praktisk ikke kunne gennemføres. Det er nok en nærliggende tanke, at enkelte kunstnere selv forklarer deres værker over for et interesseret publikum, men en del kunstmuseer har haft mindre heldige

erfaringer på dette område, hvorfor man ikke generelt kan anbefale denne form for formidling.

En anden og vigtig form for formidling kan ydes af fjernsynet, som samtidig vil kunne yde museerne en nyttig PR-virksomhed. Der er ikke tvivl om, at inspirerende omtale af en museumsudstilling vil stimulere interessen for at besøge udstillingen. Herudover vil TV's selvstændige behandling af et emne inden for kunst- eller kulturhistorien være af betydning for museerne.

Danmarks Radios repræsentant i udvalget har imidlertid oplyst, at Danmarks Radio har vanskeligt ved at afse tilstrækkelig produktionstid (derimod ikke sendetid) til sådanne udsendelser, hvorfor oprettelse af en særlig institution, som udelukkende beskæftiger sig med optagelser af museal karakter, vil være særdeles hensigtsmæssig. Disse optagelser, f.eks. af udgravninger, vil med stort udbytte kunne vises på museerne, på skolerne og i TV selv. Om denne institution se nedenfor om museumscentralen.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet, om museernes vagt- og tilsynspersonale i videre omfang, end det hidtil har været tilfældet, vil kunne inddrages i formidlingsarbejdet, idet man finder det værdifuldt, om også denne personalegruppe kunne ses som et led i formidlingsarbejdet med henblik på at yde museernes besøgende den bedst mulige service. Man er dog opmærksom på, at en vis hertil sigtende uddannelse kan være nødvendig. På visse mindre museer vil en nærmere integrering i museets stab formentlig være formålstjenlig. Enkelte museer har i øvrigt med stort udbytte ansat studerende som kustoder. På de museer, hvor en effektiv overvågning er nødvendig, og hvor den ikke af økonomiske eller andre grunde kan overtages af interne TV-anlæg, vil oprettelse af informationsvagter formentlig være en hensigtsmæssig løsning.

7.4. Deponeringer.

Et vigtigt led i museernes formidling er som nævnt deponeringerne af dele af deres samlinger på andre museer. Herved kan nye sammenhænge opnås, fordi depositaren ofte med sine egne samlinger kan supplere og belyse det deponerede. Udvalget finder, at museerne hidtil har været for tilbageholdende med hensyn til at foretage deponeringer, især af museumsgenstande, som falder uden for deres hovedarbejdsområder, idet ikke alle museer behøver at have et fast basismateriale, der i mere eller mindre korte træk belyser store

dele af den kulturhistoriske eller kunstneriske udvikling. Der bør snarere tilstræbes en specialisering af de enkelte museers virksomhed, således at der gives det enkelte museum mulighed for en mere dybtgående og engageret formidlingsvirksomhed. Det er udvalgets opfattelse, at den påbegyndte specialisering yderligere vil kunne fremmes af de foreslåede samarbejdsorganer (amtsmuseumsnævne og statens museumsnævne), ligesom disse kan sikre den koordinering af museernes arbejde, som en sådan specialisering forudsætter.

Udvalget har ved behandlingen af dette spørgsmål været opmærksom på, at deponeringer ofte ikke kan foretages af sikkerhedsmæssige eller museumstekniske hensyn (manglende tyverisikring, dårlige klimatiske forhold f.eks.), hverken til andre museer eller til offentlige institutioner. I denne sammenhæng har man overvejet det principielle spørgsmål, i hvilket omfang kunstmuseerne bør deponere værker på andre institutioner end museer, når henses til den omfattende virksomhed, som udøves af Statens Kunstfond. Uagtet denne virksomhed finder man dog, at deponeringer af den nævnte karakter ikke bør udelukkes.

7.5. Landskabsmuseer.

Udvalget har drøftet de perspektiver, der ligger i, at museer af alle typer nu samles under én lov, således at det ikke er lovgivningen, der forhindrer, at kunst, kulturhistorie og naturfag virker sammen. Der var ikke enighed i udvalget om det hensigtsmæssige i en sådan samvirken, men det blev især fra kulturhistorisk og naturhistorisk side fremhævet, at ude i landet, hvor specialet i højere grad er en egn end et eller flere museumsfag, vil tværfaglige museumsformer og tværfagligt formidlingsarbejde være det naturlige og det mest frugtbare. Der har også været peget på, at et mere liberalt syn på museumskategorierne kan give visse specialmuseer en mere hensigtsmæssig placering i formidlingsarbejdet.

Udvalget peger på, at der i formidlingsarbejdet synes at være et behov for museer, som er placeret på egnede steder i landskabet - de såkaldte "naturmuseer" eller "landskabsmuseer". Ikke mindst i forbindelse med naturparker og reservater forestiller man sig oprettelse af små museer, der varetager udstillingsmæssige hensyn, og som skildrer landskabets natur og eventuelt dermed sammenhængende kultur. Sådanne naturmuseer bør oprettes som filialer af ekssi-

sterende museer. I denne forbindelse vil gode resultater også kunne opnås med "opsøgende museer", d.v.s. museer, der f.eks. som bibliotekernes bogbusser opsøger publikum på de steder, hvor det erfaringsmæssigt indfinder sig. Noget sådant er allerede etableret af Naturhistorisk Museum i Århus, der har udstationeret skurvogne med naturhistoriske udstillinger bl.a. i Mols-bjerge og ved Rømdæmningen.

Et nyt led i museernes formidling er udstilling af samlingerne i en økologisk sammenhæng, således at der lægges vægt på at se sammenhængene i tid og rum. En sådan udstillingsmåde kan bidrage til at give museumsbesøgende en bedre forståelse af deres egen tid. Ethvert museum har mulighed for at udarbejde en økologisk udstilling, og man finder principielt, at museer i de kommende år bør forsøge en formidling af denne karakter, ikke mindst fordi det vil medvirke til at placere museerne i samtids- og samfundsdebatten. Da det økologiske sigte ofte vil gøre en naturhistorisk introduktion til de kulturhistoriske udstillinger ønskelig (omend ikke ubetinget nødvendig), og da naturhistoriske afdelinger sjældent vil kunne tænkes etableret ved de kulturhistoriske museer, har udvalget specielt forestillet sig, at de eksisterende naturhistoriske museer, i det omfang det overhovedet er praktisk muligt, sammen med eventuelle naturhistorikere tilknyttet de forskellige amtsmuseumsnavn kan yde konsultativ bistand ved indretningen af udstillinger med økologisk sigte på de kulturhistoriske museer og kunstmuseerne.

Med henblik på at skabe en fastere kontakt med publikum og særligt interesserede kan det være hensigtsmæssigt at have en "venneforening", en abonnementsordning eller medlemmer i en forening, der vælger repræsentanter til museets styrelse, og hvis medlemmer har gratis adgang til museets arrangementer. Denne kreds kan tillige få direkte meddelelse om afholdelse af særudstillinger o. lign., hvilket ikke er uden betydning for besøgstallet.

7.6. Museumspædagoger.

Det er museumspædagogernes opgave i nært samarbejde med museets øvrige medarbejdere at formidle museernes samlinger, dels over for skolerne, dels over for det øvrige publikum. I bemærkningerne til lovforslaget fra 1969 om kulturhistoriske lokalmuseer er det anført, at pædagogen ved samarbejde med skolerne, forberedelse af klassebesøg på museerne, foredrags- og kursusvirksomhed, publikationsarbejde m.v. skal varetage den del af museets arbejde, der har særlig

relation til museets besøgende, såvel skoleelever og andre fagligt arbejdende grupper som et almindeligt publikum. Det har således ikke været tanken, at museums-pædagogen som sådan alene skal udføre museets arbejde med nye udstillinger og tilrettelæggelse af disse, men kun at han i det omfang, dette er muligt, skal deltage i arbejdet på lige fod med museets øvrige medarbejdere. Udvalget er som udgangspunkt af den opfattelse, at den hidtil anvendte definition af museums-pædagogens arbejdsområde fortsat bør anvendes.

Museernes og museums-pædagogernes samarbejde med skolerne kan bestå i skolens besøg på museet, museets besøg på skolen enten ved museums-pædagogen eller ved udsendelse af skolekasser eventuelt koordineret med et besøg af museums-pædagogen, elevernes udførelse af musealt præget arbejde (som i Lejre) enten som led i skoleplanen eller i skoleferierne samt i museums-pædagogens fremstilling af undervisningsmidler. Der er næppe tvivl om, at en af museernes hovedopgaver i vor tid er at yde nødvendig bistand til skolernes undervisning i historie og orientering. Etableringen af nye og pædagogisk egnede opstillinger af museernes samlinger er en væsentlig forudsætning for museernes samarbejde med skolerne; men det må erkendes, at dette ikke er tilstrækkeligt til at opnå et fagligt-relevant udbytte af museumsbesøget. Det forudsætter, at skolernes elever får mulighed for at arbejde med det stof, som museerne præsenterer dem for. En sådan mulighed vil naturligvis kunne skabes ved, at den enkelte lærer selv udarbejder undervisningsmateriale i forbindelse med museumsbesøget, hvilket imidlertid i de fleste tilfælde vil kræve et meget stort og grundigt forarbejde.

Det er derfor mest hensigtsmæssigt, at en museums-pædagog udarbejder undervisningsmateriale, afpasset til de forskellige klassetrin, og eventuelt supplerer dette med et større materiale til brug for den enkelte lærer. Det bør imidlertid i arbejdets tilrettelæggelse tilstræbes, at læreren selv kan føre eleverne rundt på museet. Undervisningsmaterialet kan, som det finder sted på en række museer, behandles i et særligt klasserum på museet, men vil ofte være henvist til senere behandling i skolen.

Udvalget har i denne sammenhæng drøftet, hvilken uddannelse museums-pædagogen bør have, og hvilken institution han bør være tilknyttet. Man finder som udgangspunkt, at museums-pædagogen, hvor denne fortrinsvis skal varetage kontakten med skolen, bør være pædagogisk uddannet, fordi dette vil være en forudsætning for udarbejdelse

sen af relevant undervisningsmateriale til brug for de enkelte klassetrin. Men da museernes formidlingsarbejde omfatter alle befolkningsgrupper og alle aldersklasser, ønsker udvalget dog ikke at indsnævre museumspædagog-begrebet for meget. Arbejde med mindre klart definerede grupper end skolebørn stiller krav, som ingen uddannelse i sig selv kvalificerer til, og disse stillinger bør derfor fortsat være åbne for mennesker med forskellige former for uddannelse. Af hensyn til det nødvendige samarbejde inden for museets medarbejderstab og for at sikre den pædagogiske medarbejder et kendskab til museets praktiske organisation vil det imidlertid være hensigtsmæssigt, at der i lighed med andre medarbejderkategorier sikres museumspædagogerne en efteruddannelse af elementært, museums-teknisk indhold.

Som tidligere nævnt vil det være naturligt, at amtsmuseumsnævnet yder tilskud til hel eller delvis aflønning af museumspædagogen, i hvert fald for en kortere årrække. Man tillægger det imidlertid afgørende betydning, at museumspædagogen formelt tilknyttes et af amtets museer, eftersom det vil være af værdi for den pågældendes arbejde, at dette foregår i museumsmiljøet, ikke mindst såfremt museumspædagogen er pædagogisk og ikke musealt uddannet.

Museumspædagogen vil således mest hensigtsmæssigt kunne ansættes af et af amtets museer men med tilskud fra amtsmuseumsnævnet og med forpligtelse til at gøre tjeneste ved amtets øvrige museer i det omfang, amtsmuseumsnævnets tilskud dækker den pågældendes lønning.

Et medlem af udvalget har dog fremhævet betimeligheden af, at museumspædagogen - hvilket er tilfældet i Ribe og Vejle amter - ansættes af skolecentralen. Baggrunden herfor er, at skolecentralerne er i besiddelse af de for museumspædagogen nyttige hjælpemidler som TV-bånd, lydbånd, dias og film samt apparatur til disses fremførelse; herudover har skolecentralerne trykkeri, off-set og fotokopieringsmaskiner. Skolecentralerne har derfor som nævnt flere steder overtaget arbejdet med udsendelsen af undervisningsmateriale samt distributionen af skolekasser.

Udvalget vil derfor pege på begge løsninger som mulige. Den mest hensigtsmæssige tilknytning vil ofte være helt afhængig af de konkrete forhold på stedet. Man finder dog grund til under alle omstændigheder at fremhæve nødvendigheden af et nært samarbejde mellem museumspædagogen og skolecentralerne og ikke mindst med de

kommende amtscentraler for undervisningsmidler, som påregnes at træde i stedet for disse, formentlig med virkning fra den 1. april 1976. Skolecentralerne har hovedsageligt kun betjent folkeskolen, hvorimod amtscentralerne skal betjene et meget bredere uddannelsesfelt. Dette vil medføre en udbygning af amtscentralerne i forhold til hovedparten af de nuværende skolecentraler (f.eks. med hensyn til samlingerne af audiovisuelle hjælpemidler), og udvalget skal derfor pege på det hensigtsmæssige i, at museumspædagogerne i videst muligt omfang får adgang til at benytte amtscentralernes audiovisuelle samlinger, fremfor at museerne eller eventuelt amtsmuseumsnavnene selv skal tilvejebringe sådanne relativt kostbare samlinger.

Museumspædagogen bør fortrinsvis ansættes på deltid, således at han, såfremt han er pædagogisk uddannet, fortsat kan være tilknyttet skolevæsenet. Såfremt museumspædagogen er videnskabeligt uddannet, bør han ansættes på deltid som pædagog og i den øvrige tid som videnskabelig medarbejder ved et af museerne. Man finder endvidere, at en ansættelse på åremål er mest hensigtsmæssig. Udvalget er i øvrigt gjort bekendt med, at folkeskolelærere, der for en periode ansættes på museerne som museumspædagoger, ikke har mulighed for at få denne periode medregnet ved beregning af lønnings- og pensionsanciennitet i modsætning til folkeskolelærere, der tilknyttes skolecentralerne. Udvalget har brevvekslet med Danmarks Lærerforening og Kommunernes Landsforening om dette spørgsmål, og begge har peget på nødvendigheden af, at disse spørgsmål gøres til genstand for drøftelse med finansministeriet og undervisningsministeriet. Udvalget har imidlertid ikke ment at burde optage sådanne forhandlinger, førend den af udvalget skitserede struktur for museerne er gennemført. Det skal i øvrigt bemærkes, at Danmarks Lærerforening under forudsætning af tilvejebringelsen af en tilfredsstillende ansættelsesordning for folkeskolelærere som museumspædagoger har givet udtryk for den opfattelse, at den bedste løsning med henblik på samarbejdet mellem skole og museum vil være, at folkeskolelærere ansættes som museumspædagoger på deltidsbasis i skolen og på det enkelte museum. Kommunernes Landsforening har for sit vedkommende ikke ønsket at afvise muligheden af, at museer ansætter folkeskolelærere som museumspædagoger.

Også for så vidt angår formidlingen af billedkunsten vil museumspædagogens arbejde være af stor værdi. Kunstværkerne bør ikke

blot vises for eleverne som værende en del af det historiske kilde-materiale, men bør tillige danne grundlag for en nærmere æstetisk vurdering. Også på dette punkt vil mange lærere både i folkeskolen og i gymnasieskolerne have behov for faglig bistand.

Som nævnt i bemærkningerne til § 2 i lovforslaget fra 1969 om kulturhistoriske lokalmuseer bør museumspædagogen tillige varetage formidlingen af museernes samlinger til andre end skoleelever og andre fagligt arbejdende grupper, nemlig til det almindelige publikum. En del af det undervisningsmateriale, som museumspædagogen udarbejder med henblik på besøg som led i skolernes undervisningsplaner, vil uden tvivl kunne anvendes, dels over for børn, der besøger museet i følge med voksne, dels over for de voksne selv. Udvalget skal her sammenfattende udtale, at man finder det særdeles hensigtsmæssigt, at museumspædagogerne også varetager en del af formidlingsarbejdet over for voksne, men at hovedparten af pædagogernes arbejde (ikke mindst hvor der kun er ansat en museumspædagog i amtet) bør rettes mod de uddannelsessøgende.

Som nævnt vil museumspædagogerne kunne aflønnes helt eller delvis ved tilskud fra de foreslåede amtsmuseumsnævne og museumsnævnet for København og Frederiksberg. Man finder ikke at burde stille krav om ansættelse af en eller flere museumspædagoger i hvert amt, som det til en vis grad har været tilfældet under den gældende ordning, hvor der ved hvert landsdelsmuseum skulle ansættes en museumspædagog, dels for ikke at binde amtsmuseumsnævnenes midler til løsning af helt bestemte opgaver, dels for at gøre de fremtidige ordninger på dette område så fleksible som muligt. I tilgrænsende amter med få museer vil en fælles ansættelse af en museumspædagog måske være den mest hensigtsmæssige løsning.

Udvalget skal i denne sammenhæng understrege, at også statslige og ikke-statsanerkendte museer bør kunne drage nytte af museumspædagogens arbejde, dog kun i særlige tilfælde og efter amtsmuseumsnævnets beslutning. Baggrunden herfor er ønsket om, at en lang række museer af høj kvalitet inddrages i det amtslige samarbejde; den omstændighed, at et museum - af den ene eller den anden grund - ikke oppebærer direkte statstilskud i henhold til lovens tilskudsbestemmelser, bør ikke uden videre afskære museet og dermed museets publikum fra at få del i de faciliteter, som finansieres af amtsmuseumsnævnene.

for så vidt angår formidlingsarbejdet i København¹ og Frederiksberg

bemærkes, at museumsnævnet for dette område som nævnt i kapitel 4 forudsættes helt at koncentrere sig om fællesforanstaltninger for museerne gennem ydelse af tilskud til aflønning af fælles personale og iværksættelse og finansiering af fælles foranstaltninger for museerne i området. Der har i mange år været et udtalt behov for en koordinering af formidlingsarbejdet i dette område; når dette arbejde ikke er kommet i stand, skyldes det formentlig dels museernes forskellige struktur dels manglende bevillinger.

Ved nævnets etablering vil der blive tilvejebragt mulighed for støtte til f.eks. udarbejdelse af fælles plakater og brochurer, arrangement af skoleture og museumsture for det almindelige publikum etc.

Der må formentlig påregnes et nært samarbejde med Københavns kommunes Skoledirektorat og den fornylig etablerede biologiske skoletjeneste.

7.7. Et centralt organ på formidlingsområdet.

Udvalget har endelig drøftet betimeligheden af, at der oprettes et centralt organ på formidlingsområdet. Dette organ skulle oplyse museerne om udstillingstilbud (både danske og udenlandske), tilbyde produktionstilskud til vandrestillinger, opbygge en teknisk og forsikringsmæssig tjeneste og samle museernes pædagogiske og informative materiale dels i studieøjemed, dels i distributionsøjemed og endelig i et vist omfang producere audiovisuelle midler, herunder særligt film. En sådan museumscentral kunne endvidere være det koordinerende organ mellem Danmarks Radio og museerne.

Man har her overvejet, hvorvidt ~~museumscentralen~~ skulle være statslig eller en selvejende institution. Der er peget på, at Nationalmuseet allerede har udstyr til optagelse af film, hvorfor det kunne være naturligt at henlægge museumscentralen under Nationalmuseet. På den anden side må det forudses, at museumscentralens virksomhed, ikke mindst såfremt der påbegyndes en produktion af audiovisuelle midler, vil medføre store omkostninger for denne, som dog helt eller delvis; bør finansieres af de enkelte brugere (museerne). Eftersom Nationalmuseets budget er et udgiftsbudget, hvorved indkomne indtægter ikke kan anvendes til nedbringelse af

udgifterne, vil udvalget finde det rigtigst, at museumscentralen etableres som en selvejende institution.

Under udvalgets arbejde er der imidlertid fra Dansk Kulturhistorisk Museumsforening stillet et konkret forslag om oprettelse af en sådan selvejende institution.

Institutionen, der er foreslået benævnt Dansk Museumstjeneste, påtænkes styret af de danske museumsorganisationer og af repræsentanter fra kunstforeninger, Det kgl. Bibliotek, filmbranchen og skolerne. Som sekretariat er foreslået sekretariatet for Danske museers Fællesråd.

Dansk Museumstjeneste agtes tillagt følgende opgaver:

- 1) at fremme distribution af vandreudstillingstilbud fra ind- og udland,
- 2) efter styrelsens forslag at yde produktionsstøtte til vandreudstillinger,
- 3) at distribuere pædagogisk materiale, der oparbejdes af landets museer, såsom kataloger, teksthefter, plakater, diasserier, film, lydbånd og efter styrelsens forslag at yde produktionsstøtte til fremstilling af sådant materiale,
- 4) at oparbejde billiggørende forsikringsordninger og transportordninger,
- 5) at skabe grundlaget for garantier for større udstillingsforetagender,
- 6) at indsamle tekniske oplysninger til brug for museerne,
- 7) og endelig at muliggøre samkøbsordninger for musealt inventar og materiel.

Det er foreslået, at museumstjenesten skal finansieres gennem bidrag fra de museer, som den bistår, og gennem statslige tilskud.

Eftersom den nævnte museumstjeneste eller museumscentral vil løse en fællesopgave for museerne på landsplan, vil det være nærliggende, at statens museumsnavn, i hvert fald i en kortere periode, foranlediger, at en del af bevillingen til løsning af museernes fællesopgaver ydes til denne museumstjeneste.

Udvalget tillægger institutionen stor betydning, fordi den på de nævnte områder, der i øvrigt ikke alene vedrører museernes formidlende virksomhed, vil kunne bevirke en rationalisering og bil-

liggørelse af museernes arbejde. Man finder det værdifuldt, at også kunstmuseerne kan drage nytte af institutionen, i hvilken sammenhæng man skal pege på, at den bør koordinere sit arbejde med udstillingssekretariatet, der i forvejen organiserer vandreudstillinger, ligesom institutionen bør søge kontakt til Danmarks Biblioteksforening, Bibliotekscentralen, Statens filmcentral, Arte og undervisningsministeriets landscentral for undervisningsmidler, hvorved en unødigt overlapning af arbejdsopgaverne kan andgås.

Udvalget vil ikke foreslå museumsstjernen tillagt den kompetence, der i Sverige er givet institutionen Riksutställningar. Denne institution har i Sverige givet anledning til kritik dels fra rigsantikvarembetet der, dels fra en række museer, fordi man finder, at kun museerne er i besiddelse af den faglige baggrund, der er fornøden ved tilrettelæggelsen af særudstillinger og vandreudstillinger. Man har endvidere henledt opmærksomheden på den nærliggende risiko for ensretning af udstillingsvirksomheden, som Riksutställningar indebærer.

KAPITEL 8. UDDANNELSE OG EFTERUDDANNELSE AF MUSEERNES PERSONALE.

Med udgangspunkt i det oplæg og arbejdsresultat vedrørende uddannelsesproblemer, som formuleredes på Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings arbejds møde på Hotel du Nord i Grenå den 21. - 23. januar 1972, og i afsnit af den svenske betænkning SOU 1973:5 (Museerna. Betänkande av 1965 års musei- och utställnings-sakkunniga) har udvalget drøftet, hvorledes en uddannelse og en efteruddannelse af personalet ved danske museer hensigtsmæssigt kunne tilrettelægges.

For de videnskabelige medarbejderes vedkommende vil en universitetsuddannelse fremdeles være grundlaget for den pågældendes ansættelse og virksomhed. De fagområder, der særligt tager sigte på musealt arbejde er arkæologi, etnologi og kunsthistorie, hvortil kommer visse naturvidenskabelige uddannelser som f.eks. zoologi, mineralogi, botanik o.a.

Konserveringspersonalets uddannelse, der hidtil har været meget forskelligartet og for en væsentlig dels vedkommende har fundet sted gennem volontør- og elevtjeneste på eksisterende konserveringsanstalter, er nu ved at blive formaliseret derved, at konservatorskolen - en statsinstitution med tilknytning til kunstakademiets maleri- og billedhuggerskoler - er blevet oprettet og har påbegyndt sin virksomhed i 1973 (jvf. betænkning nr. 525, 1969, om organisation af konserveringsvirksomheden ved museer, arkiver og biblioteker samt om oprettelse af en konservatorskole). På skolen uddannes såvel konservatorer og restauratorer som tekniske medarbejdere for disse.

Andre personalegrupper kan have en håndværksmæssig basisuddannelse eller en kontoruddannelse.

Det har imidlertid været følt som et savn, at f.eks. magistre og andet akademisk uddannet personale, der ansættes ved museerne, ofte kun har det kendskab til musealt arbejde, som de ved studenterarbejde eller igennem deres studier under uddannelsen måtte have erhvervet sig.

Ligesom magistre m.fl., der efter endt universitetsuddannelse ansættes ved de videnskabelige biblioteker, i en årrække har kunnet gennemgå særlige for dem tilrettelagte kurser på Danmarks Biblioteksskole og herigennem erhverve sig den mest fornødne biblioteksfaglige og -tekniske viden, vil det efter ud-

ft

\

VED

!

valgets opfattelse være særdeles ønskeligt, at videnskabeligt uddannede personer, der ønsker at gå museumsvejen, kan få en kort introduktion i "museologi".

En tilsvarende indføring i museernes arbejdsområde, metoder og teknik, vil være ønskelig også for andre personalegrupper, ikke mindst for det teknisk-administrative personale, og det er udvalgets opfattelse, at de forskellige personalegrupper med fordel vil kunne gennemgå samme kortvarige kurser for derigennem at bidrage til et smidigt samarbejde mellem de forskellige personaleenheder og tillige af hensyn til den økonomisk og praktisk mest hensigtsmæssige afvikling af kurserne.

Uddannelsen foreslås således tilrettelagt som relativt korte kurser med sigte på .såvel det videnskabeligt og fagligt uddannede personale som det teknisk-administrative personale. Det har været indgående drøftet, om man skal foreslå kurserne gjort obligatoriske for det videnskabeligt og fagligt uddannede personale således, at fast ansættelse var betinget af gennemgang af de her foreslåede kurser; man er imidlertid meget tilbage for en så rigoristisk formulering - også af tekniske grunde, idet prøvetiden for overenskomstansat personale er af få måneders varighed - og foreslår i stedet for, at det i de bestemmelser, der fra ministeriets side måtte blive udformet om uddannelsesspørgsmålet, udtales, at det i almindelighed forudsættes, at videnskabeligt og fagligt uddannet personale ved de af loven omfattede museer og ved statens museer i løbet af de første ansættelsesår gennemgår disse kurser.

For så vidt angår det teknisk-administrative personale foreslås det, at dette personale tilsvarende får adgang til at deltage i disse kurser i de tilfælde og i det omfang, hvori det ansættende museum finder det ønskeligt.

Med hensyn til kursernes art og omfang, deres placering og økonomi skal man anføre følgende:

Der foreslås tre former for museumskurser:

- 1) Overvejende teoretiske kurser (grundkursus og videregående kursus).
- 2) Praktiske kurser.
- 3) Kurser på fællesnordisk plan.

ad 1.

De teoretiske kurser foreslås opdelt i to kurser, hver af 14 dages varighed; det første foreslås tilrettelagt som et grundkursus, der er en generel introduktion til de arbejdsområder, den danske museumsverden omfatter. En arbejdsplan herfor findes side 239 .

Det andet kursus (emnekursus) skal i en mere uddybende form behandle en række delemner med relation til museernes arbejdsområder. Kurset opbygges efter tilvalgssystemet, således at den enkelte deltager efter samråd med det museum, hvorved han er ansat, kan vælge undervisning i maksimalt to emner - forudsat tilstrækkeligt deltagerantal.

Kurserne tager sigte på såvel det videnskabeligt eller fagligt uddannede personale som det teknisk-administrative personale, der er fast ansat ved museerne. Kurserne tager derimod ikke sigte på studerende og andre under uddannelse eller endnu ikke beskæftigede kandidater, som kun bør optages på kurserne i det omfang, der måtte være plads hertil.

Det forudsættes, at videnskabeligt og fagligt uddannet personale ved de af loven omfattede museer samt ved statens museer i løbet af de første ansættelsesår gennemgår de heromhandlede to kurser (grundkursus og emnekursus). Tilsvarende bør teknisk-administrativt personale ved de nævnte museer have adgang til at gennemgå disse kurser i de tilfælde og i det omfang, hvor den ansættende institution finder det ønskeligt.

Deltagelse i emnekurser forudsætter almindeligvis, at grundkursus er gennemgået.

Fortrinsret til optagelse har ansøgere, som har gennemgået det umiddelbart forinden afholdte grundkursus. Andre fastansatte museumsarbejdere, der søger efteruddannelse, kan optages i det omfang, pladsforholdene tillader det.

Emnekurserne kan være følgende:

- 1) Museernes administration.
- 2) Registrering.
- 3) Konservering: grundkursus. (Gennemføres i samarbejde med konservatorskolen).
- 4) Konservering: videregående kursus. (Gennemføres i samarbejde med konservatorskolen).

- 5) Formidling, med hovedvægten lagt på udstillingsvirksomhed.
- 6) Formidling, med hovedvægten lagt på undervisningsvirksomhed.
- 7) Formidling, videnskabelig journalistik, PR-virksomhed og reklame.

Ingen af kurserne afsluttes med eksamen, men kursusledelsen fastsætter, hvor mange kursustimer deltageren skal have været til stede for at opnå en attestations af, at han har gennemført kurset.

Af hensyn til budgettet for kurserne samt administrationen af disse vil det være mest hensigtsmæssigt, at både grundkurset og emnekurserne finder sted på samme tid og sted. Det vil sige, at deltagerne i et grundkursus først kan gennemgå emnekurserne året efter. Det foreslås, at kurserne afholdes i januar hvert år, et tidspunkt, hvor de fleste museer har bedst mulighed for at undvære personale. Kurserne bør afholdes som opholdskurser, hvilket vil indebære en mere intensiv udnyttelse af kursusperioden.

Kurserne bør afholdes på steder, hvor der i nærheden findes ca. fire forskellige museumstyper, hvorfor afholdelse på en kursus ejendom i hovedstadsområdet eller i nærheden af byer som Odense, Århus og Ålborg vil være det mest hensigtsmæssige.

Ledelsen af kurserne forestås af det foreslåede Statens Museumsnævn.

Som nævnt påtænkes grundkursus og emnekursus afholdt samtidig, hvilket foruden at indebære en forenkling af administrationen vil medføre en reduktion af udgifterne til lærere samt til kursusledelse m.v. og til leje af kursus ejendom.

Der kan opstilles følgende budget for museumskurserne:

Udgifter:

Lærerhonorarer (4 full-time lærere i 2 uger) ...	32.000 kr.
(vederlag pr. lærer pr. uge à 36 undervisningstimer: 4.000 kr.).	
Opholdsudgifter for disse (56 dage à 100 kr.) ..	5.600 kr.
Vederlag til kursusleder.....	1.500 kr.
Vederlag til kursussekretær.....	1.500 kr.
Opholdsudgifter for kursusleder og sekretær	2.800 kr.
Undervisningsmaterialer.....	10.000 kr.
Kørselsudgifter (busser til museumsbesøg m.v.) .	2.000 kr.
Overføres.....	55.400 kr.

overført	55.400kr.
Rejser	500 kr.
Repræsentation	1.500 kr.
Diverse og uforudsete udgifter	5.600 kr.
	lalt ... 63.000 kr.

Indtægter:

Tilskud fra museernes rådighedssum indtil 63.000 kr.

Det bemærkes herved, at den andel i kursusomkostningerne, der kan henføres til kursusdeltagere fra statens museer eller kommunale museer, der ikke oppebærer statstilskud, bør afholdes af vedkommende museum eller af en særkonto for kursusudgifter under Statens Museumsnævns budget; udgifter ved evt. fripladser afholdes af samme konto.

Opholdsafgiften samt eventuelle rejseudgifter for den enkelte deltager bør afholdes af deltagernes arbejdsgiver.

ad 2.

De hidtil afholdte kurser i Brandbjerg og Vester-Vedsted bør fortsætte i den nuværende form som overvejende praktiske kurser. De bør fortsat ledes og arrangeres af Dansk kulturhistorisk Museumsforening evt. i samarbejde med andre museumsforeninger. Udgiften ved disse kurser afholdes af kursusdeltagerne med støtte af statslige midler. Statsstøtten har i de senere år andraget omkring 50.000 kr. og bør formentlig fremdeles ydes med et beløb af mindst samme størrelse.

ad 5.

Udvalget har ikke kunnet tilslutte sig et forslag fra Den Rådgivende Komité for Almenkulturel Virksomhed under Sekretariatet for Nordisk kulturelt Samarbejde om, at der etableres en fælles-nordisk basisuddannelse, fordi den basale museumsuddannelse er afhængig af mange lokale forhold.

Man finder derimod, at der med fordel vil kunne etableres specialkurser, f.eks. kurser for museumspædagoger og kurser om registreringsproblemer på nordisk basis.

KAPITEL 9. DE STATSLIGE MUSEERS BISTANDSYDELSE TIL DE STATSANERKENDE MUSEER.

Udvalget har indgående drøftet samarbejdsforholdet mellem de statslige og de statsunderstøttede museer og har herunder specielt beskæftiget sig med spørgsmålet om de statslige museers bistandsydelse til de statsanerkendte museer. Det er et udtalt ønske også fra de statslige museer, at disse museer dels får bedre mulighed for at yde den bistand og rådgivning, der ofte er stort behov for på de mindre museer, og som normalt kun de statslige museer med deres omfattende sagkundskab og kostbare apparatur vil være i stand til at yde, dels i et nærmere afgrænset omfang forpligtes til at yde en sådan bistand.

En formaliseret forpligtelse for et statsligt museum til at yde andre museer bistand var for Nationalmuseets vedkommende indeholdt i undervisningsministeriets regler af 26. september 1941 vedrørende de statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske museer i provinsen, men er i den nu gældende lovgivning alene optaget i kunstmuseumsloven fra 1964, hvorefter konserveringsanstalten på Statens Museum for Kunst står til rådighed for de af loven omfattede museer i det omfang, disse ikke selv på betryggende måde kan varetage konserveringen af deres egne kunstværker (lovens § 4), nærmere vilkår for udførelsen af disse konserveringsarbejder er fastsat af ministeren for kulturelle anliggender i et regulativ af 13. december 1966.

Baggrunden for denne bestemmelse var ønsket om at afhjælpe det store konserveringsbehov på kunstmuseerne i provinsen, hvilket behov dels skyldtes utilstrækkelige opbevaringsforhold og vanskelige finansielle forhold del; manglen på egnede konservatorer.

Ordningen gennemførtes ved, at konserveringsantallet på Statens Museum for Kunst blev udvidet, idet museets budget blev forhøjet med i alt 92.000 kr., herunder ca. 32.000 kr. til aflønning af yderligere personale og 60.000 kr. til materialeforbrug og øget anskaffelse af teknisk apparatur. Det var herved forudsat, at merudgifterne delsvis skulle modsvares af indtægter fra museernes betaling for de udførte konserveringsarbejder, således at denne betaling dækkede de direkte løbende udgifter ved konserveringen; indtægterne blev for finansåret 1965-66 anslået til 30 - 35.000 kr.

Ved lovændringen i 1971 blev den nævnte; bestemmelse i kunst-

museumsloven ændret således, at også konserveringsanstalter ved andre kunstmuseer end Statens Museum for Kunst kunne yde de af kunstmuseumsloven omfattede museer konserveringsmæssig bistand. Begrundelsen herfor var det voksende behov for konservering samt den omstændighed, at der på Århus Kunstmuseum var etableret et konserveringsværksted, som i et vist omfang kunne aflaste den overbebyrdede konserveringsanstalt på Statens Museum for Kunst.

Nationalmuseets konserveringsanstalt har i en årrække på lignende måde påtaget sig konserveringsopgaver for andre museer, ligesom den har beskæftiget sig med bevaringen af kalkmalerier og inventaret i de danske kirker.

Denne virksomhed har imidlertid ikke været formaliseret, men hviler på en mangeårig praksis, der må ses i sammenhæng med, at kun de færreste kulturhistoriske museer er i stand til selv at påtage sig komplicerede konserveringsarbejder. Konserveringsvirksomheden er finansieret ved, at der for hvert arbejde er udskrevet en regning, der omfatter såvel den arbejds løn som de materialer m.v., der er medgået til det pågældende arbejde. Hvor en nøjagtig beregning af materialeforbruget i enkelte tilfælde ikke har været mulig, har regningen været tillagt et beløb svarende til 10 pct. af arbejds lønnen ved det pågældende arbejde.

Det er udvalgets opfattelse, at de her omhandlede ordninger bør udvides, således at konserveringsanstalterne på Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet principielt stilles til rådighed for de statsanerkendte museer.

Denne principielle bistandsforpligtelse bør imidlertid ikke kun gælde på konserveringsområdet, men også på andre museale arbejdsområder. Endelig finder udvalget, at disse forpligtelser tillige bør pålægges andre statslige museer end de her nævnte, dels de andre statsmuseer under ministeriet for kulturelle anliggenders område, dels statsmuseerne under andre ministeriers ressort, således navnlig de under undervisningsministeriet henhørende museer.

Disse forpligtelser for de statslige museer bør imidlertid ikke være absolutte. De statsanerkendte museer bør i så vidt et omfang, dette er muligt, selv søge at løse deres egne opgaver eventuelt i et samarbejde med andre statsanerkendte museer. Man skal her henviser til udvalgets forslag om, at der af amsmuseumsnavnernes midler bør kunne ydes støtte til oprettelse og drift af mindre konserveringsanstalter, ligesom man for så vidt angår konservering af kunst-

værker henviser til den foreslåede arbejdsdeling mellem Statens Museum for Kunst og konserveringsanstalten på Århus kunstmuseum, jfr. afsnittet om specialmuseerne m.v., side 133.

På de områder, hvor de statsanerkendte museer ikke selv er i stand til at udføre givne museumsfaglige opgaver, og ej heller mener at kunne opnå fornøden faglig bistand til løsning af sådanne opgaver fra et andet statsanerkendt museum, bør de statslige museers bistand kunne søges. Udvalget er veget tilbage fra at foreslå, at der pålægges de statslige museer en klart defineret forpligtelse til at bistå de statsanerkendte museer, idet. forudsætningen herfor ville være, at der kunne tilsikres statsmuseerne de fornødne bevillinger og det fornødne personale til sådanne opgavers løsning. Omfanget af den bistand, der ydes de statsanerkendte museer, må derfor afhænge af en samlet prioritering af de statslige museers arbejdsopgaver, hvori imidlertid også løsningen af visse opgaver for de statsanerkendte museer må indgå.

Ydelse af mere omfattende bistand til de statsanerkendte museer end konsultativ virksomhed nødvendiggør efter udvalgets opfattelse, at der afkræves en betaling for den ydede assistance. Dette vil særligt være aktuelt på konserveringsområdet, hvor der som nævnt allerede er etableret en - omend ikke tilstrækkelig - ordning for kunstmuseerne. Bevillingerne til de statslige museer har som nævnt været genstand for nedskæringer i de senere år, og en forpligtelse for disse museer til at konservere kunstværker og museumsgenstande, som de statsanerkendte museer ikke selv kan konservere eller få konservere! på anden vis, vil nødvendiggøre, at der ydes en realistisk betaling i hvert fald til dækning af de omkostninger, der direkte er forbundet med konserveringen, f.eks. udgifter til materialer og lørmingsudgifter til medvirkende personale, der efter udvalgets opfattelse i videre omfang end hidtil bør kunne ansættes af det statslige museum fortrinsvis eller udelukkende med henblik på varetagelse af opgaver for andre museer.

For statsvirksomhedernes budgetlægning gælder imidlertid det såkaldte bruttoprincip, hvorefter dispositioner, der indebærer både afholdelse af udgifter og oppebørsel af indtægter, kræver såvel udgifts- som indtægtsbevilling. Kun udgiftsbevillingen er bestemmende for institutionens budgetramme; indtægter indgår i statskassen og kan ikke kompensere institutionens udgifter.

Fra dette bruttoprincip gælder dog den undtagelse, at en

statsinstitutions arbejdsydelser vil kunne betragtes som "rekvireret arbejde", d.v.s. at institutionen kan afholde de merudgifter, der er en direkte følge af, at rekvisitionernes omfang nødvendigvis gør en overskridelse af det udgiftsbeløb, der er opført på finansloven. Det er dog herved forudsat, at der ydes fuld indtægtsdækning for de afholdte merudgifter. Ved denne ordning kan altså merindtægter modsvare merudgifter, og såvel merudgifterne som merindtægterne kan opføres på de årlige tillægsbevillingslove.

Det er udvalget bekendt, at ministeriet for kulturelle anliggender i sommeren 1974 har anmodet om finansministeriets tilslutning til, at de på Nationalmuseets konserveringsanstalt udførte arbejder for andre museer og for kirkerne bevillingsteknisk betragtes som rekvireret arbejde, hvorved såvel indtægter som udgifter optages på Nationalmuseets driftsbudget. Det nævnte forslag er af ministeriet for kulturelle anliggender stillet som en teknisk korrektion af museets rammebevilling og personaleloft, hvorved den foreslåede udvidelse af disse ikke vil belaste museets øvrige budget. Nationalmuseet har anslået, at omfanget af den rekvirerede virksomhed i finansåret 1974-75 vil andrage ca. 1 mill. kr.

Finansministeriet har i efteråret 1974 godkendt det omhandlede forslag med virkning fra 1. april 1974.

Udvalget finder det hensigtsmæssigt, at alle statslige museer får en generel mulighed for at løse konserverings- og andre større opgaver for de statsanerkendte museer under iagttagelse af ovennævnte bevillingsprincip. Dette vil under alle omstændigheder være nødvendigt i sager af mere omfattende karakter. De nærmere vilkår for de statslige museers bistand bør fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender i et cirkulære.

De ressortmæssige forhold for de statslige museer behøver ikke at være til hinder for den heromhandlede bistandsydelse til de statsanerkendte museer.

Udvalget har brevvekslet om disse spørgsmål med undervisningsministeriet og med et udvalg vedrørende universitetsmuseernes forhold, nedsat den 29. november 1972 af Københavns Universitet, og har tillige haft et møde med dette udvalg. Såvel undervisningsministeriet som det nævnte udvalg har tilsluttet sig nærværende udvalgs forslag om, at de statslige museer bør forpligtes over for de statsanerkendte museer på den her anførte måde, idet man tillige har erklæret sig enig i nærværende udvalgs forslag om, at de

nærmere vilkår for ydelse af bistand først fastlægges efter forhandling med universiteterne og undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet har tillige taget forbehold med hensyn til henlæggelsen af nye udgiftskrævende opgaver til de under dette ministerium henhørende statslige museer.

Udvalget er opmærksom på, at især konserveringsomkostningerne for det enkelte statsanerkendte museum kan overstige dettes økonomiske evne, hvilket kan vanskeliggøre opfyldelsen af ovennævnte bevillingsprincip, der forudsætter fuld dækning for merudgifterne. Man skal dog pege på, at udvalget har foreslået, at der på de årlige finanslove opføres en bevilling til løsning af konserveringsopgaver og museumstekniske forbedringer på de statsanerkendte museer, og at der af denne vil kunne ydes tilskud til de museer, som ikke selv er i stand til at dække udgifterne ved sådanne arbejder, udført på de statslige museer eller med omfattende bistand herfra.

KAPITEL 10. VARETAGELSEN AF DE ANTIKVARISKE OPGAVER M.V.

Medens det i museumsloven vil kunne bestemmes, at de tilskudsnydende museer hver inden for deres arbejdsområde har pligt til at samarbejde med Nationalmuseet om indsamling og undersøgelsesarbejder - en samarbejdsforpligtelse, der i og for sig ligger i sagens natur og som uden hertil sigtende lovbestemmelser har været praktiseret i vidt omfang - kan de nærmere regler for samarbejdet mellem de af loven omfattede museer og Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning ikke fastsættes i museumsloven. Ligeledes er samarbejdsrelationerne mellem Nationalmuseet og Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning denne lov uvedkommende. I den foreslåede museumslov kan der for så vidt angår den under miljøministeriet henhørende lovgivning alene pålægges lokalmuseerne en forpligtelse til, i det omfang, hvori det er foreneligt med deres øvrige virksomhed, at stå til rådighed for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af de antikvariske opgaver; de nærmere regler for samarbejdets gennemførelse, herunder om de organer, der skal varetage administrationen af den under miljøministeriet henhørende antikvariske lovgivning, må udfærdiges af dette ministerium, antagelig mest hensigtsmæssigt ved en revision af Naturfredningsloven.

Da de af loven omfattede, kulturhistoriske museer imidlertid har interesser og forpligtelser fælles med Nationalmuseets danske afdelinger og i deres antikvariske virksomhed er afhængig af dispositioner, der træffes af Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning ligesom denne institution i væsentlige dele af sin virksomhed er afhængig af de kulturhistoriske museers indberetninger og medvirken til undersøgelser, finder udvalget det ønskeligt, at der uafhængigt af museumslovens øvrige administrative organer nedsættes et organ, der på den ene eller den anden måde kan formidle et samarbejde mellem de forskellige institutioner, som for offentlige midler udfører antikvarisk arbejde.

Tanken om etablering af et sådant organ er ikke af ny dato. Allerede i den i 1972 afgivne beretning vedrørende en ændret struktur for Nationalmuseet og Rigsantikvarembetet fremsattes forslag til et råd, der tænktes betegnet "Antikvarisk Forskningsråd". Rådet skulle efter dette forslag bestå af: rigsantikvaren (formand), 1 repræsentant for Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning, 3 repræsentanter for Nationalmuseet (repræsenterende 1., 2. og 3. af-

delings fagområder), 1 repræsentant for Forhistorisk Museum, 2 repræsentanter, udpeget af Dansk kulturhistorisk Museumsforening, samt 1 repræsentant for hvert af de tre universiteter. Antikvarisk Forskningsråd skulle være konsultativt for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af bestemmelserne i Naturfredningslovens kap. VII og af lovgivningen om danefæ samt ved fordelingen af fund. Rådet skulle endvidere have til opgave at virke for koordinering og fordeling af større udgravningsarbejder.

Medlemmer af udvalget har imidlertid også overvejet en anden mulighed for styring af den antikvariske virksomhed. Det er således foreslået at oprette et administrativt organ med beslutningskompetence, kaldet "Statens antikvariske Nævn" og at affatte de hertil sigtende lovbestemmelser således:

"g 0.

De af loven omfattede museer har indenfor deres arbejdsområde efter regler fastsat i det i stk. 2 omtalte Statens antikvariske Nævn, pligt til at samarbejde med Nationalmuseet om indsamling og undersøgelse, ligesom de i det omfang, det er foreneligt med deres øvrige virksomhed, skal stå til rådighed for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af den under denne hørende antikvariske lovgivning.

Stk. 2.

Til administration af de i stk. 1 nævnte opgaver oprettes et Statens antikvariske Nævn på 9 medlemmer, nemlig Rigsantikvaren, der tillige er nævnets formand, 3 medlemmer udpeget af Nationalmuseet, repræsenterende 1., 2. og 3. afdelings fagområder, 3 medlemmer valgt af amtsmuseumsnævne i blandt museernes fagligt uddannede medarbejdere og 2 medlemmer, udpeget af ministeren for kulturelle anliggender som repræsentanter for universiteternes arkæologisk, etnologisk eller historisk uddannede medarbejdere.

Stk. 3.

Nævnets medlemmer og suppleanter for disse beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender for 4 år ad gangen, begyndende 6 måneder efter hver ny kommunal valg-periodes påbegyndelse. Nævnet vælger blandt sine medlemmer en næstformand. Ministeren fastsætter efter indstilling fra nævnet en forretningsorden for dette.

Stk. 4.

Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning fungerer som sekretariat for nævnet.

§ 00.

Statens antikvariske Nævn har til opgave

- a) at samordne det antikvariske arbejde på landsplan,
- b) at formulere principper for indsamling og undersøgelse samt at fordele arbejdsopgaver,
- c) at udarbejde regler for centrale registre og arkiver,
- d) at varetage administrationen af den del af den antikvariske lovgivning, der vedrører museerne,
- e) at fordele det fundmateriale, der i medfør af den antikvariske lovgivning afgives til staten.

Stk. 2.

Statens antikvariske Nævn skal efter anmodning af vedkommende ministre udtale sig om sager af principiel betydning for museerne, ligesom nævnet af egen drift kan gøre indstilling om sådanne spørgsmål."

Der er således i udvalget delte opfattelser af, hvordan varetagelsen af de antikvariske opgaver og museernes eventuelle medvirken ved administrationen af Naturfredningsloven og andre under rigsantikvaren hørende love mest hensigtsmæssigt kan finde sted. Flere medlemmer har givet udtryk for beklagelse over, at nært samhørende opgaver i forbindelse med den antikvariske virksomhed ved Naturfredningsloven i 1970 er blevet henlagt til forskellige administrative organer, en ressortopdeling, der kræver etablering af effektive samarbejdsorganer og koordineret lovgivning, især efter at sagsområdet i september 1973 ved henlæggelsen af kulturministeriets 4. kontor (fredningskontoret) til miljøministeriet henhører under to forskellige ministerier.

Dette forhold, den ressortmæssige opdeling af sagsområdet på to ministerier, bevirker imidlertid, at der ikke i det forslag til lov om statstilskud til museer m.v., som ministeren for kulturelle anliggender fremsætter, kan indeholdes nærmere regler om administrationen af de antikvariske opgaver, som henhører under miljøministeriets område.

Udvalget skal derfor indskrænke sig til at foreslå, at der med hjemmel i museumsloven nedsættes et udvalg, der kan betegnes "Det antikvariske udvalg". Udvalget kan sammensættes af følgende 12 medlemmer:

3 udpeges af Nationalmuseet, repræsenterende 1., 2. og 3. afdelings fagområder, 1 udpeges af Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning, 1 udpeges af Forhistorisk Museum på Moesgård, 4 vælges af amtsmuseumsnævnene blandt disses fagligt uddannede medlemmer og 3 udpeges af ministeren for kulturelle anliggender blandt universiteternes arkæologisk, etnologisk eller historisk uddannede medarbejdere.

Udvalget har som konsultativt organ for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af den antikvariske lovgivning til opgave at samordne det antikvariske arbejde på landsplan ved bl.a.:

- a) at formulere principper for indsamling og undersøgelse samt fordeling af arbejdsopgaver,
- b) at udarbejde regler for ajourføring af centrale registre og arkiver,
- c) at formulere principforslag med hensyn til administrationen af den del af den antikvariske lovgivning, der vedrører museerne, samt
- d) at bistå ved fordelingen af det fundmateriale, der i medfør af den antikvariske lovgivning afgives til staten.

Dette udvalg har således med hensyn til sammensætning og kompetence en væsentlig lighed med det foran nævnte "Antikvariske Forskningsråd", idet man blot i nærværende sammenhæng har fundet det ønskeligt at forøge de statsunderstøttede museers repræsentation i det rådgivende organ og at pålægge det udvidede forpligtelser med hensyn til en koordinering af museernes antikvariske fællesopgaver.

Det er under udvalgets drøftelser af enkelte medlemmer gjort gældende, at det foreslåede permanente udvalg ikke bør drøfte de afgørelser, rigsantikvaren skal træffe i henhold til naturfredningsloven, idet et udvalg nedsat med henblik herpå burde nedsættes af miljøministeriet eventuelt i forbindelse med en revision af naturfredningsloven.

Et flertal af medlemmerne deler ikke dette synspunkt, idet man ikke i de nævnte ressortmæssige forhold ser noget til hinder

for, at det foreslåede rådgivende udvalg bistår rigsantikvaren i sager, der vedrører de af loven omfattede museers forpligtelser i forhold til Nationalmuseet og rigsantikvaren.

Det tilføjes, at udvalget under de stedfundne drøftelser har erfaret, at der for tiden finder overvejelser sted i miljøministeriet om dettes fremtidige opbygning, og at der i forbindelse hermed vil blive taget stilling til, hvordan fredningslovgivningens administration mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægges. Miljøministeriet har i denne sammenhæng overfor kulturministeriet givet udtryk for, at man vil vende tilbage til dette spørgsmål, når de nævnte overvejelser er længere fremme.

Udvalget tillægger dette tilsagn stor betydning og skal indtrængende henstille, at der føres forhandlinger mellem kulturministeriet og miljøministeriet med henblik på, at der ved en kommende ændring af naturfredningsloven indføres bestemmelser i denne lov, der tilsikrer varetagelsen af samtlige antikvariske opgaver i det nærmest mulige samarbejde mellem rigsantikvarembetet, herunder Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning, og landets kulturhistoriske museer. Et sådant samarbejde er ikke blot begrundet historisk og gennem lang tradition, men må simpelt hen opfattes som en nødvendighed, eftersom opgaverne er i den grad integrerede, at deres løsning forudsætter et udbygget og formaliseret samarbejde mellem rigsantikvar og museer.

KAPITEL 11. MUSEERNES FINANSIERING.

11.1. Indledning.

Som nærmere beskrevet i kapitel I har finansieringen af lokalmuseerne og andre tilskudsnydende museer landet over stedse i første række været baseret på tilskud fra stedlig side.

I provinsmuseumsnævnets betænkning om en ny-ordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold (nr. 152 af 1956) fremhæves det således, at nævnet ved sine overvejelser har taget sit udgangspunkt i den betragtning, at det bærende økonomiske grundlag for disse museer som følge af deres overvejende lokale karakter også fremtidig bør tilvejebringes fra lokal side.

Statens tilskud bør efter nævnets opfattelse ydes i et givet forhold til visse af de fra lokal side ydede tilskud; kun faste tilskud fra kommuner og amter bør indgå i beregningsgrundlaget og kun med visse yderligere begrænsninger.

Tilsvarende betragtninger ligger til grund for bestemmelserne om de kulturhistoriske lokalmuseers tilskudsforhold i lov nr. 166 af 7. juni 1958 og for tilskudsbestemmelserne i de to nugældende museumslove, jfr. lovbekendtgørelse nr. 350 og nr. 351 af 21. juli 1971 om henholdsvis lov om statstilskud til kulturhistoriske museer og lov om statstilskud til kunstmuseer. Begrebets "faste stedlige tilskud" nu defineret noget mere moderat og omfatter således også faste tilskud fra andre end kommuner og amter.

11.2. Muligheden for anvendelse af bloktilskud på museumsområdet.

Udvalget har indgående drøftet, om statens driftstilskud til de enkelte museer fortsat bør være afhængigt af de lokale tilskud til disse, eller om statstilskuddet mere hensigtsmæssigt kunne ydes på anden måde. Man har især overvejet, om statens støtte til museerne fremtidig ville kunne ydes i henhold til lovgivningen om generelle tilskud efter objektive kriterier (bloktilskud).

Dette tilskudssystem blev indført ved lov nr. 294 af 9. juni 1971 om ændring af forskellige lovbestemmelser om tilskud til og udligning imellem kommunerne. Tilskudssystemet er udarbejdet på en sådan måde, at det skulle kunne anvendes til at afløse for-

skellige specielle tilskud samt til at modvirke finansielle skævheder som følge af fremtidige ændringer i opgavefordelingen mellem staten og kommunerne.

Det centrale i systemet er kommunernes udgiftsbehovstal, der angiver, hvor stor en andel af et samlet tilskud fra staten til kommunerne, der tilfalder den enkelte kommune. Dette afgøres ud fra en række kriterier (folketal, aldersfordeling, vejlængde, areal).

Statens tilskud til de forskellige opgaver beregnes således for de områders vedkommende, der ved ændringer af gældende love henføres under bloktilskudsordningen, efter de ovennævnte kriterier, ikke som en andel af kommunens udgifter til den pågældende opgave, og det udbetales under eet til kommunerne, der med den herefter bevilgede samlede statsstøtte selv foretager fordelingen af midlerne til de forskellige formål.

Der tillægges således ved denne nyordning, som allerede er gennemført for visse områders vedkommende ¹, kommunerne en væsentlig øget dispositionsfrihed, idet den enkelte kommunalbestyrelse kan afsætte midler til de enkelte opgaver i den prioritetsorden, som den selv måtte fastsætte - dog skal de mindstekrav, der fastsættes i de enkelte særlove, naturligvis opfyldes.

Ordningen frembyder derfor betænkeligheder for så vidt angår opgaver, som kommunerne ikke har nogen forpligtelse til at løse. Medens bloktilskudsordningen kan anvendes for områder som f.eks. vejlovgivningen, skole- og bibliotekslovgivningen, vil den ikke umiddelbart være anvendelig på et område som museumsstøtten. Det er jo en frivillig sag, om en kommune vil støtte museer inden for dens område. Et tilsagn i museumslovgivningen om, at staten vil yde et tilskud, der sættes i et givet forhold **til**, hvad der ydes fra kommunen, vil således kunne indgå på en positiv måde i kommunens overvejelser om, hvorvidt den vil bevilge tilskud til et eller flere museer i kommunen.

Museernes spredte og uensartede geografiske placering og deres forskellige museumsfaglige standard gør det ønskeligt, at der i museumslovgivningen gives regler om statsanerkendelse og statstilskud samt institueres visse koordinerende organer, herunder et centralt statsligt organ med visse i loven fastlagte beføjelser x) f.eks. vejområdet. Med virkning fra den 1. april 1975 bortfalder sygehusrefusionen, sygesikringsrefusionen og lærerlønningsrefusionen, og statens tilskud ydes herefter i form af bloktilskud.

og forpligtelser, der især tager sigte på at samordne landets museumsvesen og rådgive ministeriet med hensyn til principielle museumsspørgsmål. Når henses hertil forekommer en så vidtgående decentralisering af museumsadministrationen, som overgangen til tilskud efter objektive kriterier ville indebære, ikke gennemførlig for dette områdes vedkommende.

Udvalget skal i denne sammenhæng påpege, at den foreslåede tilskudsordning til amtsmuseumsnavnene betyder en ikke uvæsentlig decentralisering af administrationen af museumsvesenet.

11.3. Udvalgets forslag vedrørende statens direkte tilskud til museerne.

Udvalget finder således, at det hidtil gældende tilskudsprincip, hvorefter statstilskud helt eller delvis skal modsvares af lokale tilskud bør opretholdes som en væsentlig bestanddel af en ny tilskudsordning. Museerne bør fremdeles - før de opnår statsanerkendelse - selv tilvejebringe både samlinger og egnede bygninger til disse samt sikre sig lokale eller andre ikke-statslige tilskud.

Udvalget har overvejet, hvorvidt statstilskuddet - som hidtil - kun skulle kunne udløses på grundlag af faste stedlige tilskud (for specialmuseernes vedkommende: faste, ikke-statslige tilskud), eller om man kan modificere disse betingelser. Det har ved den daglige administration af de gældende tilskudsregler nu og da voldt de myndigheder (tilsynet og nævnet), der beregner statstilskuddet, nogen vanskelighed at sondre mellem faste og ikke faste tilskud (f.eks. tilskud fra venneforeninger), men reglen har dog under de gældende love været nødvendig for at undgå, at - eventuelt betydelige - engangsydelser uden videre skulle kunne udløse tilsvarende statstilskud.

Det af udvalget foreslåede ændrede tilskudssystem, der ikke går ud fra et givet "basisår" som udgangspunkt for beregningen af det maksimale statstilskud men instituerer en ny ordning, hvorefter statstilskuddet ikke kan stige mere end 151 i forhold til tilskuddet i det nærmest foregående år ("rullende basisår") muliggør imidlertid, at kravet om, at kun "faste" stedlige tilskud udløser statstilskud til de kulturhistoriske museer og kunstmuseerne skønnes at kunne opgives. Når udsvinget i statstilskuddet med sikkerhed vides ikke at kunne overstige 151 årligt, vil uønskede "spring"

i statsudgifterne til dette formål ikke kunne forekomme - og omvendt vil det kunne virke stimulerende på tilskudsydelser fra anden side til en bestemt afgrænset opgave, at et sådant tilskud inden for den givne begrænsning vil kunne udløse et tilsvarende statstilskud.

Ligeledes skal udvalget foreslå, at kravet om, at de nævnte tilskud skal hidrøre fra stedlig side (typisk den pågældende kommune), opgives. Ligesom det allerede efter den gældende lov er tilstrækkeligt for opnåelse af statstilskud til et anerkendt specialmuseum, at museet har opnået tilsvarende ikke-statslige tilskud, bør det også for de af loven omfattede almindelige kulturhistoriske museer og kunstmuseer være fyldestgørende, at museet enten fra stedlig side - kommunen, amtet, venneforeningen - eller fra fonds eller andre tilskudsydere opnår en støtte. Uanset en sådan smidiggørelse af bestemmelsen, vil tilskud fra den pågældende kommune også under nyordningen i langt de fleste tilfælde være den nødvendige basis for museets eksistens.

Derimod finder man, at de gældende regler om, at tilskud til leje af lokaler, til hoveddistandsættelser og tekniske installationer, forrentning og afskrivning ikke udløser statstilskud, bør opretholdes.

Udvalget deler det synspunkt, som allerede provinsmuseumsnævnet i sin ovennævnte, i 1956 afgivne betænkning om en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold gav udtryk for (betænkning nr. 152, 1956, kapitel 5), nemlig at "det væsentlige initiativ med hensyn til støtte til lokalmuseerne må påhvile området selv", og at man må "lægge vægt på, at lokalmuseerne i princippet får lige vilkår"; dette indebærer bl.a., at udgifter til husleje og til tilvejebringelse og hoveddistandsættelse af lokaler samt forrentning og afskrivning ikke kan henregnes til de tilskud, der udløser statstilskud. Man undgår herved samtidig en omfattende beregningsadministration med ansættelse af lejeværdier af lokaler i egen bygning m.v., og understreger, at en overvejende indsats fra stedlig side netop må være at tilvejebringe egnede lokaler til museet.

Statstilskuddet bør fortsat kun ydes til museernes egentlige driftsudgifter. Til anlægsudgifter bør der dog som hidtil ved bevilling på finanslov i særlige tilfælde kunne opnås en statsstøtte; ifølge praksis kan der være spørgsmål om bevilling af rente-og

afdragsfrie lån til byggearbejder til en betydelig samlet anlægsudgift, hvoraf museet selv har tilvejebragt de to tredjedele. Sådanne særbevillinger må forventes også i fremtiden at have undtagelsens karakter.

Statens driftstilskud til museerne har hidtil været beregnet efter finansårets slutning på grundlag af reviderede regnskaber for det pågældende finansår. En del museer - ikke mindst de kommunale museer - har i de senere år haft vanskeligheder ved at udarbejde endelige regnskaber ved udgangen af det finansår, i hvilket statens driftstilskud er kommet til udbetaling. Dette har medført, at de tilsynsførende myndigheder, Statens Kunstmuseumsnævn, Statens Lokalmuseumstilsyn og rigsantikvaren, har haft kort tid til at gennemgå regnskaberne, hvilket - som også anført i 2. revisionsdepartements beretning for finansåret 1972-73 - har kunnet medføre mangelfuld gennemgang af regnskaberne med deraf følgende fejlagtig beregning af statens tilskud.

På grund af den sene fremsendelse af regnskaberne, som danner grundlag for statens beregning af tilskud, har en række museer benyttet sig af den i museumslovene hjemlede mulighed til at opnå et forskud på statstilskuddet på grundlag af et godkendt budget.

Af disse grunde finder udvalget ikke, at der fortsat er grund til at opretholde de gældende regler om beregning af statstilskuddet på grundlag af reviderede regnskaber for det senest afsluttede finansår, men foreslår, at statens driftstilskud beregnes på grundlag af museernes budgetter for det løbende finansår i det omfang, hvori dette budget er godkendt af Statens Museumsnævn; endelig regulering af tilskuddene finder under den foreslåede ordning sted på grundlag af et af Statens Museumsnævn godkendt årsregnskab.

Udvalget skal fremhæve, at en sådan beregningsmåde ikke vil medføre merudgifter for staten, ikke mindst på grund af den foreslåede regel om, at statens tilskud til hvert museum ikke kan stige med mere end en i loven fastsat procentdel (15%) af statens tilskud, ydet i forrige finansår.

Udvalget tillægger det endvidere nogen vægt, at den foreslåede bestemmelse om, at specialmuseer og andre museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset, kan få bevilget et særligt driftstilskud udover det ordinære driftstilskud - jfr. nærmere herom side 103 ff forudsætter, at særtilskuddet beregnes på grundlag af et budget for den pågældende institution, og en

beregning af statens samlede tilskud til sådanne museer ville i nogen grad kompliceres ved, at det ordinære statstilskud skulle beregnes på grundlag af et regnskab for det afvigte finansår og særtilskuddet på grundlag af et budget for det pågældende finansår.

I kunstmuseumsloven fra 1964 blev tilskudsbestemmelsen udformet således, at statens tilskud til de enkelte museers drift og kunstindekøb udgør 100% af de tilskudsberettigende stedlige tilskud, dog at beløbet, såfremt dette udgør mere end 15.000 kr., ikke kan overstige 125% af det tilsvarende stedlige tilskud i regnskabsåret 1962-63 (det såkaldte basisår).

Ved lovændringen i 1969 blev beløbet på 15.000 kr. forhøjet til 20.000 kr., og basisåret blev ændret til 1967-68; herudover maksimerede man statens tilskud til hvert museum til ialt 200.000 kr. Tilsvarende bestemmelser blev fastsat for de kulturhistoriske museers vedkommende ved revisionen i 1969 af loven om statstilskud til kulturhistoriske lokalmuseer.

Ved ændringen af museumslovene i 1971 blev basisåret ændret fra 1967-68 til 1969-70. Herudover fandt der ingen ændringer sted af tilskudsmæssig karakter, bortset fra at specialmuseerne fik mulighed for at blive statsanerkendte i henhold til loven om statstilskud til kulturhistoriske lokalmuseer, hvis titel herefter blev ændret til lov om statstilskud til kulturhistoriske museer.

Udvalget har indgående drøftet mulighederne for at etablere en mere hensigtsmæssig tilskudsordning for museerne og samtidig fastlægge bestemmelserne herom i én lov, der skulle træde i stedet for de to nugældende, næsten parallelle museumslove. Ikke mindst er en ændring af de gældende bestemmelser om, at statstilskuddet ikke kan overstige en given procent (125%) af tilskuddet, ydet i et i loven fastsat finansår (basisåret) stærkt påkrævet.

Som ovenfor anført var det allerede i 1969-loven (for kunstmuseernes vedkommende fra 1964-loven) forudsat, at der ved regelmæssige revisioner af loven skulle foretages ændringer af basisåret, således at der ydedes i al fald en vis kompensation for stedfundne løn- og prisstigninger og for at muliggøre en forøgelse af museernes aktivitetsniveau. At sådanne lovændringer i de seneste år - siden 1971 - ikke har kunnet gennemføres, hvorfor statstilskuddet fremdeles baseres på tilskud, ydet i finansåret 1969-70, har været en så alvorlig hindring for museernes trivsel, at

det for udvalget er klart, at forslaget til en ny museumslov ikke bør indeholde nogen bestemmelse om et fikseret "basisår"; dette må erstattes af en mere smidig regel, der tilgodeser kravet om en begrænsning af statens udgifter, en regel der tillige muliggør, at statens maksimale årlige udgifter på dette område kan forudberegnes.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om statens tilskud, som det hidtil har været tilfældet, indenfor de nævnte maksimeringsbestemmelser, fortsat bør ydes med 1001 af de ikke-statslige tilskud eller eventuelt med en lavere procent, efter at også de foreslåede amtsmuseumsnavn kan yde tilskud, der delvis hidrører fra statskassen. Endelig har man overvejet, om den ved 1969-lovene indførte absolutte maksimering af statens tilskud til hvert museum på 200.000 kr. burde søges dels forhøjet, dels ændret, således at også det absolutte maksimumstilskud pristalsreguleres.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at det maksimale statsstilskud på 200.000 kr. pr. 31. marts 1970 blev ydet til 4 museer, pr. 31. marts 1972 til 8 museer og pr. 31. marts 1974 til 10 museer.

Endvidere bemærkes, at yderligere 25 museer pr. 31. marts 1972 modtog maksimum i tilskud som følge af reglen om, at statstilskuddet ikke kunne overstige 1251 af tilskuddene, ydet i 1969-70, og at det tilsvarende antal museer pr. 31. marts 1974 udgjorde 63.

Udvalget erkender, at den statsfinansielle situation nødvendiggør en vis tilbageholdenhed med hensyn til fremsættelse af ønsker om væsentligt forøgede bevillinger til museerne. Begrundet i den foreslåede samlede nyordning af tilskudssystemet skal udvalget foreslå, at statens tilskud ikke fortsat ydes med 100% af de ikke-statslige tilskud - indenfor visse maksimeringsgrænser - idet man tillægger den af udvalget foreslåede ordning, hvorefter en del af tilskuddet til museer fremtidig ydes af de foreslåede amtsmuseumsnavn, stor betydning; denne ordning vil ifølge udvalgets forslag indebære visse nye udgifter også for staten.

Statens direkte tilskud til det enkelte statsanerkendte museum vil herefter - også i betragtning af, at den hidtidige ordning med et lovfæstet basisår som udgangspunkt for tilskudsberegningen foreslås ophævet - efter udvalgets opfattelse kunne fastsættes til mindre end 1001 af de ikke-statslige tilskud.

Forudsat at statstilskuddet efter lovforslagets ophøjelse til lov beregnes på grundlag af budgettet for det løbende finansår - formentlig første gang for finansåret 1976-77 - vil udvalget finde det rimeligt, at statstilskuddet fastsættes til $\frac{2}{3}$ (eller 66 $\frac{2}{31}$) af de ikke-statslige tilskud, maksimeret efter ovennævnte regler.

Man har udarbejdet oversigter over, hvad statens tilskud ville andrage, for så vidt det ydes med 66 $\frac{2}{3}\%$ af de ikke-statslige tilskud i finansåret 1974-75, ligesom man har foretaget en beregning af, hvad statstilskuddet ville andrage, dersom tilskuddet ydes med 75%.

Det vil ses af oversigterne i bilag I 1-2 at en tilskudsprocent på 75 umiddelbart ville forøge statens samlede direkte tilskud i forhold til 1974-75 med 2.118.975 kr., og tilskuddet ville ialt andrage 9.166.683 kr.

Udvalget vil imidlertid som nævnt foreslå, at statstilskuddet fastsættes til 66 $\frac{2}{3}\%$ og ikke til 75% af de ikke-statslige tilskud, når henses til de øvrige af udvalget stillede forslag om etablering af amtsmuseumsnævn, nye tilskud til visse specialmuseer og andre museer, hvis virkeområde ikke er lokalt begrænset. Disse forslag anser udvalget for meget væsentlige, idet man herved vil opnå en større smidighed i tilskudsordningen og større mulighed for at føre en museumspolitik, der fremmer de særligt værdifulde og aktive museer.

Den foreslåede tilskudsprocent på 66 $\frac{2}{3}\%$ ville i finansåret 1974-75 forøge statstilskuddet med 1.584.273 kr., og det samlede direkte tilskud vil andrage ialt 8.631.981 kr. Der er dog store udsving i tilskuddet for de enkelte museer. Det bemærkes herved, at den på finansloven for finansåret 1974-75 opførte dispositions-sum på 600.000 kr. til støtte af de kunstmuseer og kulturhistoriske museer, der er kommet i særlige vanskeligheder ved udsættelse af lovrevisionen, er medregnet i bevillingen for 1974-75, idet denne bevilling er ydet som delvis kompensation for den stadigt udsatte ændring af basisåret.

38 museer vil imidlertid få lavere tilskud med en tilskudsprocent på 66 $\frac{2}{3}\%$, og udvalget foreslår derfor, at der for en kortere periode - f.eks. 2 - 3 år - opføres en ekstraordinær bevilling på finansloven med henblik på at sikre, at intet museum umiddelbart går ned i statstilskud som følge af lovrevisionen. En

sådan bevilling ville på grundlag af de i bilag I 1-2 foretagne beregninger andrage 399.248 kr. eller afrundet 400.000 kr.

Som ovenfor nævnt erkender udvalget nødvendigheden af, at statens tilskud til det enkelte museum også under den nye tilskudsordning maksimeres. Den hidtidige meget usmidige begrænsning af statstilskuddet for det enkelte finansår, hvorefter statstilskuddet, hvis det overstiger 20.000 kr., ikke må udgøre mere end 125% af de stedlige tilskudsberettigende tilskud, ydet i et i loven fastsat basisår (for tiden 1969-70), foreslås imidlertid ophævet og erstattet af en ordning, hvorefter driftstilskuddet i et givet finansår ikke kan overstige en vis procentdel af statens tilskud, ydet i det foregående finansår, f.eks. 115%. Træder loven således i kraft den 1. april 1976, vil tilskuddet til det enkelte museum for 1977-78 ikke kunne overstige 115% af statstilskuddet, ydet for 1976-77. Herved vil museerne kunne få en forholdsvis rimelig dækning for påløbne pris- og lønstigninger, idet det herved er forudsat, at mere omfattende aktivitetsudvidelser i den første fase kan støttes af amtsmuseumsnævnenes midler.

For at undgå en isoleret ajndring af den eksisterende byrdefordeling på dette område mellem staten og kommunerne, erkender udvalget, at en bestemmelse om et absolut maksimum for det lovbestemte statstilskud til det enkelte museum må opretholdes. Som hidtil bør dette absolutte maksimum kunne overskrides, hvis særlig hjemmel her til opnås på finansloven. Dette har været tilfældet for nogle enkelte større museers vedkommende. Det hidtidige absolutte maksimum for statstilskud på 200.000 kr., der blev indført ved lovrevisionen i 1969, er i den forløbne tid blevet "udhulet" betydeligt ved den stedfundne pris- og lønudvikling. På grundlag heraf har man i samarbejde med Danmarks Statistik foretaget en beregning af løn- og prisudviklingen siden 1. april 1969 og har herved med udgangspunkt i prisindekset konstateret, at det nugældende maksimumsbeløb pr. 1. januar 1974 burde andrage 285.000 kr., hvis der skulle ydes dækning for den stedfundne prisudvikling. Prisindekstallet er imidlertid ikke umiddelbart anvendeligt på det heromhandlede område, idet en meget stor del af de museerne bevilgede statstilskud i den nævnte periode er anvendt til dækning af lønningsudgifter; jævnfør at huslejeudgiften m.v. som foran anført ikke har været tilskudsberettiget. Den gennemsnitlige lønstigning har for statsligt ansatte i denne periode andraget 56%, hvorfor det fastsatte maksimale tilskud på 200.000 kr.,

reguleret alene på grundlag af denne stigningsprocent, ville have andraget ca. 312.000 kr.

Under hensyn til den stedfindende pris- og lønudvikling må man anse det for nødvendigt, at maksimumsbeløbet for statens tilskud fremtidig reguleres i overensstemmelse med pristallet.

Udvalget skal derfor foreslå, at det hidtidige maksimumsbeløb på 200.000 kr. ændres til 250.000 kr., hvilket maksimum foreslås indeksreguleret, jfr. lovbekendtgørelse nr. 243 af 26. juni 1971. Maksimum for statstilskuddet pr. 1. juli 1974 vil herefter andrage ca. 345.000 kr.

Som det vil ses af bilag I.3.vil et maksimum på 250.000 kr. med den foreslåede indeksregulering pr. 1. juli 1974 med en tilskudsprocent på 662/3 medføre et samlet direkte statstilskud til de statsanerkendte museer på 10.701.601 kr.

Med et tilskud på 66 2/3 pct. og med det foreslåede forhøjede maksimum vil 32 museer få deres tilskud formindsket og bevillingen til sikring af at intet museum går ned i statstilskud som følge af lovrevisionen vil herefter andrage 296.555 kr.

11.4. Udvalgets forslag vedrørende visse særlige statstilskud.

I de gældende museumslove er der givet regler for ydelse af visse særtilskud.

For de kulturhistoriske museers vedkommende ydes der til hvert landsdelsmuseum et tilskud på 25.000 kr. der ikke skal modsvares af et tilskud fra stedlig side.

Endvidere tilbageholdes 2½% af det beregnede ordinære driftstilskud til museerne som en rådighedssum til løsning af fællesopgaver, og der bevilges på finansloven et beløb, hvoraf der kan ydes tilskud i særlige tilfælde, herunder til anskaffelse af museumsgenstande samt til konservering og museumstekniske forbedringer.

Endelig ydes der til museer, der påtager sig "anden kulturformidlende virksomhed" (d.v.s.: foredrags- og filmaftener, koncerter og lign.) et særligt tilskud, svarende til hvad der fra stedlig side er bevilget til formålet, dog højst 10% af det ordinære statstilskud til museets drift og højst 10.000 kr. årligt.

For kunstmuseernes vedkommende ydes der udover de ordinære statstilskud - som ganske svarer til tilskudsordningen for de kulturhistoriske museer, dog at der ikke på dette område findes

landsdelsmuseer - et fast årligt tilskud til kunstindkøb på 20% af det ordinære statstilskud, dog mindst 10.000 kr. og højst 20.000 kr. pr. år. Dette tilskud skal ikke modsvares af lokale tilskud. Til kunstmuseer, der påtager sig "anden kulturformidlende virksomhed" ydes der et særligt statstilskud efter samme regler som for de kulturhistoriske museers vedkommende.

Også i kunstmuseernes ordinære statstilskud tilbageholdes et beløb på $2\frac{1}{2}\%$ af tilskuddet til en rådighedssum, der anvendes til honorering af museumspædagoger og til løsning af fællesopgaver for museerne.

Endelig bevilges der på finansloven særlige rådighedsbevillinger til museumstekniske forbedringer ved enkelte museer og til løsning af særlige opgaver ved disse samt til konservering af kunstværker.

Udvalget har drøftet, om disse tilskud bør opretholdes uændret og har fundet, at en mere hensigtsmæssig ordning på dette område er ønskværdig.

Det særlige tilskud til landsdelsmuseerne på 25.000 kr., der var beregnet som tilskud til aflønning af en medarbejder, der varetager arbejdet med rådgivning af og tilsyn med de øvrige museer i det pågældende landsdelsmuseums område, foreslås slettet som følge af afskaffelsen af begrebet landsdelsmuseum. Dettens opgaver overgår til amtsmuseumsnævnet.

De to rådighedsbeløb, der tilvejebringes ved tilbageholdelse af $2\frac{1}{2}\%$ af de ordinære statstilskud til henholdsvis de kulturhistoriske museer og kunstmuseer, foreslås erstattet af finanslovbevillinger, jfr. nedenfor, idet de direkte statstilskud til de enkelte museer som ovenfor nævnt: fremtidig foreslås ydet med ikke 1001, men med $66\frac{2}{3}\%$ af de tilskudsberettigende ikke-statslige tilskud. Af denne grund vil en tilbageholdelse af de hidtidige $2\frac{1}{2}\%$ af statstilskuddet efter udvalgets opfattelse ikke længere være rimelig.

Tilskuddet til "anden kulturformidlende virksomhed", der som anført har kunnet ydes med begrænsede beløb til det enkelte museum, forudsat at der fra lokal side var tilvejebragt tilsvarende særmidler til formålet, foreslås erstattet af en samlet finanslovbevilgning til støtte af sådanne initiativer. Interessen for at arrangere sådanne programmer med et alment-kulturelt indhold har været meget varierende og er især realiseret på nogle få museer, og så-

ledes at enkelte har udfoldet en særlig omfattende aktivitet af denne art. Udvalget har derfor anset det for ønskeligt, at midler til "anden kulturel virksomhed" ("kultur-center-virksomhed") bevilges som en rådighedssum på finansloven og fordeles i henhold til ansøgning fra interesserede museer. Kravet om tilsvarende ydelse til formålet fra lokal side foreslås ikke opretholdt men tilstedeværelsen af sådan bevilling kan evt. tages i betragtning ved rådighedssummens fordeling.

Tilskuddet til kunstkøb foreslås også samlet i en rådighedssum, der efter ansøgning fordeles til de anerkendte museer ved en eller flere årlige uddelinger; dog bør et beløb være til rådighed til imødekommelse af akut opstående behov - f.eks. ved auktions salg.

De særlige finanslovbevillinger, der i henhold til de nugældende love er til rådighed til de ovenfor citerede formål foreslås opretholdt, men som dele af de nedenfor omhandlede særlige rådighedsbevillinger for de museer, der er omfattet af loven.

Det er således udvalgets forslag, at de ovenfor omtalte rådigheds- og særbevillinger fremtidig samles i én fælles rådighedsbevilling med en række vejledende underkonti.

Til belysning af udvalgets forslag skal følgende anføres:

Der er i finansåret 1973-74 ydet museerne følgende særlige tilskud:

Kunstmuseer:

Kunstindkøb	ca. 296.000 kr.
Anden kulturformidlende virksomhed	ca. 20.000 kr.
Rådighedssum til aflønning af museums-pædagoger og til løsning af fællesopgaver for kunstmuseerne	ca. 40.000 kr. ^{x)}
Rådighedssum til museumstekniske forbedringer og til løsning af særlige opgaver samt til konservering af kunstværker	ca. 98.000 kr.
transport	lait 454.000 kr.

x) Det bemærkes herved, at 3.500 kr. er anvendt som tilskud til aflønning af en museumspædagog; et sådant tilskud bør efter udvalgets opfattelse fremtidig afholdes af amtsmuseumsnavnenes midler.

transport 454.000 kr.

Kulturhistoriske museer:

Anden kulturformidlende

virksomhed ca. 50.000 kr.

Rådighedssum til løsning

af fællesopgaver ca. 113.000 kr.

Rådighedssum til anskaf-
felse af museumsgenstan-
de samt konservering og
til museumstekniske for-
bedringer

ca. 147.000 kr. ca. 310.000 kr.

Samlet tilskud:

lait 764.000 kr.

På baggrund af den ovenstående fordeling foreslår udvalget, at der til løsning af de dér nævnte og de nytilkomne opgaver som følge af den nye lovs bestemmelser fremtidig ydes en samlet bevil-
ling på 950.000 kr. som bør fordeles af ministeren for kulturelle
anliggender efter indstilling fra Statens Museumsnævn.

Udvalget vil som udgangspunkt foreslå følgende vejledende
fordeling af bevillingen:

Fællesopgaver for museerne, herunder
tilskud til uddannelse og efteruddan-
nelse af museumspersonale

200.000 kr.

Kulturformidlende arbejde:

75.000 kr.

Indkøb af kunst og museumsgenstande:

400.000 kr.

Konserveringsarbejder og museumstek-
niske forbedringer:

225.000 kr.

Enkelte museers løsning af særlige op-
gaver:

50.000 kr.

lait 950.000 kr.

Det bør være tilladt at overføre besparede beløb fra en under-
konto til andre underkonti inden for rammen af den samlede bevil-
ling.

11.5 • Finansiering af amtsmuseumsnævnene og museumsnævnene for
København og Frederiksberg og for Grønland.

Til løsning af amtsmuseumsnævnenes opgaver samt opgaverne
for museumsnævnene for København og Frederiksberg og for Grønland

foreslås det, at staten yder dels et grundtilskud til hvert museumsnævn, dels et tilskud, hvis størrelse er afhængig af de amtskommunale (for Københavns og Frederiksbergs og Grønlands vedkommende henholdsvis kommunale og landsrådets) tilskud.

Baggrunden for et sådant grundtilskud er ønsket om, at enkelte af de mest påtrængende fællesopgaver for museerne kan støttes uden at være afhængige af amtskommunale (kommunale og landsrådets) tilskud. Udvalget vil derfor foreslå, at der til hvert museumsnævn bevilges 60.000 kr. i grundbeløb, således, at beløbet indeksreguleres jfr. lovbekendtgørelse nr. 243 af 2. juni 1971, hvorved beløbet pr. 1. juli 1974 ville andrage 82.920 kr.

Herudover foreslår udvalget, at staten yder indtil 120.000 kr. (hvilket beløb ligeledes foreslås indeksreguleret) til hvert nævn under forudsætning af, at der ydes et tilsvarende beløb fra amtskommunen (København og Frederiksberg kommuner og landsrådet). Udnyttes denne ordning fuldt ud, vil hvert museumsnævn råde over et samlet grundbeløb på ialt 300.000 kr., som med det nuværende prisniveau vil andrage ca. 414.000 kr. Med dette beløb vil det efter udvalgets opfattelse være muligt at påbegynde arbejdet med løsning af fællesopgaverne og de øvrige opgaver, der iflg. forslaget skal varetages af museumsnævnene. Hvor opgaverne er mere omfattende eller deres løsning særlig påtrængende, vil amtskommunerne muligt søge at indpasse et yderligere tilskud til nævnenes arbejde i deres budget for et eller flere finansår.

Udvalget er opmærksom på, at behovet for løsning af visse fællesopgaver - i første række et koordineret formidlingsarbejde - i Københavns-området er særlig stort, men på den anden side er omfanget af de øvrige regionalopgaver, der påhviler amtsmuseumsnævnene, mindre for København og Frederiksberg, og udvalget foreslår derfor, at dette nævn får samme bevillingsmæssige basis for sit arbejde som amtsmuseumsnævnene.

Sekretariatsudgifterne ved amtsmuseumsnævnene og nævnene for København og Frederiksberg og Grønland vil efter udvalgets opfattelse være af beskedent omfang, da der formentlig ikke bliver spørgsmål om at yde honorar til medlemmerne af nævnene, når henses til de af finansministeriet fastsatte regler for ydelse af honorarer til medlemmer af nævn, bestyrelser m.v. Sekretariatsudgifterne vil derfor hovedsagelig kun omfatte udgifter til bistand af en kontorassistent samt almindelige kontorudgifter (porto, papir m.m.) samt mødediæter og

rejseudgifter for medlemmerne. Udvalget skil dog i denne sammenhæng pege på muligheden af, at amtskommunerne (og Københavns kommune og landsrådet) påtager sig at varetage sekretariatsforretningerne for amtsmuseumsnævne, hvorved egentlige administrationsudgifter vil blive begrænset væsentligt.

11.6. Finansieringen af Statens Museumsnævn.

Det er udvalgets opfattelse, at der ikke bliver spørgsmål om ydelse af vederlag til medlemmerne af Statens Museumsnævn, jfr. det ovenfor om medlemmerne af amtsmuseumsnavnene anførte.

En vederlagsordning må dog søges opnået for formanden for Statens Museumsnævn, såfremt deane ikke er statsemedsmand.

Som sekretariat for Statens Museumsnævn er foreslået det hidtidige sekretariat for Statens Lokalmuseumstilsyn, idet man dog tillige har peget på muligheden for ansættelse af en kunstkyndig konsulent på deltid og åremål.

Bevillingerne til Statens Lokalmuseumstilsyn og til Statens Kunstmuseumsnævn er for finansåret 1974-75 opført på finansloven med henholdsvis 276.000 kr. og 18.500 kr., Dg disse beløb foreslås overført til Statens Museumsnævn, der efter udvalgets forslag skal løse de opgaver, der hidtil har været varetaget af de to tilsynsorganer. Udvalget er opmærksom på at de lokaler, som sekretariatet for Statens Lokalmuseumstilsyn for tiden har til disposition i Prinsens Palæ på Nationalmuseet må erstattes af andre lokaler for Statens Museumsnævn, og at en flytning af sekretariatet vil medføre mindre etableringsomkostninger f.eks. til et telefonanlæg og erhvervelse af kontormateriel, son Nationalmuseet hidtil har stillet til rådighed.

11.7. De samlede udgifter ved udvalgets forslag.

De samlede umiddelbare udgifter ved udvalgets forslag vil således andrage (1974-75 tal):

Direkte statstilskud til de af museumsloven omfattede museer samt Grønlands Landsmuseum (66 2/3%)	10.701.600 kr.
Bevilling til løsning af fællesopgaver m.v. for museerne (jfr. side 186)	950.000 kr.
Særlige tilskud til specialmuseer og museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset	3.060.700 kr.
Bevilling til 14 amtsmuseumsnævn og nævnene for København og Frederiksberg samt for Grønland	1.326.700 kr.
	<u>16.039.000 kr.</u>

På finansloven for finansåret 1974-75 er den samlede bevilling til de af museumslovene omfattede museer samt til de specialmuseer og andre museer, hvis virkeområde ikke er lokalt begrænset, og hvis tilskud udvalget foreslår forhøjet, opført med ialt 10.557.000 kr. hvorfor den statslige merudgift ved udvalgets forslag umiddelbart vil andrage 5.682.000 kr.

Såfremt den på side 187 nævnte ordning, hvorefter staten yder indtil 120.000 kr. (indeksreguleret) til hvert amtsmuseumsnævn og nævnene for København og Frederiksberg kommuner og for Grønland under forudsætning af tilsvarende tilskud fra amtskommunerne (henholdsvis fra København og Frederiksberg kommuner samt fra Grønlands landsråd), udnyttes fuldt ud, vil statens udgifter blive forøget med 2.653.400 kr., hvorved den maksimale samlede statsudgift vil andrage ialt 18.692.400 kr. og de statslige merudgifter 8.335.400 kr.

Hertil kommer en midlertidig bevilling til sikring af, at intet museum i de første 2 - 3 år efter lovens ikrafttræden umiddelbart går ned i tilskud som følge af lovrevisionen. En sådan bevilling ville for finansåret 1974-75 have andraget 296.555 kr.

KAPITEL 12. UDKAST TIL LOV OM STATSTILSKUD M.V. TIL MUSEER.Kapitel 1. Tilskud til statsanerkendte museer.§ 1.

Til museer, der har opnået anerkendelse efter § 2, ydes der statstilskud efter lovens regler.

Stk. 2.

I det omfang, hvori det er foreneligt med museernes virksomhed, kan museerne påtage sig andet kulturformidlende arbejde.

§ 2.

Anerkendelse som tilskudsberettiget museum meddeles efter indstilling af det i § 5 omhandlede Statens Museumsnævn af ministeren for kulturelle anliggender ved særlig bevilling på finansloven.

Museet skal være kommunalt, amtskommunalt, eller selvejende eller ejes af en forening, hvis formål er museets drift. Ministeren for kulturelle anliggender kan kræve, at museet i det omfang, hvori det er foreneligt med kommunallovgivningen, administrativt og økonomisk skal være adskilt fra andre institutioner.

§ 3.

Det årlige statstilskud til driften ydes således:

Til samtlige anerkendte museer ydes et driftstilskud, der udgør $66 \frac{2}{5}\%$ af de ikke-statslige tilskud, der efter stk. 3 berettiger til statstilskud. Driftstilskuddet kan fra finansåret 1977-78 at regne ikke overstige 115% af driftstilskuddet ydet i det foregående finansår og må højst udgøre 250.000 kr., medmindre særlig hjemmel opnås på finansloven. Sidstnævnte beløb reguleres fra finansåret 1976-77 at regne med 7% for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet 100.

Stk. 2.

Driftstilskuddet udbetales i henhold til et af Statens Museumsnævn godkendt budget i løbet af det finansår for hvilket det er beregnet, og reguleres endeligt efter regnskabsårets udløb på grundlag af det af Statens Museumsnævn godkendte regnskab.

Stk. 3.

Tilskud berettiger til statstilskud, såfremt de ydes til egentlige driftsudgifter. Tilskud til leje af lokaler, hovedstandsæt-

teiser og tekniske installationer, forrentning og afskrivning berettiger ikke til statstilskud.

Stk. 4.

Til anerkendte museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset, kan der ud over et eventuelt driftstilskud, ydet i henhold til stk. 1, ved bevilling på finansloven ydes et særligt driftstilskud. Tilskuddet beregnes på grundlag af et af ministeriet for kulturelle anliggender godkendt budget for det pågældende finansår og pris- og lønreguleres på de årlige tillægsbevillingslove.

Stk. 5.

Det er en forudsætning for ydelse af statstilskud, at museet

- 1) årligt indsender regnskab, budget og beretning til vedkommende amtsmuseumsnævn og til Statens Museumsnævn, jfr. kapitlerne 2 og 4.
- 2) tilslutter sig det i kapitel 4 omhandlede regionale samarbejde med andre museer og udarbejder en arbejdsplan,
- 3) er tilgængeligt for offentligheden på forud bekendtgjorte åbningstider,
- 4) vederlagsfrit giver adgang for skoleelever, der besøger museet som led i undervisningen.

§ 4.

På de årlige finanslove opføres særlige bevillinger som tilskud **til**:

- 1) løsning af fællesopgaver for de af § 3 omfattede museer,
- 2) kulturformidlende arbejde, jfr. § 1, stk. 2,
- 3) indkøb af kunst og anskaffelse af museumsgenstande,
- 4) særlige konserveringsarbejder og museumstekniske forbedringer,
- 5) enkelte museers løsning af særlige opgaver.

Stk. 2.

De i stk. 1 nævnte bevillinger fordeles af ministeren for kulturelle anliggender efter indstilling fra Statens Museumsnævn.

Kapitel 2. Statens Museumsnævn.

Til at administrere loven oprettes et Statens Museumsnævn, bestående af 1 repræsentant for Nationalmuseet, 1 repræsentant for Statens Museum for Kunst, 1 repræsentant for rigsantikvarens for-tidsmindeforvaltning, 1 repræsentant for de naturhistoriske museer samt 5 repræsentanter for de i §§ 8 og 11 omhandlede amtsmuseumsnævn og museumsnævn for København og Frederiksberg, valgt af og blandt nævnenes medlemmer efter regler, fastsat af ministeren for kulturelle anliggender, samt 2 af ministeren for kulturelle anliggender udpegede medlemmer.

Stk. 2.

Nævnets medlemmer og suppleanter for hver af disse beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender for 4 år ad gangen begyndende 6 måneder efter hver ny kommunal funktionsperiodes påbegyndelse. Nævnet vælger blandt medlemmerne en formand og en næstformand. Ministeren fastsætter efter indstilling af nævnet en forretningsorden for dette.

§ 6.

Statens Museumsnævn har til opgave:

- a) at virke som samarbejdsorgan på landsplan,
- b) at fremkomme med indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om statsanerkendelse af museer,
- c) at beregne og fordele statens tilskud i henhold til loven og føre tilsyn med disses anvendelse,
- d) at godkende museernes vedtægter,
- e) at godkende amtsmuseumsnævnenes arbejdsplaner, jfr. § 9,
- f) at godkende lønninger for museumsledere samt faguddannet andet personale. Der sker ved denne bestemmelse ingen ændring i de i kommunallovgivningen indeholdte regler om fastsættelsen af lønvilkår m.v. for kommunale tjenestemænd,
- g) at yde museumsteknisk og anden faglig rådgivning,
- h) at godkende museumslokaler samt planer til bygningsmæssige ændringer i disse eller til nybygning,

- i) at søge iværksat deponeringer af museumsgenstande og kunstværker, tilhørende statslige eller de af loven omfattede museer på andre sådanne museer, hvor dette er af betydning for landets museumsvesen,
- j) at føre tilsyn med samlingernes konserveringsmæssige tilstand og forsvarlige opbevaringsforhold samt med den museumstekniske standard,
- k) at fremkomme med indstilling om fordeling af den i § 4 nævnte rådighedssum.

Stk. 2.

Statens Museumsnævn skal efter anmodning af ministeren for kulturelle anliggender udtale sig om sager af principiel betydning for museerne, ligesom nævnet af egen drift kan gøre indstilling til ministeren om sådanne spørgsmål.

Kapitel 3. Konsulentbistand m.v.

§ 7.

Til de af loven omfattede museer yder de statslige museer i det omfang, hvori det er foreneligt med deres øvrige virksomhed, fornøden konserveringsmæssig og anden museumsfaglig bistand.

Stk. 2.

Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter regler for den i stk. 1 nævnte bistandsydelse.

Kapitel 4. Amtsmuseumsnævn.

§ 8.

I hvert amt oprettes et amtsmuseumsnævn på 5 eller 7 medlemmer, hvoraf 3, henholdsvis 5 vælges af de statslige og statsanerkendte museer i amtet efter nærmere af ministeren for kulturelle anliggender fastsatte regler, 1 af amtsrådet og 1 af kommuneforeningen for vedkommende amt. Nævnet, der vælges for 4 år ad gangen begyndende 6 måneder efter hver ny kommunal funktionsperiodes påbegyndelse, vælger blandt medlemmerne en formand.

§ 9.

Amtsmuseumsnævnene har til opgave at samordne museumsarbejdet samt at støtte de statsanerkendte museer i amtet ved:

- a) at yde tilskud til sådanne museer, hvis udvikling skønnes særligt at burde fremmes,
- b) at yde tilskud eller lån til ombygning eller nyindretning af museer,
- c) at yde tilskud til aflønning af fælles personale,
- d) at træffe foranstaltninger til fornøden konservering og magasinering af museumsgenstande og kunstværker,
- e) at iværksætte og helt eller delvis finansiere andre fælles foranstaltninger.

Stk. 2.

Bestemmelserne i stk. 1, litra c-e, omfatter tillige statslige museer i amtet. I særlige tilfælde kan bestemmelserne i stk. 1 efter nævnets beslutning bringes i anvendelse på andre museer i amtet.

Stk. 3.

Amtsmuseumsnævnet skal have forelagt arbejdsplaner for de statsanerkendte museer i amtet til godkendelse og udarbejder på grundlag heraf en samlet arbejdsplan.

Stk. 4.

Amtsmuseumsnævnet indsender til Statens Museumsnævn det af amtsrådet godkendte budget og regnskab, den i stk. 3 nævnte arbejdsplan samt en årsberetning.

§ 10.

Staten bevilger følgende beløb til amtsmuseumsnævnene:

- 1) et grundtilskud på 60.000 kr. ,
- 2) et tilskud på indtil 120.000 kr. for så vidt dette modsvares af tilskud fra amtskommunen.

Stk. 2.

Tilskuddene efter stk. 1 reguleres fra finansåret 1976-77 at regne med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet 100.

Kapitel 5. Museumsnævnet for København og Frederiksberg.§ 11.

Der oprettes et museumsnævn for København og Frederiksberg, bestående af 9 medlemmer:

1 repræsentant udpeget af ministeriet for kulturelle anliggender, 2 repræsentanter for Københavns kommune, 1 repræsentant for Frederiksberg kommune samt 5 valgt af de statslige, statsanerkendte og kommunale museer i området efter nærmere af ministeren for kulturelle anliggender fastsatte regler. Nævnet, der vælges for 4 år ad gangen begyndende 6 måneder efter hver ny kommunal funktionsperiodes påbegyndelse, vælger blandt medlemmerne en formand.

§ 12.

Museumsnævnet for København og Frederiksberg har til opgave at støtte områdets museer ved:

- a) at yde tilskud til aflønning af fælles personale,
- b) at iværksætte og finansiere fælles foranstaltninger for museerne.

Stk. 2.

Museumsnævnet indsender til Statens Museumsnævn det af Københavns og Frederiksberg kommuner godkendte budget og regnskab samt årsberetning.

§ 13.

Staten bevilger følgende beløb til museumsnævnet for København og Frederiksberg:

- 1) et grundtilskud på 60.000 kr.
- 2) et tilskud på 120.000 kr. for så vidt dette modsvares af tilskud fra Københavns og Frederiksberg kommuner.

Stk. 2.

Tilskuddene efter stk. 1 reguleres fra finansåret 1976-77 at regne med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet 100.

Kapitel 6. De af loven omfattede museers samarbejde med Nationalmuseet og Rigsantikvarembetet.

§ 14.

De af loven omfattede museer har, efter regler fastsat af det i stk. 2 nævnte udvalg, pligt til indenfor deres arbejdsområde at samarbejde med Nationalmuseet om indsamling og undersøgelse, ligesom de i det omfang, hvori det er foreneligt med deres øvrige virksomhed, skal stå til rådighed for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af den under denne hørende lovgivning.

Stk. 2.

Til samordning af de i stk. 1 nævnte opgaver nedsættes et udvalg, hvis sammensætning og forretningsorden fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender.

Kapitel 7. Museer der ikke er anerkendt i henhold til § 2.

§ 15.

Museer der iøvrigt modtager tilskud fra ministeren for kulturelle anliggender skal for den periode tilskuddet omfatter opfylde bestemmelserne i § 3, stk. 5.

Kapitel 8. Ikrafttrædelsesbestemmelser.

§ 16.

Loven har virkning fra den 1. april 1976.

Stk. 2.

Lov nr. 273 af 18. juni 1969 om statstilskud til kulturhistoriske museer og lov nr. 118 af 15. april 1964 om statstilskud til kunstmuseer ophæves.

Stk. 3.

Forslag til revision af loven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1980-81.

§ 17.

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan dog ved kgl. anordning sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som Grønlands særlige forhold tilsiger.

KAPITEL 13. MINDRETALSUDTALELSER.

Borgmester Paul Tennebergs og borgmester Kaj K. Nielsens mindretalsudtalelse.

Et mindretal, borgmestrene Paul Fenneberg og Kaj K. Nielsen finder, at der i det udarbejdede forslag til en ny museumslov drages alt for vidtgående konsekvenser af det i udvalgets kommissorium angivne mål angående regionalt samarbejde ved den foreslåede lovmæssige instituering af amtsmuseumsnævn med detaljeret fastlagte opgaver og kompetencer samt med selvstændig bevillingsmyndighed. Det er efter mindretallets opfattelse helt i strid med bestræbelserne for at videreføre kommunalreformen lovmæssigt at etablere nye regionale organer med selvstændige beføjelser.

Mindretallet anerkender fuldt ud værdien af samarbejde mellem lokale museer om indbyrdes opgavefordeling og specialisering, museumstekniske spørgsmål (konservering og magasinerings m.v.) og om løsning af andre fælles opgaver. Mindretallet finder imidlertid, at det vil være bedre i pagt, dels med de decentraliseringstanker, der anføres som begrundelse for tanken om oprettelse af amtsmuseumsnævn, dels med faglige synspunkter, at det overlades til museerne, kommunerne og amtskommunerne selv at etablere de samarbejdsordninger, de med udgangspunkt i museumsfaglige og lokale synspunkter finder mest hensigtsmæssige. Sådanne samarbejdsordninger bør næppe på forhånd begrænses af amtsgrænser, idet faglige og museumstekniske hensyn meget vel kan tænkes at motivere andre samarbejdsområder geografisk eller fagligt.

Mindretallet har naturligvis på denne baggrund intet at indvende imod, at der gennem ydelse af særlige statstilskud til samarbejdsforanstaltninger opmuntres til etablering af frivillige samarbejdsordninger.

Mindretallet finder iøvrigt ikke, at de meget dybtgående undersøgelser udvalget og dets underudvalg har foretaget, giver anledning til så gennemgribende ændringer, som forslaget tilsigter. Mindretallet finder det dog hensigtsmæssigt, at Statens Kunstmuseumsnævn og Statens Lokalmuseumstilsyn sammenlægges, og at alle af museumslovgivningen omfattede institutioner m.m. kommer til at henhøre under samme ministerium, men finder de foreslåede regler om godkendelse af vedtægter, arbejdsplaner, lønninger til ledere og faguddannet personale og museumslokaler for vidtgående.

Gennem tilskudssystemet og faglig rådgivning er det muligt at gennemføre den fornødne koordinering på det centrale plan samtidig med, at man bevarer de fordele, der knytter sig til decentraliseringen, og fremmer det lokale initiativ i et frit samarbejde.

Kontorchef Viggo Nielsens mindretalsudtalelse.

Det må anses for meget væsentligt, at der eksisterer et snævert samarbejde mellem museerne og miljøministeriet i relation ikke alene til administrationen af naturfredningslovens kap.VII om de jordfaste fortidsminder men til hele den lovgivning under miljøministeriet, herunder den øvrige del af naturfredningsloven, råstofloven, erhvervsloven og flere andre, som vil kunne udnyttes i det kulturhistoriske arbejde samtidig med, at lovadministrationen kan have brug for medvirken fra kulturhistorisk side.

Det har ikke været udvalgets opgave at fremkomme med forslag om tilrettelæggelsen af den centrale administration af denne lovgivning. For miljøministeriets vedkommende behandles disse problemer for tiden i et udvalg, der under administrationsdepartementets medvirken skal stille forslag om den fremtidige samlede struktur for ministeriet.

Når det foran nævnte udvalg inden for de nærmeste måneder har afsluttet sit arbejde, er det hensigten at forhandle med ministeriet for kulturelle anliggender, om der bør gennemføres samarbejdsordninger også vedrørende den administrative ordning af beskyttelsen af de jordfaste fortidsminder. I disse forhandlinger vil blive inddraget spørgsmål om, på hvilken måde sådanne ændringer bør gennemføres, og om ændringernes nærmere karakter i øvrigt under hensyn til de ovennævnte berøringsflader vedrørende dette område mellem miljøministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender.

Med hensyn til de forslag, som udvalget og en gruppe inden for udvalget har skitseret i kap. X, må jeg således tage afstand fra de dele af udkastet, der har relation til den centrale forvaltning af naturfredningsloven. Museumsloven kan derimod naturligt indeholde en bestemmelse om, at de af loven omfattede museer (og dette omfatter således en videre kreds end de kulturhistoriske museer) i det omfang, hvor det er foreneligt med deres øvrige virksomhed skal kunne stå til rådighed ved forvaltningen af naturfredningsloven og andre love under miljøministeriet, der kan få berøring med museernes virksomhed.

Det vil herved være tilkendegivet over for museernes bestyrelser, at disse arbejdsopgaver er nogle, som medarbejderne bør kunne beskæftige sig med. Ved formuleringen tilkendegives det videre, at der kan være behov for en medvirken også fra f.eks. naturhistoriske og geologiske museer ved det folkeoplysende arbejde i forbindelse med landskabsfredninger.

Da jeg således i det store og hele må tage afstand fra betænkningens kapitel 10, finder jeg det ikke rimeligt at anføre bemærkninger til den nærmere formulering af lovteksten.

Jeg vil gerne på ny understrege, at det også er miljøministeriets opfattelse, at samarbejdsrelationerne mellem fredningsinstitutionerne og museerne bør opretholdes og udbygges, og at jeg finder det naturligt, at der i forbindelse med de oven for anførte forestående forhandlinger mellem ministerierne overvejes en udbygning, evt. i formaliseret form, af det eksisterende samarbejde. I denne forbindelse gør jeg opmærksom på, at der, som det fremgår af betænkningen, faktisk foregår et omfattende og positivt samarbejde omkring fredningslovgivningens forvaltning. Et enkelt led i en samarbejdsordning er den foreslåede repræsentation af fortidsmindeforvaltningen i Statens Museumsnævn (Kap. V i betænkningen), en repræsentation der ud fra principielle betragtninger bør have status som observatør og ikke som egentligt medlem.

Advokat Torben Permins mindretalsudtalelse.

Som provinskunstmuseernes repræsentant i udvalget kan jeg give udtryk for disse museers tilfredshed med den støtte, man har fået på grundlag af kunstmuseumslovene fra 1964 og herefter. Fra 1964-65 til 1974-75 er de almindelige statstilskud for 21 kunstmuseer steget fra 177.000 kr. til ca. 1.425.000 kr. Samtidig er de stedlige tilskud for disse museer steget fra ca. 400.000 kr. til ca. 5.000.000 kr., hvortil kommer de store tilskud til lokaler. Stigningen i de stedlige tilskud er utvivlsomt igangsæt af disse love.

Såvidt man kan se, er der meget små administrationsudgifter ved den nugældende ordning. En fremflytning af basisåret på den ene eller anden måde og en lempelse af maksimumsatserne ville være en tilfredsstillende ordning for kunstmuseerne.

Man er naturligvis indstillet på samarbejde med de andre museer. Man deltager i amtsmuseumsrådenes arbejde de steder, hvor

det har kunnet lade sig gøre, har fra tid **til** anden deltaget i de af de kulturhistoriske museer afholdte kurser, og har tilsluttet sig oprettelsen af det nye "Danske Museers Fællesråd".

Man er imidlertid betænkelig ved det store maskineri der vil blive sat igang med oprettelsen af Statens Museumsnævn, i hvilket man ikke har nogen sikkerhed for at blive repræsenteret. I selve udkastet til loven er en repræsentation for vore museer ikke nævnt. Valgene skal jo foretages i amtsmuseumsnævne. Da kunstmuseernes antal er mindre end 1/4 af samtlige museer, og de næppe har mere end 1/10 af samtlige fagligt uddannede museumsmedarbejdere, ville man afgjort foretrække, at provinskunstmuseernes repræsentation i museumsnævnet blev udpeget af Foreningen af danske Kunstmuseer i Provinsen. Man føler sig heller ikke udpræget tryk ved, at fordelingen af beløb til kunstindkøb foretages af den store forsamling, som Statens Museumsnævn vil blive.

Med hensyn til tilskudssatserne skal det bemærkes, at forslagens regler på samme måde som en fremrykning af basisåret vil være en væsentlig fordel for de museer, hvor der siden 1969-70 er sat meget igang. Det vil antagelig også være en fordel for de 3-4 største museer. For de fleste andre af vore museer er der en risiko for en direkte tilbagegang. Endelig må det nævnes, at det forhold, at næste lovrevision først skal ske i 1980-81, antagelig vil betyde vanskeligheder for iværksættelsen af nye initiativer.

Under henvisning til det anførte mener jeg på provinskunstmuseernes vegne at måtte udtrykke betænkelighed ved gennemførelsen af forslaget i den foreliggende form.

Udover de ovennævnte mindretalsudtalelser har overantikvar Knud Thorvildsen, der som særlig sagkyndig har deltaget i forhandlingerne om varetagelsen af de antikvariske opgaver, ønsket at udtale følgende:

Udvalget bør ikke drøfte de afgørelser rigsantikvaren skal træffe i henhold til naturfredningsloven. Skal der nedsættes et udvalg til drøftelse af sådanne sager, bør det nedsættes af miljøministeriet eventuelt i forbindelse med en revision af naturfredningsloven.

Endvidere har museumsinspektør Knud Krogh, der ligeledes har deltaget i de nævnte forhandlinger, i en skrivelse til udvalget peget på, at det ikke kan være rimeligt at nedsætte et udvalg som

det i kapitel X foreslåede, sålænge forholdet mellem Nationalmuseum og Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning ikke er afklaret.

KAPITEL 14. RESUME.

Udvalget foreslår de gældende love om statstilskud til henholdsvis de kulturhistoriske museer og kunstmuseerne erstattet af én lov om statstilskud m.v. til museer. Dette er ikke blot praktisk af lovtekniske grunde men understreger enheden i landets museumsvesen og vil være fremmende for et forøget samarbejde mellem museerne på tværs af museumsfaglige grænser.

For at styrke dette samarbejde foreslås det krævet af museerne, at de gennem de nedenfor nævnte amtsmuseumsnævne indsender arbejdsplaner til et fælles organ - Statens Museumsnævn, der træder i stedet for de nuværende Statens Lokalmuseumstilsyn og Statens Kunstmuseumsnævn - og som et led i sit arbejde med museumslovens administration har til opgave at virke som samarbejdsorgan på landsplan.

Med udgangspunkt i det allerede i adskillige amter etablerede frivillige museumssamarbejde på amtsplan foreslås der som et væsentligt led i en ny museumsstruktur oprettet amtsmuseumsnævn i hver amtskommune, bestående af museumsfolk og kommunalpolitikere, der har til opgave regionalt at samordne museumsarbejdet og støtte museerne i amtet dels ved at yde direkte tilskud til museer, hvis virksomhed særligt skønnes at burde fremmes, dels ved at yde tilskud til fællesforanstaltninger for museerne i området. Midlerne hertil foreslås tilvejebragt dels af staten, dels af vedkommende amtskommune.

For Københavns og Frederiksberg kommuner foreslås oprettet et tilsvarende nævn, finansieret af staten og de to nævnte kommuner.

Museernes udadvendte virksomhed foreslås fremmet og i rimeligt omfang samordnet af de nævnte regionale organer, der bl.a. kan yde tilskud til aflønning af museumspædagoger.

Som distributionsorgan for museernes formidlingsvirksomhed foreslås oprettet en selvejende institution (museumscentralen), styret af museerne.

Selv om en del af støtten til de af loven omfattede museer således foreslås ydet af et nyoprettet sagkyndigt organ på amtsplan, hvorved en ønskelig decentralisering af museumsadministrationen finder sted, foreslår udvalget, at der fortsat ydes et direkte statstilskud til de af loven omfattede museer, der er uens-

artet fordelt over landet og af meget forskellig størrelse og karakter.

Da en del af tilskuddet som nævnt foreslås ydet efter amtsmuseumsnævnets bestemmelse, hvorved en fleksibel udvikling af museumsvæsenet muliggøres, foreslår udvalget, at det direkte stats-tilskud ydes med 2/3 af de tilskud, der ydes fra anden side - typisk fra kommunen - og at dette tilskud ikke må stige med mere end 151 årligt og højst kan udgøre 250.000 kr. til det enkelte museum, hvilket maksimumbeløb dog pristalsreguleres.

Udover støtten fra staten og fra amtsmuseumsnævnet foreslås der som hidtil bevilget en rådighedssum til fællesopgaver m.v. for det statslige museumsorgan.

Særlige tilskud foreslås bevilget specialmuseer og andre museer, hvis emne- eller virkeområde ikke er lokalt begrænset.

Det museale samarbejde foreslås styrket ved, at statens museer i det omfang, det er foreneligt med deres øvrige arbejde, yder bistand til de statsanerkendte museer landet over.

Det søges endvidere fremmet ved, at de statsanerkendte museer får pligt til at samarbejde med Nationalmuseet om indsamlinger og undersøgelser, ligesom de forpligtes til at stå til rådighed for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af den lovgivning, der henhører under dennes område.

Endelig stiller udvalget forslag om etablering af en kortvarig museumsuddannelse og efteruddannelse, der tager sigte på såvel det akademisk uddannede personale som det teknisk administrative personale. Uddannelsen foreslås tilrettelagt i form af korte opholdskurser.

Kulturhistoriske museer, der støttes i henhold til museumslovgivningen: BILAG A.

	pristal	antal museer	antal samlede udgifter	drifts- museer	stats- tilskud	amts- tilskud	kommunale tilskud	andre indtægter
1958-59	100	38	1.349.918		354.094	90.641	453.214	451.969
1959-60	102	44	1.626.115		449.970	100.332	776.031	299.782
1960-61	103	48	1.986.608		514.059	115.778	919.838	436.933
1961-62	106	51	2.250.157		622.018	127.063	1.048.412	452.664
1962-63	112	56	2.543.657		689.397	163.454	1.186.969	503.837
1963-64	117	59	2.870.761		743.948	204.082	1.365.917	556.814
1964-65	121	59	3.279.034		1.026.211	236.173	1.541.456	475.194
1965-66	129	65	3.889.414		1.119.982	327.607	1.706.108	735.717
1966-67	136	65	4.451.061		1.184.247	392.150	1.966.951	907.713
1967-68	142	66	4.547.883		1.267.638	597.627	2.375.046	307.572
1968-69	149	67	6.217.980		1.389.623	708.785	2.787.308	1.332.264
1969-70	154	71	8.158.559		3.432.955	700.856	3.420.125	604.623
1970-71	163	72	9.811.646		3.569.747	681.597	3.768.731	1.791.571
1971-72	173	72	12.454.840		4.073.242	1.349.038	5.325.292	1.707.268
1972-73	185	75	15.426.626		4.874.641	1.775.778	6.405.431	2.370.776

Statsanerkendelse af kulturhistoriske museer efter1. april 1959.

1959	Marstal og Omegns museum
1959	Esbjerg Museum
1959	Samsø museumsgård
1959	Silkeborg kulturhistoriske museum
1959	Skive Museum
1959	Hobro Museum
1960	Sorø amts museum
1960	Sydsjællands Folkemuseum, Vordingborg
1960	Willemoesgårdens mindestuer, Assens
1960	Glud museum
1961	Søllerød kommunes museum
1961	Vestfyns hjemstavns gård, Gummerup
1961	Fredericia museum
1962	Dragør museum
1962	Middelfart by- og egnshistoriske samling
1962	Fur museum
1962	Østvendssyssel's hjemstavns museum
1962	Als hjemstavns museum
1963	Gilleleje museum
1963	Den gamle Gård, Fåborg
1963	Ærø museum
1965	Helsingør kommunes historiske samling, Espergærde
1965	Odsherreds folkemuseum, Nykøbing S.
1965	Museet for Varde og omegn
1965	Ølgod museum
1965	Holstebro museum
1965	Bangsbo museet, Frederikshavn
1967	Grønlands landsmuseum, Godthåb

1968	Skagens Fortidsminder
1969	Tåsinge skipperhjem, Bregninge
1969	Skern museum
1969	Limfjordsmuseet, Løgstør
1969	Sæby museum
1970	Værløse museum
1972	Vikingskibshallen, Roskilde
1972	Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg
1972	Grindsted museum
1973	Orlogsmuseet

LANDSDELSMUSEER opført efter det år, de fik status som
landsdelmuseum.

1959	Haderslev Museum
1959	Museet på Sønderborg slot
1959	Museet på Koldinghus
1959	Forhistorisk Museum, Århus
1959	Vendsyssels historiske Museum, Hjørring
1959	Ålborg historiske Museum
1960	Odense Bys Museer
1961	Museet for Holbæk og Omegn
1961	Viborg Stiftsmuseum
1962	Den antikvariske Samling, Ribe
1964	Kulturhistorisk Museum, Randers
1965	Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
1966	Bornholms Museum, Rønne
1967	Køge Museum
1968	Herning Museum
1970	Langelands Museum, Rudkøbing
1971	Grønlands Landsmuseum, Godthåb

Den procentvise fordeling af museernes indtægter.

	statstilskud	amtskommunalt tilskud	kommunalt tilskud	amt + kommune	andre indtægter
1958-59	26,2%	6,7%	33,6%	40,3%	33,5%
1959-60	27,7%	6,2%	47,7%	53,9%	18,4%
1960-61	25,9%	5,8%	46,3%	52,1%	22,0%
1961-62	27,6%	5,7%	46,6%	52,3%	20,1%
1962-63	27,1%	6,4%	46,7%	53,1%	19,8%
1963-64	28,7%	7,1%	47,6%	54,7%	19,4%
1964-65	31,3%	7,2%	47,0%	54,2%	14,5%
1965-66	28,8%	8,4%	43,9%	52,3%	18,9%
1966-67	26,6%	8,8%	44,2%	53,0%	20,4%
1967-68	27,9%	13,1%	52,2%	65,3%	6,8%
1968-69	22,4%	11,4%	44,8%	56,2%	21,4%
1969-70	42,1%	8,6%	41,9%	50,5%	7,4%
1970-71	36,4%	7,0%	38,4%	45,4%	18,2%
1971-72	32,7%	10,8%	42,8%	53,6%	13,7%
1972-73	31,6%	11,5%	41,5%	53,0%	15,4%

DE KULTURHISTORISKE MUSEERS KOMMUNALE OG AMTSKOMMUNALE DRIFTSTILSKUD PR. INDBYGGER 1973-74.

	Indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
<u>1. Københavns amt</u>				625.985		
Dragør Museum	4.216	2.000	0,47			
Amagermuseet	5.863	50.000	8,53		16.500	0,03
Tårnby	44.869	5.000	0,11			
Søllerød Kommunes Museum	32.439	148.056	4,56			
Værløse Museum	15.988	12.000	0,75			
<u>2. Frederiksborg amt</u>				282.170		
Frederiksværk og Omegns Museum	15.299	16.600	1,09			
Gilleleje Museum	12.215	13.200	1,08			
Helsingør Bymuseum	54.794	194.036	3,54			
Helsingør k.hist. Samling	54.794	43.260	0,78			
Nordsjællands Folkemuseum	30.701	2.000	0,07		2.000	0,01
Hørsholm Egnns Museum	20.311	27.500	1,35			
Allerød	17.145	1.000	0,06			
Birkerød	21.078	800	0,04			
Karlebo	7.578	1.000	0,13			
<u>3. Roskilde amt</u>				171.504		
Køge Museum	33.575	261.000	7,77		173.000	1,01

BILAG Cc.

	Indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
Roskilde Museum	51.043	104.000	2,04		32.000	0,19
Vikingskibshallen	51.043	129.480	2,54		30.000	0,18
<u>4. Vestsjællands amt</u>				264.204		
Museet for Holbæk og Omegn	26.954	181.000	6,72		35.000	0,13
Kalundborg og Omegns Museum	19.607	98.500	5,02		16.200	0,06
Bjergsted	6.660	300	0,05			
Odsherreds Folkemuseum	6.112	14.000	2,29		4.000	0,02
Sorø Amts Museum	14.088	4.200	0,30		4.250	0,02
<u>5. Storstrøms amt</u>				254.094		
Lolland-Falsters Stiftsmuseum					295.762	1,16
Møns Museum	11.973	32.000	2,67		32.900	0,13
Falsters Minder, Nykøbing F.	26.086	16.948	0,65		31.800	0,13
Nr. Alslev	9.790	6.500	0,66			
Stubbekøbing	7.493	5.100	0,68			
Sydfalster	5.777	3.800	0,66			
Museet for Næstved og Omegn	43.314	43.000	0,99		42.000	0,17
Sydsjællands Museum, Vordingborg	19.166	15.000	0,78		14.600	0,06
Langebæk	5.572	575	0,10			
<u>6. Bornholms amt</u>				46.996		
Bornholms Museum	15.436	41.673	1,32		51.428	1,09

	Indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
Allinge-Gudhjem	8.641	(41.673)	0,66			
Hasle	6.558		0,66			
Neksø	8.783		0,66			
Åkirkeby	7.466		0,66			
7. Fyns amt				440.614		
Willemoesgårdens Mindestuer	10.622	1.500	0,14			
Den Gamle Gård, Fåborg	17.296	6.000	0,35		3.500	0,01
Vestfyns Hjemstavnsgaard	5.545	1.600	0,29		4.000	0,01
Marstal og Omegns Museum	4.065	2.000	0,49		1.000	0
Middelfart By- og Egnshist.Mus.	16.637	21.321	1,28			
Fyns Stiftsmuseum, Odense	168.068	655.618	3,90		30.000	0,07
Langelands Museum, Rudkøbing	7.009	111.319	15,88		3.500	0,01
Sydlangeland	5.483	34.252	6,25			
Tranekær	4.181	25.689	6,14			
Svendborg Amts Museum	36.293	20.000	0,55		4.500	0,01
Tåsinge Folkemus. og Skipperhøj.	36.293	5.000	0,14		500	0
Ærø Museum, Ærøskøbing	5.079	17.000	3,35		400	0
8. Sønderjyllands amt				241.176		
Haderslev Museum	29.829	106.708	3,58		320.124	1,33
Museet på Sønderborg Slot	29.122	70.274	2,41		210.821	0,87

	indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amts indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
Tønder Museum	12.104	36.413	3,01		109.238	0,45
Aabenraa Museum	20.983	17.914	0,85		53.741	0,22
<u>9. Ribe amt</u>				201.478		
Esbjerg Museum	77.915	321.700	4,13		1.760	0,01
Fiskeri- og Søfartsmuseet	77.915	198.500	2,55		1.760	0,01
Grindsted Museum	16.343	22.814	1,40		1.760	0,01
Den Antikvariske Samling, Ribe	17.684	103.471	5,85		25.630	0,13
Museet for Varde og Omegn	17.097	32.495	1,90		1.760	0,01
Blåvandshuk	3.255	8.866	2,72			
Blåbjerg	6.436	8.565	1,33			
Ølgod Museum	9.790	34.050	3,48		5.060	0,03
Egvad	9.891	1.000	0,10			
<u>10. Vejle amt</u>				312.698		
Fredericia Museum	45.094	71.024	1,58			
Horsens historiske Museum	53.520	150.304	2,81			
Glud Museum	14.410	16.000	1,11			
Museet på Koldinghus	54.046	251.878	4,66		18.500	0,06
Ribe amt					5.170	0,03
Vejle museum	49.121	49.688	1,01			

	Indb.antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb.antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
<u>11. Ringkøbing amt</u>						
Herning Museum	55.072	276.600	5,02	248.356	105.950	0,43
Åskov	6.098	500	0,08			
Trehøje	7.349	500	0,07			
Holtebro Museum	34.404	48.000	1,40		23.078	0,09
Lemvig Museum	19.852	40.000	2,02		15.835	0,06
Thyborøn - Harboøre	4.660	500	0,11			
Ringkøbing Museum	15.415	40.000	2,60		15.292	0,06
Skjern Museum	12.208	32.091	2,63		13.240	0,05
<u>12. Århus amt</u>						
Djurslands Museum, Grenå	17.981	30.928	1,72	550.329		
Odder og Omegns Museum	16.453	30.000	1,82			
Kulturhistorisk Museum, Randers	64.776	638.906	9,86			
Samsø Museumsgaard	4.955	17.500	3,53			
Silkeborg Kulturnuseum	44.995	40.200	0,89			
Forhistorisk Museum, Moesgård	244.913	690.518	2,82			
<u>13. Viborg amt</u>						
Morslands hist. Mus., Nyk.M.	24.723	15.000	0,61	223.292	12.000	0,05
Skive Museum	26.411	116.922	4,43		62.000	0,28
Sallingsund	5.908	500	0,09			

	Indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
Spøttrup	7.351	1.500	0,20			
Sundøre	7.209	1.500	0,21			
Fjends	7.253	1.500	0,21			
Fur Museum	7.209	20.000	2,77		12.000	0,05
Sallingsund	5.908	1.000	0,17			
Skive	26.411	4.000	0,15			
Museet for Thy og V. Hanherred	29.311	65.000	2,22		12.000	0,05
Sydthy	12.459	10.000	0,80			
Viborg Stiftsmuseum	37.263	605.887	16,27		12.000	0,05
<u>14. Nordjyllands amt</u>				463.627		
Østvendssysel Hjemstavnsmus.	14.044	14.010	1,00		3.983	0,01
Bangsbo-museet, Frederikshavn	34.177	56.151	1,64		13.973	0,03
Als Hjemstavnsmuseum	9.507	500	0,05			
Vendssysel hist. Mus., Hjørring	32.847	315.000	9,59		58.811	0,13
Brønderslev	19.434	5.000	0,26			
Hirtshals	14.242	12.000	0,84			
Løkken-Vrå	9.341	9.338	1,00			
Pandrup	9.305	5.000	0,54			
Sindal	8.834	8.400	0,95			
Abybro	9.592	2.398	0,25			
Ålborg	155.333	1.500	0,01			

	Indb. antal 1.4.73	komm. drifts- tilskud	pr. indb. kr.	amtets indb. antal 1.4.73	amtsk. drifts- tilskud	pr. indb. kr.
Hobro Museum	13.579	26.000	1,92		6.399	0,01
Limfjordsmuseet, Løgstør	11.089	40.000	3,61		9.283	0,02
Skagen Fortidsminder	13.521	17.500	1,29		4.840	0,01
Søby Museum	16.482	30.000	1,82		7.972	0,02
Aalborg historiske Museum	155.333	711.274	4,58		140.833	0,30
Vesthimmerlands Museum, Års	11.309	1.500	0,13		788	0
Orlogsmuseet						
Fyns amt				440.614	50.000	0,11
Svendborg	36.293	50.000	1,38			
Grønland						
Grønlands Landsmuseum, Godthåb		10.000			Lands- rådet 65.000	
ialt		7.921.114			2.229.441	

Indrykkede navne angiver kommuner, der yder tilskud til det ovenfor anførte museum.

Udstillinger på kulturhistoriske museer i 1972-73.

	<u>Produktion</u>	<u>Varighed</u>
<u>Dragør Museum</u>		
Før og Nu Fotos	egen	5 måneder
Marinemaleren Chr. Mølsted	do.	5 dage
<u>Møns Museum</u>		
Fra tranlampe til neonrør	egen	3 uger
<u>Køge Museum</u>		
Gotherkongen Didrik	Århus Kunstforening	11 dage
Regionsplanlægning	Regionsplan- kontoret	10 dage
Byfornyelse i provinsbyerne	DAL	2 uger
Oldtidsveje	egen	9 dage
Dukker	do.	6 uger
<u>Roskilde Museum</u>		
Juletræsdyntens historie	egen	
Nyerhvervelser, 2 udstillinger	do.	
Ni gamle dukker flytter ind på Roskilde Museum	do.	2 måneder
Fastelavn	do.	4 uger
Påske	do.	3 uger
Gravfund fra Algade 4	do.	1 måned
Pengeopbevaringsmidler	do.	2 måneder
Roskildemotiver i brugsgenstande	do.	3 måneder
Gamle potterier som inventar fra hedegårde	do.	ca. 2 måneder

BILAG D.Museet for Holbæk og Omegn.

Kirker og Kirkekunst i Holbæk	Holbæk og Roskilde Museum	6 uger
-------------------------------	---------------------------	--------

Jul i gamle dage	do.	5 uger
------------------	-----	--------

Legetøj	do.	5 uger
---------	-----	--------

Den gamle papir- og boghand-	do.	5 uger
------------------------------	-----	--------

lers juleudstilling for børnene
Næstved Museum

Bryllup og blomster	egen	5 dage
---------------------	------	--------

Metaller og blomster	do.	6 dage
----------------------	-----	--------

Lervarer fra C.V. Hansen	do.	8 dage
--------------------------	-----	--------

Juletræ i Helligåndshuset	do.	10 dage
---------------------------	-----	---------

Juletræ i Boderne	Malerinden Tulle Emborg	10 dage
-------------------	----------------------------	---------

Bornholms Museum

Jul og legetøj	egen	6 uger
----------------	------	--------

Bornholms Museum viser ting og sager fra Søfartssamlingen	do.	1 dag
--	-----	-------

Lolland- Falsters Stiftsmuseum

Tiden no'en af os ka' huske	egen	9 dage
-----------------------------	------	--------

(Denne udstilling har været
vist som vandreudstilling i
Nakskov, Våbensted, Holeby
og Rødbyhavn)

Lolland-Falster fotograferet	do.	9 uger
------------------------------	-----	--------

af Johan Henrik Plepgrass

(også vist i Nakskov)

Udgravningerne i Vejleby	do.	4 uger
--------------------------	-----	--------

Fliser fra Holland

Vandreudst.
Hollandske
Ambassade

Fajance og messing fra Holland	egen	5 uger
--------------------------------	------	--------

Folkekunst fra Peru	vandreudst.	5 uger
---------------------	-------------	--------

Nationalmuseet

Willemoesgaardens Mindestuer

Jul og blomster i museet	egen	10 dage
--------------------------	------	---------

BILAG D.Odense Bys Museer

Kirke- og borgbyggeri i Valdemarstiden. Hvideslægten og dens værker.	Kalundborg museum	ca.	7 uger
Nonnebakken, Odenses forsvundne vikingeborg	egen		17 uger
Jacob A. Riis, en avisreporters fotofrafiere fra New Yorks slum,	Antikvariske Samling, Fibe, og Kunstindustrimuseet	ca.	7 uger
Ler ta'r form	egen		7 uger
Arkæologiske udgravninger i 1972	do.		12 uger
Ny Guinea - Hvad sker der?	Forhistorisk Museum, Moesgård	ca.	7 uger
Plantefarvning	Vævelærer Ingeborg Mølle Henningsen		4 uger

Svendborg Amts Museum

Billeder fra Møllegades historie			1 måned
Middelalderfund fra samlingerne i Svendborg Amts Museum I	Odense Universitet	)	Hver en uge. Udstillingerne vist ude i byen
Middelalderfund fra samlingerne i Svendborg Amts Museum II	do.	)	

Aabenraa Museum

Gækkebreve fremstillet af skolebørn	egen	ca.	5 uger
Fotos af Niels J. Madsen Aabenraa	do.		5 dage
Gamle kobberstik i faksimile	do.		2 uger
Modelskibe	do.	ca.	5 uger
Genstande fra U-landene	do.	ca.	2 uger
Dragter og håndarbejder fra Aabenraa-egnen	do.	ca.	7 uger

Tønder Museum

Hollandske fliser	Vandreudst.		1 måned
-------------------	-------------	--	---------

BILAG D.

Bygningsbevarelse	Fondet til bevarelse af gl. huse i Tønder	1 måned
Bogudstilling	Foreningen for Boghåndværk	1 måned
<u>Haderslev Amts Museum</u>		
Danmarks ældste redskaber	egen	4 måneder
Indien- Udstilling	Vandreudst. Nationalmuseet	5 uger
<u>Museet på Sønderborg Slot</u>		
Sønderjyske kulturgrænser	egen	4 måneder
Surdejgsmærker	do.	1 måned
Sønderjyske kostforhold	do.	nogle dage under konges
Deltagelse i to udstillinger på idrætshøjskolen, (sport) og Moesgård (Middelalderkeramik)		
<u>Den antikvariske samling i Ribe</u>		
Fund og gaver	egen	9 uger
Ribes lyksaligheder	do. ca.	8 uger
Jacob A. Riis, en avisreporters fotografier fra New Yorks slum o. 1890	Museet i samarbejde med Kunstindustri-museet.	4 måneder
Det musselmalede stel	egen	mindst 1 år
Apotekerens flasker, - et kæmpepuslespil	do.	mindst ½ år
De kære små	do.	mindst ½ år
<u>Esbjerg Museum</u>		
Montreudstillinger i Specialarbejderskolen i Esbjerg, Varde Banks Esbjerg-afdeling, Krone Apoteket og Esbjerg Rådhus.		

BILAG D.Fredericia Museum

Ting af ler	egen	2 uger
Glas	do.	3 uger

Museet for Varde By og Omegn

Norske stavkirker	Foreningen Norden	3 uger
Varde før og nu	egen	2 uger
Varde sølv	do.	2 uger
Borgene langs Varde Å	egen	½ år
Hollandske fliser	Vandreudst.	3 uger
Folkelige broderier	Foreningen Danmarks folkelige broderier	1 uge

Skjern Museum

Fotos: Konfirmandhold 1908-1931	Pastor Andersen Skjern	oplysning mangler.
---------------------------------	------------------------	--------------------

Ølgod Museum

Ukendte fotografier fra Ølgod og Omegn; 3 forsk. udst.	egen	hver: 2 måneder
--	------	--------------------

Museet på Koldinghus

Hollandske fliser	Vandreudst.	1 måned
Tinsoldater og slagpanoramaer	Museet i forb.m. foreningen "Chakoten".	1 måned
Restaureringsprojekter for Koldinghus	egen	1 måned
Nyerhvervelser	do.	

Forhistorisk Museum, Moesgård

Persien	Vandreudst. Nationalmuseet	
Potter og kander	Mogens Bencard og Elise Roesdahl henh. Københavns og Århus Universitetet	varighed ikke oplyst

BILAG D.

Thailand	egen	
<u>Kulturhistorisk Museum, Randers</u>		
Huenakker og navneklude	egen	4 måneder
Proteststrejken 1922	do.	3½ måned
DASF	DASF	1 måned
Folkekunst fra Peru	Vandreudst. Nationalmuseet	2 måneder
Randers Roklub 75 år	egen	4 måneder
Vore bedsteforældres tid	Vandreudst. ca. Nationalmuseet	4 måneder
Danefæ fra Randersegnen	egen	2\ måned
Museum i 100 år	do.	3½ måned
Firma Falbe-Hansen 100 år	tildels egen	4 uger
Jacob A. Riis	Vandreudst.	3 uger
Folkekunst fra Armenien	egen	1 måned
Kulturcentre i Europa	Folkebiblioteket i Århus	4 uger
Kinesiske gnubbebilleder	Kirsten og Peter Crabb i samarbejde med museet	6 uger
Dumitra - en landsby i Rumænien	arkitekt stude- rende i Århus	\ år
Snitarbejde fra brugsting fra 1700- og 1800-tallet	egen	mindst 7 måneder
Lægekunst og folkemedicin	do.	1 måned, derefter på omegnens skoler
Photographiens første århundre- j	do.	2 måneder, derefter om-ordnet til skole-vandre-udstilling
<u>Viborg Stiftsmuseum</u>		
Både fra Slettestrand	Fot.Ulfert Kattenstein	2 uger
Viborg Amt 1971	Fot. Johan Plepgrass	2 uger
Vi hygger os i smug	egen	4 måneder
Leg med gamle ting	do.	5 måneder

BILAG D.Herning Museum

Børn	egen	sommeren 1972
Neuruppiner-tryk	do.	do.
Landboforeningernes 100-års jubilæum	do.	4 dage
Frøstrup og H.P. Hansen	do.	sept. 1972
Grebet om tingene	do.	sept. 1972
Jacob A. Riis	Vandreudst.	april 1973
Gemme, stille, lægge, putte	egen	1972-1973
Kloge folk	do.	april 1973 - sept. 1974

Aalborg Historiske Museum

Grønland i fokus	Vandreudst. Nationalmuseet	6 uger
Minitextiler	Stoftrykker- og Væverlauget i København	6 uger
Gryler	Asger Dragsholt og museet	3 uger

Lemvig og Omegns Museum

jul	egen	3 uger
-----	------	--------

Holstebro Museum

Fredning af fortidsminder	Ministeriel: for kulturelle an- liggender	3 uger
Rydhave - depotet	egen	2 måneder

Museernes publikationer i 1970 og 1971, efter Fortid og Nutid
XXV: 1/2

Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg.

A. Hjorth Rasmussen: Nordsøfiskeriet under besættelsen, Rednings-skibet.

F.V. Mortensen, Fiskerdreng på Klitten, Skibsfarten på Ribe.

H. Meesenburg har i samarbejde med museet udgivet det kulturgeo-grafiske tidsskrift BYGD 1. årg. nr. 1-3 og 2. årg. nr. 1-6.

S. Tougaard: Silden og Glencolumbkille.

Vikingskibshallen i Roskilde.

Ole Crumlin-Pedersen: Skonnerten Fulton af Marstal. Samme: Skind eller træ. Roar Linde 1971. Hjortespringbåden som kulturaktivitet. Folderen "Brugsbåde".

Esjberg Museum.

Medudgiver af Mark og Montre.

Fredericia Museum.

Brochure om belysning. Folder om museet.

Bangsbumuseet.

Bangsbumuseet 1946-71. Jubilæumsskrift.

Fur Museum.

Furs Geologi af Helge Gry. Furs Topografi, 1860, R.H. Kruse. Med-udgiver af MIV (Museer i Viborg amt). Moleret i Limfjorden, tekst-hæfte til skolesamling.

Haderslev Museum.

Årsskrift.

Helsingør kommunes historiske Samling,

SAGA 1971. Egnen. Klokken.

Herning Museum.

Foldere om An Mari's hus, om lysestøbning og om brændevin. Kata-

BILAG E.

log til udstillingen "gemme, stille, lægge, putte". Lærerbøger og elevmappe til vandreudstilling om belysning.

Museet for Holbæk og Onegn.

På min vej gennem Holbæk. Årsberetning 1969-70. Museum og undervisning. Kirker og kirkekunst i Holbæk. Årsberetning 1970-71.

Holstebro Museum.

Årsskrift 1969-70 og 1970-71.

Hørsholm egns museum.

A.H. Brandt: Træk af Karlebo kommunes historie. E.O. Errebo-Knudsen: Mathildevejen.

Kalundborg og omegns museum.

Chr. Waagepetersen: En koffardiskipper og hans skib, Handels- og Søfartsmuseets årbog 1971. Samme: Stoppet med mit hår i SKALK 1970: 2. Kalundborgs middelalderlige byplan i Jul i Kalundborg 1970 og Om Ole Lunds gård i Jul i Kalundborg 1971.

Museet på Koldinghus.

Sigvard Skov: Sot og Helse. Samme: Kinafarer-Porcelæn 1600-1800. Medudgiver af hæftet Genforeningen i 1920.

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo.

Else-Marie Boyhus: Hovedvandsæg. Stiftsmuseets årsskrift 1970. Hovedvandsæg, udstillingsvejledning. Ove Nielsen: Fremmed i Danmark (arbejdshæfte om de polske roearbejdere og det moderne fremmedarbejderproblem). Juleposen "Gammel Jul". Korsstingmønstre fra Lolland-Falster. Museet i Storstrømsamtet. Årsskrift 1971, heri om udgravningerne i Vejleby. Vejledning til Frilandsmuseum i Maribo. - "Landbruget omkring 1800" nr. 1 Mandens Hverdag og nr. 2 Kvindens Hverdag, mapper med undervisningsmateriale. "Mad", opskrifter på egnsretter. Ove Nielsen: Museumspædagogik i Historie og Undervisning 1971, Else-Marie Boyhus: Noget om formidling i Heimen 1971.

Næstved Museum.

Undervisningsmateriale om Laurits Pottemager, Sydsjællands bondekultur og Næstved i besættelsestiden.

BILAG E.Odense Bys Museer.

Fynske Minder 1969 og 1970. Andersenianna 1970 og 1971. Erling Albrechtsen: Fynske Jernaldergrave IV (Fynske Studier IX). Årsberetninger 1969-70 og 1970-71.

Den antikvariske Samling, Ribe.

Medudgiver af Mark og Montre. Gurli Andersen og Mogens Bencard: Til Dig, som lever lækker, En antikvarisk kogebog. Domkirken i Ribe vejledning for besøgende ved Elna Møller og Mogens Bencard.

Roskilde Museum.

Niels A. Christiansen: Barndommens land. Arthur Fang: L.A. Ring og Roskilde. Niels A. Christiansen: Museum og Undervisning.

Skagens Fortidsminder.

Vejledning for publikum.

Skanderborg Museum.

Årsskriftet "Skvæt" 1970-71, heri artikler om museet indtil 1965 og om en gravhøj ved Brørup Skovgård.

Skive Museum.

Arbejdsmappe til undervisningsbrug om køkkenmøddingen ved Krabbesholm. Medudgiver af MIV, årbog for museerne i Viborg amt.

Museet på Sønderborg Slot.

Katalog til Genforeningsudstillingen. Årbogen Fra Als og Sundeved 1971 og 1972.

Vendsyssels historiske Museum, Hjørring.

K. Sørensen: bordtøj, udstillingskatalog. Uhrmageren der solgte sin kone, genoptryk af skillingsvise fra Hjørring. Store Vildmose, forslag til et vildmosemuseum på Hjermitslevgård. Sandflugt, forslag til et sandflugtmuseum i Rubjerg Knude fyr. Husgeråd, udstillingskatalog. Medudgiver af "De næsten ukendte", særtryk af "Arv og Eje" 1971. Brudstykker, festskrift til Holger Friis. Museer i Vendsyssel 1970 og 1971.

Viborg Stiftsmuseum.

Bidrag bd. 1, 1970 med art. af bl.a. Erik Levin Nielsen og Peter

Seeberg. M. Bro-Jørgensen: Bronzens Tidsalder, katalog og leksikon til den nyopstillede bronzealderudstilling. Medudgiver af MIV, årbog for museerne i Viborg amt. Medudgiver af lejrskolehæftet "Viborg Album".

Værløse Museum.

Årsskrift.

Ølgod Museum.

Medudgiver af Mark og Montre, heri om Hodde skole 1970 og andelsmejeriet Hjedding 1971.

I tilslutning til de i 2. revisionsdepartements beretning for finansåret 1972-73 fremsatte bemærkninger om Forhistorisk Museum i Århus og under hensyn til den forestående revision af museumslovene har ministeriet for kulturelle anliggender fundet det hensigtsmæssigt, at spørgsmålet om museets stilling og fremtidige virke blev gjort til genstand for en nærmere gennemgang ved en række drøftelser i ministeriet.

I disse drøftelser har deltaget landsretssagfører K.H. Herschend, professor Ole Klindt-Jensen og afdelingsleder Poul Kjærum, Forhistorisk Museum, overinspektør, dr.phil. Mogens Ørsnes, Nationalmuseet, samt ekspeditionssekretær Lennart Holten og fuldmægtig Annelise Jensen, ministeriet for kulturelle anliggender.

Udgangspunktet for drøftelserne har været spørgsmålet om Forhistorisk Museums placering inden for det offentlige museumsvesen, og herunder især forholdet til Nationalmuseet og Rigsantikvarens fortidsmindeforvaltning.

Der har under drøftelserne været enighed om, at Forhistorisk Museums hidtidige arbejdsområde bør opretholdes, ligesom dets virksomhedsformer og økonomiske grundlag er af en sådan karakter, at museets status som selvejende institution ikke bør anfægtes. Der har endvidere været enighed om at konstatere, at samarbejdet mellem Forhistorisk Museum og Nationalmuseet samt Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning må formaliseres. Man har i denne forbindelse drøftet det af et underudvalg under museumsudvalget fremsatte forslag om oprettelse af et administrativt organ med beslutningskompetence, "Statens antikvariske Nævn", og der er enighed om, at det ville være i højeste grad ønskeligt, såfremt et sådant organ kunne institueres ved den nye lov om statstilskud m.v. til museer. Man er imidlertid bekendt med, at forslaget om oprettelse af "Statens antikvariske Nævn" som et besluttende organ nu er afløst af et forslag om nedsættelse af et antikvarisk udvalg, der skal være konsultativt for rigsantikvaren med hensyn til administrationen af den antikvariske lovgivning, men som iøvrigt skal have samme opgaver som foreslået for "Statens antikvariske Nævn".

Der er herefter enighed om efter omstændighederne at støtte forslaget om nedsættelse af en sådant udvalg, idet man forudsætter,

at Forhistorisk Museum repræsenteres særskilt i udvalget, således som det er foreslået af underudvalget under museumsudvalget.

Skulle en ny museumslov mod forventning ikke indeholde bestemmelser om nedsættelsen af et sådant organ, må der oprettes et fagligt samråd mellem Forhistorisk Museum og Nationalmuseets 1. afdeling og eventuelt også andre afdelinger.

Man har endvidere drøftet forholdet mellem Forhistorisk Museum og Århus universitet. Drøftelserne har drejet sig både om de arbejdsmæssige afgrænsninger mellem museet og institut for forhistorisk arkæologi, middelalderarkæologi og etnografi ved Århus universitet samt om de økonomiske relationer mellem de to institutioner på Moesgård.

Århus universitet har siden finansåret 1972-73 - udover som tidligere at betale husleje til Forhistorisk Museum - også ydet museet refusion for en række faktisk modtagne tjenesteydelser efter en mellem museet og instituttet nærmere aftalt delingsnorm. Museet modtog i finansåret 1973-74 ialt 250.528 kr. fra Århus universitet som refusion for ydelser til universitetsformål.

Der er enighed om, at der snarest må indgås en formel overenskomst mellem museet og universitetet såvel om afgrænsningen af arbejdsopgaver mellem instituttet og museet som om de økonomiske forhold. Der er af bestyrelsen for Forhistorisk Museum optaget forhandling med universitetet om indgåelse af en sådan aftale, der vil indebære en formel anerkendelse fra universitetets side af den refusionsordning, som har eksisteret i de sidste 2 finansår. Det er tanken, at aftalen skal kunne anvendes også i tilfælde af ændringer i arbejdsopgaverne eller i universitetets benyttelse iøvrigt. Bestemmelser til sikring heraf tænkes indpasset i nye vedtægter for museet-

Endelig har man drøftet spørgsmålet om en ændret ordning for ydelse af tilskud til Forhistorisk Museum fra henholdsvis Århus kommune og ministeriet for kulturelle anliggender i forbindelse med gennemførelsen af en ny museumslov.

Bevillingen til Forhistorisk Museum fra Århus kommune ydes i dag dels til dækning af halvdelen af visse bestemte lønudgifter, dels som et pristalsreguleret basistilskud på 159.000 kr. til øvrige driftsudgifter. Det samlede kommunale tilskud udgjorde i finansåret 1973-74 690.518 kr.

Tilskuddet fra ministeriet for kulturelle anliggender ydes for øjeblikket dels med et ureguleret beløb på 220.000 kr. årlig i henhold til loven om de kulturhistoriske museer, dels ved en særbevilling på finansloven, der reguleres i overensstemmelse med løn- og prisudviklingen på de årlige tillaigsbevillingslove. Det samlede tilskud i finansåret 1973-1974 beløb sig til 873.000 kr.

Der er enighed om, at det ved en nyordning må tilstræbes, at der skabes størst mulig klarhed og fasthed i principperne for ydelsen og den indbyrdes fordeling af tilskud fra henholdsvis ministeriet og Århus kommune.

Fra Forhistorisk Museums side er det fremført, at man ville finde det meget ønskeligt, hvis der kunne etableres en ordning, hvorefter museets udgifter - efter fradrag af egne indtægter og refusionen fra Århus universitet - dækkes af kulturministeriet og Århus kommune efter en på forhånd nærmere fastlagt fordelingsnøgle.

Dette kunne f.eks. gennemføres ved en detaljeret fastlæggelse af, hvilke kategorier af museets udgifter, der skulle dækkes af kulturministeriet alene, hvilke af ministeriet og kommunen i fællesskab og hvilke af kommunen alene, altså en ordning svarende til en vis grad til den eksisterende ordning for Naturhistorisk Museum i Århus.

En anden mulig løsning er at etablere en ordning, hvorefter udgifterne ved museets drift - efter fradrag af egne indtægter og refusionen fra universitetet - deles mellem kulturministeriet og Århus kommune med halvdelen til hver. En sådan ordning med 50%'s deling af udgifterne mellem kulturministeriet og Århus kommune har i mange år eksisteret for Købstadmuseet "Den gamle By" i Århus og synes at indebære en betydelig administrativ klarhed og overskuelighed for såvel institutionen som de tilskudsgivende myndigheder.

Man har om disse spørgsmål haft en forhandling med Århus kommune, magistratens 4. afdeling, og kommunen har ved denne lejlighed - i erkendelse af de administrative fordele herved - principielt erklæret sig positiv over for forslaget om på det ovennævnte grundlag at etablere en ordning, hvorefter udgifterne til driften af Forhistorisk Museum, efter fradrag af egne indtægter og universitetets refusion, dækkes med halvdelen af Århus kommune og halvdelen af ministeriet for kulturelle anliggender.

Det er dog fra kommunens side udtalt, at det vil være et ab-

solut vilkår for etableringen af en sådan ordning, at forholdet til Århus universitet fuldt ud afklares og sikres gennem indgåelsen af den ovenfor omtalte overenskomst mellem museet og universitetet.

Det må endvidere som en konsekvens af ordningen fastslås, at bevillingsforøgelser kun vil kunne finde sted som en pris- og lønregulering på det af tilskudsyderne godkendte aktivitetsniveau, og at tilskudsydernes forhåndsgodkendelse i hvert enkelt tilfælde er en betingelse for ændring af aktivitetsniveauet.

Under disse forudsætninger skal man herefter anbefale, af der i forbindelse med gennemførelsen af en ny museumslov etableres en ændret tilskudsordning for Forhistorisk Museum i Århus, således at museets nettoudgifter i henhold til et på forhånd godkendt budget dækkes med halvdelen af ministeriet for kulturelle anliggender og halvdelen af Århus kommune.

For så vidt angår de med forslaget forbundne udgifter bemærkes følgende:

Forhistorisk Museum havde med udgangen af finansåret 1972-1973 oparbejdet et udækket tilskudsbehov på ca. 500.000 kr., som blev dækket ved eengangstilskud fra Århus kommune, Århus universitet og ministeriet for kulturelle anliggender. Der blev samtidig fra ministeriet og kommunen stillet krav om, at Forhistorisk Museum fra og med finansåret 1973-74 nedskar sit budget til et egentligt nødbudget. Museet har som en konsekvens heraf måttet begrænse sine lønudgifter ved at afskedige 1 museumsinspektør, 1 teknisk assistent og 11 skovarbejder. Samtidig er de tidligere bevillinger til studentermedhjælp og konservatormedhjælp blevet sløjfet og udgifterne til udgravninger og særudstillinger reduceret betydeligt. Desuden er bevillingen til vedligeholdelse af museets fredede bygninger blevet utilstrækkelig, og arbejdet med museumsparken er stort set standset.

I forbindelse med gennemførelsen af den ændrede tilskudsordning må det anbefales, at tilskuddene til museet forhøjes på en sådan måde, at museet - så vidt det er muligt - kan reetablere det tidligere aktivitetsniveau.

Det foreslås derfor - under forudsætning af Århus kommunes tilslutning hertil - at museet ved nyordningens gennemførelse får mulighed for at genansætte personale svarende til det afskedigede. Udgiften hertil vil udgøre 216.000 kr. pr. 1. april 1974. Samtidig

foreslås bevillingen til øvrige driftsudgifter forøget med 185.000 kr. årlig (løn- og prisniveau april 1974), heraf 30.000 kr. til studenter- og konservatormedhjælp, 95.000 kr. til udgravninger og særudstillinger samt 50.000 kr. til vedligeholdelse og 10.000 kr. til arbejdet med museumsparken.

I de samlede merudgifter på 401.000 kr. årlig vil imidlertid fragå et beløb på ca. 65.000 kr. årlig i henhold til den med Århus universitet forudsatte refusionsordning. Den resterende merudgift på 336.000 kr. forudsættes ifølge de foreslåede ændrede tilskudsprincipper dækket med 50% af ministeriet for kulturelle anliggender og 50% af Århus kommune. Nettoudgifterne ved driften af Forhistorisk Museum er for finansåret 1975-76 budgetteret til 1.861.800 kr. med det nuværende lave aktivitetsniveau (løn- og prisniveau april 1974). En forøgelse af udgifterne med 336.000 årlig vil give et budget på ialt 2.197.800 kr., altså et samlet tilskud på 1.098.900 kr. fra henholdsvis ministeriet for kulturelle anliggender og Århus kommune.

De faktiske merudgifter for staten vil imidlertid ifølge vedlagte opstilling kun udgøre 91.900 kr. årlig, da statens tilskud til museet allerede på forslag til finanslov for 1975-76 er opført med 1.007.000 kr.

Merudgifter ved forslag til ændret tilskudsberegning
for Forhistorisk Museum i Århus.

(løn- og prisniveau april 1974).

	<u>Nuværende til-</u> <u>skudsordning</u>	<u>Foreslået</u> <u>tilskudsordning</u>	
I henhold til L. 273 1969	220.000 kr.	345.000 kr.	(lovfor- slagets §3,stk.1)
I henhold til finanslovs- konto § 21.3.11. - finans- lovforslag 1975-76	787.000 kr.	753.900 kr.	(lovfor- slagets §3,stk.4)
	1.007.000 kr.	1.098.900 kr.	

UDTALELSE TIL UNDERUDVALG OM MUSEUMSFORMIDLING
FRA DANSK HISTORIELÆRERFORENING.

BILAG G.

Vi er fuldt ud vidende om, at museernes opgaver kan siges at falde i tre afdelinger:

FUND
 FORSKNING
 FORMIDLING.

I denne sammenhæng ønsker vi kun - (og føler os kun kompetente til) at udtale os om formidlingen.

To hoved-spørgsmål tegner sig:

- I. HVAD SKAL FORMIDLES?
- II. HVORDAN KAN DET FORMIDLES?

Vi finder det vigtigt, at en ny museumslov bliver en RAMMELOV. I så vid udstrækning som muligt bør den give plads og økonomisk mulighed for nytolkninger af museumsbegrebet.

I. HVAD SKAL FORMIDLES?

Svaret må blive:

- a. FUND
- b. FORSKNING
- c. ARBEJDSPROCESSER

Ad a. Det traditionelle museum har overvejende formidlet sine fund i form af udstillinger - mere eller mindre publikumsvenlige.

Ad b. Vi mener, at man i fremtiden i stigende grad bør lægge vægt på at formidle forskningsprocesser eller dele af disse. Dette ønske har en nær tilknytning til ønsket om i folkeskolen at nærme undervisningsfaget, historie til videnskabsfaget.

Ad c. I de senere år er der gjort forsøg med formidling af historiske arbejdsprocesser. (F.eks. i Lejre og på Fulton). Det er for os vigtigt, at der gives mulighed for at få initiativer af denne slags ind i fremtidens danske museumsbegreb.

II. HVORDAN KAN DIT FORMIDLES?

a. Formidling af fund:

1. Fund vist i fundsituationen.

Især for oldtidsfund vil det være væsentligt på museet at give et tydeligt indblik i fundsituationen enten gennem billeder eller ved udstilling af dele af fundene på primært Leje. (Som f.eks. Nat. museets jubilæumsudstilling eller mosen på Moesgård). Vi tror, at det er vigtigt f.eks. af hensyn til indberetningslysten at holde befolkningen i et område løbende orienteret om aktuelle fund enten gennem gerne primitive tryksager eller gennem skiftende udstillinger.

Ved selve udstillingen af fundsituationer bør lægges større vægt på beskrivelsen af den problematik, udgraverne følte sig stillet overfor, fase for fase. Det må gerne føles spændende at følge udviklingen - og engagerende at få del i usikkerheden.

2. Fund vist i sammenhænge.

Det har været almindeligt at vise serier af fund af samme type. Det kan være vigtigt og nødvendigt med sådanne studiemagasiner, bl.a. for at man kan overbevises om nuancerne. Vi sympatiserer imidlertid også med tanker om enten at vise fund i sammenhæng med andre ting fra samme periode - og således antyde et miljø - eller i en tematisk opstilling, som kan vise en udvikling.

3. Specialmuseer.

Et særligt problem synes at være provinsmuseernes udstillinger. (Vi er vidende om, at der også her er sket ændringer i de senere år). Det almindelige har været, at man har søgt at dække så stort et område i tid og rum som muligt. Vi finder det gunstigt, om der over en årrække kunne ske en ændring i retning af omdannelse til specialmuseer, som tager et enkelt eller et par lokale specialiteter op. (F.eks. et håndværk eller et lokalt storfund). Dette skulle gerne ske efter en landsdækkende plan,

således at man får en dækning af en lang række specialer. Fra udstillingerne skulle der gerne være "udgange" til eksisterende rester og spor i det omgivende samfund (f.eks. ekskursions- eller turfor-slag).

b. Formidling af forskning.

1. Det vil være vigtigt ikke blot at formidle forskningens færdige resultater, som tidligere nævnt; men også stadier i forskningsarbejdet. For at vise, at der ikke er nogen grund til at tro, at netop vi kender sandheden, kunne suppleres med forladte teorier (f.eks. om Jelling eller Trelleborg-husene).

2. Hvis der i forbindelse med fund er forskellige opfattelser eller uløste problemer, vil det utvivlsomt virke interessevekkende, om også problemerne formidledes.

I de tilfælde, hvor det vil være muligt, kunne publikum inddrages i løsning af problemerne. Åbne spørgsmål virker langt mere engagerende end færdige løsninger. (Eks. på Moesgård spurgte man i påsken 72 folk om forslag til anvendelse af nogle store lerkar).

3. En direkte inddragelse af publikum i forskningen gennem en igangsættende formidling kunne ske ved lokale indsamlingsarrangementer (f.eks. Lolland-Falsters stiftsmuseums billedindsamling og de lokal-historiske arkiver).

Studiekredse og kurser om indsamlingsteknik må kunne arrangeres gennem fritidsloven. Det kunne sikre så brugbare informationer som muligt.

c. Formidling af arbejdsprocesser.

En virkelig nytænkning inden for museumsverdenen er spørgsmålet om bevaring af arbejdsprocesser, som er på vej til at tabes for samfundet i disse årtier.

1. For det første kan der være tale om, at grupper af mennesker virkelig tilbunds sætter sig ind i og lærer forskellige arbejdsprocesser (f.eks. tækning eller spinning).

De ville således være i stand til at bevare håndelag og materialekendskab og lade det gå videre til næste generation.

De ville også kunne demonstrere eller lade museumsbrugere prøve en arbejdsproces gennem kortere eller længere tid (f.eks. sømandsarbejde på Fulton og korn-forarbejdning i Lejre).

Det ville også på dette område være hensigtsmæssigt med en landsplan, så man fik så stor en dækning af fag som muligt. Igen må der kunne trækkes på fritidsloven.

2. I tilknytning til specialmuseer kunne f.eks. vises tekniske løsninger af samme problem til forskellige tider - det bedste ville være arbejdende produktionsværksteder (f.eks. smedning - tekstilforarbejdning).

Dette sidste punkt om arbejdsprocesser kunne man knytte til PÆDAGOGISKE VÆRKSTEDER (NB. her tænkes ikke kun på børnepædagogik).

Disse kunne placeres direkte ved eller på museer; men måske også i tilknytning til undervisningsinstitutioner. De bør dog altid komme under museumsbegrebet for at sikre den faglige forankring. Her skal skitseres forslag til forskellige typer af værksteder:

A. Værksteder med små forløb (kort tid):

I. Afprøvning af funktioner:

- a. Forskellige typer værktøj (stenøkser - jernøkser).
- b. Forskellige "maskiner" (hvordan virkede musefælder - fotografiapparater).

II. Simple arbejdsprocesser:

- a. Arbejdsprocesser, som tager kort tid at prøve (lysestøbning, smørkning, tærskning).

B. Værksteder med længere forløb (f.eks. arbejdslejre):

- I. Fremstilling af projekter (bygning af skibsmodeller (Imme Aros)- huse).

II. Restaureringsopgaver (skibe - møller o.lign.).

III. Udgravninger.

Hvorledes deltagerne bor, spiser osv. er uafhængigt af opgavens historiske sammenhæng; men forankringen i videnskab er vigtig, for at det ikke skal blive pop. Der må altid være tilknyttet konsulenter med forsvarlig indsigt. Det kunne være museumspædagoger (seminarieuddannede) med faglig efteruddannelse eller magistre med pædagogisk skoling.

C. Lejrskoler eller andre ophold i et "MILJØ".

Man forsøger at sammenstille arbejdsprocesser, som passer sammen i tid og sted og skaber derved et miljø. Undervejs må man gøre deltagerne klart, at man arbejder med hypoteser omkring arbejdsprocesser. Man ejr ikke jernalderbonde i Lejre, men man prøver arbejdsprocesserne, således som forskeren mener, de kan have foregået. Man kan deltage i diskussionen af, om den opstillede hypotese forekommer rimelig.

Andre eks. er Fulton og en selvforsynende bondegård.

D. Arbejdende værksteder.

Restaurerede vand- og vindmøller holdes i gang f.eks. af det restaurerende team. Besøgende kan nok ikke deltage direkte i arbejdet, medmindre det suppleres med andre former for aktiviteter f.eks. i tematisk sammenhæng: Maling af korn til forskellige tider og i forskellige kulturer.

MUSEUMSPÆDAGGER

Afslutningsmæssigt ønsker vi at bringe nogle bemærkninger om museumspædagoger.

Det er med glæde, vi fra historielærernes side har fulgt resultaterne af museumspædagogernes arbejde, som er kommet frem i de sidste år. Det er vigtige håndsrækninger til lærerne i arbejdet med en ændret historieundervisning.

Her skal først nævnes en række initiativer, som bør intensiveres:

1. Kasser med materialer til undervisningen.
2. Udlån af museumsgenstande fra lavere kategorier.
3. Dias og lydbånd til undervisningsbrug.

4. Hefter og Jack-daws om emner i tilknytning til de lokale museer.

For at disse ting kan udnyttes fuldt ud i de kommende år, skal vi henlede opmærksomheden på en række problemer, som bør løses:

1. I ansættelseskriterierne for museumspædagoger bør man trække den pædagogiske skoling i forgrunden.
2. Formidlingen af oplysningerne om museernes tilbud bør løses (evt. i samarbejde med skolecentralerne eller de fælleskommunale samlinger).
3. Transportproblemer. Det er ofte manglende transportmuligheder, der slår samarbejdet mellem skole og museum i stykker. Det bør nok løses ved forhandlinger med Kommunernes landsforening om køb af busser til transport f.eks. til museumsbesøg og ekskursioner.
4. Løsning af problemerne omkring deltidsansættelse.
Det er vigtigt, at folkeskolelærere, som ansættes som museumspædagoger, kan fortsætte som lærere på deltid. Det spørgsmål må løses i samarbejde med Kommunernes landsforening og Danmarks Lærerforening.

FORSLAG TIL KURSUSPLAN.

BILAG H.

1. dag:

Generel gennemgang af museumshistorie, museernes mål og museumstyper med hovedvægten på sidstnævnte og disses funktioner.

2. dag:

Besøg på en række (f.eks. 4) museer, hver repræsenterende sin museumstype (f.eks. et specialmuseum), et naturhistorisk museum, et kulturhistorisk museum og et kunstmuseum).

3. dag:

Vurdering af de den forudgående dag besøgte museumstyper, gennemgang af disse med specielt henblik på museumsbygninger og disses indretning.

4. dag:

Fortsættelse af gennemgang af museumsbygninger og disses funktion. Indføring i problemer vedr. opvarmning, ventilation, belysning, sikkerhedssystemer, tilsyn og vedligeholdelse.

5. dag:

Formidlingens diverse former. Indføring i problemer vedr. udstillinger, undervisning, PR-virksomhed, etc.

6. dag:

Formidling, fortsat undervisning, evt. med besøg i en aktuel formidlingssituation (særudstilling f.eks.).

7. dag:

Fri.

8. dag:

Bevaring.

9. dag:

Bevaring. Indføring i problemer vedr. konservering og restaurering.

10. dag:

Registrering og dokumentation.

11. dag:

Forskning. Generel indføring i de forskningsområder, der har museal tilknytning: arkæologi, naturhistorie, etnologi, etc.

12. dag:

Administrativ organisation. Gennemgang af typer af stillingsbeskrivelser, faglige organisationer, museumsfinansiering, museumsjura, museumsverdenens struktur, lokalt og internationalt.

13. dag:

Administrativ organisation fortsat.

Museer	Tilskuds- gig- vende beløb 1973-74 efter regnskab	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
1. Københavns amt				
Dragør Museum	6.942	6.942	5.207	4.623
Amagermuseet	41.545	34.475	31.159	27.669
Søllerød kom. Museum	143.432	20.000	107.574	95.526
Værløse Museum	23.296	20.000	17.472	15.515
2. Frederiksborg amt				
Frederiksværk og Omegns Museum	19.410	19.410	14.558	12.927
Gilleleje Museum	16.240	16.240	12.180	10.816
Helsingør Bymuseum	250.773	23.493	188.080	167.015
Helsingør k.hist.Saml.	43.260	23.482	32.445	28.811
+ Nordsjællands Folkemus.	9.600	9.600	7.200	6.393
Hørsholm Egns Museum	38.921	36.122	29.191	25.921
3. Roskilde amt				
Køge Museum	441.000	152.975	200.000	200.000
Roskilde Museum	136.144	73.438	102.108	90.672
Vikingskibshallen	179.480	179.480	134.610	119.534
4. Vestsjællands amt				
Museet f. Holbæk o.Om.	226.830	135.912	170.123	151.069

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1973-74 ef- ter regnskab	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
<u>5. Storstrøms amt</u>				
Kalundborg og Om.Mus.	123.012	71.950	92.259	81.926
Odsherreds Folkemuseum	22.025	20.569	16.519	14.669
Sorø Amts Museum	14.626	14.626	10.970	9.741
<u>Lolland-Falsters St.mus.</u>				
Møns Museum	309.488	179.712	200.000	200.000
Falsters Minder, Nyk.F.	66.680	24.475	50.010	44.409
Mus.f.Næstved og Omegn	64.715	24.422	48.536	43.100
Sydsjællands Museum	89.940	35.664	67.455	55.900
	31.180	20.000	23.385	20.766
<u>6. Bornholms amt</u>				
Bornholms Museum	110.144	83.726	82.608	73.356
<u>7. Fyns amt</u>				
Willemoesgårdens Mindest.	7.200	7.200	5.400	4.795
Den Gamle Gård, Fåborg	10.730	10.730	8.048	7.146
Vestfyns Hjemstavns gård	14.139	14.139	10.604	9.417
Marstal og Omegns Mus.	15.356	15.356	11.517	10.227
Middelfart Museum	24.521	20.000	18.391	16.331
Fyns Stiftsmuseum	654.618	225.000	200.000	200.000
Langelands Museum	187.312	144.618	140.484	124.750

Museer	Tilskuds- vende beløb 1973-74 ef- ter regnskab	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Svendborg Amts Museum	26.625	20.000	19.969	17.732
Tåsinge Folkemuseum	9.675	9.675	7.256	6.444
Ærø Museum	20.345	20.000	15.259	13.550
8. Sønderjyllands amt				
Haderslev Museum	426.832	197.505	200.000	200.000
Sønderborg Slot	282.895	116.250	200.000	188.408
Tønder Museum	145.651	58.125	109.238	97.004
Aabenraa Museum	71.655	20.000	53.741	47.722
9. Ribe amt				
Esbjerg Museum	329.460	116.391	200.000	200.000
Fiskeri- og Søfartsmus.	200.260	200.000	150.195	133.373
Grindsted Museum	30.732	20.000	23.049	20.468
Antikvarisk Samling	149.626	138.778	112.220	99.651
Varde Museum	51.885	47.875	38.914	34.555
Ølgod Museum	53.305	20.000	39.979	35.501
10. Vejle amt				
Fredericia Museum	77.884	35.467	58.413	51.871
Horsens hist. Museum	150.304	92.147	112.728	100.103
Glud Museum	33.925	33.925	25.444	22.594

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1973-74 ef- ter regnskab kr.	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr. kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr. kr.
Koldinghus Slot Museum	272.771	165.213	200.000	181.666
Vejle Museum	49.688	30.267	37.266	33.092
<u>11 Ringkøbing amt</u>				
Herning Museum	388.940	176.025	200.000	200.000
Holstebro Museum	75.433	46.113	56.575	50.238
Lemvig Museum	58.730	20.000	44.048	39.114
Ringkjøbing Museum	57.482	20.000	43.112	38.283
Skjern Museum	46.776	20.000	35.082	31.153
<u>12 Århus amt</u>				
Djurslands Museum	33.027	20.000	24.770	21.996
Odder Museum	20.346	22.406	15.260	13.550
Randers Museum	639.895	225.000	200.000	200.000
Samsø Museumsgård	30.000	20.000	22.500	19.980
Silkeborg Museum	43.042	27.424	32.282	28.666
Forhistorisk Museum	690.518	225.000	200.000	200.000
<u>13 Viborg amt</u>				
Morslands hist. Museum	29.549	20.000	22.162	19.680
Skive Museum	188.551	54.881	141.413	125.575
Fur Museum	39.590	20.000	29.693	26.367

Museer	Tilskudgiver vende beløb 1973-74 efter regnskab	Statstilskud efter gældende lov basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Thy og V.Hanherred Mus.	92.245	20.000	69.184	61.435
Viborg Stiftsmuseum	633.380	225.000	200.000	200.000
<u>14 Nordjyllands amt</u>				
Østvendssels Museum	20.373	20.000	15.280	13.568
Bangsbo Museum	71.724	48.695	53.793	47.768
Als Hjemstavnsmuseum	650	650	488	433
Vendsyssel hist.Museum	440.457	207.249	200.000	200.000
Hobro Museum	33.959	20.000	25.469	22.617
Limfjordsmuseet	49.782	25.665	37.337	33.155
Skagen Fortidsminder	23.880	20.000	17.910	15.904
Søby Museum	39.337	20.000	29.503	26.199
Ålborg hist. Museum	808.433	225.000	200.000	200.000
Vesthimmerlands Museum	3.938	3.938	2.954	2.623
Orlogsmuseet	220.000	200.000	165.000	146.520
<u>Grønland</u>				
Grønlands Landsmuseum	75.000	45.000	56.250	49.950
		5.003.420		
Fradrag til rådighedssum 2½%		114.461		
ialt 10.561.114		4.888.959	5.873.534	5.450.566
+ angiver, at det tilskudsgivende beløb er anført efter skøn.				

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1973-74 ef- ter regnskab	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Århus Kunstmuseum	676.000	200.000	200.000	200.000
Fyns Stiftsmuseum	447.722	200.000	200.000	200.000
Nordjyllands Kunstmuseum	984.413	200.000	200.000	200.000
Lolland-Falsters Stifts- museum	27.650	22.450	20.738	18.415
Randers Kunstmuseum	232.036	200.000	174.027	154.536
Ribe Kunstmuseum	16.840	16.840	12.630	11.216
Vejle Kunstmuseum	116.586	20.000	87.440	77.646
Bornholms Museum	55.720	20.000	41.790	37.110
Vejen Museum	69.358	48.530	52.019	46.192
Horsens Kunstmuseum	45.000	25.000	33.750	29.970
Skagen Museum	23.000	20.000	17.250	15.318
Esbjerg Kunstfore.Samling	153.822	153.822	115.367	102.446
Kolding Kunstfore.Samling	24.000	20.000	18.000	15.984
Kunstsaml. på Sønderborg Slot	39.318	20.000	29.489	26.186
Åbenrå Museums Kunstsaml.	39.216	20.000	29.421	26.118
Sønderjyllands Kunstmuseum	261.364	20.000	196.023	174.068
Kunstmuseet i Sorø	34.573	29.625	25.930	23.026
Silkeborg Kunstmuseum	191.275	23.750	143.456	127.389
Skive Museums Kunstafdl.	22.179	20.000	16.634	14.771

Museer	Tilskuds- vende beløb 1973-74 ef- ter regnskab	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Skovgård-Museet, Viborg	119.344	20.000	89.508	79.483
+ Holstebro Kunstmuseum	80.000	79.550	60.000	53.280
Institutionen Statsminister C.D.F. Reventlows Minde	19.150	19.150	14.363	12.754
Louisiana-Museet	462.000	200.000	200.000	200.000
		1.598.717		
Fradrag til rådigheds- sum 2½%		39.968		
	ialt 4.140.566	1.558.749	1.977.826	1.845.908

+ angiver, at det tilskudsgivende beløb er anført efter skøn

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1974-75 efter budget kr.	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr. kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr. kr.
<u>1. Københavns amt</u>				
Dragør Museum	7.000	7.000	5.250	4.662
Amagermuseet	78.500	34.475	58.875	52.281
Søllerød Museum	229.900	20.000	172.425	153.113
Værløse Museum	25.000	20.000	18.750	16.650
<u>2. Frederiksborg amt</u>				
Frederiksværk Museum	18.400	18.400	13.800	12.254
Gilleleje Museum	21.700	20.000	16.275	14.452
Helsingør Bymuseum	389.000	23.493	200.000	200.000
Helsingør k.hist.Saml.	48.000	23.482	36.000	31.968
Nordsjællands Folkemus.	10.000	10.000	7.500	6.660
Hørsholm Egns Museum	40.600	36.122	30.450	27.040
<u>3. Roskilde amt</u>				
Køge Museum	442.000	152.975	200.000	200.000
Roskilde Museum	249.600	73.438	187.200	166.234
Vikingskibshallen	185.000	185.000	138.750	123.210
<u>4. Vestsjællands amt</u>				
Holbæk Museum	318.700	135.912	200.000	200.000
Kalundborg Museum	117.000	71.950	87.750	77.922

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Odsherreds Folkemuseum	24.000	20.569	18.000	15.984
Sorø Amts Museum	16.000	16.000	12.000	10.656
<u>5. Storstrøms amt</u>				
Lolland-Falsters Stiftsm.	407.159	179.712	200.000	200.000
Møns Museum	109.100	24.475	81.825	72.661
Falsters Minder, Nyk.F.	116.100	24.422	87.075	77.323
Næstved Museum	115.000	35.664	86.250	76.590
Sydsjællands Museum	42.000	20.000	31.500	27.972
<u>6. Bornholms amt</u>				
Bornholms Museum	137.300	83.726	102.975	91.442
<u>7. Fyns amt</u>				
Willemoesgårdens Mindest.	8.700	8.700	6.525	5.794
Den Gamle Gaard, Fåborg	12.100	12.100	9.075	8.059
Vestfyns Hjemstavnsgård	14.600	14.600	10.950	9.724
Marstal Museum	14.600	14.600	10.950	9.724
Middelfart Museum	26.500	20.000	19.875	17.649
Fyns Stiftsmuseum	1.009.670	225.000	200.000	200.000
Langlands Museum	266.000	144.618	199.500	177.156
Svendborg Amts Museum	154.000	20.000	115.500	102.564

Museer	Tilskuds- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Taastrup Folkemuseum	10.150	10.150	7.613	6.760
Århus Museum	20.800	20.000	15.600	13.853
8. Sønderjyllands amt				
Haderslev Museum	592.400	197.505	200.000	200.000
Sønderborg Slot	469.000	116.250	200.000	200.000
Tønder Museum	294.500	58.125	200.000	196.137
Aabenraa Museum	73.600	20.000	55.200	49.017
9. Ribe Amt				
Esbjerg Museum	330.000	116.391	200.000	200.000
Fiskeri- og Søfartsmus.	271.500	200.000	200.000	180.819
Grindsted Museum	50.000	20.000	37.500	33.300
Antikvarisk Samling, Ribe	190.450	138.778	142.838	126.840
Varde Museum	166.471	47.850	124.853	110.870
Ølgod Museum	49.700	20.000	37.275	33.100
10. Vejle amt				
Fredericia Museum	134.900	35.467	101.175	89.843
Horsens hist. Museum	186.900	92.147	140.175	124.475
Glud Museum	31.000	31.000	23.250	20.646
Koldinghus Slot	311.000	165.231	200.000	200.000

Museer	Tilskudsgl- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovdkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovdkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
<u>Vejle Museum</u>	153.500	30.267	115.125	102.231
<u>11. Ringkøbing amt</u>				
Herning Museum	404.400	176.025	200.000	200.000
Holstebro Museum	85.400	46.113	64.050	56.876
Lemvig Museum	63.634	20.000	47.726	42.380
Ringkøbing Museum	61.320	20.000	45.990	40.839
Skjern Museum	50.240	20.000	37.680	33.460
<u>12. Århus amt</u>				
Djurslands Museum	38.500	20.000	28.875	25.641
Odder Museum	81.000	22.406	60.750	53.946
Randers Museum	881.600	225.000	200.000	200.000
Samsø Museumsgaard	33.500	20.000	25.125	22.311
Silkeborg Museum	131.900	27.424	98.925	87.845
Forhistoriske Museum	934.200	225.000	200.000	200.000
<u>13. Viborg amt</u>				
Morslands hist. Museum	29.000	20.000	21.750	19.314
Skive Museum	236.400	54.881	177.300	157.442
Fur Museum	47.400	20.000	35.550	31.568
Mus.f.Thy og V.Hanherred	157.266	20.000	117.950	104.739

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1974-75 efter budget kr.	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 200.000 kr. kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 200.000 kr. kr.
Viborg Stiftsmuseum	697.400	225.000	200.000	200.000
<u>14. Nordjyllands amt</u>				
Østvendssyssel Museum	21.800	20.000	16.350	14.519
Bangsbomuseet	75.749	48.695	56.812	50.449
Als Hjemstavnsmuseum	650	650	488	433
Vendssyssel hist. Museum	834.623	207.249	200.000	200.000
Hobro Museum	39.100	20.000	29.325	26.041
Limfjordsmuseet	55.500	25.665	41.625	36.963
Skagen Fortidsminder	23.800	20.000	17.850	15.851
Sæby Museum	43.100	20.000	32.325	28.705
Ålborg hist. Museum	1.139.602	225.000	200.000	200.000
Vesthimmerlands Museum	4.650	4.650	3.488	3.097
Orlogsmuseet	200.000	200.000	150.000	133.200
<u>Grønland</u>				
Grønlands Landsmuseum	75.000	45.000	56.250	49.950
		5.014.352		
		125.359		
Fradrag til rådighedssum 2½%	14.435.834	4.888.993	6.931.313	6.512.575

Museer	Tilskuds- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75% max. 200.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6% max. 200.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Århus Kunstmuseum	799.300	200.000	200.000	200.000
Fyns Stiftsmuseum	710.598	200.000	200.000	200.000
Nordjyllands Kunstmuseum	1.480.120	200.000	200.000	200.000
Lolland-Falsters Stifts- museum	53.000	22.450	39.750	35.298
Randers Kunstmuseum	368.905	200.000	200.000	200.000
Ribe Kunstmuseum	16.760	16.760	12.570	11.162
Vejle Kunstmuseum	171.400	20.000	128.550	114.152
Bornholms Museum	63.900	20.000	47.925	42.557
Vejen Museum	94.100	48.530	70.575	62.671
Horsens Kunstmuseum	55.000	25.000	41.250	36.630
Skagen Museum	21.000	20.000	15.750	13.986
Esbjerg Kunstfore.Samling	222.300	176.175	166.725	148.052
Kolding Kunstfore.Samling	24.000	20.000	18.000	15.984
Kunstsaml. på Sønderborg Slot	49.382	20.000	37.037	32.888
Åbenrå Museums Kunstsaml.	53.350	20.000	40.013	35.531
Sønderjyllands Kunstmuseum	331.500	20.000	200.000	200.000
Kunstmuseet i Sorø	34.900	29.625	26.175	23.243
Silkeborg Kunstmuseum	198.000	23.750	148.500	131.868
Skive Museums Kunstafl.	43.000	20.000	32.250	28.638

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75% max. 200.000 kr.		Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6% max. 200.000 kr.	
	kr.	kr.	kr.		kr.	
Skovgård-Museet, Viborg	184.400	20.000	138.300		122.810	
+Holstebro Kunstmuseum	80.000	79.550	60.000		53.280	
Institutionen Statsminister	16.000	16.000	12.000		10.656	
C.D.F.Reventlows Minde	462.000	200.000	200.000		200.000	
Louisiana-Museet						
Fradrag til rådigheds- sum 2½%		1.617.840				
		40.446				
	ialt 5.532.915	1.577.394	2.235.370		2.119.406	

+ angiver, at det tilskudsgivende beløb er anført efter skøn.

Museer	Tilskudgi- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
<u>1. Københavns amt</u>				
Dragør Museum	7.000	7.000	5.250	4.662
Amagermuseet	78.500	34.475	58.875	52.281
Søllerød Museum	229.900	20.000	172.425	153.113
Værløse Museum	25.000	20.000	18.750	16.650
<u>2. Frederiksborg amt</u>				
Frederiksværk Museum	18.400	18.400	13.800	12.254
Gilleleje Museum	21.700	20.000	16.275	14.452
Helsingør Bymuseum	389.000	23.493	291.750	259.074
Helsingør k.hist.Samling	48.000	23.482	36.000	31.968
Nordsjællands Folkemus.	10.000	10.000	7.500	6.660
Hørsholms Egns Museum	40.600	36.122	30.450	27.040
<u>3. Roskilde amt</u>				
Køge Museum	442.000	152.975	331.500	294.372
Roskilde Museum	249.600	73.438	187.200	166.234
Vikingskibshallen	185.000	185.000	138.750	123.210
<u>4. Vestsjællands amt</u>				
Holbæk Museum	318.700	135.912	239.025	212.254

Museer	Tilskuds- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70		Statstilskud i h. t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.		Statstilskud i h. t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Kalundborg Museum							
Odsherreds Folkemuseum	117.000	71.950	87.750	77.922			
Sorø Åmts Museum	24.000	20.569	18.000	15.984			
	16.000	16.000	12.000	10.656			
5. Storstrøms amt							
Lolland-Falsters Stiftsm.							
Møns Museum	407.159	179.712	305.369	271.168			
Falsters Minder, Nyk.F.	109.100	24.475	81.825	72.661			
Næstved Museum	116.100	24.422	87.075	77.323			
Sydsjællands Museum	115.000	35.664	86.250	76.590			
	42.000	20.000	31.500	27.972			
6. Bornholms amt							
Bornholms Museum	137.300	83.726	102.975	91.442			
7. Fyns amt							
Willemoesgårdens Mindest.							
Den Gamle Gaard, Fåborg	8.700	8.700	6.525	5.794			
Vestfyns Hjenstavnsgaard	12.100	12.100	9.075	8.059			
Marstal Museum	14.600	14.600	10.950	9.724			
Middelfart Museum	14.600	14.600	10.950	9.724			
Fyns Stiftsmuseum	26.500	20.000	19.875	17.649			
	1.009.670	225.000	345.000	345.000			

Museer	Tilskuds- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Langlands Museum	266.000	144.618	199.500	177.156
Svendborg Amts Museum	154.000	20.000	115.500	102.564
Taasinge Folkemuseum	10.150	10.150	7.613	6.760
Erø Museum	20.800	20.000	15.600	13.853
<u>8. Sønderjyllands amt</u>				
Haderslev Museum	592.400	197.505	345.000	345.000
Sønderborg Slot	469.000	116.250	345.000	312.354
Tønder Museum	294.500	58.125	220.875	196.137
Aabenraa Museum	73.600	20.000	55.200	49.017
<u>9. Ribe amt</u>				
Esbjerg Museum	330.000	116.391	247.500	219.780
Fiskeri- og Søfartsmus.	271.500	200.000	203.625	180.819
Grindsted Museum	50.000	20.000	37.500	33.300
Antikvarisk Samling, Ribe	190.450	138.778	142.838	126.840
Varde Museum	166.471	47.850	124.853	110.870
Ølgod Museum	49.700	20.000	37.275	33.100
<u>10. Vejle amt</u>				
Fredericia Museum	134.900	35.467	101.175	89.843

Museer	Tilskuds- værdi beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h. t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h. t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
Horsens hist. Museum	186.900	92.147	140.175	124.475
Glud Museum	31.000	31.000	23.250	20.646
Koldinghus Slot	311.000	165.231	233.250	207.126
Vejle Museum	153.500	30.267	115.125	102.231
<u>11. Ringkøbing amt</u>				
Herning Museum	404.400	176.025	303.300	269.330
Holstebro Museum	85.400	46.113	64.050	56.876
Lemvig Museum	63.634	20.000	47.726	42.380
Ringkøbing Museum	61.320	20.000	45.990	40.839
Skjern Museum	50.240	20.000	37.680	33.460
<u>12. Århus amt</u>				
Djurslands Museum	38.500	20.000	28.875	25.641
Odder Museum	81.000	22.406	60.750	53.946
Randers Museum	881.600	225.000	345.000	345.000
Samsø Museumsgaard	33.500	20.000	25.125	22.311
Silkeborg Museum	131.900	27.424	98.925	87.845
Forhistoriske Museum	934.200	225.000	345.000	345.000
<u>13. Viborg amt</u>				
Morslands hist. Museum	29.000	20.000	21.750	19.314

Museer	Tilskudsgl- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Skive Museum	236.400	54.881	177.300	157.442
Fur Museum	47.400	20.000	35.550	31.568
Mus.f.Thy of V.Hanherred	157.266	20.000	117.950	104.739
Viborg Stiftsmuseum	697.400	225.000	345.000	345.000
<u>14. Nordjyllands amt</u>				
Østvendysssel Museum	21.800	20.000	16.350	14.519
Bangsbomuseet	75.749	48.695	56.812	50.449
Als Hjemstavnsmuseum	650	650	488	433
Vendysssel hist.Museum	834.623	207.249	345.000	345.000
Hobro Museum	39.100	20.000	29.325	26.041
Limfjordsmuseet	55.500	25.665	41.625	36.963
Skagen Fortidsminder	23.800	20.000	17.850	15.851
Sæby Museum	43.100	20.000	32.325	28.705
Ålborg hist. Museum	1.139.602	225.000	345.000	345.000
Vesthimmerlands Museum	4.650	4.650	3.488	3.097
Orlogsmuseet	200.000	200.000	150.000	133.200

Museer	Tilskudsgivende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
<u>Grønland</u>				
Grønlands Landsmuseum	75.000	45.000	56.250	49.950
Fradrag til rådighedssum 2½%		5.014.352		
		125.359		
	14.435.834	5.139.711	8.667.507	7.973.033

Museer	Tilskuds- gi- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovdkastet, § 3, stk. 1, 75% max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovdkastet, § 3, stk. 1, 66,6% max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Århus Kunstmuseum	799.300	200.000	345.000	345.000
Fyns Stiftsmuseum	710.598	200.000	345.000	345.000
Nordjyllands Kunstmuseum	1.480.120	200.000	345.000	345.000
Lolland-Falsters Stifts- museum	53.000	22.450	39.750	35.298
Randers Kunstmuseum	368.905	200.000	276.679	245.691
Ribe Kunstmuseum	16.760	16.760	12.570	11.162
Vejle Kunstmuseum	171.400	20.000	128.550	114.152
Bornholms Museum	63.900	20.000	47.925	42.557
Vejen Museum	94.100	48.530	70.575	62.671
Horsens Kunstmuseum	55.000	25.000	41.250	36.630
Skagen Museum	21.000	20.000	15.750	13.986
Esbjerg Kunstfore.Samling	222.300	176.175	166.725	148.052
Kolding Kunstfore.Samling	24.000	20.000	18.000	15.984
Kunstsaml. på Sønderborg Slot	49.382	20.000	37.037	32.888
Åbenrå Museums Kunstsaml.	53.350	20.000	40.013	35.531
Sønderjyllands Kunstmuseum	331.500	20.000	248.625	220.779
Kunstmuseet i Sorø	34.900	29.625	26.175	23.243
Silkeborg Kunstmuseum	198.000	23.750	148.500	131.868
Skive Museums Kunstafdeling	43.000	20.000	32.250	28.638

Museer	Tilskuds- vende beløb 1974-75 efter budget	Statstilskud efter gældende lov, basisår 1969-70	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 75%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.	Statstilskud i h.t. lovudkastet, § 3, stk. 1, 66,6%, max. 250.000 kr. Index juli 74, 138 max. 345.000 kr.
	kr.	kr.	kr.	kr.
Skovgård-Museet, Viborg	184.400	20.000	138.300	122.810
+ Holstebro Kunstmuseum	80.000	79.550	60.000	53.280
Institutionen Statsminister C.D.F. Reventlows Minde	16.000	16.000	12.000	10.656
Louisiana-Museet	462.000	200.000	345.000	307.692
		1.617.840		
Fradrag til rådigheds- sum 2½%		40.446		
	ialt 5.532.915	1.577.394	2.940.674	2.728.568

+ angiver, at det tilskudsgivende beløb er anført efter skøn.

